

Universiteit Utrecht

Salazar, de pannenlikker.

*Over het vertalen van cultuurspecifieke elementen en de houding
van Nederland ten opzichte van drie Portugeestalige culturen.*

MA Scriptie - deel II
Anne Lopes Michielsen (3378853)
Begeleider: prof. dr. A.B.M. Naaijken
Tweede lezer: dr. H. Bloemen
Research Master Literair Vertalen – Universiteit Utrecht
Oktober 2014

VERKLARING: INTELLECTUEEL EIGENDOM

De Universiteit Utrecht definieert het verschijnsel "plagiaat" als volgt:

Van plagiaat is sprake bij het in een scriptie of ander werkstuk gegevens of tekstgedeelten van anderen overnemen zonder bronvermelding. Onder plagiaat valt onder meer:

het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;

het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;

het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;

het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;

het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;

het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;

het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;

ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;

het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb de bovenstaande definitie van het verschijnsel "plagiaat" zorgvuldig gelezen, en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte essay / werkstuk niet schuldig heb gemaakt aan plagiaat.

Titel ~~paper / BA-eindwerkstuk / MA-scriptie~~ (doorstrepen wat niet van toepassing is):

'Salazar, de pannenkoek. Over het vertalen van cultuurspecifieke elementen en de houding van Nederland ten opzichte van drie Portugeestalige culturen.'

Naam: ..Anne Lopes Michielsen.....

Studentnummer: ..3378853.....

Plaats: ..Eindhoven.....

Datum: ..1 oktober 2014.....

Handtekening:

(Deze verklaring moet als tweede pagina worden opgenomen in het werk)

INHOUD

1. INLEIDING	5
<hr/>	
2. THEORETISCH KADER	7
2.1. Cultuur vs. cultuur	7
2.2. Cultuur en vertaling	9
2.3. Categorisering cultuurspecifieke elementen	12
2.3.1. Categorieën in de vertaaltheorie	12
2.3.2. Werkmodel CSE-categorieën	13
2.4. Vertaalstrategieën en cultuur	14
2.4.1. Cultuurspecifieke vertaalstrategieën in de vertaaltheorie	14
2.4.2. Schema voor cultuurspecifieke vertaalstrategieën	16
2.5. Conclusie theorie	17
<hr/>	
3. ONDERZOEKSMETHODE	18
3.1. Inventarisatie literatuur	18
3.2. Corpus afbakenen	19
3.3. Inventarisering CSE's	21
3.4. Categorisering CSE's en vertaalstrategieën	22
3.5. Conclusie methode en uitbreiding hoofd- en deelvragen	24
<hr/>	
4. RESULTATEN INVENTARISATIE	26
4.1. Resultaten inventarisering	26
4.2. Resultaten afbakening corpus	29
4.2.1. Portugeestalige gebieden	29
4.2.2. Auteurs	31
4.2.3. Vertalers	31
4.2.4. Uitgevers	32
4.2.5. Genre	32
4.3. Afbakening perioden	34
4.3.1. Periode 1: 1970-1977	34
4.3.2. Periode 2: 1996-2000	36
4.3.3. Periode 3: 2007-2013	37
4.4. Rol van de vertalers	39
4.4.1. Bertus Dijk	39
4.4.2. Maartje de Kort	40
4.4.3. Harrie Lemmens	40
4.4.4. Arie Pos	40
4.4.5. Kitty Pouwels	41
4.4.6. August Willemsen	41
4.5. Conclusie inventarisatie	41
<hr/>	
5. ANALYSE CULTUURSPECIFIEKE ELEMENTEN	44
5.1. Gevonden resultaten in corpus	44
5.1.1. Afrika	50
5.1.2. Brazilië	53
5.1.3. Portugal	56

5.1.4. Eigennamen	58
5.1.5. Vergelijking vertaalstrategieën tussen Afrika, Brazilië en Portugal	60
5.2. Historische vergelijking	61
5.2.1. Periode 1 (1970-1977)	62
5.2.2. Periode 2 (1996-2000)	64
5.2.3. Periode 3 (2007-2013)	65
5.2.4. Vergelijking alle perioden	66
5.3. Conclusie analyse	67
6. CONCLUSIE	70
<hr/>	
BIBLIOGRAFIE	74
<hr/>	
BIBLIOGRAFISCHE GEGEVENS INVENTARISATIE ONDERZOEK	75
<hr/>	
BIBLIOGRAFISCHE GEGEVENS CORPUS	76
<hr/>	
BIJLAGEN	78
<hr/>	
Bijlage 1: Cultuurspecifieke vertaalstrategieën per houding.	79
Bijlage 2: Voorbeeld toepassing cultuurspecifieke vertaalstrategieën <i>pataniscas de bacalhau</i> .	80
Bijlage 3: Flowchart cultuurspecifieke vertaalstrategieën.	81
Bijlage 4: Inventarisatie van alle uit het Portugees in het Nederlands vertaalde werken.	82
Bijlage 5: Grafiek 1 – Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken (1895-2013).	95
Bijlage 6: Grafiek 2 – Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken per land (1895-2013).	96
Bijlage 7: Vertaalde Portugeestalige auteurs (1895-2013).	97
Bijlage 8: Vertalers (1895-2013).	99
Bijlage 9: Grafieken per periode.	78
Bijlage 10: Overzicht werken ter beschouwing corpus CSE's.	101
Bijlage 11: Corpus CSE's.	102
Bijlage 12: Tabellen alle CSE's.	155
Bijlage 13: Tabellen en grafieken alle CSE's.	159
Bijlage 14: Tabellen en grafieken CSE's uit Afrika.	161
Bijlage 15: Tabellen en grafieken CSE's uit Brazilië.	163
Bijlage 16: Tabellen en grafieken CSE's uit Portugal.	165
Bijlage 17: Grafiek 10 – Toegepaste vertaalstrategieën per land.	167
Bijlage 18: Tabellen en grafieken Periode 1.	168
Bijlage 19: Tabellen en grafieken Periode 2.	171
Bijlage 20: Tabellen en grafieken Periode 3.	174
Bijlage 21: Alle perioden.	177
Legenda	182
RESUMO	183
<hr/>	

1. INLEIDING

Prinsjesdag, pepernoten, haringhappen, fietspaden, bollenvelden, de Elfstedentocht, de wandelvierdaagse, Sinterklaas en Zwarte Piet, de Hema-rookworst, wie kent het niet? Maar hoe zit dat met begrippen als *goiabada*, *quizomba*, *bacalhau à brás*, *Zé-nimguem*, *tostões*, *fado*, *azulejos*, *sacho*, de *Jacob* buitenzetten of *tremoços* bij een koude *Sagres*?

Verschillen tussen culturen hebben mij altijd geboeid. Ik weet nog goed hoe ik als kind in de keuken mocht helpen en mij gevraagd werd de *salazar* aan te geven. ‘Salazar?’ ‘Ja, dat witte, rubberachtige ding om de restjes uit de beslagkom te schrapen.’ Een pannelikker. Het heeft jaren geduurd voor we op de Nederlandse naam kwamen, maar de Portugese benaming ben ik nooit meer vergeten. Het keukengerei is vernoemd naar de Portugese oud-dictator António de Oliveira Salazar (1889-1970), die naar verluidt zo zuinig was dat zelfs de pannelikker, het zuinigste keukenaccessoire zullen we maar zeggen, naar hem is vernoemd. Vandaag de dag is *salazar* de gebruikelijkste benaming voor een pannelikker in het Portugees, geen mens herinnert zich hoe het eerst heette. Culturele elementen kunnen zo diep in een taal zijn geworteld dat ze voor een lezer niet meer opvallen, maar wat gebeurt er met deze elementen als ze worden vertaald?

Nadat ik in 2012 aan de Master Vertalen begon, kreeg ik de mogelijkheid door te stromen naar de Research Master Literair Vertalen. Hierdoor bestaat mijn masterscriptie feitelijk uit twee delen. Het eerste deel *Casos do beco das sardinheiras e a sua tradução: a tradução de elementos culturais específicos, humor e nomes próprios* is geschreven in augustus 2013. Hierin is gekeken naar problemen bij het vertalen van cultuurspecifieke elementen, humor en eigennamen in drie verhalen uit *Casos do beco das sardinheiras* van Mário de Carvalho en hoe dit soort problemen tot elkaar in verband staan. Tijdens dit onderzoek werd gebruik gemaakt van verschillende vertaaltheorieën, onder andere van Newmark, Aixelá, Grit, Vandaele, Attardo & Raskin, Hermans en Leppihalme, waaruit bleek dat deze theorieën veel met elkaar gemeen hebben maar dat er tegelijkertijd elementen van de een ontbraken bij de theorie van de ander en vice versa. Daarnaast werd duidelijk dat niet alle modellen toereikend waren voor een analyse van cultuurspecifieke elementen en dat humor en eigennamen tevens cultuurspecifiek kunnen zijn. Dit is de aanleiding geweest om deze theorieën in dit tweede deel van de masterscriptie uit te werken en waar mogelijk met elkaar aan te vullen.

Het vertalen van cultuurspecifieke elementen is een universeel vertaalprobleem. Deze elementen kunnen overal voorkomen, zowel in gesproken als in geschreven taal en in alle mogelijke soorten tekst. Maar hoe wordt er met dit soort elementen omgegaan in vertalingen? Welke mogelijkheden heeft een vertaler en wanneer past hij een bepaalde vertaalstrategie toe? Zijn er veranderingen te zien in het toepassen van deze strategieën in de afgelopen eeuw? En wat betekent dit voor de houding van een cultuur ten opzichte van andere culturen?

Om onderzoek te doen naar cultuurspecifieke elementen (CSE's) is voor deze scriptie een inventarisatie gemaakt van de vertaalde literatuur uit het Portugees in het Nederlands. Aan de hand van deze inventarisatie is een corpus afgebakend waaruit een keuze is gemaakt van werken die zijn gebruikt voor het verrichten van onderzoek naar het vertalen van CSE's. De werken die

zijn gekozen zijn vergeleken met de brontekst waarbij gericht is gezocht naar CSE's en hoe deze uit het Portugees in het Nederlands zijn vertaald. Vervolgens is gekeken of er verschillen en overeenkomsten zijn in de vertaling van CSE's uit Portugeestalige literaire proza uit Portugal, Brazilië, Angola en Mozambique. Op die manier wordt onderzocht of er verschillen zijn in het vertalen van CSE's uit Portugeestalige literatuur van de genoemde landen en of veranderingen hebben plaatsgevonden in het vertalen van deze elementen in drie perioden. De manier waarop vertalers omgaan met CSE's zou wellicht aanwijzingen kunnen geven voor de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van andere culturen, in dit geval ten opzichte van Portugeestalige culturen, en of deze houding in de loop der jaren is veranderd. Niet alleen kan dit misschien inzichten geven in hoe er in Nederland met CSE's wordt omgegaan en of er bepaalde vertaaltradities te herkennen zijn, in ieder geval wat betreft Portugeestalige literatuur en CSE's, maar zou ook duidelijk kunnen worden of er op deze punten historisch gezien veranderingen hebben plaatsgevonden. Zodoende wordt in deze masterscriptie antwoord gegeven op de volgende drie hoofdvragen:

1. *Welke houding heeft Nederland ten opzichte van andere culturen?*
2. *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in het vertalen van CSE's uit het Portugees in het Nederlands?*
3. *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in het vertalen van CSE's uit het Portugees in het Nederlands in bepaalde perioden?*

Om op deze vragen antwoord te kunnen geven, wordt naar de volgende twee punten gekeken:

- a. *Welke werken zijn uit het Portugees in het Nederlands vertaald?*
- b. *Hoe zijn CSE's uit het Portugees in het Nederlands vertaald?*

Om het vertalen van CSE's te onderzoeken, wordt in hoofdstuk 2 een theoretisch kader geschetst waarin houdingen ten opzichte van andere culturen, de theorie omtrent het vertalen van CSE's, mogelijke categorisering van CSE's en cultuurspecifieke vertaalstrategieën worden besproken. In hoofdstuk 3 wordt de toegepaste methodiek gepresenteerd en worden de keuzes voorgelegd die tijdens dit onderzoek zijn genomen. In hoofdstuk 4 worden de eerste resultaten van de inventarisatie en het afbakenen van het corpus besproken. Hoofdstuk 5 bestaat uit de analyse van de CSE's van het corpus, waarbij wordt gekeken welke categorieën CSE's er zijn gevonden en welke vertaalstrategieën er zijn toegepast. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt tussen vertalingen van Portugeestalige literatuur uit verschillende landen in drie perioden. Vervolgens wordt gekeken of de vertalers verschillende vertaalstrategieën toepassen gedurende deze perioden en wordt beschreven welke houding de Nederlandse cultuur heeft ten opzichte van andere culturen. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 de conclusie gepresenteerd.

2. THEORETISCH KADER

In dit hoofdstuk zal de theorie omtrent cultuurspecifieke elementen (CSE's) en het vertalen van CSE's worden besproken. Zoals voorgelegd in hoofdstuk 1 wordt in deze scriptie een kort overzicht van de theorie omtrent het vertalen van CSE's gegeven die al grotendeels is besproken in Michielsen (2013). Voor een uitgebreidere bespreking van de vertaaltheorie wordt daarom verwezen naar het eerste deel van de masterthesis *Casos do beco das sardinheiras e a sua tradução: tradução de elementos culturais específicos, humor e nomes próprios* ('Het vertalen van *Casos do beco das sardinheiras*: over het vertalen van cultuurspecifieke elementen, humor en eigennamen', Michielsen 2013:8-34) waar in hoofdstuk 2 het theoretisch kader is voorgelegd. Voor de algemene theorie omtrent literair vertalen en algemene vertaalstrategieën, die ook toepasbaar zijn bij het vertalen van CSE's, wordt verwezen naar Michielsen (2013: 8-13) waar onder andere Holmes (2004:185-187), Langeveld (1986), Nord (2004), Toury (1995) en Venuti (1995:19-21; 2000) worden besproken en die hier verder niet worden uitgewerkt maar wel relevant zijn voor dit onderzoek. De theorieën van Aixelá (1996, 2004), Grit (2004), Newmark (1988) en Leppihalme (1992) zullen in dit hoofdstuk kort worden herhaald, voor de volledigheid wordt verwezen naar Michielsen (2013:13-34) waar deze uitgebreid zijn besproken en met voorbeelden zijn geïllustreerd.

In dit hoofdstuk wordt in 2.1. de relatie tussen verschillende culturen besproken, welke houding zij aan kunnen nemen ten opzichte van elkaar en hoe deze houding is te herkennen. In 2.2. wordt de relatie tussen cultuur en vertaling voorgelegd en worden voorbeelden van definities van relevante begrippen gegeven, zoals cultuur en cultuurspecifieke elementen. Vervolgens worden in 2.3. mogelijke categorisering van CSE's in de vertaaltheorie besproken en wordt aan de hand van deze categorieën een werkmodel gevormd dat in deze scriptie zal worden toegepast. In 2.4. worden vertaalstrategieën die bij CSE's kunnen worden toegepast besproken en wordt er naar aanleiding van deze theorieën een schema gepresenteerd waarbij de vertaalstrategieën worden verbonden aan de mogelijke houdingen. Ten slotte wordt in 2.5. een samenvatting gegeven van de besproken theorie.

2.1. Cultuur vs. cultuur

Culturen komen steeds meer in contact met andere culturen en de wereld lijkt kleiner en toegankelijker te worden. Kijk maar naar de multiculturele samenleving in Nederland en het toenemende aantal winkels, restaurants en gebruiken uit verschillende nationaliteiten. Maar hoe is een cultuur (on)toegankelijk voor andere culturen? En waaruit blijkt dat? In deze paragraaf zal worden besproken hoe dit in zijn werk gaat bij vertalingen en welke houdingen culturen op dit gebied aan kunnen nemen ten opzichte van andere culturen.

Door te kijken naar selectiestrategieën, vertaalstrategieën en opvattingen over het vreemde en vertalingen is het volgens Robyns (2004:351) mogelijk de culturele positie van een cultuurgemeenschap of -systeem te achterhalen. Volgens Robyns (2004:352) kan er door middel van twee criteria worden onderscheiden welke houding een cultuur of discours aanneemt: 1) erkent een cultuur het anders-zijn van vreemde cultuurproducten die eventueel geïmporteerd

kunnen worden en 2) welke graad van aanpassing eist een cultuur van effectief geïmporteerde cultuurproducten?

Deze cultuurproducten kunnen verschillende dingen zijn; tradities, eten en drinken, politiek, geldeenheden, feestvieringen, etc., maar dit wordt verder besproken in 2.3. Wat er vertaald wordt en hoe dit wordt gedaan, is op hun beurt de aanpassing van een cultuur. De houding die een cultuur aanneemt, heeft dus invloed op het uitgeven van werken en vertalingen, welke vertalingen er wel of niet worden gepubliceerd en in welke mate of verhouding vertalingen uit verschillende landen binnen een taalgebied verschijnen. Daarnaast heeft de houding ook invloed op vertaalnormen binnen die cultuur. Zo zullen de keuzes die gemaakt worden met betrekking tot het vertalen van CSE's wellicht aanwijzingen kunnen geven voor verschillende houdingen. Robyns (2004: 352-359) maakt daarbij onderscheid tussen vier typen houdingen die culturen aan kunnen nemen (zie ook Michielsens 2013: 14-15):

- *defectieve houding*: de vreemdheid van een werk of CSE's wordt expliciet als een verrijking voor de eigen cultuur gezien en wordt daarom gestimuleerd. Er wordt veel vertaald en CSE's worden in dit geval niet tot nauwelijks aangepast aan de doelcultuur of doelgroep; denk hierbij aan exotisering en handhaving;
- *transculturele houding*: geïmporteerde elementen worden niet per definitie als vreemd beschouwd omdat ze deel uitmaken van eenzelfde groter geheel. CSE's komen minder vaak voor of zijn niet fundamenteel vreemd omdat de elementen in beide culturen bekend zijn en in dat geval geven vertalingen minder problemen. Er is in dit geval niet zozeer sprake van transpositie maar van transparantie;
- *defensieve houding*: dit is met name een voorzichtige houding waarbij het vreemde liever niet geaccepteerd wordt. Als het dan toch moet, zullen vertalingen sterk aan de normen van de doelcultuur worden aangepast, denk hierbij aan naturaliseren en vervanging;
- *imperialistische houding*: hierbij wordt culturele verscheidenheid genegeerd en worden eigen normen aan andere culturen opgedrongen. Er wordt in dit geval weinig vertaald en ook bij deze houding wordt alles aan de doelcultuur aangepast of zelfs als eigen voorgedaan. Mocht er wel iets worden vertaald, dan wordt dit zeer sterk genaturaliseerd.

Deze houdingen zijn natuurlijk sterk generaliserend en in de praktijk zullen culturen eigenschappen van verschillende houdingen aan kunnen nemen door cultuurvermenging of andere mogelijke invloeden, denk hierbij aan creolisering of hybriditeit, en moet duidelijk zijn dat een bepaalde cultuur niet slechts één afgebakende houding aan hoeft te nemen. Daarnaast zal een cultuur ook andere posities aan kunnen nemen ten opzichte van verschillende culturen. Voor deze scriptie zullen de vier mogelijke houdingen van Robyns worden gebruikt om antwoord te kunnen geven op de hoofd- en deelvragen, daarbij moet echter niet vergeten worden dat andere (tussen)vormen dus ook mogelijk zouden kunnen zijn. Alle mogelijke houdingen kunnen een verklaring zijn voor het wel of niet vertalen van buitenlandse literatuur en het uitgeven daarvan in de eigen cultuur. Daarnaast kunnen deze houdingen ook een verklaring zijn voor de vertaalstrategieën die worden toegepast bij vertalingen in de eigen taal en vice versa. Door de manier waarop vertalers omgaan met CSE's te achterhalen, oftewel welke keuzes zij maken en of

zij specifieke elementen als cultuurgebonden beschouwen of herkennen, ervan uitgaand dat zij kenners van beide culturen zijn, kan wellicht aanwijzingen geven voor de houding die een cultuur aanneemt ten opzichte van andere culturen. Om dit te doen is het echter eerst nodig een beeld te krijgen van deze begrippen, want wat zijn die cultuurproducten nu eigenlijk? Wat houdt het begrip *cultuur* in? Hoe komt dit naar voren in vertalingen en hoe wordt daar vervolgens mee omgegaan?

2.2. Cultuur en vertaling

Om een begrip als cultuurproduct te kunnen omvatten, is het allereerst nodig om een beeld te hebben van het begrip *cultuur*. Evenals kunst of literatuur, is cultuur een abstract begrip dat moeilijk te definiëren is. Het gebruik van een dergelijk abstract of algemeen begrip als *cultuur* bij een zeer specifieke en technische handelwijze, die ook cultureel is bepaald, is wellicht een grote stap, maar dat neemt de relevantie ervan niet weg. Daarom is het in deze scriptie niet de bedoeling om een definitieve definitie van dit begrip te geven of bestaande definities te bekritisieren, maar juist om verschillende visies op dit concept voor te leggen om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen die als basis kunnen dienen voor het verdere onderzoek. Daarbij moet niet vergeten worden dat het gevaar dreigt om culturele elementen te verklaren door middelen die al cultureel zijn bepaald.

Katan (1999:16) geeft ook verschillende voorbeelden van definities van het begrip cultuur waarbij de uitgebreidste is gedefinieerd door de twee antropologen Kroeber en Kluchhohn in 1952. Deze definitie luidt als volgt:

“Culture consists of patterns, explicit and implicit of and for behaviour acquired and transmitted by symbols, constituting the distinctive achievement of human groups, including their embodiment in artefacts; the essential core of culture consists of traditional (i.e. historically derived and selected) ideas and especially their attached values. Culture systems may, on the one hand, be considered as products of action, on the other hand, as conditioning elements of future action.”

Cultuur is gebonden aan bepaalde expliciete en impliciete patronen en kan bestaan uit verschillende symbolen, artefacten, traditionele of historische concepten die allemaal een specifieke waarde hebben bij een bepaalde groep mensen. Een andere definitie van cultuur is die van vertaaltheoreticus Newmark (1988: 94):

“I define culture as the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression. More specifically, I distinguish ‘cultural’ from ‘universal’ and ‘personal’ language.”

Newmark geeft een ruime definitie van het begrip waaruit blijkt dat cultuur herkenbaar is voor een bepaalde groep of gemeenschap en niet universeel noch geheel persoonlijk is. Deze gemeenschap wordt onder andere verbonden door (een vorm van) taal. Grit (2004:190) stelt dat leden van de ene cultuurgemeenschap meestal geen beeld hebben van de denotatie van elementen uit een andere cultuurgemeenschap. De connotatie is voor hen nog moeilijker te omvatten. Het voor de ene cultuurgemeenschap bekende is voor de andere het vreemde en onbekende, wat in lijn staat met de definities gegeven in Katan (1999) en Newmark (1988) maar ook met de houdingen van Robyns (2004, zie 2.1.).

Cultuur is niet persoonlijk noch universeel, maar is bekend bij een specifieke groep of gemeenschap. Deze groep kan worden bepaald door een geografisch gebied, een taalgebied of kan zelfs historisch zijn bepaald. Toch komt *taal* naar voren als een meespelende factor, maar ook binnen een taalgebied kunnen verschillende kleinere culturen worden onderscheiden. Een cultuur is daarom niet alleen te herkennen aan een taal, maar ook aan collectieve en specifieke concepten, tradities of producten. Omdat ook taal onderdeel is van cultuur, en vice versa, kunnen talige elementen ook culturele elementen zijn. Doordat bepaalde woorden of zinnen cultuurgebonden zijn, en daarom niet bekend zijn in een andere cultuur, zullen deze elementen problemen veroorzaken als ze worden vertaald. Deze concepten of elementen die verbonden zijn aan een cultuur kennen verschillende benamingen en definities. Binnen de vertaaltheorie heeft Grit (2004:189) het over *realia*. Dit zijn:

“concrete unieke verschijnselen of categorale begrippen die specifiek zijn voor een bepaald land of cultuurgebied en die elders geen of hooguit een gedeeltelijke equivalent kennen [en] de voor deze verschijnselen/begrippen gebruikte termen.”

Verder stelt Grit (2004:189) dat deze verschijnselen of begrippen vaak historisch zijn bepaald en dat er zelfs binnen eenzelfde taalgebied verschillende *realia* voor kunnen komen. Denk hierbij aan verschillen in het Nederlandse taalgebied tussen Vlaanderen en Nederland of verschillen in het Portugese taalgebied tussen Angola, Brazilië, Mozambique en Portugal. Het is de taak van de vertaler om een culturele werkelijkheid door te geven die verschilt van die van de doelgroep. Binnen die doelgroep zijn drie groepen te onderscheiden waar een vertaler zich op kan richten: absolute leken, geïnteresseerden met voorkennis en deskundigen (Grit 2004:191).

Leppihalme (1992:183-184) stelt dat een verschil in culturele achtergrond zal leiden tot vertaalproblemen. Dit soort problemen categoriseert ze onder de term *allusions* en pleit om dit begrip in alle volledigheid te gebruiken:

“The term ‘allusion’ is used here in a wider sense than in literary studies; it denotes translation problems arising from the presence in the source text not only of intertextual problems but also of references to other types of source-cultural phenomena, e.g. historical people and events and popular culture, which are likely to be unknown or less well known among target-text readers.

Als een voorbeeld van *non-equivalence* op woordniveau heeft Baker (1992:28) het over *culture-specific concepts* en omschrijft deze als volgt:

“The source-language word may express a concept which is totally unknown in the target culture. The concept in question may be abstract or concrete; it may relate to a religious belief, a social custom or even a type of food. Such concepts are often referred to as culture-specific.”

Ook in Bakers definitie komt het onbekende of vreemde terug in de omschrijving van concepten die cultuurspecifiek zijn. Een begrip dat veel lijkt op deze laatst genoemde, is de term *culture-specific items* van Aixelá (1996:58). Deze worden gedefinieerd als:

“Those textually actualized items whose function and connotations in a source text involve a translation problem in their transference to a target text, whenever this problem is a product of the nonexistence of the referred item or of its different intertextual status in the cultural system of the readers of the target text.”

In de Nederlandse vertaling van Aixelá's tekst door Van Bruchem en Kruihof in *Denken over vertalen* (2004) wordt de term *cultuurspecifieke elementen* (CSE's) gebruikt, deze term zal dan ook als leidend begrip worden gebruikt in deze thesis. Hoewel Aixelá het over tekstuele elementen heeft, wordt hier verder gesproken over talige elementen omdat CSE's niet alleen binnen teksten problemen met zich mee kunnen brengen maar in elke vorm van taal.

Een CSE is dus een linguïstisch element dat een vertaalprobleem met zich meebrengt als het wordt overgezet van de brontaal naar een (willekeurige) doeltaal door de functie die het krijgt in een andere cultuur die niet de broncultuur is, omdat het om culturele redenen onbekend is, zich als vreemd voordoet of een (gedeeltelijk) andere waarde of status heeft en daardoor problematisch is bij ontvangst (Aixelá 2004:198).

Een belangrijk punt is dat er vandaag de dag meer en makkelijker kennis wordt verworven door en over andere culturen. Door globalisering betekent het niet altijd dat CSE's compleet onbekend of vreemd zijn voor een doelcultuur. Ook Heilbron (2007: 7-9) geeft aan hoe de globalisering invloed heeft op de eigenheid van culturen en stelt zelfs dat literair vertalen een vorm van culturele bemiddeling is. Omdat grenzen vervagen, onder andere door televisie en internet, zal het doelpubliek minder raar opkijken van CSE's uit een andere cultuur, die misschien al eens zijn tegengekomen en meer mogelijkheden hebben om deze te achterhalen. Dit heeft niet alleen effect op een mogelijke verandering in de benadering van dit soort elementen maar zou ook effect kunnen hebben op de vertaalstrategieën die vandaag de dag worden toegepast, maar daarover meer in 2.4. Dat deze elementen ook herkenbaar worden in andere culturen neemt niet weg dat het een CSE in algemene zin is noch dat het een CSE van een specifieke cultuur is die problematischer in vertaling zal zijn dan een neutraal element. Neem de Portugese fado, een zeer typerende en cultuurgebonden muziekstijl waar wordt gezongen over oergevoelens die herkenbaar zijn voor het Portugese volk. Toch heeft de fado al een intrede gemaakt in de Nederlandse cultuur en is zij bekend als muziekstijl. Maar dat betekent niet dat de onderliggende betekenis, het achterliggende gevoel of de inhoud van de fado ook begrepen wordt door een andere cultuur en op dezelfde manier wordt ontvangen. Zo wordt duidelijk dat CSE's niet meer compleet onbekend of vreemd hoeven te zijn in andere culturen, dit neemt echter niet weg dat het een vertaalprobleem kan zijn.

Verder kan het begrip CSE breder worden getrokken dan in eerste instantie blijkt. Zoals Aixelá (2004: 197) en Leppihalme (1992: 2-3) stellen, kan bijna alles aan een cultuur verbonden zijn en blijken veel knelpunten die tijdens het vertalen opkomen, vertaalproblemen te zijn doordat ze een culturele lading hebben. Ook eigennamen, gezegden en uitdrukkingen, intertekstualiteit, humor of woordspelingen kunnen namelijk heel diep in een bepaalde cultuur zijn geworteld of heel typerend zijn voor een bepaalde cultuur waardoor ze vaak op een cultureel niveau problemen vormen tijdens het vertalen (zie ook Michielsen 2013). Denk hierbij aan het voorbeeld van de pannenkoek in hoofdstuk 1, de talloze gezegden en uitdrukkingen, grapjes die ergens anders niet mogelijk zijn of betekenisvolle eigennamen of typerende bijnamen. Dit brengt ons bij de categorisering van CSE's.

2.3. Categorisering cultuurspecifieke elementen

Na een beeld te hebben van wat verstaan wordt onder het begrip CSE's is het mogelijk verschillende categorieën te onderscheiden. In deze paragraaf wordt in 2.3.1. in vogelvlucht ingegaan op mogelijke CSE-categorieën (zie ook Michielsens 2013:15-16) en zal aan de hand van deze mogelijkheden in 2.3.2. een werkmodel worden gevormd dat in deze scriptie zal worden toegepast.

2.3.1. Categorieën in de vertaaltheorie

Grit (2004:189) geeft enkele voorbeelden van categorieën voor Nederlandse CSE's. Hij geeft daarbij niet aan of dit een suggestie is voor een definitieve categorisering of dat deze categorieën alleen specifiek zijn voor Nederlandse CSE. De mogelijkheden die worden gegeven zijn:

- historische begrippen;
- geografische begrippen;
- particulier-institutionele begrippen;
- publiek-institutionele begrippen;
- eenheidsbegrippen;
- sociaal-culturele begrippen;

Verder geeft ook Newmark (1988:95-102) verschillende mogelijkheden voor CSE-categorieën. Binnen de categorie *cultural elements* geeft Newmark vijf categorieën:

- ecologisch;
- materieel-cultureel;
- sociaal-cultureel;
- organisaties, gewoonten, activiteiten, procedures, concepten;
- gebaren en gewoonten.

Aixelá (2004: 197) betoogt, onder andere op basis van de categorieën van Newmark, dat elementen die als cultuurspecifiek worden beschouwd "tot de meest arbitraire gebieden van elk linguïstisch systeem" behoren. Een categorisering is binnen zijn artikel niet noodzakelijk, maar:

"(...) omdat er ook voortdurend elementen in teksten voorkomen die niet meer dan gemiddeld arbitrair lijken te zijn en waarvan de status als vertaalprobleem alleen verklaard kan worden door het bestaan van een cultuurkloof, wordt de vertaalonderzoeker gedwongen om zijn blik te verbreden."

Deze blikverbreding komt ook naar voren bij Leppihalme (1992:2). Zij stelt dat er bij cultuurgebonden vertaalproblemen voornamelijk onderscheid wordt gemaakt tussen extralinguïstische en intralinguïstische/pragmatische vertaalproblemen. Bij extralinguïstische problemen wordt de focus gelegd op lexicale termen, waarbij wordt gekeken of er een term bestaat in de doeltaal voor een element uit de brontaal. Intralinguïstische problemen kunnen ook overige elementen omvatten zoals humor of aanspreekvormen. Beide categorieën problemen zijn cultuurspecifieke problemen. Verder omvatten extralinguïstische CSE's alles van *natural elements* (topografie, flora, fauna, etc.) tot *man-made* (sociale instituties, gebouwen, trademarks, etc.). Intralinguïstische CSE's zijn breder onder te verdelen en omvatten elementen als idioom, gezegdes

en uitdrukkingen, *slang*, humor, woordspelletjes, intertekstualiteit, eigennamen en zelfs aanspreekvormen, complimenten of verontschuldigen (Leppihalme 1992: 2-3). Intralinguïstische CSE's zijn daarom vaak indirecter en impliciet. Leppihalme geeft niet aan of dit alle mogelijke subcategorieën zijn en het is aannemelijk dat dit er ook meer kunnen zijn. Wel wordt duidelijk dat beide soorten vertaalproblemen cultuurgebonden zijn.

Omdat al deze categorieën elkaar gedeeltelijk overlappen maar ook aanvullen, zal in de volgende paragraaf een werkmodel worden gemaakt waar deze categorieën worden samengevoegd om een zo volledig mogelijk geheel te vormen.

2.3.2. Werkmodel CSE-categorieën

De verschillende categorieën CSE's die in de vorige paragraaf zijn besproken, geven samen een redelijk volledig beeld van de mogelijkheden. Om een vollediger en voor deze thesis toepasbare categorisering te hebben, zullen hier verschillende categorieën worden onderscheiden. Allereerst wordt duidelijk dat zowel extralinguïstische als intralinguïstische cultuurgebonden vertaalproblemen van Leppihalme (1997:2) in de categorisering moeten worden opgenomen. Zoals besproken in Michielsen (2013) en in paragraaf 2.1. en 2.2. zijn er meerdere elementen die cultuurspecifiek kunnen zijn die niet in alle genoemde categorieën naar voren komen. Tot welke categorie een CSE behoort, kan uit de context in de brontekst worden opgemaakt. Met behulp van de categorieën van Newmark (1988: 94-103), Aixelá (2004: 197,199), Grit (2004: 189) en Leppihalme (1997: 2-3) wordt er in deze scriptie onderscheid gemaakt tussen 10 categorieën CSE's. Per categorie wordt kort besproken aan welke criteria een CSE moet voldoen of wat voor soort elementen dit kunnen zijn:

- *ecologisch & geografisch*: denk aan flora, fauna, dieren, bomen, vruchten, gebergten, wateren, topografie: dit zijn alle natuurlijke elementen, niet *man-made*, en omvatten ook geografische namen van rivieren, steden en landen. Enkel elementen die deel uitmaken van de natuur en zo worden beschreven in de brontekst worden in deze categorie opgenomen. Een appel aan de boom valt wel onder deze categorie, een appel als voedsel of als commercieel product behoort tot de volgende categorie (zie ook Newmark (1988; 97-98));
- *eenheidsbegrippen*: dit zijn alle mogelijk maten, gewichten of andere eenheidsvormen die specifiek zijn voor een bepaalde cultuur en daarom vertaalproblemen met zich mee brengen. Denk hierbij aan kilometer, mijl, palm, duim, dollar, euro, ounce, pond, graden, schepel, etc.;
- *eigennamen*: hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen conventionele en expressieve eigennamen, oftewel betekenisloze en betekenisvolle eigennamen (zie ook Aixelá 2004: 199, Hermans (1988), Langendock (2007) en Michielsen (2013: 29-34));
- *historisch*: denk hierbij aan belangrijke personen, gebeurtenissen of perioden uit de geschiedenis van een specifieke cultuur;
- *humor*: woordspelingen, grappen, moppen (zie ook Michielsen (2013: 22-29, 31-33));

- *idioom*: kan alle lexicale vormen omvatten die een specifieke culturele inhoud hebben op semantisch niveau, zoals spreekwoorden, gezegden, uitdrukkingen, aanspreekvormen, uitroepen, verontschuldigheden, beleefdheidsvormen, slang, scheldwoorden, etc. (zie ook Michielsens (2013: 13-34));
- *institutioneel*: kan zowel particulier of publiek zijn en omvat alles van scholen tot winkels, systemen, politiek, administratief, religieus, bestuurlijk, wettelijk, etc. Binnen deze categorie worden ook institutionele titels of beroepen opgenomen, zoals sergeant, commissaris, ingenieur, professor of burgemeester;
- *intertekstualiteit*: citaten, andere literaire werken, intrateksuele elementen, etc.;
- *materieel-cultureel*: hieronder vallen tastbare, *man-made* elementen of (natuurlijke) producten die een commerciële waarde hebben. Denk hierbij aan kleding, producten, woningen, eten en drinken, transport, maar ook maaltijd(gang), straten, tuinen;
- *sociaal-cultureel*: dit omvat niet tastbare producten maar elementen die tot een bepaalde gemeenschap of groep behoren door de maatschappelijke waarde die ze hebben, zoals, feestelijkheden, tradities, sport, vrije tijd, kunst, werk, gewoonten, klassen, etc., maar ook taal en sociale groepen die niet geografisch zijn bepaald;

Het categoriseren van CSE's brengt zowel voor- als nadelen met zich mee. Vooral de moeilijkheid van het categoriseren levert verschillende problemen. Sommige CSE's zullen te abstract zijn om te worden gecategoriseerd en andere elementen kunnen in verschillende categorieën worden geplaatst waardoor ze, na te zijn gecategoriseerd, een of meerdere betekenissen verliezen. Daarnaast kunnen sommige categorieën te ruim of te beperkt zijn. Het verdelen van CSE's in verschillende categorieën geeft wel de mogelijkheid om meerdere elementen als een geheel te analyseren. Daartoe kan ook per categorie worden gekeken welke vertaalstrategie er wordt toegepast en of er anders wordt omgegaan met verschillende soorten CSE's. In de volgende paragraaf zullen daarom de mogelijke vertaalstrategieën worden besproken.

2.4. Vertaalstrategieën en cultuur

Bij het vertalen van CSE's zal de vertaler moeten kiezen hoe hij dit element wil vertalen, oftewel welke strategie toegepast moet worden. In deze paragraaf zullen de mogelijke vertaalstrategieën worden besproken aan de hand van Grit (2004:192-194) en Aixelá (2004:200-203). Voor een uitgebreid overzicht wordt verder verwezen naar Michielsens (2013:8-22, 29-31) waar verschillende vertaalstrategieën eveneens uitgebreid worden besproken en met voorbeelden in het Nederlands, Portugees en Engels zijn geïllustreerd.

2.4.1. Cultuurspecifieke vertaalstrategieën in de vertaaltheorie

Uiteraard zijn algemene vertaalstrategieën ook toepasbaar op het vertalen van CSE's. Zo zijn ook de uitgangspunten exotiseren vs. naturaliseren, historiseren vs. moderniseren en conservering vs. herschepping (Holmes 2004; Venuti 1995:19-21; Munday 2008; zie ook Michielsens 2013:8-13) terug te zien in vertaalstrategieën voor CSE's. Toch is er behoefte aan specifiekere aanduiding voor de mogelijke strategieën voor het vertalen van CSE's.

Grit (2004:192-194) maakt onderscheid tussen acht mogelijke vertaalstrategieën (voor voorbeelden zie Michielsens 2013:16-18):

- *handhaving*: waarbij het CSE uit de brontaal in de vertaling ongewijzigd blijft;
- *leenvertaling*: het CSE wordt woordelijk vertaald;
- *benadering*: het CSE wordt vertaald door een min of meer overeenkomend CSE uit de doeltaal;
- *omschrijving of definiëring in de doeltaal*: de vertaler probeert het CSE te beschrijven;
- *kernvertaling*: waarbij de kern van het CSE wordt vertaald;
- *adaptatie*: met name de functie van het CSE wordt vertaald;
- *weglating*: het CSE wordt wegvertaald;
- *combinaties van vertaalstrategieën*.

Bij deze vertaalstrategieën zijn overtreffende trappen te herkennen. Zo is *adaptatie* de overtreffende trap van *benadering*, gaat *weglating* een stap verder dan *kernvertaling* en is een *omschrijving* van een CSE een uitgebreidere *leenvertaling*.

Aixelá (2004:200-203) geeft ook verschillende vertaalstrategieën die specifiek zijn voor CSE. Daarbij onderscheidt hij twee hoofdstrategieën: *handhaving* en *adaptatie*. Binnen *handhaving* zijn vijf vertaalstrategieën te herkennen:

- *herhaling*: het CSE uit de brontaal blijft ongewijzigd;
- *orthografische aanpassing*: transcriptie of transliteratie;
- *linguïstische (niet-culturele) vertaling*: het CSE wordt woordelijk vertaald;
- *extratekstuele toelichting*: noten, glossaria, cursivering, haakjes;
- *intratekstuele toelichting*: toelichting van de vertaler in de lopende tekst.

Onder *vervangings* zijn de volgende zes strategieën te herkennen:

- *synonymie*: synoniem of parallelle verwijzing uit de doelcultuur;
- *beperkte universalisering*: algemenere CSE uit de broncultuur maar die bekender is bij het publiek uit de doelcultuur;
- *absolute universalisering*: het CSE wordt vertaald door een neutraal element;
- *naturalisering*: het CSE wordt vervangen door een CSE uit de doelcultuur;
- *weglating*: het CSE wordt wegvertaald;
- *autonome schepping*: de vertaler (of opdrachtgever) voegt zelf een CSE toe.

Daarnaast geeft Aixelá (2004:203) nog vier andere mogelijkheden die nog niet onder een van de twee hoofdstrategieën zijn onderverdeeld maar die ook toepasbaar zijn bij het vertalen van CSE's:

- *compensatie*: weglating + autonome schepping;
- *verplaatsing*: dezelfde verwijzing ergens anders in de tekst opnemen;
- *afzwakking*: een element vervangen door iets wat beter bij de doelcultuur past;
- *combinaties van vertaalstrategieën*.

In de vertaalstrategieën van Aixelá kan onderscheid worden gemaakt tussen *brontaalgerichte* vertaalstrategieën en *doeltaalgerichte* vertaalstrategieën. Dit zou met betrekking tot CSE's ook als *broncultuur-* en *doelcultuurgericht* kunnen worden onderscheiden. De broncultuurgerichte zijn de

vertaalstrategieën die onder *handhaving* vallen en de doelcultuurgerichte vallen onder de hoofdcategorie *vervanging*.

2.4.2. Schema voor cultuurspecifieke vertaalstrategieën

Om een beeld te scheppen van de houding van een cultuur ten opzichte van andere culturen is met behulp van de hierboven besproken vertaalstrategieën een schema gemaakt waar de mogelijk strategieën worden gekoppeld aan de houdingen van Robyns (2004; zie ook Bijlage 1). Dit schema zal als uitgangspunt worden genomen voor de analyse in hoofdstuk 5. Er is gekeken naar verschillen en overeenkomsten tussen de strategieën van Grit en Aixelá, vervolgens zijn deze samengevoegd en zijn de definities eventueel aangevuld met andere mogelijke strategieën o.a. van Leppihalme (1997), Chesterman (2004) en Pedersen (2005). Omdat de Nederlandse termen van Aixelá (2004), mijns inziens, erg duidelijk zijn, is besloten dezelfde hoofdtermen te hanteren.

Zoals besproken in 2.1. kunnen culturen eigenschappen aannemen van verschillende houdingen en is er geen duidelijke grens te stellen tussen deze houdingen. Cultuurspecifieke vertaalstrategieën kunnen daarom onder meerdere houdingen worden onderverdeeld. In Bijlage 1 is een schema te zien waarbij alle vertaalstrategieën zijn onderverdeeld naar houding. Dit schema gaat van de meest open houding links (*defectief*) naar de meest gesloten houding rechts (*imperialistisch*). Het trapsgewijze schema laat zien hoe de vertaalstrategieën langzaam in elkaar overlopen van broncultuur- tot doelcultuurgericht en waar te zien is hoe bepaalde strategieën zowel bij de ene houding als bij de andere houding passen. De eerste vertaalstrategieën zijn meer *brontaal-* of *broncultuurgericht* en zijn voornamelijk te zien bij *defectieve* of *transculturele* houdingen omdat deze als een verrijking worden beschouwd of minder vreemd zijn voor de doelcultuur:

- *herhaling*: het CSE uit de brontaal wordt ongewijzigd overgenomen in de vertaling;
- *orthografische aanpassing*: het CSE wordt aan de spellings- of grammaticaregels van de doeltaal aangepast, ook wel transcriberen of transliteratie genoemd;
- *beperkte universalisering*: het oorspronkelijke CSE wordt vervangen door een ander CSE uit de broncultuur maar die bekender is in de doelcultuur;
- *extratekstuele toelichting*: door middel van noten, glossaria, cursivering of haakjes wordt er informatie toegevoegd over het CSE;
- *intratekstuele toelichting*: extra informatie over het CSE wordt in de lopende tekst toegevoegd.
- *leenvertaling*: het CSE wordt letterlijk of woordelijk vertaald. Op deze manier blijft het culturele aspect vreemd voor de doelcultuur maar is het element makkelijker te begrijpen. Denk aan de Nederlandse vertaling van *skyscraper* > wolkenkrabber;
- *synonymie*: parallelle verwijzing uit de doeltaal of -cultuur, denk ook aan hyponiemen of hyperoniemen, zodat het CSE verduidelijkt wordt voor de doelcultuur. Daarbij blijft de vertaling inhoudelijk vreemder dan een neutraal element omdat het CSE een andere lading heeft maar is het minder vreemd dan een leenvertaling. Dit kan ook worden toegepast om herhaling in de vertaling te voorkomen en is vaak te herkennen door een inhoudelijke verschuiving.

Zo komen we bij de *doeltaal-* of *doelcultuurgerichte* vertaalstrategieën die eerder te zien zijn bij *defensieve* en *imperialistische* houdingen. Hierbij worden CSE's (liever) niet geaccepteerd en als vreemd beschouwd:

- *absolute universalisering*: het CSE wordt vertaald met een neutraal element. Dit element kan hier als neutraal worden beschouwd als het in beide culturen bekend is en/of dezelfde culturele lading heeft in beide culturen. Dit neemt niet weg dat het element cultuurspecifiek is omdat het in een andere talencombinatie wellicht niet dezelfde culturele lading heeft;
- *naturalisering*: het CSE wordt vervangen door een CSE uit de doelcultuur;
- *omissie*: het CSE wordt volledig weggelaten in de vertaling;
- *autonome schepping*: er wordt een CSE toegevoegd aan de tekst door de vertaler. Dit kan zowel een CSE zijn uit de bron- als uit de doelcultuur zijn.

Uiteraard zijn er ook combinaties mogelijk van deze strategieën, maar omdat er eindeloos veel voorbeelden mogelijk zijn, staan deze niet in het schema.

Aan de hand van een voorbeeld zal duidelijk worden hoe deze vertaalstrategieën kunnen worden toegepast. In Bijlage 2 worden de hierboven besproken strategieën geïllustreerd aan de hand van *pataniscas de bacalhau*, een traditioneel Portugees viskoekje, waarbij dit CSE volgens cultuurspecifieke vertaalstrategieën op verschillende manieren is vertaald in het Nederlands.

2.5. Conclusie theorie

Grenzen tussen culturen lijken langzamerhand te vervagen waardoor de kennis van andere culturen toeneemt. Door te kijken naar wat er vertaald is en hoe wordt omgegaan met het vertalen van CSE's, wordt duidelijk welke houding een cultuur aanneemt ten opzichte van andere culturen. Dit kan een *defectieve*, *transculturele*, *defensieve* of *imperialistische* houding zijn.

Onder het begrip *cultuurspecifieke elementen* (CSE's) worden linguïstische elementen verstaan die vertaalproblemen met zich meebrengen als ze worden overgezet van de brontaal naar een (willekeurige) doeltaal. De problemen worden veroorzaakt door de functie die het element krijgt in een andere cultuur, omdat het onbekend is, zich als vreemd voordoet of een (gedeeltelijk) andere waarde of status heeft en daardoor problematisch is bij ontvangst (Aixelá 2004:198).

Door gebruik te maken van het voorgelegde werkmodel voor het categoriseren van CSE's en het schema met mogelijke vertaalstrategieën per houding kan op een overzichtelijke manier worden gekeken naar de verschillende soorten CSE's en hoe deze worden vertaald. Vertaalstrategieën die worden toegepast bij het vertalen van CSE's en specifieke CSE-categorieën zullen het nodige inzicht geven om verschillende houdingen te kunnen herkennen. Op basis van de in dit hoofdstuk en de in Michielsen (2013:8-34) besproken theorie is het mogelijk onderzoek te doen naar vertalingen van CSE's. In het volgende hoofdstuk wordt de methode beschreven die is toegepast om antwoord te geven op de hoofdvragen uit hoofdstuk 1.

3. ONDERZOEKSMETHODE

Na het theoretisch kader te hebben besproken, zal in dit hoofdstuk de toegepaste methode worden voorgelegd. Om onderzoek te doen naar CSE-vertalingen is er allereerst gekeken naar welke werken er uit het Portugees in het Nederlands zijn vertaald. Daartoe is een inventarisatie gemaakt van alle Nederlandse vertalingen van Portugeestalige literatuur en in 3.1. is te zien hoe deze inventarisatie tot stand is gekomen. Om te kijken hoe CSE's uit het Portugees in het Nederlands zijn vertaald, worden eerst verschillende werken gekozen om het uiteindelijke corpus voor de analyse te vormen. In 3.2. wordt besproken hoe het corpus is afgebakend dat is gebruikt voor de analyse van CSE's in hoofdstuk 5. In 3.3. wordt uiteengezet hoe CSE's worden geïnventariseerd en aan welke voorwaarden deze moeten voldoen. In 3.4. wordt besproken hoe onderscheid is gemaakt tussen de CSE's op basis van de eerder besproken categorieën en mogelijke vertaalstrategieën. Ten slotte wordt in 3.5. de conclusie van de methodiek uiteengezet en worden de hoofdvragen uit hoofdstuk 1 uitgebreid.

3.1. Inventarisatie literatuur

Om onderzoek te kunnen doen naar het vertalen van CSE's is het allereerst nodig een inventarisatie te maken van de vertaalde literatuur uit het Portugees in het Nederlands. De gegevens die worden verzameld omvatten alle vertalingen uit de Portugese taal in het Nederlands in boekvorm. Voor de inventarisatie wordt geen onderscheid gemaakt tussen vertalingen die in Nederland of in Vlaanderen zijn gepubliceerd omdat deze als een taalgebied worden beschouwd en worden vertalingen uit beide landen in de inventarisatie opgenomen.

In 1984 publiceerde Venâncio *Vertalingen uit het Portugees, een overzicht van Nederlandse vertalingen van Portugeestalige literatuur* wat de basis is geweest voor de totstandkoming van deze inventarisatie. Om dit zo gedetailleerd mogelijk uit te breiden, zijn de gegevens aangevuld met resultaten uit de catalogi van de Koninklijke Bibliotheek (KB), Worldcat, NetUit, Index Translationum en Picarta. Na het overzicht van Venâncio te verwerken, is in de verschillende catalogi gezocht binnen de Brinkman-term *romans en novelle ; vertaald* of op termen als *vertaald uit het Portugees* of *vert. uit Port.* – die soms andere resultaten opleverden en elkaar op die manier aanvulden. Vooral Worldcat was een nuttige bron met veel en redelijk complete informatie. Vervolgens is er nog gekeken naar alle beschikbare werken in verschillende (privé-)bibliotheek waaruit enkele tot zo ver onbekende werken naar voren kwamen. Ten slotte werden later ook de gegevens beschikbaar gesteld van het zeer grondig verrichte onderzoek van Schreij (2009), over de periode 1900-2008, waarmee de inventarisatie een enkele keer kon worden aangevuld maar vooral kon worden geverifieerd.

In de inventarisatie zijn alleen eerste drukken van vertalingen opgenomen; herdrukken zijn voor dit onderzoek niet interessant en daarom ook niet geïnventariseerd. Wanneer het een herziene vertaling of een hervertaling betreft zijn deze echter wel in de inventarisatie opgenomen, omdat er in deze versies mogelijk anders vertaalstrategieën zijn toegepast en ze daarom wel interessant kunnen zijn.

Daarnaast is er voor de inventarisatie alleen gekeken naar vertalingen die in boekvorm zijn uitgegeven en zijn vertalingen in tijdschriften, katernen of kranten hier ook niet in opgenomen. Door het opnemen van vertalingen uit deze bronnen zou de inventarisatie een te grote omvang krijgen waardoor het overzicht moeilijker behouden kan blijven. Daarnaast zullen er, omdat de lengte van een vertaling in een tijdschrift of krant en de desbetreffende brontekst normaalgesproken kleiner is, naar verwachting ook minder CSE's in deze teksten zijn. Niet alleen zal de inventarisatie een grotere omvang krijgen, maar zal met deze kortere teksten ook het te analyseren corpus groter moeten zijn om genoeg vergelijkbaar materiaal te hebben.

De gevonden data die aan deze criteria voldoen, zijn verwerkt in een overzicht en dit zal in 4.1. verder worden besproken. De resultaten uit de gevonden catalogi bestonden bijna alleen uit de gegevens van de vertaling. De gegevens van de bronteksten en auteurs zijn er daarom later aan toegevoegd. Zodoende omvat de inventarisatie tot zo ver de naam van de auteur, de titel van de brontekst, het jaar van de eerste uitgave van het origineel, de titel van de vertaling, de vertaler, het jaar van uitgave van de vertaling, de uitgever en de stad van uitgave.

3.2. Corpus afbakenen

De inventarisatie van de vertaalde literatuur gaf de mogelijkheid een corpus samen te stellen voor de analyse van CSE's. Omdat niet alle vertaalde werken geschikt zullen zijn voor dit onderzoek zijn er verschillende criteria gesteld waar de werken aan moeten voldoen om in het corpus voor de analyse te worden opgenomen. De criteria zijn gesteld op basis van genre, beschikbaarheid, het land van afkomst van de auteur, de status van de auteur binnen het eigen literaire veld, de periode waarin het is vertaald en de vertaler.

In de inventarisatie zijn vertalingen opgenomen uit verschillende genres. Om een goed beeld te krijgen van CSE-vertalingen uit het Portugees in het Nederlands is de beslissing genomen alleen CSE's uit proza te analyseren, omdat het vertalen van andere genres weer andere problemen met zich meebrengt (zie ook Michielsen 2013: 8-13). Daarom zijn genres zoals poëzie, theater- en muziekstukken niet in het corpus opgenomen. Binnen de prozavertalingen is er alleen gekeken naar literair proza waarbij religieuze teksten, geschiedenissen en brieven ook buiten beschouwing zijn gelaten, omdat er bij dergelijk proza andere vertaalproblemen en –strategieën aan de orde komen. Daarnaast betreft het hier een klein aantal vertalingen van het totaal aantal gepubliceerde vertalingen, waardoor het ook niet mogelijk is deze als een aparte categorie te analyseren. Hetzelfde geldt voor kinder- en jeugdliteratuur, dat behalve vanwege de zeer specifieke vertaalproblemen (zie ook Michielsen 2008) ook buiten beschouwing is gelaten vanwege het kleine aantal vertalingen dat in het Nederlands is verschenen, waardoor een kwantitatieve of kwalitatieve vergelijking vrijwel onmogelijk is. Daarnaast zijn er ook geen hervertalingen in het corpus opgenomen, omdat deze door eerdere vertalingen kunnen zijn beïnvloed en de oorspronkelijke vertaalstrategieën hebben overgenomen waardoor de vertaalnorm uit een bepaalde periode kan zijn beïnvloed door eerdere normen.

Om te kijken naar de houding van Nederland ten opzichte van andere culturen moeten de vertalingen die worden geanalyseerd vertalingen zijn van werken uit verschillende Portugeestalige

gebieden. Omdat Portugal in het verleden verschillende kolonies heeft gehad, wordt het Portugees nog over de hele wereld gesproken; denk hierbij aan Brazilië, Angola, Mozambique, Guinee-Bissau, Kaapverdië, São Tomé e Príncipe, Oost-Timor en Macau. Door literatuur uit verschillende landen binnen een taalgebied te analyseren, die tevens grote culturele verschillen kennen, kan er een duidelijker beeld worden gevormd van de houding ten opzichte van andere culturen. Daartoe is de inventarisatie uitgebreid met het land van herkomst van de auteur. De meeste publicaties betreffen vertalingen van literatuur uit Brazilië, Portugal, Angola en Mozambique en omdat er in verhouding maar een zeer gering aantal vertalingen is verschenen van Portugeestalige literatuur uit Angola en Mozambique is besloten om deze werken te categoriseren op basis van het continent in plaats van per land. Zodoende wordt er onderscheid gemaakt tussen Afrika (AF), Brazilië (BR) en Portugal (PT). Alle verdelingen zullen in het vervolg op basis van deze drie noemers worden gemaakt waarbij Afrika met rood wordt aangeduid, Brazilië met oranje en Portugal met blauw. Naar verwachting zullen juist de werken uit ex-kolonies of uit zogeheten PALOP-landen (landen waar Portugees de officiële taal is) veel CSE's bevatten en zullen de vertalers hiervan voor andere keuzes hebben gestaan gezien de grotere culturele verschillen.

Verder wordt duidelijk dat sommige Afrikaanse auteurs wel in Angola of Mozambique zijn geboren, maar al lange tijd in Portugal of Brazilië woonachtig zijn of daar scholing hebben genoten en zich daarom op een ander publiek richten of binnen een ander literair veld vallen. Op basis van deze auteurs zou daarom geen goed beeld gevormd kunnen worden van de houding ten opzichte van verschillende culturen en haar CSE's. Daartoe worden deze auteurs wanneer mogelijk niet in het corpus opgenomen.

Om zowel een cultuurvergelijkende en een historische vergelijking (een horizontale en een verticale analyse) te maken van CSE-vertalingen is het belangrijk dat er een evenwichtige keuze wordt gemaakt tussen werken van verschillende landen binnen het Portugese taalgebied die tegelijkertijd uit afgebakende perioden komen. Deze perioden zouden in eerste instantie worden bepaald door belangrijke historische gebeurtenissen of door grote pieken in het aantal publicaties van vertalingen uit het Portugees in het Nederlands. De eerste periode zou rond de vorige eeuwwisseling liggen, de tweede rond 1974 en de derde na 2010. Niet alleen kan er dan gekeken worden naar ruim een eeuw aan vertalingen, maar ook naar vooroorlogse en naoorlogse vertalingen wat naar verwachting invloed zal kunnen hebben op houdingen ten opzichte van andere culturen. Het grootste voordeel van deze periodeverdeling is dat het jaar 1974 als middenperiode kan dienen; een belangrijk jaar in de Portugese cultuur omdat op 25 april 1974 een einde kwam aan de dictatuur van António de Oliveira Salazar die tegelijkertijd ook invloed heeft gehad op de situaties van de (ex-)kolonies. Op die manier zou ook gekeken kunnen worden naar de houding van Nederland tegenover culturen voor, ten tijde van en na een dictatuur en het kolonialisme. Het aantal vertalingen, laat staan het aantal geschikte vertalingen, laat dit echter niet toe waardoor de perioden voornamelijk moeten worden bepaald op basis van de beschikbare vertalingen. Daarbij speelt vooral het geringe aantal vertalingen uit Afrika een grote rol en dat is

daarom de voornaamste beslissende factor voor de afbakening van de perioden en van het volledige corpus.

Uit het tot zo ver geschikt bevonden literaire proza worden de werken zodanig gekozen dat er in elke periode tenminste twee werken uit Afrika, Brazilië en Portugal zitten om te kunnen onderzoeken wat de verschillen en overeenkomsten zijn bij het vertalen van CSE's uit verschillende landen binnen een taalgebied en welke houding Nederland heeft ten opzichte van deze culturen. Door meer dan één werk per gebied te analyseren, is de verwachting dat er een vollediger vergelijking kan worden gemaakt. In eerste instantie is er gestreefd om drie werken per gebied per periode te analyseren, maar om het corpus in te perken en om binnen de mogelijke tijdslimiet te blijven, is uiteindelijk besloten twee werken per gebied per periode te gebruiken.

Een andere belangrijke factor voor het afbakenen van het corpus en de perioden is de vertaler. Om een historische vergelijking te maken is het van belang de vertaler van een werk uit de ene periode ook terug te laten komen in de andere perioden. Zodoende kan er gekeken worden of er door de jaren heen veranderingen zijn geweest in de vertaalstrategieën van een vertaler en eventueel in de houding ten opzichte van andere culturen. Door verschillende vertalers terug te laten komen, is het mogelijk de vertalers met elkaar te vergelijken waaruit duidelijk kan worden of het persoonlijke veranderingen zijn die de vertaler heeft doorgemaakt of dat het algemene trends zijn en zal de persoonlijke voorkeur van een specifieke vertaler niet overheersen. Na het genre te hebben bepaald, zijn de perioden daarom afgebakend op basis van het land waaruit de vertaalde literatuur afkomstig is en op basis van de vertalers. Het terug laten komen van een vertaler in verschillende perioden geniet de voorkeur op de wel of niet beïnvloede oorspronkelijke afkomst van de auteur omdat het aantal beschikbare vertalingen niet altijd toelaat een ander werk te kiezen dat door eenzelfde vertaler is vertaald. Door dit te hanteren kan er wel gekeken worden naar trends in vertaalstrategieën en zal de houding daaruit kunnen worden opgemaakt.

Ten slotte is er gekozen om, als het aanbod dit nog toe zou laten, auteurs in het corpus op te nemen die een belangrijke positie hebben binnen het Portugeestalige literaire veld en om deze maar één keer in het corpus op te nemen zodat de resultaten niet zouden worden beïnvloed door herhaalde vertaalstrategieën van de vertaler om de stijl van de auteur tot zijn recht te doen laten komen.

Het is een behoorlijke opgave om voldoende geschikte werken uit verschillende landen uit verschillende perioden van verschillende auteurs te verkrijgen en die door zoveel mogelijk dezelfde vertalers vertaald tot een corpus te vormen als er relatief weinig uit een taal is vertaald. Het uiteindelijk gevormde corpus zal in 4.2. worden gepresenteerd. In de volgende paragraaf wordt besproken hoe de CSE's zijn geïnventariseerd ter analyse.

3.3. Inventarisering CSE's

Het uiteindelijke corpus geeft de mogelijkheid CSE's te inventariseren die vervolgens zijn geanalyseerd op basis van het werkmodel voor CSE-categorieën en het schema met cultuurspecifieke vertaalstrategieën (zie paragraaf 2.3. en 2.4.). Om deze CSE's te inventariseren zijn alle werken uit het corpus gelezen waarbij tijdens het lezen een vergelijking is gemaakt tussen

de brontekst en de vertaling. Voor dit doeleinde zijn alle vertalingen en de respectievelijke bronteksten achterhaald, deels uit eigen bezit en deels uit bibliotheken. De vertaalde bloemlezingen in het corpus die voor dit onderzoek zijn gebruikt, zijn allemaal samengesteld door de vertaler waardoor geen van deze vertalingen een volledige bundel als brontekst heeft. In deze gevallen is er geprobeerd zo veel mogelijk bronteksten te achterhalen om te vergelijken.

Om het te lezen materiaal in te perken en om niet te grote verschillen te krijgen in het uiteindelijke aantal te analyseren CSE's, is besloten van ieder boekenpaar ongeveer de helft van de boeken te lezen en in beschouwing te nemen. In deze hoeveelheid kunnen naar verwachting genoeg CSE's worden gevonden. Omdat sommige boeken in omvang veel verschillen wordt het verschil in grootte op deze manier ook beperkt. Gemiddeld zijn er nu tussen de 50 en 100 pagina's per vertaling gelezen plus de respectievelijke pagina's uit de brontekst. Voor het aantal pagina's wordt de vertaling als uitgangspunt genomen, omdat het hier immers om een analyse van vertalingen van CSE's gaat. Het doel is om, voor zo ver mogelijk, circa 100 CSE's per boekenpaar te vinden. Op deze manier zullen er per werk gemiddeld 12 CSE's per categorie en ongeveer 9 CSE's per vertaalstrategie kunnen worden gevonden. Per land van herkomst zullen dat respectievelijk 24 en 18 CSE's zijn, wat voldoende moet zijn om een vergelijking te maken. Deze aantallen zullen na de analyse verschillen door de (beperkte) aanwezigheid van CSE's uit bepaalde categorieën en strategieën. Wanneer er minder CSE's zijn gevonden, wordt geprobeerd meer pagina's uit de vertaling en brontekst te lezen. Als echter blijkt dat het werk om inhoudelijke redenen weinig CSE's bevat, blijft het gevonden aantal CSE's minder en wordt eventueel gecompenseerd met CSE's uit het andere werk uit dezelfde periode en land waardoor er in dat geval meer uit dat andere werk wordt gelezen.

De vertalingen worden tegelijkertijd naast de bronteksten gelezen om CSE's sneller te kunnen herkennen. Daarbij wordt telkens een pagina uit de vertaling en de respectievelijk bijbehorende pagina uit de brontekst gelezen. Waar nodig wordt er per alinea of soms per regel gelezen, afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van het werk. De CSE's die tijdens het lezen worden gevonden, worden gemarkeerd en vervolgens opgenomen in excel (zie hoofdstuk 5). In het geval dat er een notenapparaat bij de vertaling zit, worden daaruit alleen de CSE's opgenomen die tijdens het lezen zijn gevonden zodat de data niet misleidend zullen zijn. Tijdens het lezen wordt er gelet op verschillende soorten mogelijke vertaalproblemen in zowel de brontaal als de doeltaal en op eventuele noten of cursivering om CSE's sneller te herkennen. Het spreekt voor zich dat deze leesmethode ook subjectief beïnvloed kan zijn en het voor kan komen dat niet alle CSE's als zodanig worden herkend of over het hoofd worden gezien. Het is daarom ook niet het streven alle CSE's uit de boekdelen op te nemen in het corpus, maar om er voldoende te vinden voor de analyse.

3.4. Categorisering CSE's en vertaalstrategieën

De gevonden CSE's zijn uit de vertaling en uit de brontekst overgenomen. Om het corpus enigszins in te perken, zijn enkel losse begrippen behandeld. Wanneer lange delen tekst cultuurspecifiek zijn, zijn hier de belangrijkste elementen uitgehaald en in het corpus opgenomen.

Transnationale CSE's, cultuurspecifieke elementen uit niet-Portugeestalige culturen, worden verder niet behandeld omdat hiermee de houding ten opzichte van Portugeestalige culturen kan worden beïnvloed.

Volgens de Portugese grammatica worden voorzetsels en lidwoorden vaak samengetrokken, in het corpus zijn deze waar nodig gesplitst om geen verwarring te veroorzaken. Lidwoorden zijn soms zowel in het Nederlands als in het Portugees weggelaten om alleen de kern van het CSE over te nemen. Bij sommige CSE's zijn delen onderstreept om de nadruk te leggen op het CSE dat wordt besproken of gecategoriseerd, dit is later toegepast en zal dus niet in de daadwerkelijke teksten worden aangetroffen. Wanneer een CSE aan het begin van een zin voorkomt, wordt de hoofdletter niet overgenomen als dat niet noodzakelijk is. Verder zijn de CSE's in het gehele corpus overgenomen zoals ze in de brontekst of in de vertaling zijn gevonden. Daarbij is rekening gehouden met interpunctie en eventuele cursivering. Wanneer een noot bij het CSE staat, wordt deze aangegeven met een asterisk en wordt de noot tussen vierkante haken achter het CSE uit de vertaling overgenomen.

Vervolgens wordt er onderscheid gemaakt tussen de verschillende categorieën CSE's en de toegepaste vertaalstrategieën. Deze worden bewust pas later toegekend om op die manier nogmaals na te kunnen gaan of de elementen die zijn overgenomen daadwerkelijk CSE's (kunnen) zijn. Deze werkwijze dient daarom ook als verificatieproces.

Voor de categorisering van de CSE's is gebruik gemaakt van het werkmodel dat is besproken in paragraaf 2.3.2. en de bijbehorende criteria. CSE's die tot meerdere categorieën kunnen behoren, zijn gecategoriseerd op basis van de context. Uiteraard is de categorie van het CSE bepaald op grond van het CSE in de brontaal. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de tien categorieën CSE's: ecologisch & geografisch, eenheidsbegrippen, eigennamen, historisch, humor, idioom, institutioneel, intertekstualiteit, materieel-cultureel en sociaal-cultureel. In deze scriptie is echter geen aandacht besteed aan de categorieën humor en intertekstualiteit en worden er binnen de categorie idioom nauwelijks gezegden of uitdrukkingen besproken, omdat dit een andere onderzoeksmethode en theorie vereist en die kunnen wegens tijdsgebrek niet worden behandeld in deze scriptie. Dit blijft dan ook een suggestie voor verder onderzoek. In de analyse is gekeken naar de overige acht categorieën en alle berekeningen worden op basis van deze categorieën gemaakt.

De vertaalstrategieën die zijn toegepast worden onderscheiden op basis van de voorgelegde strategieën in paragraaf 2.4.2., die ook te vinden zijn in het schema in Bijlage 1. Bij de cultuurspecifieke vertaalstrategieën is onderscheid gemaakt tussen: *herhaling*, *orthografische aanpassing*, *bepaalde universalisering*, *extratekstuele toelichting*, *intratekstuele toelichting*, *leenvertaling*, *synonymie*, *absolute universalisering*, *naturalisering*, *autonome schepping* en *omissie*. Om te achterhalen welke strategie is toegepast bij het vertalen van een CSE is een flowchart gemaakt met de mogelijke stappen (zie Bijlage 3).

Alle CSE's zijn in excel opgenomen en de pagina's zijn zodoende onderverdeeld in zes kolommen; het land, de periode, de codering voor de vertaler met de bijbehorende periode en kleur van het land (bijv. een CSE uit Periode 1 uit een vertaling van August Willemsen van een

Portugees werk wordt 1AW en blauw gemarkeerd), het vertaalde CSE, het CSE in de brontekst, de categorie van het CSE en ten slotte de toegepaste vertaalstrategie.

3.5. Conclusie methode en uitbreiding hoofd- en deelvragen

Wanneer alle CSE's verzameld en gecategoriseerd zijn, is het mogelijk te kijken of er bepaalde trends zijn ontstaan gedurende de drie perioden, of de vertalers hun strategieën door de jaren heen aanpassen, of er verschillen zijn tussen het vertalen van CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal en hoe (bepaalde categorieën) CSE's worden vertaald. Door de modellen uit hoofdstuk 2 toe te passen op het corpus kan tegelijkertijd worden geverifieerd of deze compleet zijn of verder moeten worden aangepast.

Na de theorie en de methode te hebben besproken, is het mogelijk de hoofd- en deelvragen uit te breiden die de leidraad zullen zijn voor de analyse in hoofdstuk 4 en 5.

1. *Welke houding heeft Nederland ten opzichte van Portugeestalige culturen?*
 - 1.1. Welke houding heeft Nederland ten opzichte van Afrika?
 - 1.2. Welke houding heeft Nederland ten opzichte van Brazilië?
 - 1.3. Welke houding heeft Nederland ten opzichte van Portugal?
 - 1.4. Neemt Nederland andere houdingen aan ten opzichte van deze drie verschillende Portugeestalige culturen?

2. *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in het vertalen van CSE's uit Portugeestalige literatuur van Afrika, Brazilië en Portugal in het Nederlands?*
 - 2.1. Welke categorieën CSE's zijn er te herkennen?
 - 2.2. Hoe worden CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal vertaald?
 - 2.3. Welke (cultuurspecifieke) vertaalstrategieën zijn toegepast?

3. *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in het vertalen van CSE's in bepaalde perioden?*
 - 3.1. Zijn er trends te zien wat betreft CSE-vertalingen uit het Portugees in het Nederlands?
 - 3.2. Wat is de rol van de vertaler in dat proces?
 - 3.3. Is de houding van Nederland veranderd in de periode 1895-2013?
 - 3.4. Komt dit overeen met de bestaande vertaaltraditie en (tijdgebonden) vertaalopvattingen?

Om antwoord te geven op deze vragen worden eerst de volgende punten onderzocht:

- a. *Welke werken zijn er uit de Portugeestalige literatuur in het Nederlands vertaald?*

- b. *Hoe zijn CSE's vertaald uit het Portugees in het Nederlands?*

Verwacht wordt dat er voornamelijk verschillen zullen zijn tussen Brazilië en Afrika enerzijds en Portugal anderzijds wat betreft de categorieën CSE's, de toegepaste vertaalstrategieën en de houding van Nederland ten opzichte van deze culturen. De vertaalstrategieën die worden

toegepast op Afrikaanse en Braziliaanse CSE's zullen meer zijn gericht op het exotische waardoor er meer behoefte is aan extra toelichting en elementen eerder zullen worden vervangen voor de leesbaarheid. CSE's uit Portugal zullen bekender zijn bij het Nederlandse doelpubliek en zullen daarom minder problematisch zijn bij het vertalen. Daarnaast wordt verwacht dat de grootste verschillen tussen de perioden zullen liggen tussen de eerste en de laatste periode, waarbij de tweede periode als een overgangperiode zal dienen. In periode 1 zullen de vertaalstrategieën extremer zijn, waarbij meer sprake zal zijn van herhaling enerzijds en naturalisering en omissie anderzijds, zeker wat betreft CSE's uit Afrika en Brazilië.

De resultaten uit de inventarisatie worden besproken in hoofdstuk 4, waarbij een beeld wordt geschetst van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands. Daarbij wordt een keuze gemaakt uit verschillende werken voor de analyse en kunnen op die manier verschillende perioden worden afgebakend, wat correspondeert met vraag a. In hoofdstuk 4 worden tevens de verschillende criteria besproken die aan het corpus zijn gesteld voor de analyse in hoofdstuk 5, waar de inventarisatie en categorisering van de CSE's verder zal worden besproken en worden geanalyseerd wat correspondeert met vraag b. Door middel van deze gegevens kan vervolgens antwoord worden gegeven op de hierboven besproken hoofd- en deelvragen.

4. RESULTATEN INVENTARISATIE

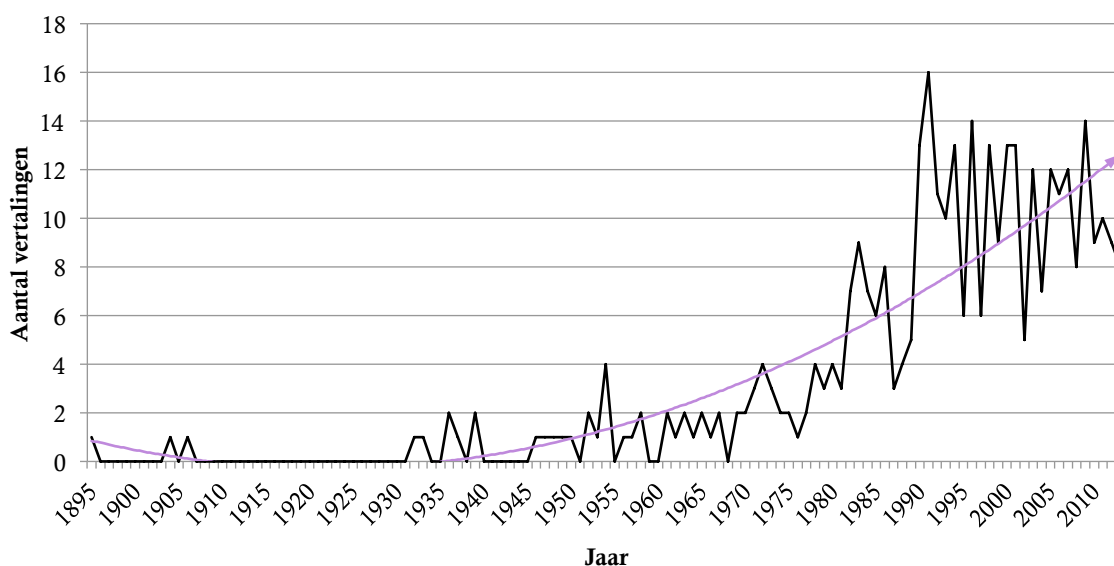
Na de methode te hebben besproken worden in dit hoofdstuk de eerste resultaten gepresenteerd die zijn gevonden bij het maken van de inventarisatie en het afbakenen van de werken voor het corpus. In 4.1. zullen de eerste resultaten worden besproken die uit de inventarisering zijn gebleken, waarbij een analyse wordt gemaakt van de verschenen vertalingen. In 4.2. worden de perioden afgebakend en wordt de keuze voor de werken die zullen worden geanalyseerd besproken. Ten slotte wordt in 4.3. een korte conclusie gepresenteerd van de tot zo ver gevonden resultaten.

4.1. Resultaten inventarisering

In de inventarisatie zijn in totaal 386 werken gevonden die zijn vertaald uit het Portugees in het Nederlands over een periode van ruim 400 jaar. Een volledig overzicht is opgenomen in het Excel bestand *Bijlage Inventarisatie Vertalingen – MA Scriptie II A.L.Michielsen 2014* dat apart op een Cd-Rom bij deze scriptie wordt gevoegd en is tevens te vinden in Bijlage 4. De eerste verschenen vertaling, tot zo ver bekend, is *Reys-gheschrift van de navigatien der Portugaloyzers in Orienten van Portugael naer Oost Indien, Malacca, China, Japan, Java ende Sunda: Item van China nae Spaenschs Indien de custen van Brasilien met noch de navigatie van de Cabo de Lopo Gonsalues naer Angola toe uit 1595* en is vertaald uit het Portugees en uit het Spaans door Jan Huygen van Linschoten. De meest recente vertalingen dateren uit 2014. Omdat het in dit tijdsbestek niet mogelijk is geweest om ook alle papieren bronnen uit de Koninklijke Bibliotheek of van Index Translationum door te nemen is de inventarisatie beperkt tot de periode van 1895 tot 2013 om zeker te kunnen zijn van de resultaten. De reden dat de periode voor de inventarisatie begint in 1895 is dat in het desbetreffende jaar de eerste vertaling van José Maria Eça de Queiroz verscheen in het Nederlands en dit hoogstwaarschijnlijk een belangrijke introductie is geweest van de Portugeestalige literatuur in Nederland. Zijn werken zijn als een van de weinige Portugeestalige werken opnieuw vertaald en uitgegeven. Daarnaast is het tot zo ver niet mogelijk geweest om grondig onderzoek te doen naar de uitgave of receptie van werken die in de jaren voorafgaand aan 1895 zijn verschenen. Verder worden vertalingen uit het jaar 2014 niet behandeld omdat nog niet alle vertalingen beschikbaar zijn of al zijn uitgegeven.

In de periode 1895-2013 zijn 375 Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken gepubliceerd. In Grafiek 1 (zie ook Bijlage 5 voor een gedetailleerdere grafiek) is een tijdlijn te zien met het aantal verschenen vertalingen per jaar.

Grafiek 1: Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken

In de grafiek is duidelijk een stijgende lijn te zien in het aantal gepubliceerde vertalingen. Met name aan het einde van deze periode begint het aantal vertalingen uit het Portugees in het Nederlands toe te nemen. Daarnaast zijn een aantal pieken en dalen te zien waarbij grote verschillen te herkennen zijn. Rond 1900 zijn er enkele werken vertaald uit het Portugees; in nog geen vijftien jaar zijn er drie werken vertaald uit het Portugees in het Nederlands, waarvan twee van de Portugees José Eça de Queiroz. In 1895 verscheen *Neef Basilio*, vertaald door C. Nievelt, en in 1906 verscheen *Briefwisseling van Fradique Mendes. Herinneringen en aantekeningen*, vertaald door M.J. Kolléwijn. Hoewel ze niet door dezelfde vertaler zijn vertaald, wordt dit begin van vertalingen uit het Portugees gekenmerkt door de polemiek omtrent de werken van Zola en Queiroz¹.

De volgende kleine piek is vlak voor de Tweede Wereldoorlog. Vooral de vertaalduo's J. Slauerhoff & R. Schreuder en A.V. Thelen & H. Marsman spelen in deze periode een rol en leggen een nieuwe basis voor vertalingen uit het Portugees voor de twintigste eeuw. De volgende vijf jaar worden getekend door WOII en dit is ook terug te zien in de vertalingen die er in het Nederlandse taalgebied zijn verschenen. De literaire productie was gedurende deze jaren zeer beperkt en de schijnbaar neutrale positie van Portugal onder het regime van dictator Salazar zal vertalers en uitgevers geen mogelijkheden hebben gegeven om werken van Portugeese auteurs te publiceren.

Vlak na WOII tot 1980 worden er met een lichte regelmaat vertalingen uit het Portugees gepubliceerd in het Nederlandse taalgebied. Volgens Schreij (2009: 95) heeft de productie van vertalingen uit het Portugees tot de jaren '50 vooral te maken met initiatieven van vertalers, bijvoorbeeld door persoonlijke voorkeur of betrokkenheid, omdat de uitgever vrijwel geen kennis op kon doen van de positie van een Portugeestalige auteur of werk. Vanaf de jaren '50 worden er

¹ Onderzoek verricht door mijzelf in het kader van het vak *Vertaling, Cultuur en Wetenschap* aan de Universiteit Utrecht, 2012.

tussen de 0 en de 4 vertalingen per jaar uitgegeven. Er ontstaat diversiteit, zowel op het gebied van auteurs, land van herkomst, genre en vertalers, en vanaf de jaren '70 wordt duidelijk dat August Willemsen de leiding neemt als vertaler Portugees. Vanaf het einde van de dictatuur in Portugal in 1974 tot de jaren '90 is een zeer sterke stijging te zien in het aantal Nederlandse vertalingen van Portugeese werken, maar gedurende deze stijging zijn ook korte terugvallen te zien. In 1972 worden er voor het eerst in twintig jaar opnieuw 4 werken uitgegeven maar dat neemt de volgende jaren weer langzaam af.

Het jaar 1982 duidt het begin aan van een piek in de vertalingen uit het Portugees, deze blijft toenemen en er zullen, op een kleine terugval na in 1987 met 3 vertalingen, vanaf dat moment niet minder dan 5 vertalingen per jaar verschijnen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de Machado de Assis-reeks die vanaf 1983 tot 1992 werd uitgegeven door de Arbeiderspers. De grootste piek in de jaren '90 is daarnaast te verklaren door interesse van verschillende uitgevers waardoor er meer vrijheid werd gegeven en die vertalers de mogelijkheid gaven om zelf bepaalde werken aan te dragen. Ook in andere taalgebieden groeit het aantal vertalingen uit het Portugees en er verschijnen vertalingen in het Frans, Italiaans, Spaans en Duits (Pos 1996: 307; Schreij 2009: 46). Het hoogste aantal vertalingen dat in een jaar is gepubliceerd is dan ook in het jaar 1991, toen Portugal het themaland was van de *Europalia* in België. In dat jaar verschenen er 16 vertalingen, waarvan vertaler Harrie Lemmens er 6 op zijn naam heeft staan. Tot op de dag van vandaag is dit de grootste piek van vertalingen uit het Portugees in het Nederlandse taalgebied. Een andere belangrijke factor die veel invloed zal hebben gehad aan het einde van de jaren '90 is het winnen van de Nobelprijs voor de Literatuur door de Portugees José Saramago. Zo verschenen er in 1997 maar 6 vertalingen en werd dit ruim verdubbeld in 1998 tot 13 vertalingen. In 1999 daalt het aantal opnieuw tot 9 vertalingen, maar daalt het niet zo drastisch als in de voorafgaande jaren.

Het aantal vertalingen in de daaropvolgende jaren is zeer variabel. In het ene jaar wordt het aantal vertalingen verdubbeld en in het andere jaar opnieuw gehalveerd. Dit proces gaat een tiental jaren zo door en vanaf 2001 tot 2013 komen de pieken en de dalen langzamerhand iets dichterbij elkaar te liggen waardoor de verschillen minder groot zijn. Het is niet gelukt om een oorzaak te vinden voor dit jojo-effect. In 2008 overlijdt August Willemsen, waarna Harrie Lemmens zijn positie overneemt als voornaamste vertaler uit het Portugees.

Naar verwachting zullen er in 2014 tussen de 6 en de 8 vertalingen uit het Portugees in het Nederlands verschijnen. Dit is gebaseerd op de reeds verschenen vertalingen en informatie die is verzameld bij uitgevers en vertalers. Vanaf 2009 tot anno nu lijkt er toch opnieuw een kleine daling te ontstaan in het aantal vertalingen dat per jaar wordt uitgegeven. Dit zal, onder voorbehoud, onder andere te maken hebben met de teruglopende verkoopcijfers van de boekenmarkt, maar om hier een definitieve uitspraak over te doen zal dit nader onderzocht moeten worden.

Om een beter beeld te geven van het geringe aantal vertalingen uit het Portugees in het Nederlands dat is gepubliceerd in Nederland en in Vlaanderen wordt een korte vergelijking gemaakt aan de hand van onderzoek dat is verricht door Baelen (2012). In het jaar 2012 zijn 4.374 vertalingen verschenen in Nederland en in Vlaanderen (hier wordt verder geen aandacht besteed

aan oplagen). Dit aantal is gebaseerd op de vertalingen die bij de Boekenbank staan geregistreerd (Baelen 2012). Van deze 4374 vertalingen zijn 9 vertalingen uit het Portugees. Om dit in procenten uit te drukken, wordt de volgende berekening gebruikt: $9 \text{ (vertalingen uit het Portugees in 2012)} \div 4373 \text{ (totaal aantal vertalingen in het Nederlands in 2012)} \times 100\% = 0,2\%$. Zo blijkt dat maar 0,2% van alle vertalingen die in Nederland en Vlaanderen zijn uitgebracht vertalingen zijn van Portugeestalige werken. En dat terwijl er volgens Hermans (2004: 122-124) wel degelijk behoefte was aan Nederlandse vertalingen in het desbetreffende taalgebied en Heilbron (2007:11) laat zien dat Nederland een bloeiende vertaalcultuur kent, die zich echter voornamelijk op een betrekkelijk kleine groep “grote” talen richt waar Engels, Duits en Frans de boventoon voeren. Uit deze resultaten is op te maken dat dit niet overeenkomt met de bestaande vertaaltraditie en dat er anders wordt omgegaan met vertalingen uit het Portugees, zeker wat betreft vertalingen uit de Portugeestalige-Afrikaanse landen.

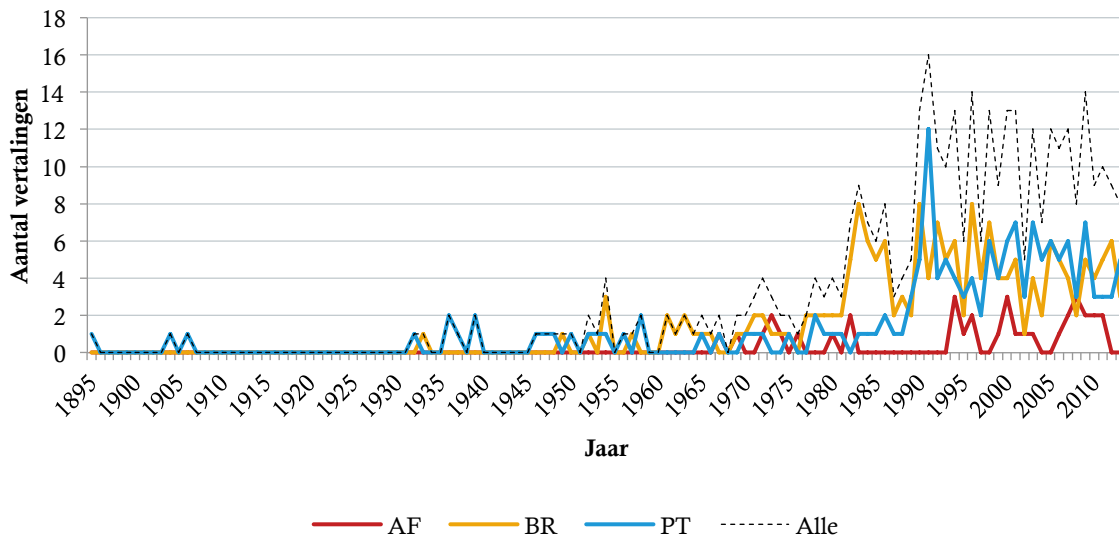
4.2. Resultaten afbakening corpus

Na een overzicht van de resultaten uit de inventarisering van de vertalingen uit het Portugees in het Nederlands, worden in deze paragraaf de eerste gegevens besproken waar op is gelet bij het afbakenen van het corpus. Er zijn verschillende criteria gesteld (zie ook 3.2.) op basis van het land van herkomst van de auteur, de status van de auteur binnen zijn eigen literaire veld, genre, beschikbaarheid, de periode waarin het boek is vertaald en de vertaler.

4.2.1. Portugeestalige gebieden

Zoals besproken in 3.2. worden vertalingen uit Angola en Mozambique samengevoegd onder de noemer Afrika. Verder zijn er in de periode 1895-2013 voornamelijk vertalingen van werken uit Brazilië en Portugal gevonden. In de volgende grafiek is een overzicht te zien van het aantal verschenen vertalingen per jaar, net als in Grafiek 1 in 4.1., maar waarbij nu ook onderscheid wordt gemaakt op basis van het land van herkomst. Deze grafiek is ook te vinden in Bijlage 6.

Grafiek 2: Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken per land

Uit de grafiek is te lezen dat de eerste Nederlandse uitgaven van Portugeestalige literatuur vertalingen zijn van werken uit Portugal. Pas in 1933 verschijnt de eerste vertaling uit Brazilië, de tweede wordt pas in 1949 gepubliceerd en vanaf de jaren '70 zal dit sterk toenemen. Verder is te zien dat het aantal vertalingen uit Afrika zeer gering is, ook tijdens de grotere pieken besproken in 4.1. en dat het aantal gepubliceerde Nederlandse vertalingen uit de verschillende Portugeestalige gebieden niet in verhouding staan tot elkaar. Opmerkelijk is dat de grotere, algemene pieken, zoals besproken in 4.1., dezelfde pieken zijn voor de verschenen vertalingen van werken uit Afrika, zodat die altijd geclusterd lijken te zijn. Wanneer het echter een daling betreft, dan wordt er vrijwel niets uit Afrika vertaald. Hieruit is op te maken dat wanneer er veel vertaald wordt uit Portugal en Brazilië, er ook vertalingen verschijnen van werken uit Afrika. Ook het aantal vertalingen van werken uit Brazilië enerzijds en Portugal anderzijds kennen grote verschillen. Van de 375 vertalingen die zijn uitgegeven in de periode 1895-2013 zijn 35 vertalingen van werken uit Afrika (9,1%), 182 vertalingen van werken uit Brazilië (48,5%) en 158 vertalingen uit Portugal (42,4%) (zie ook Bijlage 4). Opmerkelijk is dat er juist meer vertalingen uit Brazilië zijn verschenen in plaats van uit Portugal terwijl er een langere vertaaltraditie is van Portugese werken. Dit kan te maken hebben met de grotere omvang van het Braziliaans-Portugese taalgebied waar meer literaire productie plaats kan vinden, echter zal de dictatuur in Portugal hier meer invloed op hebben gehad. Gezien Portugal een koloniale onderdrukker was, zorgde dat in Nederland voor een negeerreactie en maakte zodoende plaats voor de bloei van de Braziliaanse literatuur (Pos 2010*). Daarnaast hadden de Afrikaanse landen een lage literaire productie, pas na het einde van de koloniale onderdrukking en met de vrijheidsbewegingen werden deze gebieden positiever beschouwd wat het begin en de groei van Nederlandse vertalingen kan verklaren (Pos 2010*). Om dit met zekerheid te kunnen stellen, zal eerst onderzoek moeten worden gedaan naar de literaire productie per land uit het Portugese taalgebied en zal dit in historisch perspectief moeten worden

geplaatst om dit te vergelijken met de productie in Nederland van vertalingen uit het Portugees. Dit blijft dan ook een suggestie voor verder onderzoek.

4.2.2. Auteurs

In de periode 1895-2013 zijn er werken van 152 verschillende auteurs vertaald uit het Portugees in het Nederlands. Om het overzicht te kunnen bewaren zijn de verhalenbundels van diverse auteurs niet meegerekend; dit betreffen 11 bundels. Opmerkelijk is dat het merendeel van de vertaalde auteurs mannelijk is en dat er maar een zeer klein percentage vrouwelijke auteurs is vertaald. Zo is bijna 80% van de vertaalde auteurs man en 20% vrouw. In Tabel 1 is te zien hoeveel auteurs er zijn vertaald, of het om mannelijke of vrouwelijke auteurs gaat en uit welk land zij afkomstig zijn. Een volledig overzicht is ook te vinden in Bijlage 7.

Tabel 1: vertaalde auteurs in de periode 1895-2013

	AF	BR	PT	Totaal	
M	16	64	41	121	79.6%
V	1	17	13	28	20.4%
Totaal	17	81	54	152	100%
	11.2%	53.3%	35.5%	100%	

Uit Tabel 1 is te lezen dat er vooral veel verschillende Braziliaanse auteurs zijn vertaald. Zo komt 53.3% van alle vertaalde auteurs uit Brazilië, 35.5% uit Portugal en slechts 11.2% uit Afrika. Van het al zeer magere aantal vertaalde Afrikaanse auteurs is op te merken dat slechts één vrouwelijke auteur is vertaald, de poëete Ana Paula Ribeiro Tavares uit Angola werd door August Willemsen vertaald als onderdeel van het 37e Poetry International Festival, terwijl er binnen het Portugees-Afrikaanse literaire veld meerdere belangrijke namen zijn zoals Paulina Chiziane, Noémia de Sousa, Alda Lara en Vera Duarte. Maar ook de verhouding in de andere landen blijkt niet gelijk, zo is 26.6% van de Braziliaanse auteurs en 31.7% van de Portugese auteurs vrouw. Hoewel er in aantallen meer Braziliaanse vrouwelijke auteurs zijn vertaald dan Portugese, ligt de verhouding tussen de vertaalde mannelijke en vrouwelijke auteurs in Portugal dichter bij elkaar. Een verklaring voor deze grote contrasten is echter niet overduidelijk aanwezig. Om hier onderzoek naar te doen, zou eerst een duidelijk beeld moeten worden geschapen van het Portugeestalige literaire veld door een overzicht te vormen van de gepubliceerde auteurs en hun positie als auteur binnen dat literaire veld.

4.2.3. Vertalers

Er zijn 99 verschillende vertalers uit het Portugees in de periode 1895-2013. Het merendeel van deze vertalers heeft echter minder dan 5 werken uit het Portugees in het Nederlands vertaald, overige vertalingen uit andere talen worden hier niet meegerekend. Slechts een paar vertalers hebben 10 of meer vertalingen op hun naam staan. In de periode 1895-2013 heeft Harrie Lemmens met 74 titels de meeste vertalingen uit het Portugees gepubliceerd. August Willemsen volgt hem met 61 vertalingen en op nummer drie staat Piet Janssen met 26 vertalingen, wat voornamelijk vertalingen van Paulo Coelho zijn. Maartje de Kort volgt hen met 16 vertalingen, waarvan 1 in

samenwerking met Elly de Vries, en Arie Pos met 15 vertalingen uit het Portugees in het Nederlands (zie Bijlage 8 en het Excel-bestand *Bijlage Inventarisatie Vertalingen – MA Scriptie II A.L.Michielsen 2014* voor een volledig overzicht).

Wat betreft de literatuur uit de verschillende Portugeestalige landen is ook de invloed van verschillende vertalers te zien. Van het geringe aantal vertalingen van Afrikaanse literatuur, 35 in totaal, heeft Harrie Lemmens er maar liefst 8 op zijn naam, zijn 5 publicaties vertaald door Bertus Dijk, 4 door Jieles de Hek en 4 door Kitty Pouwels. Van de 182 vertalingen van Braziliaanse werken zijn onder andere 32 werken vertaald door August Willemsen, 21 door Harrie Lemmens, 19 door Piet Janssen en 9 door Hermien Gaikhorst (waarvan 2 in samenwerking met Ruud Ploegmakers). Van de 158 vertalingen van Portugese werken zijn onder andere 46 werken vertaald door Harrie Lemmens (waarvan 1 in samenwerking met August Willemsen), 28 door August Willemsen (idem), 11 door Arie Pos en 10 door Maartje de Kort.

Dat veel vertalers meerdere werken vertalen uit een bepaald land zal ook te maken hebben met de grotere regelmaat waarmee vertalers vaste auteurs lijken te krijgen. Volgens Schreij (2009: 93-98) hebben vertalers ook invloed op welke werken vertaald en uitgegeven worden binnen het Nederlandse taalgebied. Met name bij talen waaruit weinig wordt vertaald, zijn uitgeverij aangewezen op de vertalers als deskundigen op het gebied van de desbetreffende literatuur.

4.2.4. Uitgevers

Wanneer er naar de uitgeverij wordt gekeken, vallen er twee meteen op. In de periode 1895-2013 heeft de Arbeiderspers 72 vertalingen uit het Portugees uitgebracht, dat is 19,2% van de 375 werken, en neemt daarin de leiding. Meulenhoff heeft 42 vertalingen uit het Portugees uitgegeven (11,2%) en staat daarmee op nummer twee. Verder zijn er nog weinig uitgeverij die in de tientallen zitten; zo heeft de Prom 16 vertalingen uitgegeven, Anthos 11 en Altiora 10 (zie ook Bijlage 4).

Met name de Arbeiderspers en Meulenhoff hebben invloed gehad in de verspreiding van Nederlandse vertalingen van Portugeestalige literatuur. Dit komt onder meer door verschillende reeksen die door de uitgeverij zijn uitgegeven zoals de Machado de Assis-reeks en de vierdelige *Eça de Queiroz*-reeks van de Arbeiderspers.

In deze scriptie wordt verder niet gekeken naar de selectiestrategieën van de uitgeverij noch naar de vertaalopvattingen van deze of andere instanties die invloed kunnen hebben op de verspreiding van Portugeestalige literatuur in Nederland. Voor informatie over de rol van uitgeverij wordt verwezen naar Schreij (2009).

4.2.5. Genre

In Tabel 2 is een overzicht te zien van de 375 verschenen vertalingen per genre. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de verschillende criteria die zijn gesteld aan de inventarisatie om het corpus af te bakenen. Alle werken onder de noemer literair proza voldoen aan het genre-criterium (in Bijlage 4 en in Excel zijn deze aangegeven met F). Verder zijn ook genres te herkennen als poëzie (P) en kinder- en jeugdliteratuur (KJL). Overige werken (O) betreffen vooral religieuze teksten, briefcorrespondenties, stripboeken en theaterstukken.

Tabel 2: Overzicht aantal werken per genre

Genre:	Lit. proza	Poëzie	KJL	Overig	Totaal
Aantal:	263	43	22	47	375

Van de 375 werken die in vertaling zijn verschenen in de periode 1895-2013 blijven er uiteindelijk 263 werken over die geschikt zijn voor dit onderzoek op basis van het genre. Uit de tabel is te lezen dat de meeste vertalingen uit het genre literair proza komen, waardoor het des te meer een geschikt genre blijkt voor het corpus, omdat het aanbod groter zal zijn dan bij andere genres. Verder valt op dat er minder vertalingen van poëzie zijn verschenen dan van overige teksten zoals religieuze teksten of van brieven. Van deze overige werken zijn maar liefst 23 vertalingen, ongeveer de helft, van theologische teksten van Leonard Boff, Dom Hélder Câmara en Jorge Tadeu.

Om het genrecriterium ook toe te passen op de vertalingen uit de verschillende landen is in Tabel 3 te zien hoeveel werken er per land zijn vertaald per genre.

Tabel 3: Alle vertaalde werken per genre en land (1895-2013)

Continentalen	Lit. proza	Poëzie	KJL	Overig	Totaal	
AF	21	4	0	10	35	9,1%
BR	120	13	19	30	182	48,5%
PT	122	26	3	7	158	42,4%
Totaal	263	43	22	47	375	100%

Het eerste dat opvalt is het grote verschil tussen het aantal verschenen vertalingen per land. Van de 375 werken zijn slechts 34 vertalingen uit Afrika, wat neerkomt op 9,1%. De verhouding tussen de verschenen vertalingen uit Brazilië en Portugal onderling is redelijk gelijk; zo bestaat 48,5% uit vertalingen van Braziliaanse auteurs en 42,4% uit vertalingen van auteurs uit Portugal. Verklaringen hiervoor kunnen zijn dat er in deze twee landen een grotere literaire productie is, maar er zal verder onderzoek moeten worden verricht om dit te bevestigen. Daarbij moet onder andere gelet worden op eventuele verschillen in het aantal inwoners, analfabetisme in bepaalde gebieden en hoeveel werken er, per land, geschikt kunnen worden bevonden om te vertalen in het Nederlands.

Het blijkt dat er maar 21 vertalingen van literaire proza zijn vertaald uit Afrika, dat is 61,8% van alle verschenen vertalingen uit Afrika. Van alle vertalingen die niet van werken uit Portugal of Brazilië zijn, is er maar één vertaling gepubliceerd van een werk uit een van de ex-kolonies in Azië, dit komt neer op 0,3% van de 375 werken uit de periode 1895-2013. Daarenboven is dit een vertaling van strijdlieiders en zal dus andere vertaalproblemen met zich meebrengen. Verder zijn er uit Brazilië 120 prozavertalingen verschenen en 122 uit Portugal. Alle werken die geschikt zijn bevonden voor het corpus zijn in Bijlage 4 aangegeven met F. Nu de landen en de genres zijn bepaald, is het mogelijk perioden af te bakenen om tevens een historische vergelijking te maken van het vertalen van CSE's. Hoe deze perioden zijn bepaald, wordt in de volgende paragraaf besproken.

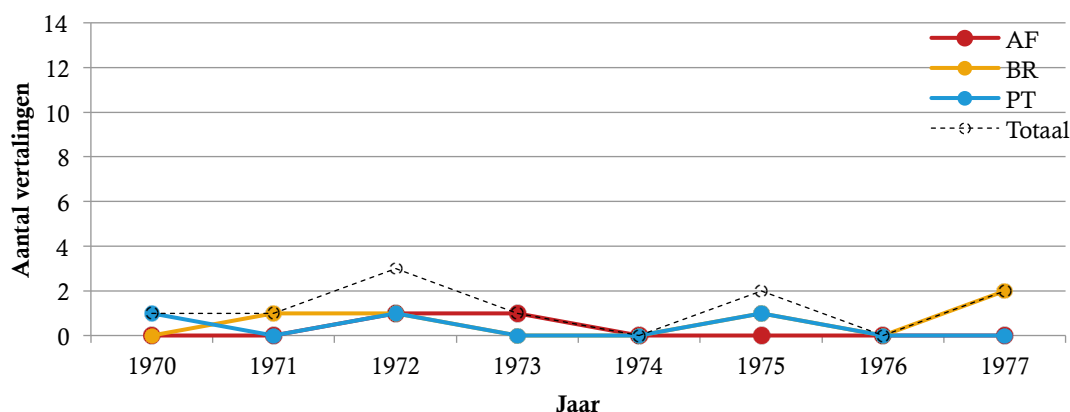
4.3. Afbakening perioden

Om te kunnen zien of er door de jaren heen veranderingen hebben plaatsgevonden in de houding van Nederland ten opzichte van andere culturen en in de toepassing van vertaalstrategieën, is er gekozen om een vergelijking te maken tussen drie perioden. In eerste instantie zouden de perioden worden gekozen op basis van belangrijke historische gebeurtenissen, bijvoorbeeld de eeuwwisseling en de Anjerrevolutie in Portugal die een einde maakte aan de dictatuur, omdat deze ontwikkelingen een stimulans zouden zijn voor meer vertalingen. Er is echter zo weinig vertaald uit het Portugees, en met name uit Afrika, dat er niet genoeg vertalingen waren om een corpus te vormen gebaseerd op historische gebeurtenissen besproken in 3.2. De perioden zijn uiteindelijk bepaald door rekening te houden met verschillende factoren. Hoe dit precies is gedaan en welke werken er uiteindelijk zijn gekozen, zal in de volgende paragrafen worden beschreven. Per periode zal een grafiek worden opgenomen waarin duidelijk wordt hoeveel er per land is vertaald in de desbetreffende periode binnen het geschikt bevonden genre, waarbij dezelfde verhoudingen worden gebruikt om een overzichtelijkere vergelijking te maken, en een tabel met de uiteindelijke werken waarin de auteur, het land van afkomst, het jaar van uitgave van de vertaling, de titel van de vertaling en de vertaler worden opgenomen. Voor een overzichtelijke vergelijking zijn de grafieken ook te vinden in Bijlage 9 en is een volledig overzicht van de werken die zullen worden geanalyseerd voor het corpus te zien in Bijlage 10.

4.3.1. Periode 1: 1970-1977

Voor Periode 1 was de eeuwwisseling als uitgangspunt genomen, maar gedurende die jaren zijn er geen vertalingen verschenen van werken uit Afrika of Brazilië. Vanaf de jaren '30 verschijnen er sporadisch vertalingen van Braziliaanse literatuur, maar pas in 1972 komt de eerste vertaling uit Afrika. In Grafiek 3 is het aantal vertalingen per jaar per land te zien in de eerste periode.

Grafiek 3: Periode 1 (1970-1977)

Periode 1 wordt nu bepaald door de bestaande vertalingen van verschillende verhalen uit Afrika uit 1972 en 1973 door Bertus Dijk, waarmee hij twee verhalenbundels heeft samengesteld: *Angolese*

verhalen (1972) en *De verbittering* (1973). Naast de geringe beschikbaarheid van vertalingen uit het Portugese taalgebied in Afrika, is het niet gelukt alle bronteksten te achterhalen waardoor een selectie verhalen uit beide bundels is onderzocht. In beide verhalenbundels is er alleen gekeken naar Nederlandse vertalingen die, zoals soms aangegeven is in de bundels, direct uit het Portugees zijn vertaald. Vertalingen via Engelse of Franse teksten zijn buiten beschouwing gelaten. Omdat dit de eerste vertalingen uit Afrika in het Nederlands zijn, waren er geen alternatieven en is er gekozen de vertalingen wel zoveel mogelijk te analyseren. Van *De verbittering* is slechts één brontekst achterhaald waardoor er meer verhalen uit *Angolese verhalen* zijn geanalyseerd om dit te compenseren.

Periode 1 zou na deze bevindingen de jaren 1972-1977 beslaan, maar er zijn uit die periode slechts twee geschikte vertalingen beschikbaar uit Portugal: *Waar die andere God woont* (1972) en *Portugal, de bloem en de sikkel* (1975), beide van José Rentes de Carvalho en beide vertaald door August Willemsen. In *Waar die andere God woont* vertelt de schrijver hoe het is om als Portugees in Nederland te wonen en dit boek zal daarom eerder Nederlandse CSE's bevatten in plaats van Portugese. *Portugal, de bloem en de sikkel* is een essayistische synopsis van de Portugese geschiedenis tot net na het einde van de dictatuur en zal naar verwachting wel voldoende CSE's bevatten. Omdat *Waar die andere God woont* waarschijnlijk niet geschikt is en om niet twee werken te behandelen van eenzelfde auteur is er gekozen om deze periode uit te breiden tot 1970-1977 om op deze manier de verhalenbundel *Meesters der Portugese vertelkunst* (1970), vertalingen van verschillende Portugese verhalen door August Willemsen, erbij te kunnen betrekken. Niet alleen kon op deze manier vermeden worden werken van eenzelfde auteur vaker te analyseren, maar wordt er in de verhalenbundel een zeer divers spectrum aangeboden van verschillende, zeer belangrijke auteurs uit Portugal.

De keuze voor de vertalingen uit Brazilië bracht geen problemen met zich mee qua aanwezigheid of beschikbaarheid. Er is gekozen voor twee verschillende werken van belangrijke auteurs binnen het Braziliaanse literaire veld: *De derde oever van de rivier* (1977) van João Guimarães Rosa en *De koning der aarde en andere onvoorbeeldige vertellingen* (1975) van Dalton Trevisan, beide vertaald door August Willemsen en beide werken zullen naar verwachten genoeg CSE's bevatten. Er is bewust gekozen voor *De derde oever van de rivier* omdat dit een bundel betreft met verschillende korte verhalen die zeer typerend zijn voor Brazilië, ook al bestaat Periode 1 op deze manier uit zeven jaar in plaats van vijf.

Opmerkelijk genoeg valt de eerste periode alsnog samen met een historische gebeurtenis alleen betreft het niet de vorige eeuwwisseling maar de Anjerrevolutie in Portugal die in 1974 een einde maakte aan het dictatoriale bewind van Salazar. Deze historische gebeurtenis had bij voorkeur Periode 2 omvat, maar kan alsnog dienen als een historisch referentiepunt. Toch zijn er in het jaar 1974 zelf geen vertalingen verschenen. De enige aanwijzing dat deze periode samenvalt met het jaar van de Portugese revolutie is dan ook het werk *Portugal. De bloem en de sikkel* van Rentes de Carvalho, maar wat pas in november 1975 wordt gepubliceerd in Nederland. Daarentegen is het werk pas in 2014 in Portugal uitgegeven, 40 jaar na dato. Over het algemeen betreft Periode 1 maar een kleine piek in de volledige tijdlijn (zie 4.1.), maar die duidt wel het

begin aan van een lichte groei in de uitgave van Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken.

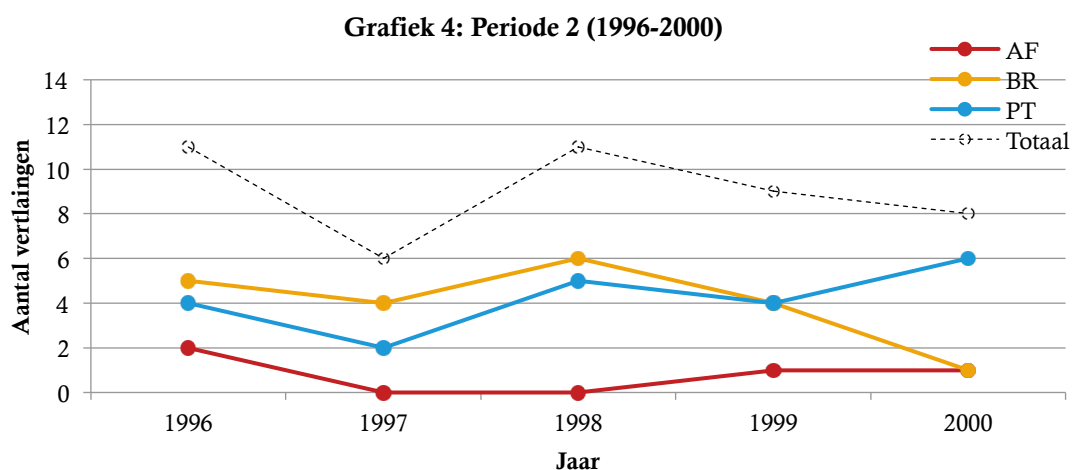
In Tabel 4 is een overzicht te zien van de werken die zullen worden geanalyseerd uit Periode 1 (zie ook Bijlage 10).

Tabel 4: Periode 1 (1970-1977)

Auteur	C	TT	TT Titel	Vertaler
Diversen	PT	1970	<i>Meesters der Portugese vertelkunst</i>	Willemssen, August
Diversen	AF	1972	<i>Angolese verhalen</i>	Dijk, Bertus
Diversen	AF	1973	<i>De verbittering</i>	Dijk, Bertus
Rentes de Carvalho, José	PT	1975	<i>Portugal. De bloem en de sikkel</i>	Willemssen, August
Trevisan, Dalton	BR	1975	<i>De koning der aarde en andere onvoorbeeldige vertellingen</i>	Willemssen, August
Rosa, João Guimarães	BR	1977	<i>De derde oever van de rivier</i>	Willemssen, August

4.3.2. Periode 2: 1996-2000

Net als Periode 1 is ook de tweede periode bepaald door bestaande vertalingen uit Afrika. Na een onderbreking van dertien jaar zijn er pas in 1996 weer Nederlandse vertalingen verschenen van werken uit Afrika, maar gedurende de opvolgende jaren blijft het aantal beperkt. In 1999 en in 2000 verschijnen nog twee vertalingen uit Afrika. In de jaren 1996-2000 zijn 45 vertalingen uit het Portugees gepubliceerd, waarvan 4 uit Afrika, 20 uit Brazilië en 21 uit Portugal. In Grafiek 4 is het aantal vertalingen te zien per land in de periode 1996-2000.

Opvallend is dat de helft van de vertalingen uit Afrika, twee van de vier, vertalingen zijn van werken van Mia Couto. Ditmaal waren er wel voldoende vertalingen uit zowel Brazilië als uit Portugal waardoor de periode niet verder uitgebreid hoefde te worden en bepaald is op basis van vertalingen uit Afrika. Dat er in deze periode langzaam meer is vertaald uit het Portugees, zal ook te maken hebben met het winnen van de Nobelprijs voor de Literatuur door José Saramago in 1998 (zie ook 4.1.).

In Periode 2 is er een groter aanbod dan in Periode 1 waardoor er wel een keuze moest worden gemaakt uit de beschikbare werken voor de analyse. Hierbij is geprobeerd om dezelfde vertalers terug te laten komen en is er tevens naar gestreefd rekening gehouden om verschillende auteurs in het corpus op te nemen die tegelijkertijd een belangrijke rol hebben gespeeld in het literaire veld.

De Afrikaanse literatuur werd bepaald door wat er beschikbaar was en bestaat uit *Slaapwandeland land* (1996) van Mia Couto, vertaald door Harrie Lemmens en *Het testament van Senhor Araújo* (2000) van Germano Almeida, vertaald door Kitty Pouwels.

De vertaalde literatuur uit Brazilië is geselecteerd door belangrijke, Braziliaanse auteurs te kiezen die vertaald zijn door vertalers die in Periode 1 en/of Periode 3 terugkomen. Daarom zullen de werken *Dit stuk grond* (1999) van António Torres, vertaald door August Willemsen, en *De betovering van het Pauweneiland* (2000) van João Ubaldo Ribeiro, vertaald door Harrie Lemmens, worden geanalyseerd.

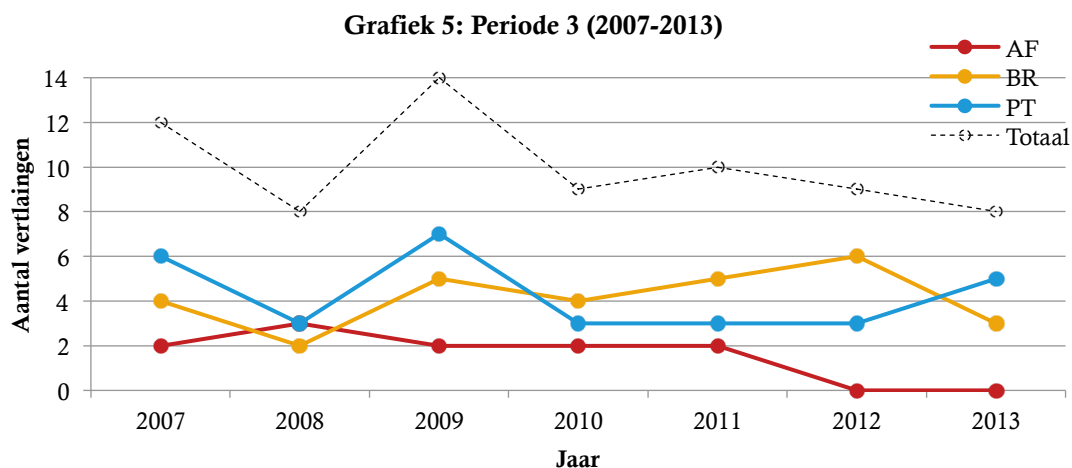
Uit Portugal was er ook genoeg aanbod en is er op dezelfde manier gekozen voor een werk van Jorge de Sena *De grootkapiteins* (1999), vertaald door Arie Pos, en *Alle namen* (2000) van José Saramago, vertaald door Maartje de Kort, zodat vertalingen van beide vertalers ook in Periode 3 geanalyseerd kunnen worden. In Tabel 5 is een overzicht te zien van de werken die zullen worden geanalyseerd uit Periode 2 (zie ook Bijlage 10).

Tabel 5: Periode 2 (1996-2000)

Auteur	C	TT	TT Titel	Vertaler
Couto, Mia	AF	1996	<i>Slaapwandeland land</i>	Lemmens, Harrie
Sena, Jorge de	PT	1999	<i>De grootkapiteins. Een verhalensequentie</i>	Pos, Arie
Torres, António	BR	1999	<i>Dit stuk grond</i>	Willemsen, August
Almeida, Germano	AF	2000	<i>Het testament van Senhor Araújo</i>	Pouwels, Kitty
Saramago, José	PT	2000	<i>Alle namen</i>	Kort, Maartje de
Ubaldo Ribeiro, João	BR	2000	<i>De betovering van het Pauweneiland</i>	Lemmens, Harrie

4.3.3. Periode 3: 2007-2013

Periode 3 wordt verrassend genoeg niet bepaald door de vertaalde literatuur uit Afrika, maar door de vertalingen van August Willemsen. Willemsen overleed in 2008 en is een van de bekendste vertalers geweest van de Portugeestalige literatuur. Zijn laatste prozavertaling verscheen in 2007: *Kinderjaren* van Graciliano Ramos. Om zijn vertalingen in alle perioden te kunnen analyseren, loopt de derde periode van 2007-2013. Gedurende deze jaren zijn er voldoende geschikte vertalingen verschenen uit alle landen, waardoor de keuze voornamelijk is gemaakt op basis van de vertalers en de auteurs. De overige werken zijn zo gekozen dat vertalers uit Periode 2 terugkomen in Periode 3 en ook op basis van de positie van de auteur binnen het Portugeestalige literaire veld. In Grafiek 5 is het aantal vertalingen in deze periode per jaar per land te zien.

Voor werken uit Afrika is gekozen voor *De handelaar in verledens* (2007) van José Eduardo Agualusa, vertaald door Harrie Lemmens, en *Mizé* (2009) van Ricardo Adolfo, vertaald door Maartje de Kort. Beide werken zijn gekozen om de vertalers uit Periode 2 terug te kunnen laten komen in Periode 3. Hoewel het verhaal in *Mizé* in Portugal speelt, is er toch gekozen dit werk op te nemen in het corpus omdat het wel door een Afrikaanse auteurs is geschreven en er naar verwachting voldoende CSE's gevonden kunnen worden. De hoofdreden echter is om vertaler Maartje de Kort zowel in Periode 2 als Periode 3 terug te laten komen, wat de voorkeur geniet. Omdat er in *Mizé* minder Afrikaanse CSE's zullen worden gevonden, wordt dit gecompenseerd door andere Afrikaanse CSE's uit *De handelaar in verledens*.

De werken uit Brazilië zijn allereerst gekozen op basis van de vertaler. Om ook een werk van August Willemssen in Periode 3 te kunnen analyseren, is gekozen voor *Kinderjaren* (2007) van Graciliano Ramos, die ook een zeer grote rol heeft gespeeld in het Braziliaanse literaire veld, en *Een emotionele fout* (2011) van Cristovão Tezza, vertaald door Arie Pos, zodat ook deze vertaler in twee perioden terug kan komen.

Ook de vertalingen uit Portugal zijn grotendeels gekozen met het oog op de vertaler. Zo is *Jouw gezicht zal het laatste zijn* (2013) van João Ricardo Pedro gekozen om vertaler Kitty Pouwels zowel in Periode 2 als Periode 3 te kunnen analyseren en omdat het om een jonge, opkomende auteur gaat. De andere keuze viel op *Fado Alexandrino* (2007) van António Lobo Antunes, vertaald door Harrie Lemmens, omdat het te verwachten is dat specifieke CSE's uit Portugal aanwezig zullen zijn en de auteur een zeer belangrijke positie heeft in de hedendaagse Portugeestalige literatuur.

In Tabel 6 is een overzicht te zien van de werken die zullen worden geanalyseerd uit Periode 3 (zie ook Bijlage 10).

Tabel 6: Periode 3 2007-2013

Auteur	C	TT	TT Titel	Vertaler
Agualusa, José Eduardo	AF	2007	<i>Handelaar in verledens</i>	Lemmens, Harrie
Lobo Antunes, António	PT	2007	<i>Fado Alexandrino</i>	Lemmens, Harrie
Ramos, Graciliano	BR	2007	<i>Kinderjaren</i>	Willemsen, August
Adolfo, Ricardo	AF	2009	<i>Mizé</i>	Kort, Maartje de
Tezza, Cristovão	BR	2011	<i>Een emotionele fout</i>	Pos, Arie
Pedro, João Ricardo	PT	2013	<i>Jouw gezicht zal het laatste zijn</i>	Pouwels, Kitty

Na het afbakenen van de perioden en de keuze voor de werken te hebben besproken, wordt in de volgende paragraaf een kort overzicht gegeven van de vertalers wier werken zullen worden geanalyseerd in hoofdstuk 5.

4.4. Rol van de vertalers

In deze paragraaf zal in het kort worden ingegaan op de positie van de vertalers die zijn geanalyseerd in het corpus. Het is niet zo relevant biografische gegevens te verzamelen en dit zal daarom tot een minimum worden beperkt. De gegevens over de vertalers zijn gebaseerd op de inventarisatie uit 4.1. en op de gegevens uit het *Vertalersbestand* van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV 2014).

Wegens de gestelde eisen (zie hoofdstuk 3) is het niet mogelijk alle vertalers in de drie perioden terug te laten komen. Pas in de laatste twee perioden zijn vertalers vaker terug te zien. Niet alleen is dit een aanwijzing voor het geringe aantal gepubliceerde Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken, maar wordt ook duidelijk dat de vertaler wel degelijk een rol blijkt te spelen in het hedendaagse Nederlandse literaire veld. De toename van het aantal vertalingen blijkt niet te betekenen dat er meer vertalers uit het Portugees zijn, maar dat de werkzame vertalers meer publiceren. Vertalers komen niet alleen met grotere regelmaat terug, ze krijgen meer vertalingen op hun naam dan vertalers uit het begin van de vorige eeuw en langzamerhand is er een vaste relatie te herkennen tussen auteur en vertaler en in sommige gevallen zelfs met bepaalde uitgevers (zie Bijlage 4).

In de volgende subparagrafen worden in het kort de verschillende vertalers wiens werken worden geanalyseerd besproken, waarbij gekeken wordt naar de tijd waarin ze actief zijn en wat zij vertalen.

4.4.1. Bertus Dijk

De introductie van Afrikaans-Portugese literatuur in het Nederlandse literaire veld is grotendeels te danken aan de vertalingen van Bertus Dijk. Zijn vertalingen *De verbittering* en *Angolese verhalen*, die beide worden geanalyseerd voor het corpus, zijn voorzien van uitgebreide nawoorden en noten waarin de vertaler zijn motivatie voor het verspreiden van deze literatuur beargumenteerd en van achtergrondinformatie voorziet. Dit toont aan dat hij hierbij rekening houdt met de weinige kennis die het doelpubliek zal hebben van deze literatuur. Dijk is alleen in de periode 1969-1973 actief geweest waarin 6 vertalingen van zijn hand zijn gepubliceerd: 4 uit Afrika, 1 uit Brazilië en 1 uit Portugal. Alle vertalingen hebben te maken met de het kolonialisme en het verzet, wat naar voren

komt in de vertalingen zelf en/of in de paratekst. Over de vertaler zelf is verder geen informatie achterhaald.

4.4.2. Maartje de Kort

Maartje de Kort heeft vertaalwetenschap gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en vertaalt uit het Frans en het Portugees. Wat beide talen betreft, ging in 1990 haar vertaalcarrière van start. Tot vandaag de dag zijn 16 vertalingen uit het Portugees verschenen van De Kort, waarvan 1 in samenwerking met Elly de Vries uit 1991. De overige vertalingen komen uit verschillende taalgebieden; 10 vertalingen zijn van werken uit Portugal, 4 uit Brazilië en 1 uit Afrika. Van de 10 werken uit Portugal zijn 6 van de Nobelprijswinnaar José Saramago waardoor een vaste relatie is te herkennen tussen auteur en vertaler.

4.4.3. Harrie Lemmens

Met maar liefst 74 vertalingen uit het Portugees in het Nederlands in de periode 1895-2013 speelt Harrie Lemmens (1953) een zeer grote rol in de introductie van Portugeestalige literatuur in het Nederlandse literaire veld. Lemmens heeft Wijsbegeerte en Nederlands gestudeerd in Nijmegen en vertaalt sinds 1985 uit het Duits en in 1989 verscheen zijn eerste literaire vertaling uit het Portugees. Verschillende vertalingen van literatuur uit Afrika, Brazilië en Portugal verschijnen vanaf dat moment in hoog tempo en in nog geen vijftwintig jaar heeft Lemmens bijna 20% van de gehele productie van vertalingen uit het Portugees in de periode 1895-2013 op zijn naam staan, bestaand uit zowel proza als poëzie. Van deze vertalingen zijn 8 werken uit Afrika, 21 uit Brazilië en 45 uit Portugal. In 2006 ontving de hij de vertaalprijs van het Fonds voor de Letteren waar hij werd geprezen voor een omvangrijk en invloedrijk vertaaloeuvre en zijn ambassadeurschap voor de Portugeestalige literatuur². Intussen heeft hij onder meer werken van José Saramago, António Lobo Antunes, José Rentes de Carvalho, João Ubaldo Ribeiro en José Eduardo Agualusa vertaald.

4.4.4. Arie Pos

Arie Pos (1958) heeft in Leiden Nederlandse taal- en letterkunde en Algemene Literatuurwetenschap gestudeerd, met Portugees en Vertaalwetenschap (Amsterdam) als bijvakken. In 2008 promoveerde hij aan de Universiteit van Leiden. De eerste vertaling van Pos verscheen in 1992 bij de Prom en hij vertaalt zowel proza als poëzie. Tot op heden zijn 16 vertalingen uit het Portugees in het Nederlands van zijn hand uitgegeven, waarvan 1 uit Kaapverdië, 4 uit Brazilië en 11 uit Portugal. Voor zijn vertaling van het epos *De Lusíaden* van Luís Vaz de Camões werd Pos in 2013 genomineerd voor de *Filter*-vertaalprijs. Pos is een van de weinige vertalers die zowel uit het Portugees in het Nederlands vertaald als andersom. In het Portugees heeft hij in ieder geval 17 vertalingen uit het Nederlands vertaald en hij speelt daarom niet alleen een rol in de introductie van de Portugeestalige literatuur in Nederland, maar ook van

² Juryrapport Fonds voor de Letteren Vertaalprijs 2006 (laatst geraadpleegd april 2014).
http://www.fondsvoordeletteren.nl/mod.php?mod=userpage&page_id=70&menu=37030301

de Nederlandse literatuur in Portugeestalige gebieden. Daarnaast is Pos ook actief als docent en schrijft hij met regelmaat artikelen over Portugeestalige literatuur en vertalen.

4.4.5. Kitty Pouwels

Na het afronden van haar studie Portugese Taal en Cultuur aan de Universiteit Utrecht is Kitty Pouwels (1964) sinds 1998 actief als literair vertaler uit het Portugees. Daarnaast vertaalt ze ook uit het Engels. Tot op heden zijn 10 vertalingen van Pouwels in het Nederlands verschenen, waarvan 4 uit Afrika, 2 uit Brazilië en 4 uit Portugal. Bij de vertalingen van Pouwels is in zekere regelmaat een vaste relatie te herkennen tussen auteur en vertaler, zo heeft ze meerdere werken vertaald van onder andere Germano Almeida, Margarida Rebelo Pinto en José Rodrigues dos Santos.

4.4.6. August Willemsen

Vertaler en schrijver August Willemsen (1936-2007) is wellicht de belangrijkste vertaler geweest voor de Portugeestalige literatuur in Nederland. In 1970 verscheen zijn eerste vertaling *Meesters der Portugese vertelkunst* wat het begin betekent van een lange reeks maar vooral van een grote toename in het aantal vertalingen uit dit taalgebied. Gedurende 37 jaar was Willemsen actief als vertaler uit het Portugees en in totaal zijn 62 vertalingen van zijn hand uitgegeven, waarvan één postume en één in samenwerking met Harrie Lemmens, wat ruim 16,5% is van alle in het Nederlands vertaalde werken uit het Portugees in de periode 1895-2013. Dit betreffen 2 werken uit Afrika, 32 uit Brazilië en 28 uit Portugal. Willemsen vertaalde zowel proza als poëzie en met name zijn liefde voor de Braziliaanse literatuur en voor de poëzie van de Portugees Fernando Pessoa heeft veel invloed gehad in het Nederlandse literaire veld. “Door zijn volhardendheid, de literaire kwaliteit van zijn vertalingen maar ook geluk kreeg hij bij Meulenhoff en de Arbeiderspers voet aan de grond” (Schreij 2008: 94). Hij vertaalde vooral werken van de Brazilianen Joaquim Maria Machado de Assis, Carlos Drummond de Andrade en Graciliano Ramos en van de Portugees Fernando Pessoa (zie ook Bijlage 4). Voor zijn oeuvre ontving hij in 1983 de Martinus Nijhoff Prijs, in 1987 kreeg hij de onderscheiding *Officier in de Orde van Rio Branco* en in 1988 ontving hij de Portugese vertaalprijs *Sociedade de Língua Portuguesa* (Natumi 2013: 20). Voor meer over deze vertaler wordt verwezen naar de MA Scriptie van Natumi (2013) over de poëtica van Willemsen.

4.5. Conclusie inventarisatie

In totaal zijn er 386 vertalingen gevonden, waarvan 375 in de periode 1895-2013 zijn uitgegeven. Uit Grafiek 1 blijkt dat een stijgende lijn is te herkennen in het aantal vertalingen dat in Nederland en Vlaanderen is uitgegeven. Belangrijke historische gebeurtenissen, zoals WOII, de Anjerrevolutie alsmede de uitreiking van de Nobelprijs aan José Saramago, blijken weldegelijk invloed te hebben gehad op het aantal verschenen vertalingen uit het Portugees in het Nederlands, zowel in positieve als in negatieve zin. Met name de grote verschillen tussen het aantal verschenen vertalingen per jaar is opmerkelijk en daardoor zijn grote pieken en dalen te zien.

Uit de inventarisatie is verder gebleken dat er zeer weinig vertalingen uit het Portugees in het Nederlands zijn verschenen. In het jaar 2012 betreft dit slechts 0,2% ($9 \div 4373 \times 100\%$) van het totaal aantal vertalingen dat is verschenen in zowel Nederland als Vlaanderen; bij deze berekening is geen onderscheid gemaakt op basis van genre of dergelijken. Als wordt gekeken naar de verdeling per land betreft dit 0,00% van vertalingen van werken uit Afrika (er zijn in 2012 geen vertalingen verschenen van werken uit Afrika), 0,14% uit Brazilië en 0,07% uit Portugal.

Het geringe aantal vertalingen dat is uitgegeven in het Nederlandse taalgebied duidt op macroniveau op een *defensieve* houding ten opzichte van Portugeestalige culturen en met name naar Afrikaanse culturen. Wellicht kan er zelfs van een *imperialistische* houding worden gesproken, met name voor de jaren '30 van de vorige eeuw, omdat er in die jaren vrijwel niets is vertaald uit het Portugees. Pas vanaf de jaren '50 groeit het aantal vertalingen uit het Portugees, wat duidt op een verandering in de houding van Nederland. Van een *imperialistische* houding gaat Nederland over op een *defensieve* houding en wordt er in de loop der jaren meer en meer vertaald uit het Portugees. Doordat het beeld wordt verbreed, is het ook mogelijk vertalingen uit te geven van Portugeestalige werken die niet uit Portugal komen. Zo verschijnen er vanaf de jaren '70 ook steeds meer vertalingen van werken uit Afrika en Brazilië, wat te maken heeft het einde van de dictatuur in Portugal en de onafhankelijkheidsbewegingen in de toenmalige kolonies.

Nederlandse vertalers uit het Portugees spelen een grote rol in de houding ten opzichte van deze culturen. Niet alleen maken ook zij vertalingen mogelijk, maar nemen verschillende vertalers een ambassadeursrol aan om de Portugeestalige literatuur en cultuur te promoten. Door Bertus Dijk is de Portugees-Afrikaanse literatuur in het Nederlandse taalgebied geïntroduceerd, August Willemsen heeft een zeer grote rol gespeeld in de verspreiding van de Braziliaanse literatuur in het Nederlands en vertaler Harrie Lemmens speelt eenzelfde rol in de verspreiding van de Portugese literatuur. Opvallend is dat veel van deze vertalers vaste auteurs lijken te hebben die zij vertalen, waardoor er met meer regelmaat vertalingen worden gepubliceerd en er meer aandacht wordt gevestigd op de literatuur en cultuur van het land van herkomst van de desbetreffende auteur.

Uiteindelijk zijn de perioden voor de afbakening van de werken voor het corpus met name gekozen op basis van de beschikbare vertalingen. Daarbij is allereerst rekening gehouden met het genre en het land van herkomst van de brontekst. Vervolgens was het belangrijkste criterium dat de vertalers terug zouden kunnen komen in alle of in twee van de drie perioden, zodat zichtbaar zou worden of de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van andere culturen is veranderd en dat kan worden geverifieerd door de toegepaste vertaalstrategieën van specifieke vertalers. Door te kijken naar dezelfde vertalers kan duidelijk worden of dit een algemene verandering is in plaats van verschillen in de aanpak of persoonlijke voorkeuren van vertalers. Het terug laten komen van de vertalers in de verschillende perioden geniet daarom de voorkeur. Als er na deze criteria nog keuzemogelijkheden waren, is gekozen voor een auteur die een belangrijke positie heeft binnen het Portugeestalige literaire veld en om deze auteur niet vaker terug te laten komen in het corpus.

Het determineren van de eerste periode heeft de meeste moeilijkheden met zich meegebracht door het geringe aantal beschikbare vertalingen, met name uit de verschillende Portugeestalige landen. Hierdoor liggen de perioden dichter op elkaar dan wenselijk, met name Periode 2 en Periode 3. Gezien August Willemsen de enige vertaler is waarvan vertalingen in alle perioden zouden kunnen worden geanalyseerd, is de voorkeur uitgegaan naar kortere tussenpozen om zo deze vertaler wel in alle perioden te kunnen analyseren. De tweede en derde periode kenden minder problemen. De belangrijkste factor waar rekening mee is gehouden, is de herhaling van vertalers, wat lastig te combineren viel met de bestaande vertalingen uit alle landen. Verder is het, met name bij de laatste twee perioden, mogelijk geweest auteurs te kiezen met een belangrijke positie binnen het Portugeestalige literaire veld.

Het is niet mogelijk geweest vrouwelijke auteurs in het corpus op te nemen. Dit heeft niet alleen te maken met het grote verschil in het aantal mannelijke en vrouwelijk auteurs dat is vertaald in het Nederlands maar ook met het in elke periode terug laten komen van de vertalers. Met een iets ruimer corpus zou dit wel mogelijk zijn geweest, maar uit tijdsoverwegingen is dit niet uitgebreid en blijft het bij een suggestie voor verder onderzoek.

Na de theorie, de methode en eerste resultaten uit de inventarisatie zal in het volgende hoofdstuk de analyse van het uiteindelijke corpus worden besproken en zal aan de hand van deze informatie antwoord worden gegeven op de hoofd- en deelvragen uit 3.5.

5. ANALYSE CULTUURSPECIFIEKE ELEMENTEN

In dit hoofdstuk zullen de resultaten uit de analyse van het corpus worden besproken. Uit alle landen zijn zes vertalingen en de bijbehorende bronteksten geanalyseerd, twee per periode per land. Daarbij zijn per vertaling tussen de 50 en de 100 pagina's gelezen, alsmede de respectievelijke pagina's uit de brontekst (zie ook hoofdstuk 3). Bij het lezen is gebruik gemaakt van de theorie zoals besproken in hoofdstuk 2. Verder is tijdens het zoeken naar CSE's gebruik gemaakt van de definities zoals besproken in 2.2. om te bevestigen of het element, dat als vreemd bevonden was, ook daadwerkelijk een CSE kon zijn. Om het vinden en categoriseren van CSE's te geleiden, zijn de stappen gevolgd uit de flowchart in Bijlage 3. Alle gevonden CSE's zijn terug te vinden in Bijlage 11 en in het Excel-bestand *Bijlage Corpus CSE's – MA Scriptie II A.L.Michielsen 2014* dat apart op een Cd-Rom bij deze scriptie is gevoegd.

In 5.1. worden allereerst de CSE-vertalingen in het algemeen besproken en vervolgens per land om een algemeen beeld te scheppen van het soort CSE's dat in het corpus is gevonden en de toegepaste vertaalstrategieën per categorie per land. In 5.2. wordt een historische vergelijking gemaakt waarin de drie perioden worden besproken. Daarbij wordt gekeken hoe CSE's zijn vertaald per land per periode en naar eventuele veranderingen in deze perioden. In 5.3. wordt gekeken naar de rol van de vertalers en naar eventuele veranderingen die in hun vertaalstrategieën hebben plaatsgevonden gedurende de drie perioden. Ten slotte wordt in 5.4. de conclusie van deze bevindingen uiteengezet.

5.1. Gevonden resultaten in corpus

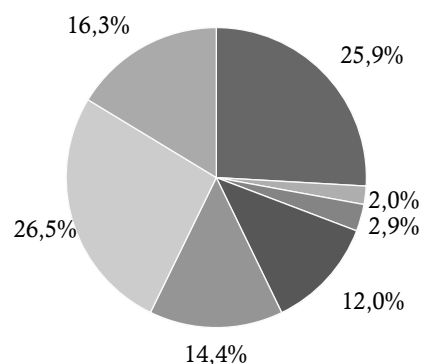
In de beschouwde werken zijn 2189 CSE's gevonden, gemiddeld zijn dat ongeveer 122 CSE's per geanalyseerd werk. Van het totaal komen 879 CSE's uit werken uit Afrika, 720 uit Brazilië en 590 uit Portugal. Het verschil tussen het gevonden aantal CSE's per land is te verklaren uit inhoudelijke en stilistische kenmerken van bepaalde werken. Vrij snel werd duidelijk dat sommige Portugese werken, zoals *Alle namen* van José Saramago en *De grootkapiteins* van Jorge de Sena, relatief minder CSE's bezitten dan andere werken vanwege de stijl van de auteur en het onderwerp van het boek. Beide werken komen uit de tweede periode (zie 4.2.3.2.), waardoor het niet mogelijk was dit gebrek te compenseren door een groter deel uit het andere werk te beschouwen. Dit is de hoofdreden voor het kleiner aantal gevonden CSE's in werken uit Portugal. Hetzelfde geldt voor *Een emotionele fout* van de Braziliaan Cristovão Tezza en *Mizé* van Ricardo Adolfo uit Afrika (zie ook 4.2.3.); beide werken bezitten minder CSE's vanwege stilistische en inhoudelijke redenen. In deze gevallen was het wel mogelijk meer te lezen uit andere werken van hetzelfde land en binnen dezelfde perioden waardoor er uiteindelijk ruim voldoende CSE's voor dit onderzoek zijn gevonden. Omdat het doel niet het analyseren van CSE's in de bronteksten is, wordt er verder niet gekeken naar de verhoudingen tussen de gevonden CSE's in de brontekst en het land van herkomst noch naar het wel of niet regelmatig voorkomen van CSE's in de desbetreffende literatuur.

De gevonden CSE's zijn allereerst onderverdeeld in acht categorieën op basis van de CSE's in de brontekst, waarna vervolgens de toegepaste vertaalstrategie is bepaald (zie ook 3.4.). Omdat al snel bleek dat eigennamen vrijwel altijd herhaald worden en slechts een enkele keer orthografisch worden aangepast of dat er een leenvertaling aan te pas komt, is besloten deze categorie niet op te nemen in de overzichten en zal deze apart worden behandeld in 5.1.4. Het betreft hier 363 eigennamen. Het wel opnemen van deze elementen zou een vertekend beeld geven van de toegepaste vertaalstrategieën omdat deze categorie CSE's zo duidelijk als een aparte categorie naar voren komt. Dit neemt echter niet weg dat deze elementen cultuurspecifiek zijn, maar dat er voor deze categorie CSE's een sterk overheersende vertaaltraditie is waarbij specifieke vertaalstrategieën worden toegepast. Ter illustratie zijn tabellen met en zonder eigennamen opgenomen in Bijlage 12. Alle berekeningen zullen vanaf dit punt worden gemaakt op basis van het aantal CSE's zonder de gevonden eigennamen.

De overige 1826 CSE's zijn daarentegen zeer divers. Hiervan komen 733 CSE's, uit de Afrikaanse, 573 uit de Braziliaanse en 520 uit de Portugese werken. In Grafiek 6 zijn de percentages per categorie te zien; deze zijn op alfabetische volgorde met de klok mee te lezen. In de grafiek is te zien dat de categorieën kunnen worden onderverdeeld in drie groepen: veelvoorkomend (20%>), gemiddeld (10%-20%) en weinig (<10%). De meeste CSE's behoren tot de categorieën materieel-cultureel (26,5%) en ecologisch & geografisch (25,9%). CSE's die gemiddeld voorkomen in de geanalyseerde werken komen uit de categorieën sociaal-cultureel (16,3%), institutioneel (14,4%) en idioom (12,0%). Binnen de categorieën historisch en eenheidsbegrippen zijn relatief weinig CSE's gevonden – ze omvatten respectievelijk 2,9% en 2,0% van alle CSE's. In het geval van eenheidsbegrippen is dit te verklaren door de zeer beperkte omvang van de definitie van de categorie. Binnen de categorie historisch zouden daarentegen wel meer CSE's gevonden kunnen worden, maar dit is niet het geval geweest. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de gekozen boeken geen historische inhoud hebben, maar ook dat sommige historische CSE's een gedeelde culturele waarde hebben binnen verschillende culturen. Deze laatste genoemde historische CSE's zijn bewust niet in het corpus opgenomen, omdat dit geen duidelijk beeld zou scheppen van de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van de Portugeestalige culturen.

Na het categoriseren van de CSE's zijn de toegepaste vertaalstrategieën vastgesteld (zie ook 2.4. en 3.4.). Het bepalen van deze strategieën geeft de mogelijkheid de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van de Portugeestalige culturen te bepalen (zie ook 2.2.). In de volgende tabel is in percentages te zien welke vertaalstrategieën zijn toegepast op CSE's (zie ook Bijlage 13 voor zowel aantallen als percentages). In de

Grafiek 6: Totaal CSE's

- eco. & geo.
- historisch
- institusioneel
- sociaal-cult.
- eenheidsbegrip
- idioom
- materieel-cult.

eerste kolom staan de vertaalstrategieën aangegeven en in de bovenste rij de categorieën CSE's. In de laatste kolom staat aangegeven in welk percentage de bijbehorende vertaalstrategie is toegepast op de 1826 CSE's. Per kolom is het percentage per categorie van de bijbehorende vertaalstrategie te zien. Als voorbeeld wordt gekeken naar de eerste vertaalstrategie *herhaling*. Van alle CSE's (1826) zijn 246 CSE's herhaald, wat neerkomt op 13,5% van het totaal. De percentages in de rechter kolom worden als volgt berekend: $246 \text{ (totaal aantal herhalingen)} \div 1826 \text{ (totaal CSE's)} \times 100\% = 13,5\%$.

Tabel 7: Toegepaste vertaalstrategieën op totaal CSE's per categorie

	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	Totaal
herhaling	27,5%	13,9%	17,0%	7,7%	12,2%	5,0%	9,7%	13,5%
orth.aanpassing	12,9%	8,3%	9,4%	8,2%	6,8%	3,1%	8,1%	7,9%
beperkte univers.	5,5%	2,8%	3,8%	3,2%	1,5%	6,6%	9,7%	5,5%
extratekst.toelicht.	9,1%	5,6%	11,3%	11,8%	3,4%	6,2%	8,1%	7,7%
intratekst.toelicht.	5,9%	16,7%	13,2%	1,8%	8,7%	8,7%	7,4%	7,2%
leenvertaling	16,1%	8,3%	41,5%	20,0%	25,1%	22,2%	23,5%	21,2%
synonymie	16,5%	5,6%	1,9%	15,0%	25,1%	23,0%	18,8%	19,0%
absolute univers.	4,9%	13,9%	0,0%	13,6%	12,2%	19,7%	10,7%	11,9%
naturalisering	0,2%	25,0%	0,0%	15,9%	4,6%	4,8%	2,7%	4,8%
omissie	1,1%	0,0%	0,0%	2,3%	0,4%	0,4%	0,0%	0,7%
auton.schepping	0,4%	0,0%	1,9%	0,5%	0,0%	0,4%	1,3%	0,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Uit Tabel 7 is op te maken dat Portugeestalige CSE's in het Nederlands voornamelijk worden vertaald door *leenvertalingen* (21,2%) en de tweede meest voorkomende vertaalstrategie blijkt *synonymie* (19,0%) te zijn, met slechts een verschil van 2,2%. Dit betekent dat er voor een middenweg wordt gekozen in het vertalen van Portugese CSE's: bijna de helft van alle vertalingen, namelijk 40,2% (21,2% + 19,0%), wordt zodanig vertaald dat er geen extreme veranderingen in de vertalingen plaatsvinden maar is tegelijkertijd wel doelpubliekericht. Er wordt gekozen voor een letterlijke of woordelijke vertaling, waardoor het element vreemd blijft voor de doelcultuur maar wel beter te begrijpen is of voor een parallelle verwijzing die minder vreemd is voor de lezer, maar die niet neutraal noch specifiek is voor de doelcultuur. Uit de overige strategieën blijkt dat CSE's meer brontaalgericht zijn vertaald door middel van *herhaling* (13,5%) of dat deze elementen worden vervangen door neutrale elementen door *absolute universalisering* (11,9%). Opmerkelijk is verder dat er vrijwel geen sprake is van *autonome schepping* (0,7%) of *omissie* (0,5%).

Om een beeld te scheppen van het soort CSE's dat in het corpus is gevonden, zullen hier enkele voorbeelden worden gegeven per categorie. Door de CSE's te categoriseren kan beter overzicht worden bewaard, maar is het ook mogelijk te kijken of er anders wordt omgegaan met verschillende soorten CSE's. De voorbeelden zullen voor een goed overzicht worden genummerd, waarbij respectievelijk het CSE in de brontaal cursief is te zien, de Nederlandse vertaling, de code van de periode, het land en van de vertaler (zie 3.4.), en ten slotte de toegepaste vertaalstrategie. Dit zal in het vervolg ook zo worden toegepast op andere voorbeelden.

• *ecologisch & geografisch*

De 473 gevonden ecologische & geografische CSE's zijn in twee groepen onder te verdelen: geografische namen en natuurlijke elementen. Bij de gevonden geografische namen werd duidelijk dat namen die bekend zijn bij het Nederlandse publiek orthografisch worden aangepast volgens de gebruikelijke normen (1). Geografische namen die echter niet tot nauwelijks bekend zijn, worden over het algemeen *herhaald* (2), ook als deze betekenisdragend zijn (3), en een enkele keer *orthografisch aangepast* maar dan volgens de Portugese benaming, denk hierbij aan het uitschrijven van namen van heiligen waarnaar eilanden vernoemd worden (5).

Vb.	ST	TT	Code	Vertaalstrategie
(1)	<i>Lisboa</i>	Lissabon	1pAW, 2aKP, 2bHL, 2pAP, 3aHL, 3aMK, 3pKP, 3pHL	orth.aanpassing
(2)	<i>Fátima</i>	Fátima	1pAW	herhaling
(3)	<i>Caldas da Rainha</i>	Caldas da Rainha	1pAW	herhaling
(4)	<i>S. Vicente</i>	São Vicente	2aKP	orth.aanpassing

Ook de natuurlijke elementen, die onbekend zijn voor de Nederlandse cultuur, worden vaak *herhaald* (5). Wat echter het meeste voorkomt bij deze ecologische CSE's zijn *synonymie* (6) en *leenvertaling* (7). Dit is vooral te zien bij dier-, boom- en plantsoorten.

(5)	<i>djambalau</i>	djambalau	2aHL	herhaling
(6)	<i>beija-flor</i>	kolibri	2bHL	synonymie
(7)	<i>goiabeiras</i>	guavebomen	2bHL	leenvertaling

In de Portugese taal worden fruitbomen vaak aangeduid met het suffix *-eira*. Voorbeeld (7) kan worden opgedeeld in *goiab[a]* (de vrucht van de boom) en *-eira*. Zodoende kan de Nederlandse vertaling *guaveboom* worden geclassificeerd als een leenvertaling omdat deze woordelijk wordt vertaald. Het gaat hier niet om synonymie, omdat er geen sprake is van een parallelle verwijzing of een verplaatsing op semantisch of pragmatisch niveau. Deze verschuiving is wel te zien bij (6).

Van de 473 CSE's uit deze categorie is 27,5% *herhaald*, is er bij 16,5% sprake van *synonymie*, bij 16,1% van *leenvertaling* en wordt 12,9% *orthografisch aangepast*.

• *eenheidsbegrippen*

Er zijn 36 eenheidsbegrippen gevonden; dat is slechts 2,0% van de 1826 CSE's. Binnen deze categorie kan onderscheid worden gemaakt tussen "oude" eenheden en conventionele eenheden. Met name deze verouderde eenheden blijken meer problemen bij het vertalen te geven juist doordat ze cultuurspecifiek zijn. Het opvallendste binnen deze categorie CSE's is dat hier het hoogste percentage *naturalisering* (25,0%) dat wordt toegepast op een categorie CSE's is te zien (11). Verder zijn de toegepaste vertaalstrategieën zeer divers.

(8)	<i>três palmos</i>	halve meter	3pHL	absolute univers.
-----	--------------------	-------------	------	-------------------

(9)	<i>meia de tinto da casa</i>	halve liter rode huiswijn	3aMK	intratekst.toelicht.
(10)	<i>escudos</i>	escudos	1pAW, 3pHL	herhaling
(11)	<i>cinc'ostões</i>	stuiver	1aBD	naturalisering

• *historisch*

Ook uit de categorie historisch zijn relatief weinig CSE's gevonden, namelijk 53, wat neerkomt op 2,9% van het totaal. Het merendeel daarvan is gevonden in het werk *Portugal, de bloem en de sikkel* en bij 41,5% van de 53 historische CSE's is sprake van een *leenvertaling*. Historische CSE's in dit corpus zijn voornamelijk personen of specifieke gebeurtenissen, zoals Salazar (12) en de onafhankelijkheid van de koloniën of hebben te maken met het einde van de dictatuur in Portugal. Historische CSE's blijken vaker om verduidelijking te vragen in de vertalingen, waardoor er meer brontaalgerichte vertaalstrategieën zijn te herkennen (zie ook Tabel 7).

(12)	<i>Salazar</i>	Salazar	2pAP	herhaling
(13)	<i>Inês de Castro</i>	amante	1pAW	intratekst.toelicht.
(14)	<i>almirante</i>	admiraal * (Almérico Tomás, president van Portugal van 1958-1974)	3pHL	extratekst.toelicht.
(15)	<i>independência</i>	onafhankelijkheid	2aKP	leenvertaling

• *idioom*

Idiomatische CSE's zijn lastiger te categoriseren en zijn niet uitvoerig in dit corpus opgenomen omdat het een andere onderzoeksmethode vraagt (zie 3.4.). Er zijn 220 idiomatische CSE's gevonden en deze laten opmerkelijke strategieën zien. Zo zijn de meeste gevallen van *omissie* (2,3%) bij deze categorie aangetroffen en is er relatief meer *naturalisering* (15,9%) dan bij andere categorieën. De vertaalstrategie die het meest wordt toegepast echter is *leenvertaling* met 20,0%. Wat betreft idioom zijn meer doeltaalgerichte vertaalstrategieën toegepast dan bij andere categorieën. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

(16)	<i>manito</i>	onze benjamin	2aHL	naturalisering
(17)	<i>senhor</i>	senhor	1aBD, 1pAW	herhaling
(18)	<i>senhor</i>	meneer	3aMK	leenvertaling
(19)	<i>seu</i>	seu	3bAW	herhaling

• *institutioneel*

Er zijn 263 institutionele CSE's gevonden. De gevonden institutionele CSE's hebben te maken met bepaalde instanties (20), schoolsystemen (21) of politieke zaken (22). Bij deze CSE's is voornamelijk sprake van *leenvertaling* (25,1%) en *synonymie* (25,1%) en bij een kleiner aantal is ook *absolute universalisering* (12,2%) te zien.

(20)	<i>Banco do Brasil</i>	Bank van Brazilië	3bAW	leenvertaling
(21)	<i>curso superior</i>	hogeschool	2pAP	synonymie
(22)	<i>PSD</i>	Liberalen Partij	2bAW	absolute univers.

• *materieel-cultureel*

De meeste CSE's behoren tot de categorie materieel-cultureel met 483 CSE's. Dat er zo veel materieel-culturele CSE's zijn gevonden, heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de diverse elementen die onder deze categorie kunnen vallen (zie 2.3.2.). De vertaalstrategieën die bij het grootste gedeelte van dit soort CSE's is toegepast zijn *synonymie* (23,0%), *leenvertaling* (22,2%) en *absolute universalisering* (19,7%). De overige strategieën blijven allemaal onder de 10%.

(23)	<i>casas de cimento</i>	cementen huizen	2aHL	leenvertaling
(24)	<i>caldo de feijão</i>	bonensoep	1bAW	synonymie
(25)	<i>enchidos</i>	worstjes	3pKP	absolute univers.

• *sociaal-cultureel*

De gevonden sociaal-culturele CSE's zijn voornamelijk religieuze elementen, feestelijkheden, vrije tijd en gewoonten of tradities. Er zijn 298 sociaal-culturele CSE's gevonden, dit bedraagt 16,3% van alle 1826 CSE's. In deze categorie is er met name sprake van *leenvertaling* (23,5%) en *synonymie* (18,8%).

(26)	<i>Prêmio Jabuti de Literatura</i>	Jabuti Literatuurprijs	2bHL	leenvertaling
(27)	<i>romarias</i>	bedevaarten	2pAP	synonymie

Om te kijken of de houding van de Nederlandse cultuur verschilt ten opzichte van verschillende culturen binnen een taalgebied worden in de volgende drie paragrafen de CSE's per land besproken. Daarbij wordt gekeken naar de categorieën CSE's en de toegepaste vertaalstrategieën, waarbij het mogelijk zal zijn dieper in te gaan op de verschillende soorten CSE's die tijdens dit onderzoek zijn gevonden. In 5.1.4. zal ten slotte de categorie eigennamen apart worden behandeld, waarbij ook een vergelijking zal worden gemaakt tussen de eigennamen uit de verschillende landen. Ten slotte wordt in 5.1.5. een vergelijking gemaakt tussen de toegepaste vertaalstrategieën op de CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal.

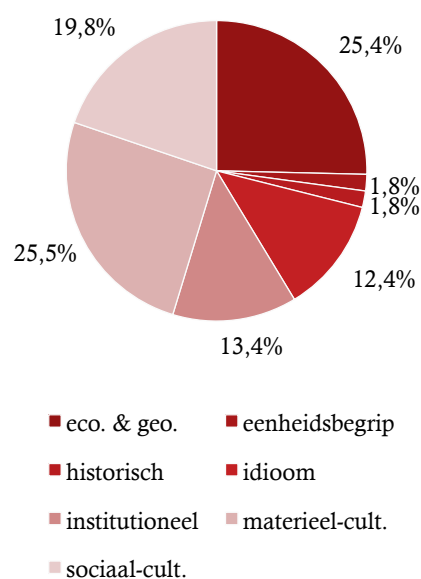
5.1.1. Afrika

In de zes werken uit Afrika (zie 4.2.3.) zijn 733 CSE's gevonden. De percentages zijn opgenomen in Grafiek 7 (zie ook Bijlage 14). Hieruit is op te maken dat de meeste CSE's tot de categorieën materieel-cultureel (25,5%) en ecologisch & geografisch (25,4%) behoren. Een kleiner percentage CSE's komt uit de categorie sociaal-cultureel (19,8%). Institutionele (13,4%) en idiomatische (12,4%) CSE's zijn de middenmoot en slechts enkele CSE's behoren tot de categorieën historisch (1,8%) en eenheidsbegrip (1,8%).

Interessant is dat er in de Afrikaanse bronteksten zelf ook notenapparaten zijn opgenomen. Zowel in verschillende bronteksten van *Angolese verhalen* als in *Terra Sonâmbula (Slaapwandeland land)* worden elementen aan de Portugese lezer uitgelegd, juist omdat ze cultuurspecifiek zijn voor landen in Afrika of omdat er invloeden uit andere Afrikaanse talen in te herkennen zijn. Voor de vertaler is dit natuurlijk gunstig omdat de vreemdheid van het element direct voor hem wordt verduidelijkt.

In Tabel 8 is te zien hoe CSE's uit Afrika uit de verschillende categorieën zijn vertaald. De tabel werkt hetzelfde als Tabel 7: in de linker kolom staan de vertaalstrategieën en in de bovenste rij de categorieën. Per categorie is te zien in hoeverre welke vertaalstrategie is toegepast.

Grafiek 7: Categorieën CSE's uit Afrika

Tabel 8: Toegepaste vertaalstrategieën op Afrikaanse CSE's per categorie

	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	Totaal
herhaling	25,3%	15,4%	15,4%	6,6%	12,2%	5,9%	10,3%	13,0%
orth.aanpassing	13,4%	23,1%	0,0%	12,1%	8,2%	1,6%	6,9%	8,2%
bepaalde univers.	7,5%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	9,6%	13,8%	7,4%
extratekst.toelicht.	7,5%	7,7%	30,8%	11,0%	4,1%	6,4%	9,7%	8,0%
intratekst.toelicht.	6,5%	15,4%	7,7%	1,1%	12,2%	9,1%	8,3%	7,8%
leenvertaling	17,7%	7,7%	38,5%	24,2%	26,5%	25,7%	20,0%	22,4%
synonymie	14,5%	7,7%	7,7%	9,9%	18,4%	16,6%	11,7%	14,2%
absolute univers.	4,8%	15,4%	0,0%	15,4%	9,2%	20,9%	14,5%	12,8%
naturalisering	0,5%	7,7%	0,0%	15,4%	9,2%	3,7%	4,8%	5,3%
omissie	1,6%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,5%	0,0%	0,8%
auton.schepping	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

De vertaalstrategie die het meest blijkt toegepast is *leenvertaling* met 22,4%. *Synonymie*, *absolute universalisering* en *herhaling* komen ongeveer even veel voor, respectievelijk 14,2%, 13,0% en 12,8%. Van *autonome schepping* of *omissie* is nauwelijks sprake met ieder minder dan 1%. De overige strategieën worden in 5% tot 10% van de gevallen toegepast.

Om een beeld te scheppen van het soort Afrikaanse CSE's dat in het corpus is gevonden, zullen hier enkele voorbeelden worden gegeven per categorie.

• *ecologisch & geografisch*

De in de Afrikaanse literatuur gevonden ecologische en geografische CSE's bestaan voornamelijk uit namen uit flora, fauna en geografische namen. Er zijn 186 CSE's uit deze categorie gevonden. De meest voorkomende vertaalstrategieën zijn in dit geval herhaling (25,3%), leenvertaling (17,7%) en synonymie (14,5%). Enkele typerende voorbeelden staan hieronder aangegeven.

Vb.	ST	TT	Code	Vertaalstrategie
(7)	<i>goiabeira</i>	guaveboom	1aBD, 2aHL	leenvertaling
(28)	<i>mandioca</i>	maniok	1aBD, 2aHL, 3HL	synonymie
(29)	Metrópole	Portugal	1aBD	absolute univers.
(30)	<i>mampfana</i>	mampfana	2aHL	herhaling

Voorbeeld (28) komt in verschillende werken uit verschillende perioden voor en wordt telkens op dezelfde manier vertaald. De vertalers kiezen voor een parallelle verwijzing: *maniok*, hoewel in het Nederlands ook een andere benaming voor deze wortel is, namelijk *cassave*. Uit dit voorbeeld wordt ook duidelijk dat er in bepaalde gevallen combinaties mogelijk zijn van verschillende strategieën. Zo is er hier niet alleen gekozen voor de vertaling *maniok* omdat het een parallelle verwijzing is maar ook omdat het orthografisch dichter bij de brontaal staat.

• *eenheidsbegrippen*

Er zijn vrij weinig eenheidsbegrippen uit Afrika gevonden. Zoals besproken in het begin van 5.1. zou dit te maken kunnen hebben met de omvang van de definitie. Er zijn 13 eenheidsbegrippen gevonden, waarvan 8 munteenheden. De meest toegepaste vertaalstrategieën zijn *orthografische aanpassing* met 23,1% en *herhaling, intratekstuele toelichting* en *absolute universalisatie* alle drie ieder met 15,4%.

(11)	<i>cinc'ostões</i>	stuiwer	1aBD	naturalisering
(31)	<i>Angolares</i>	angolares	1aBD	herhaling

• *historisch*

Er zijn 13 historische CSE's gevonden in de Afrikaanse literatuur. Vrijwel al deze CSE's hebben te maken met het onafhankelijk worden van de toenmalige kolonies. In 30,8% van deze gevallen is er sprake van *extratekstuele toelichting* waarbij extra informatie aan de lezer uit de doelcultuur beschikbaar wordt gesteld door middel van verschillende soorten notenapparaten. Deze strategie wordt bij geen andere categorie in zo grote mate toegepast.

(32)	<i>Afonso Henriques</i>	Afonso Henriques * (eerste Portugese koning (1108-1185))	3aHL	extratekst.toelicht.
------	-------------------------	--	------	----------------------

• *idioom*

De 91 idiomatische CSE's uit Afrika zijn voornamelijk uitroepen, aanspreektitels en uitdrukkingen, waarbij in veel gevallen de invloed van Portugal tijdens de koloniale tijd is te

herkennen. Daarnaast zijn er veel verschillende aanspreektitels aangetroffen, zowel de meest gangbare als die uit de koloniale tijd. Verder is ook de invloed van lokale Afrikaanse talen te herkennen (33). Er is voornamelijk sprake van *leenvertaling* met 24,2%, *absolute universalisering* en *naturalisering* met 15,4% elk.

(33)	<i>Aka!</i>	Aka!	1aBD	herhaling
(34)	<i>Tio</i>	oom	2aHL	leenvertaling

• *institutioneel*

De Afrikaanse institutionele CSE's hebben vooral te maken met politiek, administratieve titels en verschillende soorten winkels en bedrijven. In deze categorie zijn 98 CSE's gevonden. Binnen deze categorie is er met name sprake van *leenvertaling* met 26,5% en *synonymie* met 18,4%.

(35)	<i>tropa colonial</i>	koloniale leger	2aKP	absolute univers.
(36)	<i>Quetzal</i>	Quetzal	2aHL	herhaling

• *materieel-cultureel*

Er zijn 187 materieel-culturele CSE's gevonden in werken uit Afrika. Hiervan is er bij 25,7% sprake van *leenvertaling* en 20,9% van de gevallen van *absolute universalisering*. Deze CSE's hebben voornamelijk te maken met woningen, stadsinrichting, gerechten en objecten.

(37)	<i>sanzala</i>	dorp	1aBD	absolute univers.
(38)	<i>pastel de bacalhau</i>	bacalhaupasteitje	3aMK	leenvertaling + herhaling

• *sociaal-cultureel*

Er zijn 145 CSE's uit deze categorie gevonden. Deze hebben voornamelijk te maken met sociale aspecten zoals religie, werk, sport en vrije tijd. Bij het vertalen van deze CSE's is er vooral sprake van *leenvertaling* (20,0%), *absolute universalisering* (14,5%) en *beperkte universalisering* (13,8%).

(39)	<i>feiticeiro</i>	medicijnman	1aBD, 2aHL	beperkte univers.
(40)	<i>espanta-espíritos</i>	geesten-verschrikker	2aHL	herhaling
(41)	<i>ilhéu</i>	eilander	2aKP	herhaling

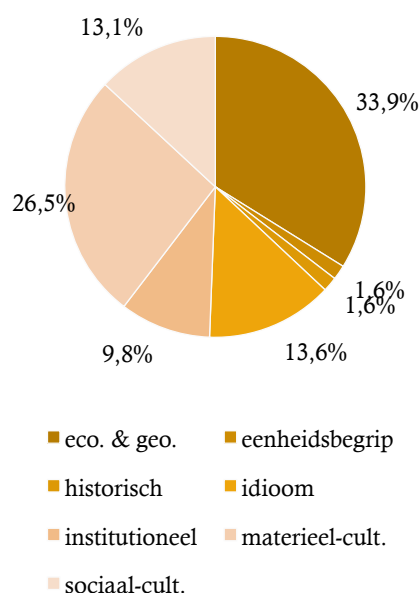
Bij de CSE's uit Afrika is voornamelijk sprake van *leenvertaling*, zodat de elementen beter te begrijpen zijn voor het Nederlandse doelpubliek maar nog wel vreemd blijven, en in mindere mate van *synonymie*, *herhaling* en *absolute universalisering* om het de lezer te vergemakkelijken of omdat het CSE te vreemd of moeilijk te omvatten is. Deze strategieën duiden op een *defectieve* maar lezersgerichte houding van Nederland ten opzichte van Afrikaanse CSE's. Er is geen sprake van *omissie* en nauwelijks van *naturalisering* wat een imperialistische of defensieve houding wat betreft CSE's uitsluit. Afrikaanse CSE's worden als een verrijking gezien en het exotische van deze

elementen zal waarschijnlijk worden benut om de lezer aan te trekken en te intrigeren. Een typerend voorbeeld hiervan is de titel *Het testament van Senhor Araújo*, waar de aanspreektitel *senhor* in de titel wordt herhaald maar dit gebeurt verder niet meer in de tekst.

5.1.2. Brazilië

In de zes werken uit Brazilië (zie 4.2.3. en Bijlage 15) zijn 573 CSE's gevonden. Ook in deze werken zijn CSE's gevonden uit alle categorieën, waarbij duidelijke verschillen zijn te zien in de percentages. Evenals bij de CSE's uit Afrika is ook de categorie ecologie & geografisch bij werken uit Brazilië het grootste met 194 CSE's totaal (33,9%). Dit is vooral te verklaren door opsommingen in de zeer uitgebreide beschrijving van de natuur in *De betovering van het Pauweneiland*. Daarnaast behoren 152 CSE's tot de categorie materieel-cultureel (26,5%) waarmee dit de tweede grootste categorie is. Verder zijn 78 CSE's idiomatische elementen (13,6%), 75 zijn sociaal-cultureel (13,1%) en 56 institutioneel (9,8%). Zowel de categorie eenheidsbegrippen als historisch is beperkt in aantal: 9 CSE's elk (1,6%). In Tabel 9 is in percentages te zien hoe CSE's uit Brazilië zijn vertaald per categorie (zie ook Bijlage 15).

Grafiek 8: Categorieën CSE's uit Brazilië

Tabel 9: Toegepaste vertaalstrategieën op Braziliaanse CSE's per categorie

	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institueel	material-cult.	social-cult.	Totaal
herhaling	22,2%	0,0%	11,1%	6,4%	10,7%	3,3%	5,3%	11,2%
orth.aanpassing	10,3%	0,0%	11,1%	6,4%	7,1%	4,6%	5,3%	7,2%
beperkte univers.	4,1%	0,0%	0,0%	1,3%	1,8%	5,3%	10,7%	4,5%
extratekst.toelicht.	13,4%	11,1%	0,0%	17,9%	0,0%	5,9%	9,3%	9,9%
intratekst.toelicht.	6,7%	11,1%	22,2%	2,6%	3,6%	7,9%	5,3%	6,3%
leenvertaling	16,0%	22,2%	55,6%	14,1%	26,8%	23,0%	33,3%	21,6%
synonymie	22,7%	11,1%	0,0%	17,9%	28,6%	23,0%	24,0%	22,3%
absolute univers.	3,6%	0,0%	0,0%	16,7%	17,9%	19,7%	4,0%	11,0%
naturalisering	0,0%	44,4%	0,0%	12,8%	3,6%	6,6%	1,3%	4,7%
omissie	0,5%	0,0%	0,0%	2,6%	0,0%	0,7%	0,0%	0,7%
auton.schepping	0,5%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	0,0%	1,3%	0,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Uit de resultaten blijkt dat er vooral sprake is van *synonymie* (22,3%) en *leenvertaling* (21,6%). De vertaalstrategieën die verder ook regelmatig worden toegepast zijn *herhaling* (11,2%), *absolute universalisering* (11,0%) en *extratekstuele toelichting* (9,9%).

Om een beeld te scheppen van het soort Braziliaanse CSE's dat in het corpus is gevonden, zullen hier enkele voorbeelden worden gegeven per categorie.

• *ecologisch & geografisch*

Er zijn 194 CSE's gevonden in de categorie ecologisch & geografisch. 22,2% van deze CSE's zijn *herhaald* (42) en bij 22,7% is er sprake *synonymie* (6). In 16,0% van de gevallen is een leenvertaling toegepast (7).

Vb.	ST	TT	Code	Vertaalstrategie
(6)	<i>beija-flor</i>	kolibri	2bHL	synonymie
(7)	<i>goiabeiras</i>	guavebomen	2bHL	leenvertaling
(42)	<i>Curitiba</i>	Curitiba	3bAP	herhaling

• *eenheidsbegrippen*

Zoals eerder aangegeven zijn er relatief weinig eenheidsbegrippen gevonden. In werken uit Brazilië zijn dit 9 CSE's waarbij de meerderheid met 44,4% is *genaturaliseerd* (43) maar waar ook sprake is van *leenvertalingen* (44) met 22,2%.

(43)	<i>oitizeiro</i>	kwee	2bHL	naturalisering
(44)	<i>dois dedos de toucinho</i>	twee vingers spek	3bAW	leenvertaling

• *historisch*

In de werken uit Brazilië zijn de minste historische CSE's gevonden, dit zijn er 9. Deze historische CSE's zijn allemaal broncultuurgericht vertaald, waarbij met name sprake is van *leenvertaling* (45) en *intratekstuele toelichtingen* (46) respectievelijk met 55,6% en 22,2%. Opmerkelijk is dat er geen sprake is van *synonymie*.

(45)	<i>Revolta da Armada</i>	opstand van de marine	3bAW	leenvertaling
(46)	<i>Abolição</i>	afschaffing van de slavernij	3bAW	intratekst.toelicht.

• *idioom*

Er zijn 78 idiomatische CSE's gevonden. De toegepaste vertaalstrategieën lopen binnen deze categorie zeer uiteen. Opmerkelijk is dat er meer *extratekstuele toelichtingen* (47) zijn te vinden dan bij andere categorieën. Verder is ook veel sprake van *synonymie*, elk met 17,9%, maar is er ook veel sprake van absolute universalisering met 16,7%.

(47)	<i>nhô</i>	nhô (verbastering van senhor)	1bAW	extratekst.toelicht.
(48)	<i>Até aí, viveu o Telles</i>	Aju, paraplu	1bAW	naturalisering
(18)	<i>seu</i>	seu	3bAW	herhaling

• *institutioneel*

Er zijn 56 institutionele CSE's uit Brazilië gevonden waarbij voornamelijk sprake is van *leenvertaling* (20), met 26,8%, en *synonymie* (22), met 28,6%. Ook is vaak *absolute universalisering*

toegepast met 17,9%. De institutionele CSE's omvatten minder dan 10% van alle CSE's en is zodoende een van de kleinere categorieën.

(20)	<i>Banco do Brasil</i>	Bank van Brazilië	3bAW	leenvertaling
(22)	<i>PSD</i>	Liberaal Partij	2bAW	absolute univers.

• *materieel-cultureel*

In de categorie materieel-cultureel zijn 152 CSE's gevonden, waardoor dit een van de grootste categorieën CSE's is in het geval van Brazilië. Er is hier vooral sprake van *leenvertaling* (49) en *synonymie* (24), beide met 23,0%, en van *absolute universalisering* (50) met 19,7%.

(24)	<i>caldo de feijão</i>	bonensoep	1bAW	synonymie
(49)	<i>sabão de coco fino</i>	zeep van fijne kokos	2bHL	leenvertaling
(50)	<i>presunto</i>	ham	1bAW	absolute univers.
(51)	[<i>pizza</i>] portuguesa	met gehakt, ei, ui en olijven	3bAP	intratekst.toelicht.

• *sociaal-cultureel*

Er zijn 75 CSE's gevonden uit de categorie sociaal-cultureel. Ook hier wordt voornamelijk gebruikt gemaakt van de strategieën *leenvertaling*, met 33,3%, en *synonymie*, met 24,0%.

(26)	<i>Prêmio Jabuti de Literatura</i>	Jabuti Literatuurprijs	2bHL	leenvertaling
(52)	<i>padrinho</i>	peet	2bAW	absolute univers.

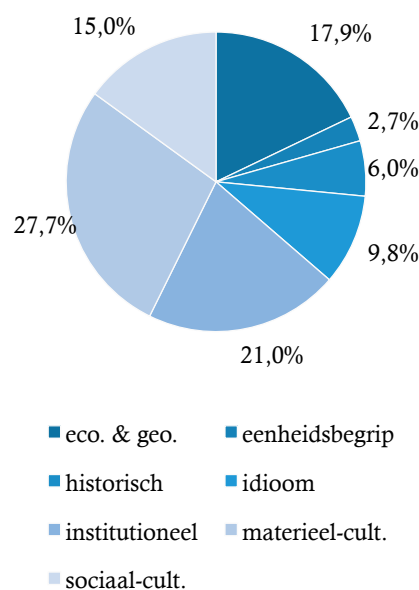
Bij de Braziliaanse CSE's is veruit het meeste sprake van *synonymie* en *leenvertaling*. Net als bij CSE's uit Afrika zal dit te maken hebben met het toegankelijk maken van de CSE's voor het doelpubliek, maar zodanig dat de elementen wel exotisch blijven. Als we kijken naar de gevonden vertalingen in de inventarisatie in hoofdstuk 4 valt op dat er een langere vertaaltraditie gaande is dan het geval was bij Afrika. Het doelpubliek is op die manier langer bekend met CSE's uit Brazilië, wat invloed kan hebben op de houding van Nederland ten opzichte van de Braziliaanse cultuur. Net als bij Afrika is ook hier vrijwel geen sprake van *omissie*, *naturalisering* of *autonome schepping* wat een *imperialistische* en *defensieve* houding wat betreft CSE's uitsluit. Ten opzichte van de Braziliaanse CSE's heeft Nederland dus een *defectieve* houding die sterk doelpubliekgericht is. CSE's worden als een verrijking gezien en worden daardoor enigszins behouden, maar worden wel zodanig aangepast dat ze voor de lezer beter te begrijpen zijn waarbij het vreemde aspect niet verloren hoeft te gaan.

5.1.3. Portugal

In de zes werken en de bijbehorende vertalingen uit Portugal (zie 4.2.3.) zijn in het totaal 520 CSE's gevonden. Net als bij werken uit Afrika en Brazilië zijn ook in deze werken CSE's uit alle categorieën gevonden. Er zijn 144 CSE's (27,7%) uit de categorie materieel-cultureel gevonden waarmee dit de grootste categorie is. Vervolgens zijn 109 CSE's (21,0%) institutioneel, 93 (17,9%) ecologisch & geografisch, 78 (15,0%) sociaal-cultureel, 51 (9,8%) idiomatisch, 31 (6,0%) historisch en 14 (2,7%) eenheidsbegrippen. De grote hoeveelheid historische CSE's in vergelijking tot de andere landen is te verklaren door het historische karakter van *Portugal, de bloem en de sikkel*.

In Tabel 10 is in percentages uitgedrukt hoe CSE's uit Portugal zijn vertaald in het Nederlands per categorie (zie ook Bijlage 16).

Grafiek 9: Categorieën CSE's uit Portugal

Tabel 10: Toegepaste vertaalstrategieën op Portugese CSE's per categorie

	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	Totaal
herhaling	43,0%	21,4%	19,4%	11,8%	12,8%	5,6%	12,8%	16,7%
orth.aanpassing	17,2%	0,0%	12,9%	3,9%	5,5%	3,5%	12,8%	8,3%
beperkte univers.	4,3%	7,1%	6,5%	7,8%	2,8%	4,2%	1,3%	4,0%
extratekst.toelicht.	3,2%	0,0%	6,5%	3,9%	4,6%	6,3%	3,8%	4,6%
intratekst.toelicht.	3,2%	21,4%	12,9%	2,0%	8,3%	9,0%	7,7%	7,5%
leenvertaling	12,9%	0,0%	38,7%	21,6%	22,9%	16,7%	20,5%	19,2%
synonymie	7,5%	0,0%	0,0%	19,6%	29,4%	31,3%	26,9%	22,1%
absolute univers.	7,5%	21,4%	0,0%	5,9%	11,9%	18,1%	10,3%	11,5%
naturalisering	0,0%	28,6%	0,0%	21,6%	0,9%	4,2%	0,0%	4,2%
omissie	1,1%	0,0%	0,0%	2,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,6%
auton.schepping	0,0%	0,0%	3,2%	0,0%	0,0%	1,4%	3,8%	1,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Net als bij CSE's uit Brazilië is *synonymie* de meest toegepaste vertaalstrategie; in het geval van Portugese CSE's is dit 22,1%. Vervolgens is in 19,2% van de gevallen sprake van *leenvertaling*, wordt 16,7% *herhaald* en is er in 11,5% van de gevallen sprake van absolute universalisering. De overige vertaalstrategieën worden met minder dan 10% per strategie toegepast. Van *omissie* en *autonome schepping* is vrijwel geen sprake.

Om een beeld te scheppen van het soort Portugese CSE's dat in het corpus is gevonden, zullen hier enkele voorbeelden worden gegeven per categorie.

- *ecologisch & geografisch*

In tegenstelling tot de CSE's uit Afrika en Brazilië zijn in de werken uit Portugal niet de meeste CSE's gevonden in de categorie ecologisch & geografisch. Er zijn 93 CSE's gevonden die tot deze

categorie behoren, waarvan de meerderheid geografische namen zijn en waardoor *herhaling* (2) de meest voorkomende vertaalstrategie is met maar liefst 43,0%. Verder worden ook *orthografische toepassing* en *leenvertaling* toegepast, respectievelijk met 17,2% en 12,9%.

Vb.	ST	TT	Code	Vertaalstrategie
(2)	<i>Fátima</i>	Fátima	1pAW	herhaling
(53)	<i>serras</i>	bergen	3pHL	absolute univers.

• *eenheidsbegrippen*

Er zijn 14 eenheidsbegrippen gevonden in werken uit Portugal, dit betreft 2,7% van de 522 CSE's. Opmerkelijk is dat de meeste eenheidsbegrippen zijn *genaturaliseerd* (28,6%). Verder is *herhaling*, *intratekstuele toelichting* en absolute *universalisering toegepast* (21,4% elk).

(54)	<i>alqueires</i>	kwart mudden	3pKP	naturalisering
(55)	<i>dois mil e quinhentos</i>	twee en een halve escudo	1pAW	intratekst.toelicht.

• *historisch*

De meeste historische CSE's zijn gevonden in werken uit Portugal, dit heeft voornamelijk te maken met het werk *Portugal, de bloem en de sikkel* en *Jouw gezicht zal het laatste zijn*. In beide werken heeft de tijd van de dictatuur van Salazar een belangrijke rol. Zodoende zijn hier 31 historische CSE's gevonden. Binnen deze categorie zijn voornamelijk brontaalgerichte vertaalstrategieën te herkennen zoals *leenvertaling* (57) en *herhaling*, respectievelijk met 38,7% en 19,4%. Daarnaast is er ook een enkele keer sprake van *autonome schepping*, dit wordt voornamelijk toegepast ter verduidelijking. Opmerkelijk is dat er geen sprake is van *synonymie*.

(56)	<i>Alcácer Quibir</i>	Dom Sebastião	3pKP	bepaalde univers.
(57)	<i>ditadura de Salazar</i>	dictatuur van Salazar	1pAW	leenvertaling

• *idioom*

Er zijn 59 idiomatische CSE's gevonden. Bij het merendeel is hier sprake van *leenvertaling* en van *naturalisering*, beide met 21,6%. De Portugese idiomatische CSE's zijn voornamelijk vaste gezegden en uitdrukkingen.

(58)	<i>o raio que nos parte</i>	naar de duivel en z'n ouwe moer	1pAW	naturalisering
(59)	<i>Zé-ninguém</i>	eerste-de-beste	1pAW	naturalisering

• *institutioneel*

Een van de grotere categorieën CSE's uit Portugal is de categorie institutioneel, waar 109 CSE's zijn gevonden. Dit komt vooral door de werken *De grootkapiteins* en *Portugal, de bloem en de sikkel*.

De vertaalstrategieën die hier het meest zijn toegepast zijn *synonymie* (61) met 29,4%, en *leenvertaling* (60) met 22,9%.

(60)	<i>agências telegraficas</i>	telegraafschappen	2pAP	leenvertaling
(61)	<i>liceu</i>	middelbare school	1pAW	synonymie

· *materieel-cultureel*

De meeste CSE's die zijn gevonden in werken uit Portugal behoren tot de categorie materieel-cultureel met 144 CSE's. Hierbij zijn vooral *synonymie*, *absolute universalisering* en *leenvertaling* toegepast, respectievelijk met 31,3%, 18,1% en 16,7%.

(62)	<i>azeite</i>	olijfolie	1pAW	leenvertaling
(63)	<i>grelos</i>	kool	3pHL	synonymie
(64)	<i>depois de lanchar</i>	na de thee	2pAP	absolute univers.

· *sociaal-cultureel*

Er zijn 78 sociaal-culturele CSE's gevonden in de werken uit Portugal. Bij deze gevallen is er voornamelijk sprake van *synonymie*, met 26,9%, en van *leenvertaling*, met 20,5%.

(65)	<i>à missa aos domingos</i>	's zondags naar de mis	3pKP	leenvertaling
(66)	<i>madrinha</i>	petekind	2pMK	synonymie

De meeste CSE's die in de werken uit Portugal zijn gevonden behoren tot de categorieën materieel-cultureel, institutioneel en ecologische & geografisch. Er is voornamelijk sprake van *synonymie* en ook *leenvertaling* en *herhaling* worden veel toegepast.. Ook bij Portugese CSE's is vrijwel geen sprake van *omissie* en ook *naturalisering* wordt nauwelijks toegepast. Zodoende blijft een *imperialistische* of *defensieve* houding uit. Gezien *synonymie* meer wordt toegepast dan *leenvertaling* wordt duidelijk dat Nederland, wat betreft Portugese CSE's, een meer doelpubliekgerichte houding heeft en omdat beide landen veel politieke en historische elementen delen en de fysieke afstand tussen Nederland en Portugal relatief klein is, 2.500km ten opzichte van 8.000km tot Afrika en 9.200km tot Brazilië, en een gedeelde Europese cultuur tegenover minder gedeelde en relatief onbekende culturen van twee andere continenten, wat redenen kunnen zijn voor een kleinere cultuurkloof, betreft dit een *defectieve-transculturele* houding waarbij leesbaarheid een belangrijke rol speelt.

5.1.4. Eigennamen

Tot hier zijn eigennamen nog niet aan bod gekomen. Doordat al vrij snel duidelijk werd dat eigennamen bijna altijd op dezelfde manier worden vertaald, is besloten deze categorie los van de andere categorieën te behandelen (zie ook 5.1.1.). Er is overwogen deze onderscheiding niet te maken, en eigennamen wel op te nemen in het algemene overzicht, maar omdat 16,6% van alle gevonden CSE's eigennamen zijn (zie ook Bijlage 12) en deze bijna allemaal zijn herhaald, zou

het opnemen van deze categorie een vertekend beeld geven van hoe er met CSE's in het algemeen wordt omgegaan. Door dit onderscheid wel te maken, is het mogelijk een helderder beeld te scheppen van de toegepaste vertaalstrategieën op CSE's. Dit neemt niet weg dat eigennamen niet cultuurgebonden kunnen zijn, maar wil wel zeggen dat het, in ieder geval bij Nederlandse vertalingen, als een apart vertaalprobleem wordt gezien.

Er zijn 363 eigennamen gevonden in het corpus, waarvan 146 uit Afrika, 147 uit Brazilië en 70 uit Portugal (zie ook Bijlage 12 en het Excel-bestand *Bijlage Corpus CSE's – MA Scriptie II A.L.Michielsen 2014*). In Tabel 11 zijn de aantallen eigennamen opgenomen per land en zijn ook de percentages te zien per toegepaste vertaalstrategie. Van alle eigennamen is de ruime meerderheid (86,2%) herhaald (67; 68). In 6,6% van de gevallen zijn de namen orthografisch aangepast en bij 4,1% is er sprake van leenvertaling (69), dit betreffen in alle gevallen betekenisdragende eigennamen of eigennamen die als bijnaam fungeren. Alleen eigennamen uit werken uit Brazilië zijn een heel enkele keer wegvertaald en van alle namen is er slechts 1 genaturaliseerd (70).

(67) <i>Isaura</i>	Isaura	1aBD	herhaling
(68) <i>Nicolau</i>	Nicolau	3pKP	herhaling
(69) <i>Zé da Botica</i>	Zé de pillendraaier	2bAW	leenvertaling
(70) <i>Mocinha</i>	Zusje	3bAW	naturalisering

Tabel 11: Toegepaste vertaalstrategieën op eigennamen

Vertaalstrategieën	AF		BR		PT		Totaal	Totaal
herhaling	135	92,5%	116	78,9%	62	88,6%	313	86,2%
orth.aanpassing	5	3,4%	15	10,2%	4	5,7%	24	6,6%
beperkte univers.	1	0,7%	0	0,0%	2	2,9%	3	0,8%
extratekst.toelicht.	2	1,4%	0	0,0%	0	0,0%	2	0,6%
intratekst.toelicht.	0	0,0%	1	0,7%	0	0,0%	1	0,3%
leenvertaling	2	1,4%	11	7,5%	2	2,9%	15	4,1%
synonymie	0	0,0%	1	0,7%	0	0,0%	1	0,3%
absolute univers.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
naturalisering	0	0,0%	1	0,7%	0	0,0%	1	0,3%
omissie	0	0,0%	2	1,4%	0	0,0%	2	0,6%
auton.schepping	1	0,7%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,3%
Totaal	146	100,0%	147	100,0%	70	100,0%	363	100,0%

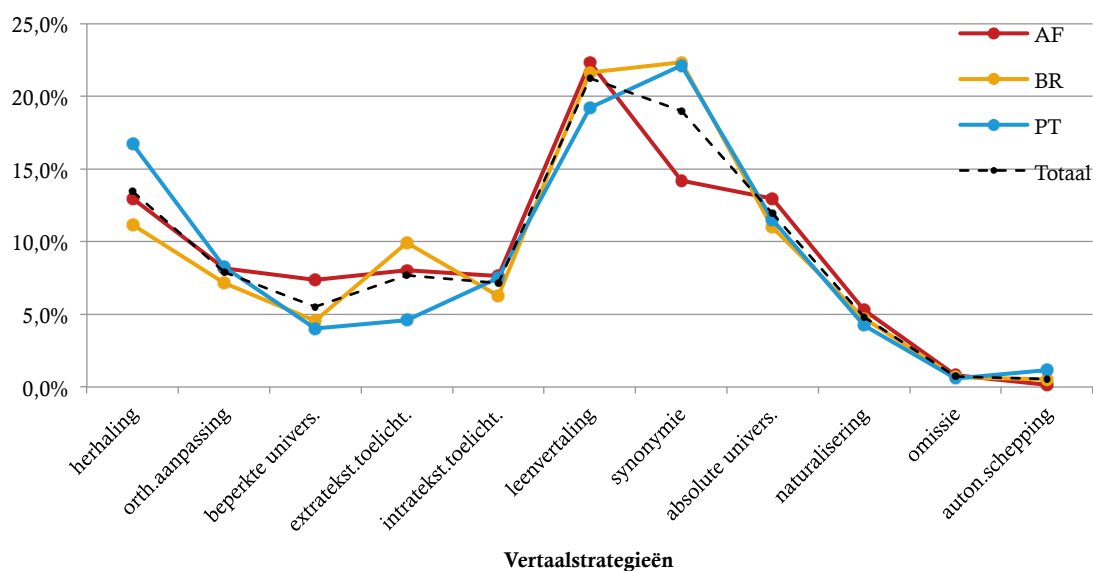
Per land verschillen de vertaalstrategieën die zijn toegepast bij het vertalen van eigennamen nauwelijks. De grootste verschillen zijn te zien bij een vergelijking van Afrika en Portugal met Brazilië. Eigennamen uit Brazilië zijn vaker orthografisch aangepast en er is meer sprake van leenvertalingen dan bij eigennamen uit de andere twee landen. Dit kan te maken hebben met bepaalde culturele waarden van de namen uit dit gebied.

Na alle categorieën CSE's per land en de toegepaste vertaalstrategieën te hebben besproken, wordt in de volgende paragraaf een vergelijking gemaakt van de toepassing van de vertaalstrategieën bij CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal.

5.1.5. Vergelijking vertaalstrategieën tussen Afrika, Brazilië en Portugal

In Grafiek 10 (zie ook Bijlage 17) zijn de toegepaste vertaalstrategieën opgenomen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de drie landen. Om het overzicht te bewaren wordt hier niet meer naar de verschillende categorieën CSE's gekeken.

Grafiek 10: Toegepaste vertaalstrategieën per land in procenten

Over het algemeen liggen de toegepaste strategieën op CSE's uit Brazilië en Portugal, met name wat betreft de doelcultuurgerichte strategieën, dicht bij elkaar en wijken de vertaalstrategieën bij CSE's uit Afrika meer af. De vertalingen van CSE's uit Afrika en Brazilië liggen wat betreft de brontaalcultuurgerichte strategieën wel redelijk dicht bij elkaar terwijl die bij CSE's uit Portugal wat minder worden toegepast. Zoals aangegeven bij Tabel 7 is ook in Grafiek 10 te zien dat er voornamelijk sprake is van *leenvertaling* (21,2%) bij het vertalen van Portugeestalige CSE's in het Nederlands met een verschil van maximaal 3% tussen CSE's uit de drie landen. De volgende grote stijging is te zien bij *synonymie* (19,0%), waar tegelijkertijd een van de grootste verschillen tussen de toegepaste vertaalstrategieën per land is te zien. De percentages uit Brazilië (22,3%) en Portugal (22,1%) verschillen met slechts 0,2%, maar bij CSE's uit Afrika is slechts bij 14,2% sprake van *synonymie*, een verschil van bijna 6%. De strategieën waarbij verder de grootste verschillen voorkomen, zijn *extratekstuele toelichting*, *herhaling* en *beperkte universalisering* wat meer broncultuurgerichte vertaalstrategieën zijn. Verder is opvallend dat er, behalve het weinig voorkomen, tussen de radicaalste doeltaalgerichte vertaalstrategieën nauwelijks verschillen zijn tussen de drie culturen en dat deze over het algemeen niet tot nauwelijks zijn toegepast. Van zowel *omissie* als *autonome schepping* is in nog geen 1% van de gevallen sprake, gevolgd door *naturalisering* met slechts 4,8% gemiddeld.

Dat er bij CSE's uit Afrika meer sprake is van *leenvertaling* dan *synonymie* dan bij CSE's uit Brazilië en Portugal, waarbij het verschil tussen deze twee strategieën bij Portugal eigenlijk het tegenovergestelde is en het verschil kleiner is bij Brazilië, heeft ook te maken met de reeds

vertaalde werken uit de desbetreffende landen in het Nederlandse literaire veld zoals besproken in 4.2.2 en 4.2.3. Daarnaast zal ook het exotische aspect van de Afrikaanse CSE's hier een rol in spelen. Omdat CSE's uit Afrika vreemder zijn, en dus exotischer, zullen deze meer broncultuurgericht worden vertaald. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er van de drie culturen minder onderlinge culturele verschillen zijn tussen Nederland en de Braziliaanse en Portugese cultuur enerzijds dan met de Afrikaanse cultuur anderzijds. Daarnaast zijn de Braziliaanse en Portugese culturen meer verwesterd, wat tot uiting zal komen in de desbetreffende literatuur, en zal de cultuurkloof met Nederland minder groot zijn. Daarnaast zijn bij de Afrikaanse CSE's ook invloeden van andere Afrikaanse culturen te herkennen en zijn de CSE's daardoor, ook voor de Portugeestalige lezer, vreemder dan de CSE's uit Brazilië en Portugal.

Zoals besproken in 2.2. hebben fenomenen als globalisatie, internet en televisie ook invloed op de toegepaste vertaalstrategieën. Dat er juist bij *synonymie* een dergelijk groot verschil is, is hier ook een aanwijzing voor, omdat parallelle verwijzingen mogelijk zijn die ook bekend zijn bij de Nederlandse doelcultuur, waardoor het niet noodzakelijk is een CSE te *herhalen*, letterlijk te vertalen, te *neutraliseren* of te *naturaliseren*. Dat deze strategie minder wordt toegepast bij Afrikaanse CSE's zal ook te maken hebben met het aantrekkelijke, exotische aspect.

Verder wordt duidelijk dat er meer Portugese CSE's worden *herhaald*, wat ook te maken kan hebben met de minder grote fysieke, politieke en historische en dus culturele afstand, waardoor een kleinere cultuurkloof tussen Nederland en Portugal te verklaren is. De Nederlandse lezer zal daardoor beter bekend zijn met Portugese CSE's. De omgang met CSE's uit Brazilië wordt grotendeels gekenmerkt door de keuzes die vertaler August Willemsen heeft gemaakt omdat het grootste deel van de vertalingen door hem zijn gemaakt.

De toegepaste vertaalstrategieën op Afrikaanse CSE's zijn sterker broncultuurgericht dan die op Braziliaanse of Portugese CSE's. Dit wijst op een meer *defectieve* houding van Nederland ten opzichte van Afrika. Ten opzichte van Brazilië en Portugal is ook een *defectieve* houding te herkennen, maar in deze houding zijn ook veel elementen te herkennen van een *transculturele* houding, met name wat betreft Portugal, wat te maken heeft met de hierboven besproken punten, maar ook met het aantal vertaalde werken. Zoals in 4.2.2. duidelijk werd, is er een langere vertaaltraditie gaande van Portugese werken dan van werken uit andere Portugeestalige culturen, wat hier ook een rol in kan spelen. Het Nederlandse doelpubliek kan, wat betreft de Afrikaans-Portugese literatuur, als *absolute leken* worden beschouwd. Wat betreft de Braziliaanse en Portugese literatuur heeft het doelpubliek al enige voorkennis. Een historische vergelijking van de vertalingen kan hier meer inzicht in geven en zal tevens laten zien of de houding van Nederland ten opzichte van deze culturen in de loop der jaren is veranderd. Dit zal in de volgende paragrafen worden besproken.

5.2. Historische vergelijking

Na de gevonden CSE's per land te hebben besproken, zullen in de volgende drie paragrafen de toegepaste vertaalstrategieën op CSE's worden besproken per periode, om te analyseren of er

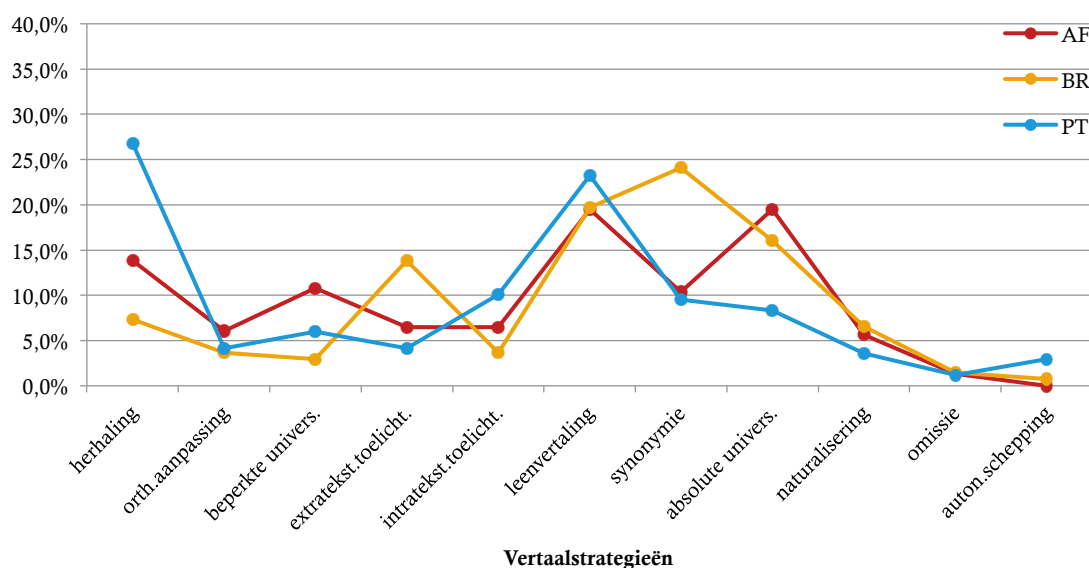
veranderingen hebben plaatsgevonden in de toepassing en in de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van Portugeestalige culturen. De focus zal hierbij op de vertaalstrategieën liggen en niet zozeer op de categorieën CSE's of de elementen zelf.

5.2.1. Periode 1 (1970-1977)

Historisch gezien wordt Periode 1 gekenmerkt door het einde van het autoritaire bewind van Salazar in Portugal wat ook invloed heeft gehad op de ex-kolonies van Portugal. Rond deze jaren zijn tevens de allereerste Nederlandse vertalingen verschenen van Portugeestalige werken uit Afrika. Daarnaast zijn er over het algemeen nog maar weinig vertalingen verschenen van werken uit Portugal en nog minder van werken uit Brazilië (zie ook 4.1.). Niet alleen betekent dit dat er weinig vergelijkingsmateriaal is, ook voor de vertaler tijdens het vertaalproces, maar ook is het aannemelijk dat er relatief weinig culturele elementen uit dit taalgebied bekend zijn bij de Nederlandse lezer.

In Periode 1 zijn 536 CSE's gevonden: 231 uit Afrika, 137 uit Brazilië en 168 uit Portugal. In Grafiek 11 (zie ook Bijlage 18) zijn alle vertaalstrategieën, die zijn toegepast op de CSE's uit de werken uit Periode 1, opgenomen in percentages en zijn deze onderverdeeld per land. De percentages zijn hier als volgt berekend: 45 CSE's uit Portugal zijn *herhaald*: $45 \text{ (herhalingen uit Portugal)} \div 168 \text{ (totaal aantal CSE's uit Portugal in Periode 1)} \times 100\% = 26,8\%$.

Grafiek 11: Toegepaste vertaalstrategieën in Periode 1 (1970-1977)

Wat vooral opvalt in Grafiek 11 is dat de vertaalstrategieën per land zeer uiteenlopen. Voor alle drie de landen geldt dat er relatief weinig *naturalisering*, *autonome schepping* en *omissie* is toegepast en dat *leenvertaling* de voorkeur geniet. De overige strategieën lopen ver uit elkaar en er is geen eenduidige coherentie te zien. In Periode 1 zijn er grote verschillen te zien tussen de toepassing van cultuurspecifieke vertaalstrategieën tussen CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal. Wat betreft Afrika is in Periode 1 voornamelijk sprake van *absolute universalisering* (19,5%) en *leenvertaling*

(19,5%). Bij CSE's uit Brazilië zijn vooral *synonymie* (24,1%) en *leenvertalingen* (19,7%) te zien en bij Portugal is er vooral sprake van *herhaling* (26,8%) en *leenvertaling* (23,2%).

Per strategie zijn bij de drie landen behoorlijke verschillen te zien. Zo is bij 9,5% van de CSE's uit Portugal en bij 10,4% van de CSE's uit Afrika sprake van *synonymie* tegenover 24,1% bij CSE's uit Brazilië, terwijl de werken uit Portugal en Brazilië allemaal door August Willemsen zijn vertaald. Hier kan uit worden afgeleid dat er in Periode 1 meer behoefte was aan verduidelijking van CSE's uit Brazilië omdat deze nauwelijks bekend waren omdat er tot de jaren '70 nauwelijks vertalingen zijn verschenen van Braziliaanse literatuur. Hetzelfde geldt voor CSE's uit Afrika, maar omdat er tot Periode 1 nog geen vertalingen van Afrikaanse werken zijn uitgegeven in Nederland kan worden aangenomen dat het doelpubliek geen voorkennis heeft van de desbetreffende cultuur en zal deze groep als *absolute leken* worden beschouwd (2.2.). Hierdoor is de *absolute universalisering* bij zowel Afrika (19,5%) als Brazilië (16,1%) te verklaren, omdat CSE's worden vervangen door neutrale elementen, maar ook de *beperkte universalisering* (10,8%) bij Afrikaanse CSE's omdat het doelpubliek naar verwachting meer kennis zal hebben van CSE's uit andere culturen binnen hetzelfde taalgebied. Waarom *beperkte universalisering* minder is toegepast bij CSE's uit Brazilië kan uit deze resultaten niet worden opgemaakt.

Nog een dergelijk groot verschil is te zien bij *herhaling* en bij *extratekstuele toelichting*. De grote piek in het aantal herhalingen van CSE's uit Portugal is vooral te wijten aan de vele ecologische & geografische uit *Meesters der Portugese vertelkunst* en de historische en institutionele CSE's uit *Portugal, de bloem en de sikkel*. Omdat het doelpubliek al enige voorkennis heeft opgedaan van de Portugese cultuur door andere vertalingen en door de politieke situatie in het land zijn *herhalingen* hier mogelijk. De vele *extratekstuele toelichtingen* uit Brazilië kunnen te maken hebben met de positie van de vertaler, August Willemsen, als 'ambassadeur' van de Braziliaanse literatuur (zie ook 4.3.), maar gezien deze periode nog in het begin van zijn vertaalcarrière valt is het waarschijnlijker dat dit te maken heeft met het soort werk dat is vertaald. Beide Braziliaanse werken zijn verhalenbundels waar wellicht meer ruimte was voor eventuele noten. Een eenduidige reden kan tot dusver niet worden geconcludeerd.

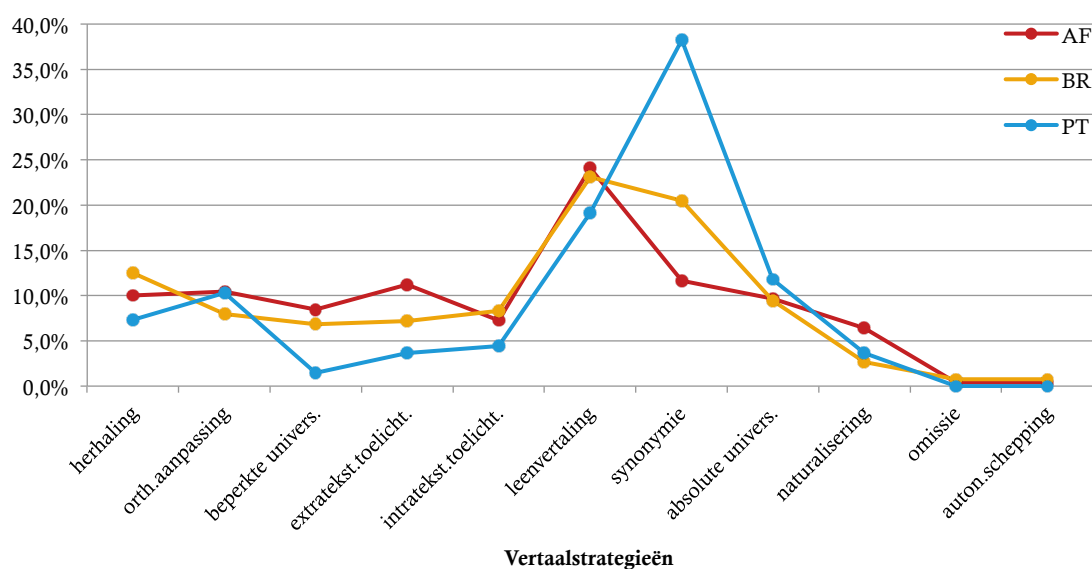
De verschillen tussen CSE's uit Afrika enerzijds en die uit Brazilië en Portugal anderzijds kunnen ook in het algemeen verklaard worden door de verschillende vertalers. Alle Afrikaanse werken uit Periode 1 zijn vertaald door Bertus Dijk en alle werken uit Brazilië en Portugal zijn vertaald door August Willemsen, wat een reden kan zijn voor de onderlinge verschillen. Toch is er vrijwel geen coherentie te zien tussen de toegepaste vertaalstrategieën op Braziliaanse en Portugese CSE's hoewel deze wel door dezelfde vertaler zijn vertaald. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er tot Periode 1 nog zeer weinig vertalingen van Braziliaanse werken zijn verschenen en dat er iets meer vertalingen van Portugese werken beschikbaar zijn. Hierdoor kan, ook door de vertaler, worden aangenomen dat de lezer meer kennis heeft van de Portugese cultuur en dat deze CSE's minder vreemd zullen zijn dan bijvoorbeeld Braziliaanse of Afrikaanse CSE's. Daarnaast zal ook de fysieke afstand hier een rol in spelen, omdat het doelpubliek makkelijker en eerder in contact komt met de Portugese cultuur, bijvoorbeeld door vakantiebestemmingen, maar ook door de politieke situatie in het land die meer aandacht zal krijgen gedurende deze jaren en doordat

zowel Nederland als Portugal tot de Europese Unie behoren. Hierdoor is het mogelijk, wat betreft Portugese CSE's, meer broncultuurgerichte vertaalstrategieën toe te passen in plaats van de meer doelcultuurgerichte vertalingen die zijn toegepast op CSE's uit Afrika en Brazilië.

5.2.2. Periode 2 (1996-2000)

Grafiek 12 (zie ook Bijlage 19) laat de vertaalstrategieën per land in Periode 2 zien. In de tweede periode zijn 649 CSE's gevonden: 249 uit Afrika, 264 uit Brazilië en 136 uit Portugal. In deze periode hadden de werken uit Portugal relatief minder CSE's vanwege inhoudelijke en stilistische redenen van de gekozen werken.

Grafiek 12: Toegepaste vertaalstrategieën in Periode 2 (1996-2000)

Grafiek 12 is een rustigere grafiek dan Grafiek 11 wat te zien is in de minder uiteenlopende vertaalstrategieën. In tegenstelling tot Periode 1 liggen de strategieën dichter bij elkaar en zijn er minder grote verschillen. Opvallend is dat de toegepaste vertaalstrategieën bij CSE's uit Afrika en Brazilië dichter bij elkaar liggen dan bij die uit Portugal. Dit kan te maken hebben met de aard van de CSE's en een eventueel groter verschil met de op dat moment meer westerse cultuur van Portugal. Daarnaast zal het Nederlandse doelpubliek ondertussen iets beter bekend zijn met de Portugese cultuur en de desbetreffende elementen.

De vertaalstrategieën die in Periode 2 het meest worden toegepast op CSE's uit Afrika zijn *leenvertalingen* (24,1%), *synonymie* (11,6%) en *extratekstuele toelichting* (11,2%), bij CSE's uit Brazilië zijn dit *leenvertaling* (23,1%) en *synonymie* (20,5%) en bij Portugal opnieuw *synonymie* (38,2%) en *leenvertaling* (19,1%).

Opnieuw ligt het grootste verschil bij de categorie *synonymie* hoewel dit bij CSE's uit alle landen de meest toegepaste vertaalstrategie is. Het grote verschil zal onder andere te maken hebben met het grotere aantal institutionele CSE's in de Portugese werken, waarbij vaker *synonymie* wordt toegepast, en het feit dat er relatief minder CSE's zijn gevonden in de Portugese werken door inhoudelijke redenen van de werken (zie 4., waardoor er minder

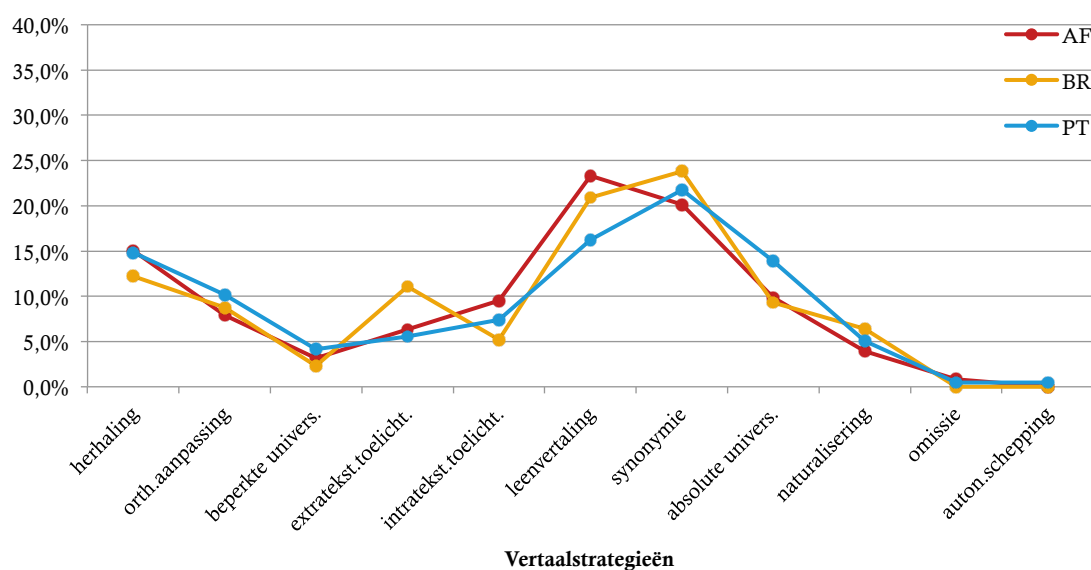
vergelijkingsmateriaal is. Daarnaast is er langzaam een verschuiving te zien naar een meer doelpubliekgerichte vertaalnorm, waarbij leesbaarheid een grote rol speelt.

Andere verschillen zitten vooral bij *beperkte universalisering*, *extratekstuele toelichting* en *herhaling*, waarbij de CSE's uit de drie gebieden maximaal 10% van elkaar verschillen. Het zeer geringe aantal CSE's uit Portugal waarbij *beperkte universalisering* is toegepast, heeft waarschijnlijk te maken met de reeds verworven kennis over de Portugese cultuur door de doelcultuur. En opnieuw is er vrijwel geen sprake van *naturalisering*, *omissie* of *autonome schepping*.

5.2.3. Periode 3 (2007-2013)

In de werken uit Periode 3 zijn 641 CSE's gevonden: 253 uit Afrika, 172 uit Brazilië en 216 uit Portugal. In Grafiek 13 (zie ook Bijlage 20) zijn de vertaalstrategieën per land opgenomen.

Grafiek 13: Toegepaste vertaalstrategieën in Periode 3 (2007-2013)

Na Periode 1 en 2 te hebben gezien, wordt duidelijk dat er steeds minder grote verschillen zitten in de toepassing van vertaalstrategieën op CSE's uit verschillende landen binnen het Portugese taalgebied. De toegepaste vertaalstrategieën op CSE's uit alle landen komen steeds dichterbij elkaar te liggen. In alle drie de landen is er voornamelijk sprake van *leenvertaling* (Afrika 23,3%, Brazilië 20,9% en Portugal 15,2%) en *synonymie* (Afrika 18,9%, Brazilië 24,4% en Portugal 23,9%). Er is nauwelijks tot geen sprake van *autonome schepping* of *omissie* en ook de toepassing van *beperkte*- en *absolute universalisering* is gering.

De enkele kleine uitschieter van *extratekstuele toelichting* bij werken uit Brazilië heeft te maken met de vertaling *Kinderjaren* van August Willemsen. Het andere Braziliaanse werk *Een emotionele fout*, vertaald door Arie Pos, bevat namelijk geen noten. Dit heeft te maken met 2 factoren: ten eerste zijn er in de werken die zijn gepubliceerd na 2007 geen notenapparaten opgenomen. In Periode 3 hebben maar de helft van de werken notenapparaten en alle vertalingen waar wel gebruik wordt gemaakt van noten zijn in 2007 gepubliceerd. Na het jaar 2007 zijn er

geen noten meer gevonden in vertalingen uit het Portugees, dit geldt voor alle Portugeestalige landen. Ten tweede zal dit te maken hebben met het type boek en de houding en positie van de vertaler waardoor geaccepteerd wordt dat er meer noten worden opgenomen.

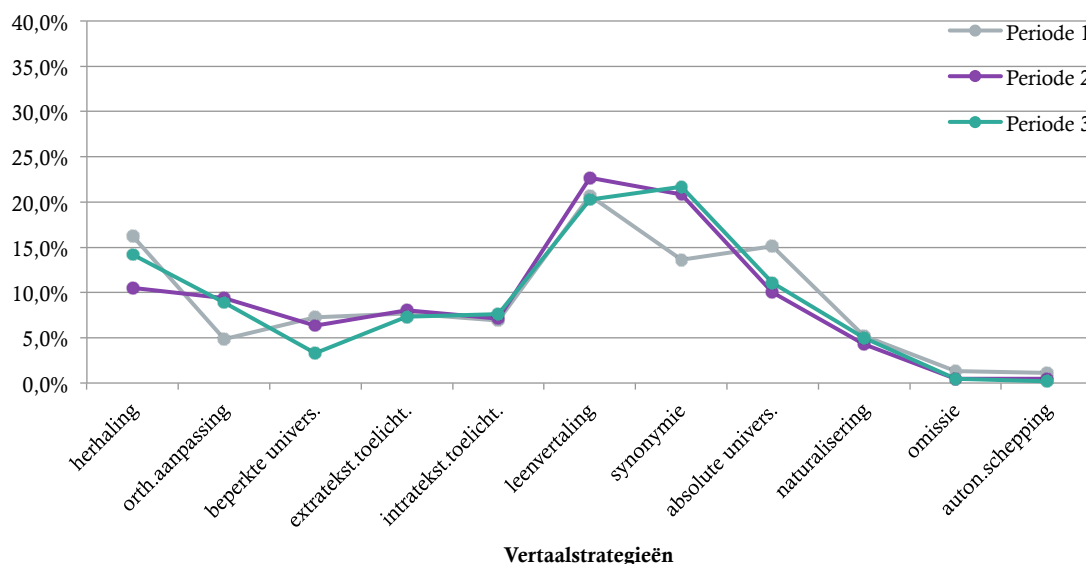
Verder zijn grotere verschillen te zien bij de toepassing van *leenvertaling*, hoewel dit een van de meest toegepaste vertaalstrategieën is. Zo is er bij de CSE's uit Portugal in 16,2% van de gevallen sprake van *leenvertaling*, 20,9% bij Braziliaanse CSE's en 23,3% bij Afrikaanse CSE's. Waarschijnlijk is dit te verklaren door de langere vertaaltraditie uit het Portugees en de grotere cultuurkloof tussen Nederland enerzijds en Afrika en Brazilië anderzijds.

Daarnaast zullen verschillende opleidingen, zoals de studie Vertaalwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, de VertalersVakschool in Amsterdam en de Master (Literair) Vertalen aan de Universiteit Utrecht, maar ook subsidies, prijzen en workshops van onder andere het Nederlands Letterenfonds of het Expertisecentrum Literair Vertalen invloed hebben op de dominerende vertaalopvattingen die zodoende worden geïnstitutionaliseerd en waardoor een zeker consensus is te zien.

5.2.4. Vergelijking alle perioden

Om alle perioden met elkaar te vergelijken, wordt hier gekeken naar de gemiddelden van de landen in plaats van een vergelijking per land per perioden. In Grafiek 14 zijn alle perioden opgenomen voor deze vergelijking. Deze is ook te vinden in Bijlage 21 waar tevens grafieken zijn opgenomen waarin een vergelijking per periode per land is te zien.

Grafiek 14: Vergelijking toegepaste vertaalstrategieën in alle perioden

Opmerkelijk is vooral dat er grotere verschillen zitten tussen de eerste periode enerzijds en de laatste twee perioden anderzijds. Periode 2 en 3 liggen over het algemeen dicht bij elkaar. Alleen wat betreft de strategieën *herhaling* en *beperkte universalisering* wijken Perioden 2 en 3 van elkaar af met maximaal een verschil van 3,2%. Periode 1 daarentegen wijkt op meer vlakken af, waar in de loop der jaren een kleine verandering in de toepassing van de vertaalstrategieën op CSE's uit is op

te maken. Met name bij de strategieën *orthografische aanpassing*, *bepaalde universalisering*, *absolute universalisering* en *synonymie* zijn grotere verschillen te zien. Vooral de verschuivingen bij *synonymie* en *absolute universalisatie* zijn interessant, omdat daar uit is op te maken dat de houding van de Nederlandse cultuur verschuift van een *defensieve* houding in Periode 1 naar een *defectievere* of *transculturele* houding in Periode 2 en 3. De verschuiving bij *orthografische aanpassing* bevestigt dit door de toename van deze strategie, wat duidt op meer kennis van de broncultuur van de Nederlandse lezers waardoor een zeer broncultuurgerichte vertaalstrategie kan worden toegepast.

Verder zijn de verschillen in de doelcultuurgerichte vertaalstrategieën te verklaren door twee factoren. Allereerst zijn er in de loop der jaren steeds meer vertalingen beschikbaar, zowel voor de vertaler als voor de lezer, waardoor er van een lezer verwacht kan worden meer kennis te hebben van andere culturen en haar elementen. Daarnaast speelt de globalisering ook een belangrijke rol in deze verschuiving (zie ook 2.2. en 4.1.). Niet alleen heeft een lezer makkelijker en sneller toegang tot naslagwerken om zelf elementen op te zoeken, maar is de kans groter dat hij door andere media ook al in contact is gekomen met gelijksoortige CSE's. Met name bij *bepaalde universalisering* en *absolute universalisering* zullen de invloeden hiervan zichtbaar zijn; het is namelijk minder snel nodig een CSE te vervangen door een ander CSE dat beter bekend is of door een neutraal element, wat bevestigd wordt door de daling in de toepassing van beide strategieën. De stijging in het aantal *orthografische aanpassingen* in Periode 2 en 3 en het aantal *herhalingen* in Periode 3 kunnen daar ook door worden verklaard. Opvallend is dat *extratekstuele toelichtingen*, *intratekstuele toelichtingen*, *leenvertalingen*, *naturalisering*, *autonome schepping* en *omissie* nauwelijks van elkaar afwijken gedurende de drie perioden.

Verwacht wordt dat de toegepaste vertaalstrategieën op CSE's uit de verschillende Portugeestalige landen steeds dichterbij elkaar komen te liggen en dat er langzaam een verschuiving gaat komen waarbij de focus zal verplaatsen van *leenvertaling* naar *synonymie* omdat leesbaarheid een steeds belangrijkere rol gaat spelen en het doelpubliek verschuift van absolute leken naar geïnteresseerden met voorkennis. Hierbij zal ook de invloed van verschillende opleidingen en fondsen, genoemd in de vorige paragraaf, een grote rol spelen en met de oprichting van de internationale Master Literair Vertalen zal dit ook kunnen gelden voor een consensus wat betreft Vlaanderen en Nederland. Dit zal echter in verder onderzoek moeten worden bewezen.

5.3. Conclusie analyse

Uit de inventarisatie van CSE's is gebleken dat er voornamelijk ecologische & geografische, materieel-culturele en sociaal-culturele CSE's zijn gevonden en over het algemeen is er hoofdzakelijk sprake van *leenvertaling* (21,2%), *synonymie* (19,0%) en *herhaling* (13,5%). De categorieën eenheidsbegrippen, materieel-cultureel en sociaal-cultureel wijken hier licht van af, bij de drie meest toegepaste vertaalstrategieën is naast *leenvertaling* en *synonymie* ook veel sprake van *absolute universalisatie*.

In de werken uit Afrika (5.1.1.) zijn voornamelijk materieel-culturele, ecologische & geografische en sociaal-culturele CSE's gevonden. *Leenvertaling* is veruit de meest toegepaste

vertaalstrategie en verder is er voornamelijk sprake van *synonymie*, *herhaling* en *absolute universalisatie*. De Braziliaanse werken (5.1.2.) omvatten voornamelijk ecologische & geografische, materieel-culturele en idiomatische CSE's, waarbij het meeste sprake is van *leenvertaling* en *synonymie*. In de werken uit Portugal (5.1.3.) zijn vooral materieel-culturele, institutionele en ecologische & geografische CSE's gevonden. Hier worden voornamelijk *synonymie*, *leenvertaling* en *herhaling* toegepast.

Uit de vergelijking tussen de toegepaste vertaalstrategieën per land is gebleken dat vooral vertalingen van CSE's uit Brazilië en Portugal onderling minder grote verschillen met elkaar kennen dan met de vertaling van CSE's uit Afrika, met name de *doelcultuurgerichte* strategieën liggen dichtbij elkaar. Dit is te verklaren door een langere vertaaltraditie van werken uit Portugal en Brazilië waardoor de vertaler en de lezer meer vergelijkingsmateriaal en kennis kunnen hebben van de bijbehorende CSE's en door de groeiende kennis van en over de desbetreffende landen. Verder zal de cultuurskloof tussen Nederland enerzijds en Afrika en Brazilië anderzijds groter zijn dan met Portugal. Dit kan te maken hebben met de fysieke afstand, gedeelde politieke en historische factoren (Nederland en Portugal maken beide deel uit van de Europese Unie, WOII, etc.) en meer invloeden van andere culturen die voor Nederland vreemd zijn. Dit is tevens een verklaring voor het grotere percentage *leenvertaling* bij CSE's uit Afrika. Daarnaast is het mogelijk dat er ten opzichte van deze cultuur een *defectievere* houding wordt aangenomen en dat de CSE's als exotische aspecten en dus als een verrijking worden beschouwd die het doelpubliek zullen intrigeren en aantrekken. In hoeverre dit wordt gedaan, zal ook kunnen worden onderzocht door onderzoek te doen naar de vertalingen van de titels, hoe de werken worden gepresenteerd (bijvoorbeeld de omslag of eventuele reclame) en of dit invloed heeft op de receptie en verkoopcijfers. Dit blijft een suggestie voor verder onderzoek.

Uit de historische vergelijking wordt duidelijk dat er grotere verschillen te zien zijn tussen de eerste periode enerzijds en de laatste twee perioden anderzijds. Hier zullen ook de vertalingen van CSE's uit Afrika op dezelfde manier invloed op hebben gehad. Daarnaast wordt duidelijk dat er niet zodanig een zeer broncultuur- of doelcultuurgerichte vertaaltraditie is, maar dat er door de vertalers naar een middenweg wordt gezocht door voornamelijk *leenvertalingen* en *synonymie* toe te passen. Leesbaarheid en het omvatten maar ook behouden van het vreemde lijken hier een grote rol in te spelen.

Voor wat betreft *orthografische aanpassing*, *beperkte universalisering*, *synonymie* en *absolute universalisering* zijn verschuivingen te zien. De groei wat betreft *orthografische aanpassing* heeft te maken met de toename van kennis over de Portugeestalige culturen door het Nederlandse doelpubliek. Deze doelgroep verschuift van absolute leken naar geïnteresseerden met voorkennis. Hetzelfde geldt voor de daling in beide soorten *universalisering*; het is minder vaak nodig CSE's te vervangen door neutrale elementen of door andere CSE's uit de broncultuur die wel bekend zijn bij de doelcultuur omdat de kennis toeneemt en het doelpubliek er meer voor openstaat. Dat de doelcultuur meer openstaat is te zien in de toename van vertalingen uit het Portugees in Grafiek 1 in hoofdstuk 4. De toename in de toepassing van *synonymie* heeft ook te maken met deze laatste

genoemde verschuiving. De vertaalnormen worden over het algemeen iets doeltaalgerichter, wat te maken heeft met de leesbaarheid, waardoor *synonymie* als tussenoplossing dient.

Op basis van de gevonden resultaten uit hoofdstuk 4 kon worden geconcludeerd dat Nederland een *defensieve* houding, misschien zelfs *imperialistische* houding heeft ten opzichte van de Portugeestalige culturen. Wat betreft Portugese CSE's is dit echter niet het geval. Als gekeken wordt naar de toegepaste vertaalstrategieën heeft Nederland voornamelijk een *defectieve* en in sommige gevallen, met name ten opzichte van Portugal, een *defectieve-transculturele* houding. Gedurende de perioden is hier een ook een verschuiving in te zien. In periode 1 is de houding van Nederland nog redelijk voorzichtig waardoor CSE's eerder letterlijk worden vertaald of worden vervangen door neutrale elementen, maar in de volgende twee perioden is dit niet meer het geval. De kennis over deze culturen is toegenomen bij het doelpubliek en het vreemde en exotische worden als een verrijking gezien. Toch moet in het achterhoofd worden gehouden dat er maar een zeer gering aantal Nederlandse vertalingen uit het Portugees is verschenen in een bloeiende vertaalcultuur waar met name het Engels, Duits en Frans dominant zijn (Heilbron 1995: 219; 2007: 7, 12). Om de houding van Nederland te achterhalen tegenover andere culturen, dus niet alleen ten opzichte van Portugeestalige culturen, zal onderzoek moeten worden gedaan naar de publicatie van vertalingen en de toegepaste vertaalstrategieën uit verschillende taalgebieden in verschillende perioden waarbij wellicht andere resultaten aan het licht komen die invloed zullen hebben op het determineren van de houding van Nederland. Uit de in dit onderzoek gevonden resultaten wordt in ieder geval de houding van Nederland ten opzichte van de drie Portugeestalige culturen duidelijk en is weldegelijk te zien dat deze verandert in de periode 1895-2013, zowel op micro- als op macroniveau.

6. CONCLUSIE

In de theorie in hoofdstuk 2 zijn verschillende definities van CSE's, categorieën en cultuurspecifieke vertaalstrategieën besproken. Vertaalstrategieën die worden toegepast bij het vertalen van CSE's en specifieke CSE-categorieën blijken het nodige inzicht te kunnen geven om verschillende houdingen die de ene cultuur aanneemt tegenover een andere cultuur te kunnen herkennen. Hier is dat gebeurd voor de manier waarop de Nederlandse cultuur aankijkt tegen de Portugeestalige cultuur. Daartoe is een werkmodel (2.3.2) ontwikkeld met tien verschillende CSE-categorieën en een werkmodel met elf vertaalstrategieën die zijn verbonden aan culturele houdingen die voor de analyse in hoofdstuk 5 zijn gebruikt. Beide modellen, aangepast op grond van aangegeven argumenten, bleken afdoende om voorzichtige maar verdedigbare conclusies te trekken, zowel intercultureel als historisch. Wel kan op basis van de in dit onderzoek gevonden resultaten worden bepleit om de categorie historisch onder te brengen bij de categorie sociaal-cultureel. Niet alleen zijn historische CSE's bepalend voor een maatschappij, maar kunnen ze ook deel uitmaken van tradities en van een collectief beeld. Door historische CSE's als een aparte categorie te behandelen, is het ook nodig dit onderscheid te maken voor bijvoorbeeld religieuze CSE's. Omdat er relatief weinig historische CSE's zijn gevonden en om het aantal categorieën te beperken voor een coherent geheel wordt om deze redenen voorgesteld historische CSE's te categoriseren als sociaal-cultureel. Of deze onderverdeling zal dienen tot een uiteindelijke categorisering van CSE's zal in verder onderzoek moeten worden bewezen. De cultuurspecifieke vertaalstrategieën uit 2.4.1. zijn uitgebreid en in 2.4.2. gekoppeld aan de houdingen die Robyns (2004: 352-359) onderscheidt. Uit de resultaten is niet gebleken dat deze relaties moeten worden aangepast. De koppeling van tekstueel onderzoek naar CSE's met bevindingen voor interculturele verhoudingen in het algemeen, levert een genuanceerder beeld op van de verschuivingen die plaatsgevonden hebben – zowel op het tekstuele vlak als op het interculturele vlak. Door literatuur uit verschillende landen binnen een taalgebied te analyseren die tevens grote culturele verschillen kennen, wordt een duidelijker beeld gevormd van de houding van Nederland ten opzichte van andere culturen.

Uit de inventarisatie in hoofdstuk 4 is gebleken dat zeer weinig Nederlandse vertalingen uit het Portugees zijn gepubliceerd in de periode 1895-2013. In totaal zijn 386 boekvertalingen achterhaald, waarvan 375 stammen uit de periode 1895-2013. Zodra een vergelijking wordt gemaakt van het aantal Nederlandse vertalingen van werken uit verschillende Portugeestalige landen zijn grote verschillen te zien. Van werken uit Afrika zijn in deze periode maar 34 vertalingen gepubliceerd tegenover 182 uit Brazilië en 158 uit Portugal. De grote verschillen zijn te verklaren door de zeer late introductie van Afrikaanse literatuur in het Nederlandse taalgebied en de inzet van één enkele vertaler (August Willemsen) wat betreft de Braziliaanse literatuur en één wat betreft Portugese literatuur (Harrie Lemmens). Het grootste deel van deze publicaties zijn vertalingen van proza. Opmerkelijk genoeg zijn er bijna geen vrouwelijke auteurs vertaald: bijna 80% van alle vertaalde auteurs is man. Zodoende komen deze gegevens niet overeen met de bestaande vertaaltraditie, gezien er nauwelijks wordt vertaald uit het Portugees in de zeer bloeiende vertaalcultuur van Nederland (zie ook Heilbron 1995, 2007; en 4.1.).

Om te kijken hoe CSE's zijn vertaald uit het Portugees in het Nederlands zijn 18 werken en hun respectievelijke vertalingen gekozen voor de analyse. Bij het afbakenen van de werken is voornamelijk gelet op het genre en op de positie van de auteur en de vertaler. Het is daarom niet gelukt vrouwelijke auteurs op te nemen. Om de gegevens ook historisch te duiden – en zo te relativiseren – zijn er 3 perioden afgebakend: door een vergelijking vallen zekere aspecten op, andere worden gerelativeerd. Periode 1 omvat de jaren 1970-1977, Periode 2 de jaren 1996-2000 en Periode 3 omvat de jaren 2007-2013. Het is ondoenlijk gebleken de perioden zo af te bakenen dat er langere tussenpozen konden zijn gezien het geringe aantal vertalingen uit Afrika. Wanneer het noodzakelijk is wel langere tussenpozen te handhaven, zullen niet in alle perioden werken uit Afrika kunnen worden opgenomen. Voor dit onderzoek zou dat niet de nodige resultaten geven en daarom is besloten de perioden korter op elkaar te laten te laten volgen. Achterafgezien is de omvang van de inventarisatie en het corpus erg groot. Niet alleen kan de focus makkelijk verschuiven, maar is het daarom lastig het overzicht te bewaren. Daarnaast kan het voorkomen dat door het ruime corpus en door de selectie juist de (onbewust) gewenste resultaten worden gevonden. Voor dit onderzoek was een minder strenge selectie echter niet mogelijk door de geringe keuzemogelijkheden, maar dat maakt de bewustwording van dit punt niet minder relevant. Verder zijn voor deze scriptie alle resultaten geschikt bevonden en is geprobeerd efficiënt te werken met resultaten van dergelijke omvang.

Toen alle CSE's verzameld en gecategoriseerd waren, was het mogelijk te kijken of er bepaalde trends zijn ontstaan gedurende de drie perioden, of de vertalers hun strategieën door de jaren heen aanpassen, of er verschillen zijn tussen het vertalen van CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal en hoe (bepaalde categorieën) CSE's worden vertaald. Het analyseren van de CSE's was een tijdrovende operatie en is geheel handmatig verricht. Er is geprobeerd zo consequent mogelijk te werk te gaan, helaas bleven afwijkingen altijd mogelijk bijvoorbeeld door mogelijke combinaties van vertaalstrategieën of het niet herkennen van CSE's als zodanig. Uit de resultaten is gebleken dat uit alle onderzochte categorieën CSE's zijn gevonden en dat alle vertaalstrategieën zijn toegepast, hoewel niet gelijkmatig. Verder wordt duidelijk dat de aannames van Leppihalme (1992) en Aixelá (1996) dat verschillen in culturele achtergrond kunnen leiden tot specifieke vertaalproblemen en dat als gevolg daarvan bijna alles een cultureel element kan zijn, blijken te kloppen.

Om de houding van de Nederlandse cultuur ten opzichte van drie Portugeestalige culturen vast te kunnen stellen, is in deze scriptie gebruik gemaakt van het model van Robyns en is verder niet ingegaan op andere mogelijke houdingen of oorzaken. De Nederlandse cultuur erkent het anders-zijn van cultuurproducten uit deze gebieden en deze worden geïmporteerd door middel van de, weliswaar geringe, verspreiding van vertalingen en door de vertaling van CSE's. De toegepaste vertaalstrategieën geven de graad van aanpassing aan waaruit is op te maken dat bij CSE's in Nederlandse vertalingen van Portugeestalg literair proza voornamelijk sprake is van *synonymie* en *leenvertaling*. Op macroniveau (de verspreiding van Portugeestalige literatuur in Nederlandse vertaling) duiden deze gegevens op een *defensieve* houding. Op microniveau (het vertalen van CSE's uit het Portugees in het Nederlands) duiden de resultaten op een *defectieve*

transculturele houding waarbij de nadruk wordt gelegd op leesbaarheid voor het doelpubliek. Uit de gevonden resultaten kan verder niet worden opgemaakt of de toegepaste vertaalstrategieën op CSE's overeenkomen met de bestaande vertaaltraditie, hiervoor zal verder onderzoek moeten worden verricht waarbij een vergelijking moet worden gemaakt met andere vertalingen uit andere talen. In dit geval zijn zowel grote als kleine talen interessant.

Zowel op macro- als op microniveau zijn verschuivingen te zien in de toepassing van vertaalstrategieën en veranderingen in de houding van Nederland ten opzichte van de drie Portugeestalige culturen. In Periode 1 zijn er grote verschillen te zien tussen de toepassing van cultuurspecifieke vertaalstrategieën tussen CSE's uit Afrika, Brazilië en Portugal. Daartoe zijn ook verschillen te herkennen wat betreft de houding van Nederland ten opzichte van deze culturen. Wat betreft Afrika is in deze periode voornamelijk sprake van *absolute universalisering* en *leenvertaling*, wat duidt op een *defensieve* houding, bij CSE's uit Brazilië zijn vooral *leenvertalingen* en *synonymie* te zien, wat duidt op een *defectieve-transculturele* houding en bij Portugal is er vooral sprake van *herhaling* en *leenvertaling*, wat duidt op een *defectieve* houding. In Periode 2 komen de vertaalstrategieën per land dichter bij elkaar te liggen. De vertaalstrategieën die in deze periode het meest worden toegepast op CSE's uit Afrika zijn *leenvertalingen*, *synonymie* en *extratekstuele toelichting*, bij CSE's uit Brazilië zijn dit *leenvertaling* en *synonymie* en bij Portugal opnieuw *synonymie* en *leenvertaling*, wat in alle gevallen duidt op een meer *defectieve-transculturele* houding. In Periode 3 komen de toegepaste vertaalstrategieën nog dichter bij elkaar te liggen. Bij CSE's uit alle drie de landen komen zowel *synonymie* als *leenvertaling* het meest voor, wat in alle gevallen in deze periode duidt op een meer *defectieve-transculturele* houding waarbij leesbaarheid in toenemende mate een rol speelt. Zodoende verandert de houding van Nederland en wordt in de loop der jaren een meer open en *defectieve* houding aangenomen, wat niet alleen te zien is in de toepassing van de vertaalstrategieën, maar ook in de toename van het aantal vertalingen uit alle drie de culturen die in het Nederlandse taalgebied verschijnen. Hierdoor ontstaat een zekere wisselwerking gezien het doelpubliek verschuift van absolute leken naar geïnteresseerden met voorkennis waardoor ook de vertaalstrategieën zullen worden aangepast.

Naar verwachting zal in toekomstige vertalingen van CSE's binnen hetzelfde genre minder sprake zijn van *beperkte universalisering*, omdat deze strategie minder noodzakelijk is doordat de verschillende Portugeestalige culturen al zijn geïntroduceerd in het Nederlandse taalgebied. Verder zal er waarschijnlijk minder sprake zijn van *extratekstuele toelichting* gezien de helft van de werken uit Periode 3 geen notenapparaten bevatten. Daarbij is een duidelijke scheiding te zien vanaf het jaar 2007, de werken uit het corpus die later zijn gepubliceerd bevatten geen van alle notenapparaten. Daarnaast zullen de strategieën *leenvertaling* en *synonymie* meer worden toegepast omdat het doelpubliek steeds meer kennis heeft van de bronculturen en het behouden van vreemde elementen naar verwachting steeds minder problemen op zal leveren. Met name wordt verwacht dat *synonymie* meer zal worden toegepast door de langzame verschuiving die duidelijk bleek in de grafieken in 5.2. Zodoende wordt verwacht dat Nederland een meer *defectieve-transculturele* houding aan zal nemen ten opzichte van de verschillende Portugeestalige

gebieden, met name wat betreft Afrika. Natuurlijk zijn dit slechts speculaties die in de toekomst verder zullen moeten worden onderzocht om daadwerkelijk te worden bewezen.

Andere suggesties voor verder onderzoek zijn het maken van een soortgelijke analyse van Nederlandse CSE's in het Portugees om op deze manier de houding van beide culturen ten opzichte van elkaar onderling te vergelijken. Daar zou uiteindelijk ook gekeken kunnen worden naar de invloed van uitgevers en fondsen in de uiteindelijke productie van vertalingen uit en in deze taalgebieden. Een ander punt dat verder onderzoek behoeft is de receptie van de Portugeestalige literatuur in Nederland, waarbij ook onderling een vergelijking kan worden gemaakt tussen de verschillende Portugeestalige landen. Hierdoor wordt niet alleen duidelijk hoe de Portugeestalige literatuur wordt ontvangen in het Nederlandse taalgebied maar dit zal ook verklaringen kunnen geven voor de geringe productie en zal meer inzicht geven in de houding die Nederland aanneemt ten opzichte van Portugeestalige culturen. In dit laatste geval zal ook een vergelijking gemaakt kunnen worden met vertalingen uit grote talen die meer worden vertaald en de bijbehorende receptie om een zo volledig mogelijk beeld te scheppen.

Om te verifiëren of het vertaalproces inderdaad beïnvloed wordt door het aantal vertalingen dat al is uitgegeven binnen een taalgebied zal een vergelijking moeten worden gemaakt met eerder vertaalde werken uit Brazilië en Portugal. Door dit te analyseren kan worden bevestigd of de toegepaste vertaalstrategieën op Afrikaanse CSE's inderdaad veranderen naar mate het doelpubliek meer kennis heeft van de desbetreffende cultuur. Ook dit blijft een suggestie voor verder onderzoek.

BIBLIOGRAFIE

- AIXELÁ, J. F. (2004) 'Cultuurspecifieke elementen in vertaling'. In: Naaijken, T. & C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) (2004) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp. 197-211. [Original: (1996) 'Culture-specific Items in Translation.' In: R.V.A. Álvarez & M. Carmen África Vidal (eds.), *Topics in translation: Translation, power, subversion*. Clevedon: Multilingual Matters, pp. 52-77].
- BAELEN, C. Van (2013) '1 + 1 = zelden 2. Het literaire grensverkeer tussen Nederland en Vlaanderen.' (Onderzoek in opdracht van de Nederlandse Taalunie).
Web: www.kvb.nl/stream/symposium120131pres1carlo1van1baelen.
- BAKER, M. (1992) *In other words. A coursebook on translation*. Oxon/New York: Routledge.
- GRIT, D. (2004) 'De vertaling van realia.' In: Naaijken, T., C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp. 189-196 [Original: (1997) In: *Filter*, Vol. 4, no. 4, pp. 42-48].
- HEILBRON, J. (1995) 'Nederlandse vertalingen wereldwijd. Kleine landen en culturele mondialisering.' In: Heilbron, J., W. de Nooy & W. Tichelaar (red.) (1995) *Waarom een klein land. Nederlandse cultuur in internationaal verband*. Amsterdam: Prometheus. pp. 206-253. Web:
http://www.dbnl.org/tekst/heil003nede01_01/colofon.htm.
- HEILBRON, J. (2007) 'Overigens schitterend vertaald. Voor het behoud van een bloeiende vertaalcultuur.' Amsterdam/Brussel: Nederlandse Taalunie, het Expertisecentrum Literair Vertalen, het Fonds voor de Letteren, het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds
- HERMANS, T. (1988). 'On Translating Proper Names, with Reference to De Witte and Max Havelaar.' In: Wintle, M. (Ed.). *Modern Dutch Studies: A volume of essays in honour of Professor Peter King*. London: Athlone Press. pp. 11-24.
- HERMANS, T. (2004) 'De Nederlandse vertaaltraditie.' In: Naaijken, T., C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp. 115-125.
- HOLMES, J. (2004) 'De brug bij Bommelen herbouwen.' In: Naaijken, T., C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp. 183-188. [Original: (1972) 'The name and nature of Translation Studies'. Trad. B.T. Tervoort].
- HUNG, E. (ed.) (2005) *Translation and Cultural Change. Studies in history, norms and image-projection*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- KATAN, D. (1999) *Translating Cultures. An introduction for translators, interpreters and mediators*. Manchester: St Jerome Publishing.
- LANGVELD, A. (1986) *Vertalen wat er staat*. Amsterdam: Arbeiderspers.
- LANGENDONCK, W. van (2007) *Theory and typology of proper names*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- LEPPIHALME, R. (ed.) (1997) *Culture Bumps: An empirical approach to the translation of allusions*. Clevedon/Bristol/Toronto: Multilingual Matters.
- MICHIENSEN, A. L. (2008) *Questões sobre a tradução de literatura infantojuvenil. Contributos para uma futura tradução de Floddertje de Annie M. G. Schmidt do Neerlandês para o Português Europeu*. BA Thesis Portugese taal en cultuur. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- MICHIENSEN, A. L. (2013) 'Casos do beco das sardinheiras e a sua tradução. Tradução de elementos culturais específicos, humor e nomes próprios'. MA Thesis Vertalen. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- MUNDAY, J. (2008) *Introducing translation studies*. London: Routledge.
- NATUMI, Y. (2013) 'Não traduzo um poema mas um poeta. Poética tradutória externa de August Willemsen.' MA Thesis Vertalen. Utrecht: Universiteit Utrecht.
Web: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/282027>.
- NIDA, E. A. (1964) *Towards a Science of Translation*. Leiden: E.J. Brill.
- NEWMARK, P. (1988) *A textbook of translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.

- NORD, C. (2004) 'Tekstanalyse en de moeilijkheidsgraad van een vertaling.' In: Naaijken, T., C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) (2004) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp. 145-152.
- PEDERSEN (2005) 'How is culture rendered in subtitles?' EU-High-Level Scientific Conference Series, MuTra 2005 – Challenges of Multidimensional Translation: Conference Proceedings. Web: http://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Pedersen_Jan.pdf.
- POS, A. (1996) 'Literatura portuguesa traduzida para o neerlandês.' In: Revista da Faculdade de Letras «LÍNGUAS E LITERATURAS». Porto: Faculdade de Letras, XIII. pp. 303-313.
- POS, A. (2010*) 'A aventura da leitura: Mia Couto em neerlandês.' Porto: ILCML, Universidade do Porto, (*ongepubliceerd).
- ROBYNS, C. (2004) 'Eigen Vertoog Eerst'. In: Naaijken, T. & C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (eds.) *Denken over vertalen*. Nijmegen: Vantilt. pp.197-208.
- SCHREIJ, T. (2009) *De vertaler als actor. De introductie van Portugeestalige literatuur in het Nederlandse literaire veld 1900-2008*. MA Thesis Vertalen. Utrecht: Universiteit Utrecht. Web: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2009-1022-200119/O-Papel-Tradutor-Vertaler-Actor-MAS-T-Schreij%200437972.pdf>.
- TOURY, G. (1995) *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam: Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- VENÂNCIO, F. (1984) *Vertalingen uit het Portugees*. Nijmegen: Instituto de estudos luso-brasileiros.
- VENUTI, L. (1995) *The translator's invisibility*. London: Routledge.
- VENUTI, L. (ed.) (2000) *Translation studies: A reader*. London/New York: Routledge,

BIBLIOGRAFISCHE GEGEVENS INVENTARISATIE ONDERZOEK

- Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV): <http://literairvertalen.org> (laatst geraadpleegd op 1-10-2014).
- Index Translatonium: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (laatst geraadpleegd op 1-10-2014).
- NetUit: <http://netuit.kb.nl/titelpagina.ned.htm> (laatst geraadpleegd op 1-10-2014).
- Picarta: <http://picarta.pica.nl/xslt/DB=3.9/> (laatst geraadpleegd op 1-10-2014).
- SCHREIJ, T. (2009) *De vertaler als actor. De introductie van Portugeestalige literatuur in het Nederlandse literaire veld 1900-2008*. MA Thesis Vertalen. Utrecht: Universiteit Utrecht. Web:http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2009-1022-200119/O-Papel-Tradutor-Vertaler-Actor-MAS-T-Schreij_0437972.pdf.
- VENÂNCIO, F. (1984) *Vertalingen uit het Portugees*. Nijmegen: Instituto de estudos luso-brasileiros.
- Worldcat: <https://www.worldcat.org> (laatst geraadpleegd op 1-10-2014).

BIBLIOGRAFISCHE GEGEVENS CORPUS

- Adolfo, R. (2006) *Mizé – Antes galdéria do que normal e remediada*. Carnaxide: Alfaguara
- Adolfo, R. (2009) *Mizé*. Amsterdam/Antwerpen: Q, vert. M. de Kort.
- Agualusa, J. E. (2004) *O vendedor de passados*. Lisboa: Dom Quixote.
- Agualusa, J. E. (2007) *De handelaar in verledens*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. H. Lemmens.
- Almeida, G. (1991) *O Testamento do Sr. Napumoceno da Silva Araújo*. Lisboa: Editorial Caminho.
- Almeida, G. (2000) *Het testament van senhor Araújo*. Breda, Den Haag, Brussel: de Geus, Novib, NCOS, vert. K. Pouwels.
- Cardoso Pires, J. (1993) *Jogos de azar*. Lisboa: Publicações Dom Quixote.
- Couto, M. (1986) *Terra Sonâmbula*. Lisboa: Editorial Caminho.
- Couto, M. (1996) *Slaapwandeland land*. Baarn, Den Haag, Brussel: Ambo, Novib, NCOS, vert. H. Lemmens.
- Dionísio, M. (1978) *O dia cinzento e outros contos*. Mem-Martins: Publicações Europa-América.
- Diversen (1970) *Meesters der Portugese vertelkunst*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. A. Willemsen.
- Diversen (1972) *Angolese verhalen*. Utrecht/Antwerpen: A.W. Bruna & Zoon, vert. B. Dijk.
- Diversen (1973) *De verbittering*. Amsterdam: van Gennep, vert. B. Dijk.
- Ferreira, V. (1982) *Contos*. Amadora: Livraria Bertrand.
- Guimarães Rosa, J. (1936) *Primeiras estórias*. Rio de Janeiro: Livraria José Olympio Editora.
- Guimarães Rosa, J. (1977) *De derde oever van de rivier*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. A. Willemsen.
- Lobo Antunes, A. (1983) *Fado Alexandrino*. Lisboa: Dom Quixote.
- Lobo Antunes, A. (2007) *Fado Alexandrino*. Amsterdam: Ambo, vert. H. Lemmens.
- Pedro, J. R. (2012) *Teu rosto será o último*. Alfragide: Leya.
- Pedro, J. R. (2013) *Jouw gezicht zal het laatste zijn*. Utrecht: Signatuur, vert. K. Pouwels (E-book).
- Ramos, G. (1936) *Infância*. Mem-Martins: Publicações Europa-América.
- Ramos, G. (2007) *Kinderjaren*. Utrecht, Amsterdam, Antwerpen: de Arbeiderspers, vert. A. Willemsen (E-book).
- Rentes de Carvalho, J. (2014) *Portugal, a flor e a foice*. Lisboa: Quetzal (E-book).
- Rentes de Carvalho, J. (1974) *Portugal, de bloem en de sikkel*. Amsterdam: de Arbeiderspers, vert. A. Willemsen.
- Saramago, J. (1997) *Todos os nomes*. Lisboa: Editorial Caminho.
- Saramago, J. (2000) *Alle namen*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. M. de Kort.
- Sena, J. de (1982) *Os grão-capitães*. Lisboa: Edições 70.
- Sena, J. de (1999) *De groot-kapiteins. Een verhalen sequentie*. Baarna: de Prom, vert. A. Pos.
- Tezza, C. (2010) *Um erro emocional*. Rio de Janeiro/São Paulo: Editora Record.
- Tezza, C. (2011) *Een emotionele fout*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact, vert. A. Pos.
- Torga, M. (2002) *Bichos*. Lisboa: Publicações Dom Quixote Lda.
- Torres, A. (1976) *Essa terra*. São Paulo: Ática.

- Torres, A. (1999) *Dit stuk grond*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. A. Willemsen.
- Trevisan, D. (1970) *Novelas nada exemplares*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Trevisan, D. (1975) *O rei da terra*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira.
- Trevisan, D. (1975) *De koning der aarde en andere onvoorbeeldige vertellingen*. Amsterdam: Meulenhoff, vert. A. Willemsen.
- Ubaldo Ribeiro, J. (1997) *O feitiço da ilha do Pavão*. Rio de Janeiro: Editora Nova Fronteira.
- Ubaldo Ribeiro, J. (2000) *De betovering van het Pauweneiland*. Amsterdam: Anthos, vert. H. Lemmens.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Cultuurspecifieke vertaalstrategieën per houding.

Bijlage 2: Voorbeeld toepassing cultuurspecifieke vertaalstrategieën *pataniscas de bacalhau*.

Bijlage 3: Flowchart cultuurspecifieke vertaalstrategieën.

Bijlage 4: Inventarisatie van alle uit het Portugees in het Nederlands vertaalde werken.

Bijlage 5: Grafiek 1 – Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken (1895-2013).

Bijlage 6: Grafiek 2 – Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken per land (1895-2013).

Bijlage 7: Vertaalde Portugeestalige auteurs (1895-2013).

Bijlage 8: Vertalers (1895-2013).

Bijlage 9: Grafieken per periode.

Bijlage 10: Overzicht werken ter beschouwing corpus CSE's.

Bijlage 11: Corpus CSE's.

Bijlage 12: Tabellen alle CSE's.

Bijlage 13: Tabellen en grafieken alle CSE's.

Bijlage 14: Tabellen en grafieken CSE's uit Afrika.

Bijlage 15: Tabellen en grafieken CSE's uit Brazilië.

Bijlage 16: Tabellen en grafieken CSE's uit Portugal.

Bijlage 17: Grafiek 10 – Toegepaste vertaalstrategieën per land.

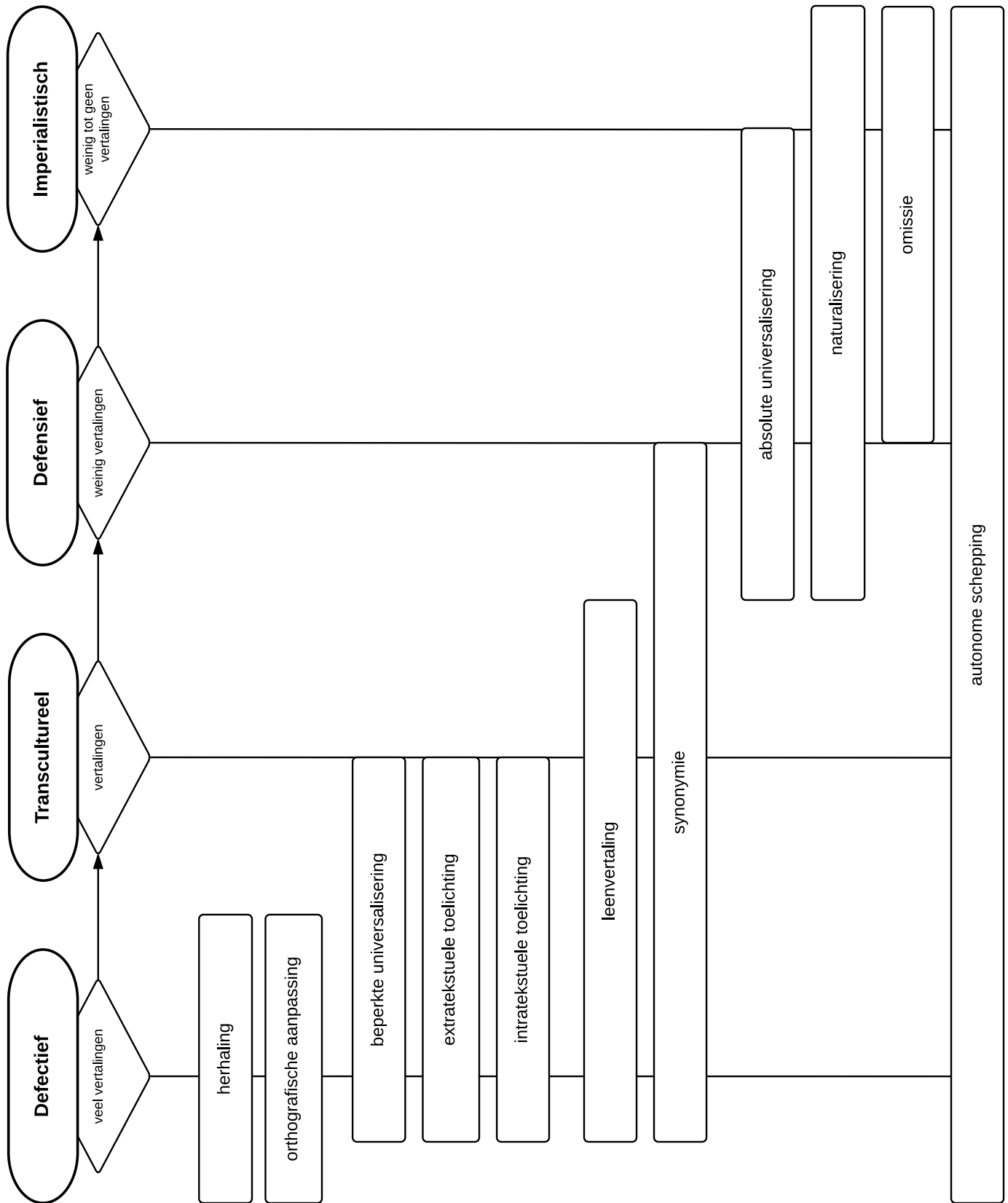
Bijlage 18: Tabellen en grafieken Periode 1.

Bijlage 19: Tabellen en grafieken Periode 2.

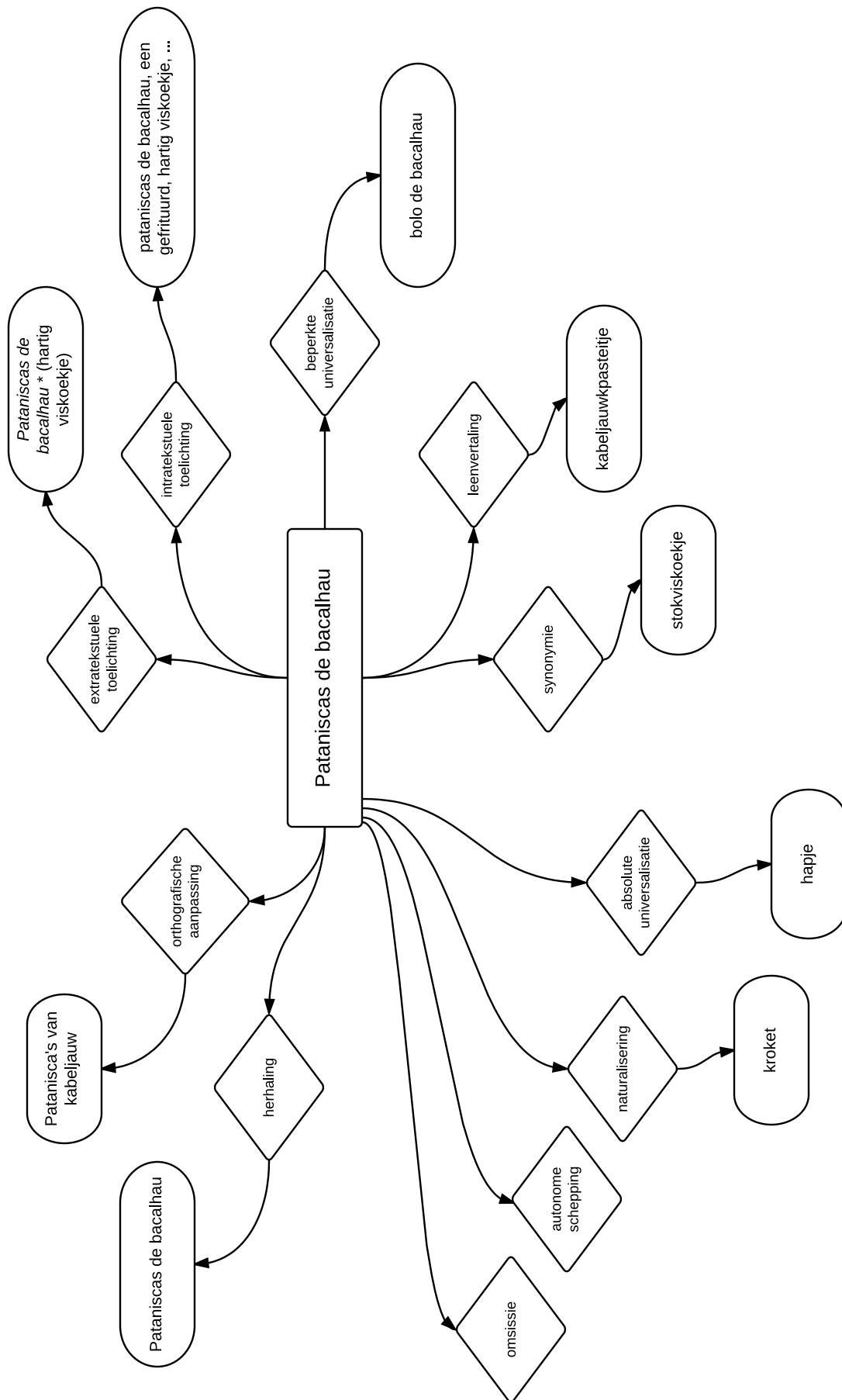
Bijlage 20: Tabellen en grafieken Periode 3.

Bijlage 21: Alle perioden.

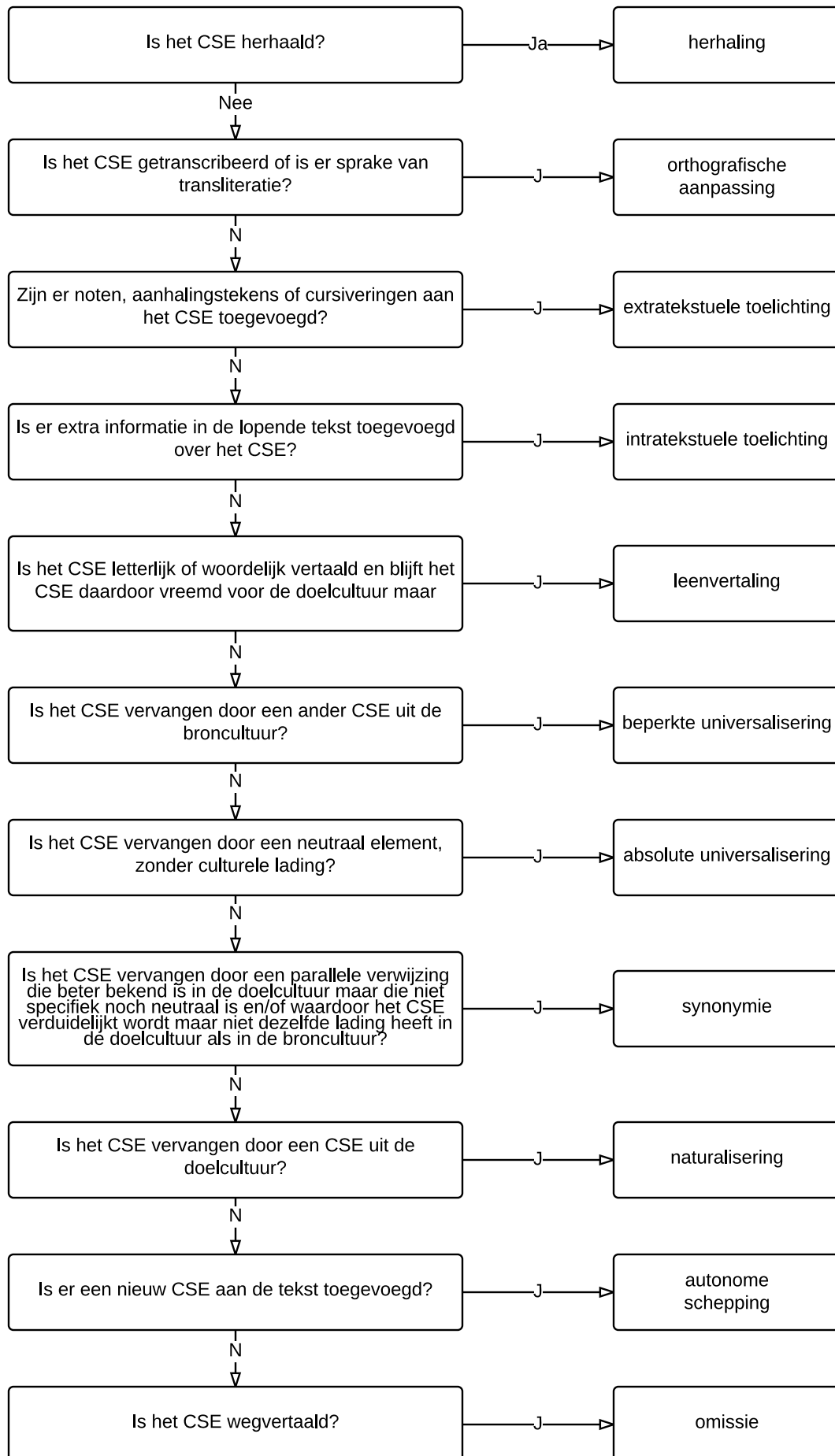
Bijlage 1: Cultuurspecifieke vertaalstrategieën per houding

Bijlage 2: Voorbeeld toepassing cultuurspecifieke vertaalstrategieën *Pataniscas de bacalhau*

Bijlage 3: Flowchart cultuurspecifieke vertaalstrategieën

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Onbekend	PT	F	1595	<i>Reys-gheschrift van de navigatien der Portugaloyzers</i>	[n.b.]	[n.b.]	Huygen van Linschoten, Jan	Amstelredam	Cornelis Claes op	M
Mendes Pinto, Fernão	PT	F	1652	<i>De wonderlyke reizen van Fernando Mendez Pinto</i>	<i>A Peregrinação</i>	1583	Glazemaker, J.M.	Amsterdam	Jan Rieuwerts en	M
Barros, João de	PT	F	1707	<i>De doorlugtige scheeps-togten der Portugysen na Oot. Décadas da Ásia</i>		1615	[onbekend]	Leiden	Pieter vander Aa	M
Vaz de Camões, Luís	PT	P	1777	<i>De Lusíaden. Heildicht in X zangen</i>	<i>Os Lusíadas</i>	1572	Stoppendaal Pieterzoon, Lam	Amsterdam	G. Warnars	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1895	<i>Neef Bazilio</i>	<i>O primo Bazilio</i>	1878	Nievelt, C.	Gorinchem	J. Noorduyyn & Zoo	M
Alcoforado, Marianna	PT	F	1904	<i>Minnebrieven van een Portugeesche non</i>	<i>Lettres Portugaises</i>	1669	Schendei, Arthur van	Amsterdam	Versluys	V
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1906	<i>Briefwisseling van Fradique Mendes. Herinneringen e</i>	<i>A correspondência de Fradique Mendes</i>	1900	Kollewijn, M.J.	Amsterdam	G. Schreuders	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1932	<i>De misdaad van pater Amaro</i>	<i>O crime do padre Amaro</i>	1880	Slauerhoff, J. & R. Schreuder	Amsterdam	Em. Querido	M
Setúbal, Paulo	BR	F	1933	<i>Johan Maurits van Nassau. Historische roman uit den</i>	<i>O Principe de Nassau</i>	1930	Slauerhoff, J. & R. Schreuder	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Castro, Ferreira de	PT	F	1936	<i>De paradysplantage. Portugeesche roman van de rub</i>	<i>A selva</i>	1930	Gerzon-Caffé, A.	Amsterdam	P.N. van Kampen & M	M
Ribeiro, Aquilino	PT	F	1936	<i>De man die de duivel doodde</i>	<i>O homem que matou o diabo</i>	1930	Brouwer, J.	Zutphen	W.J. Thieme & Cie	M
Pascoaes, Teixeira de	PT	F	1937	<i>Paulus, de dichter Gods</i>	<i>São Paulo</i>	1934	Thelen, Albert Vigoleis & H.	Amsterdam	J.M. Meulenhoff	M
Melo, Francisco Manuel de	PT	F	1939	<i>De strijd in het Engelsche Kanaal tussen de Spaanse e</i>	<i>ColNito do Canal de Inglaterra entre as armas Espanh</i>	1639	Jong, Marcus de	Den Helder	C. de Boer Jr.	M
Pascoaes, Teixeira de	PT	F	1939	<i>Hieronymus, de dichter der vriendschap</i>	<i>São Jerónimo e a trovoad</i>	1936	Thelen, Albert Vigoleis & H.	Amsterdam	J.M. Meulenhoff	M
Pascoaes, Teixeira de	PT	F	1946	<i>Verbum obscurum</i>	<i>Verbo escuro, obras completar VII</i>	1914	Thelen, Albert Vigoleis & H.	Amsterdam	J.M. Meulenhoff	M
Diniz, Júlio	PT	F	1947	<i>De pleegkinderen van Meneer Pastoor</i>	<i>As pupilas do Senhor Reitor</i>	1867	Holvoet, G.L.	Diest [België]	Pro Arte	M
Ortígio, Ramalho	PT	F	1948	<i>Holland 1883</i>	<i>A Hollanda</i>	1883	Jong, Marcus de	Amsterdam	Jacob van Campen	M
Amado, Jorge	BR	F	1949	<i>Woeste wereld. Braziliaanse roman</i>	<i>Terras do sem fim</i>	1943	Thyn, Suzanne van	Amsterdam	Pegasus	M
Pascoaes, Teixeira de	PT	F	1950	<i>Napoleon. Spiegel van de antichrist</i>	<i>Napoleão</i>	1940	Thelen, Albert Vigoleis & Ger	Amsterdam	J.M. Meulenhoff	M
Amado, Jorge	BR	F	1952	<i>Luis Carlos Prestes. Ridder der hope</i>	<i>Luis Carlos Prestes. O cavaleiro da esperança</i>	1942	Visser, Mathilde	Amsterdam	Pegasus	M
Castro, Ferreira de	PT	F	1952	<i>Onvruchtbare aarde</i>	<i>Terra fria</i>	1934	Roelandt, Lode [Ps. J.H. van t	Gent	de Vlam	M
Vaz de Camões, Luís	PT	P	1953	<i>Saudades en andere verzen</i>	[keuze vertaler]	-	Verspoor, Dolf	Utrecht	Stichting de Roos	M
Castro, Ferreira de	PT	F	1954	<i>De schaapjes des Heren</i>	<i>A lã e a neve</i>	1947	Roelandt, Lode [Ps. J.H. van t	Gent	de Vlam	M
Coração, Gustavo	BR	F	1954	<i>Cursus van de dood</i>	<i>Lições de abismo</i>	1950	Logger, Guido	Utrecht	het Spectrum	M
Cunha, Euclides da	BR	F	1954	<i>De binnenlanden. Opstand in Canudos</i>	<i>Os sertões</i>	1902	Jong, Marcus de	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1954	<i>Laat commentaar van Brás Cubas</i>	<i>Memórias póstumas de Brás Cubas</i>	1881	Mastenbroek, A.	Bussum	G.J.A. Ruys	M
Dantas, Júlio	PT	F	1956	<i>Het souper der kardinalen</i>	<i>A ceia dos cardinais</i>	1902	Jong, Marcus de	Den Haag	Ned. Kring van Vrie	M
Coelho Lisboa, Rosalina	BR	F	1957	<i>De oogst van Kain</i>	<i>A seara de Cain</i>	1952	Binsbergen, J. Sohl van	Antwerpen	P. Vink	V
Castro, Ferreira de	PT	F	1958	<i>Het oerwoud</i>	<i>A selva</i>	1930	Roelandt, Lode [Ps. J.H. van t	Gent	de Vlam	M
Diversen	PT	F	1958	<i>Beknopte geschiedenis der Port. Letterkunde</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Jong, Marcus de	Amsterdam	L.J. Veen [NKVP]	-
Diversen	BR	F	1961	<i>Meesters der Braziliaanse vertelkunst</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Post, Hendrik Houwens	Amsterdam	Meulenhoff	-

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Jesus, Carolina Maria de	BR	F	1961	<i>Barak nr. 9. Dagboek van een Braziliaanse negerin</i>	<i>Quarto do despejo</i>	1960	Besselaar-van der Kallen, J. v	Arnhem	Van Loghum Slater	V
Amado, Jorge	BR	F	1962	<i>Gabriela. Passie en politiek</i>	<i>Gabriela. Cravo e canela.</i>	1958	Vries, Theunis Ulrike de	Amsterdam	Pegasus	M
Benedetti, Lúcia	BR	F	1963	<i>Maria Isabel. Roman</i>	<i>Maria Isabel, uma vida no Rio</i>	1960	Antwerpen, P. van	Bilthoven	Nelissen	V
Sabino, Fernando	BR	F	1963	<i>Eenzaam is de mens</i>	<i>O encontro marcado</i>	1956	Rijn, J.	Utrecht	de Fontein	M
Verissimo, Erico	BR	F	1964	<i>De tijd en de wind</i>	<i>O tempo e o vento</i>	1949	Wilson, C.H.B.	Amsterdam	A.J. Luitingh	M
Sttau Monteiro, Luís de	PT	F	1965	<i>De spelregels</i>	<i>Angústia para o jantar</i>	1962	Verroen, Dolf	Utrecht	A.W. Bruna & Zoor	M
Suassana, Ariano	BR	F	1965	<i>Het testament van de hond</i>	<i>Auto da compadecida</i>	1955	Besselaar-van der Kallen, J. v	Bussum	Ons Lekenspel	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1966	<i>Dom Casmuro. Liefde en haat in Rio</i>	<i>Dom Casmuro</i>	1899	Courturier, Joh. H.	Utrecht	het Spectrum	M
Silva Ferreira, Eusébio da	AF	F	1967	<i>Mijn naam is Eusébio</i>	<i>Meu nome é Eusébio</i>	1966	Hoo, F. de	Baarn	Boekerij	M
Vincente, Gil	PT	O	1967	<i>Het hellschip, het Vagevuurschip en het Paradijschip</i>	<i>Auto da barca do Inerno, do Purgatório, da Glória</i>	1519	Puis, H.G.F. Du	Den Haag	Centro Cultural Ho	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1969	<i>Revolutie in vredesnaam</i>	<i>Revolução dentro da paz</i>	1968	Nicolaas, Thomas	Utrecht	Bruna	M
Diversen	AF	P	1969	<i>Vuur en ritme</i>	[keuze vertaler]	-	Dijk, Bertus	Amsterdam	van Gennep	-
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1970	<i>Een spiraal van geweld bedreigt de mensheid</i>	[onbekend]	-	[onbekend]	Utrecht	Desciée de Brouwe	M
Diversen	PT	F	1970	<i>Meesters der Portugese vertelkunst</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	-
Diversen	PT	P	1971	<i>Terreur en verzet. Verzetspoëzie uit Portugal</i>	[keuze vertaler]	-	Dijk, Bertus	Amsterdam	de Bezige Bij	-
Mauro de Vasconcelos, José	BR	KIL	1971	<i>Wacht maar tot ik groot ben</i>	<i>O meu pé de laranja-lima</i>	1968	Bie, Heleen de	Leiden	Sijthoff	M
Ramos, Graciliano	BR	F	1971	<i>Doem van de draogte. São Bernardo</i>	<i>Vidas Secas. São Bernardo</i>	1938	Simoens, Rudolph	Brussel	D.A.P. Reinaert Uit	M
Amado, Jorge	BR	F	1972	<i>Dona Flor en haar twee echtgenoten</i>	<i>Dona Flor e seus dois maridos</i>	1966	Stam, T.	Bussum	C. de Boer Jr.	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1972	<i>Opvoeding tot vrijheid. Marsorders voor de Abrahami</i>	<i>Le désert est fertile</i>	-	Herkes, Ed	Brugge / Utrecht	Orion / Desciée de	M
Diversen	AF	F	1972	<i>Angolese verhalen</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Dijk, Bertus	Utrecht	A.W. Bruna &Zoon	-
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1972	<i>Waar die andere God woont</i>	<i>Com os holandeses</i>	1972	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1973	<i>De structuren van het onrecht</i>	[onbekend]	-	Herkes, Ed	Brugge / Utrecht	Orion / Desciée de	M
Diversen	AF	F	1973	<i>De verbittering</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Dijk, Bertus	Amsterdam	van Gennep	-
Lopes Cabral, Amílcar	AF	O	1973	<i>Verkondig geen gemakkelijke overwinningen. Over de</i>	[onbekend]	[n.b.]	Angola Comité	Amsterdam	van Gennep	M
Machel, Samora	AF	O	1974	<i>Revolutie in praktijk</i>	[onbekend]	[n.b.]	Angola Comité	Amsterdam	Angola Comité	M
Nobrega, Nisia	BR	KIL	1974	<i>Jessie en haar pop. Een Braziliaans volksverhaal van N Yaci</i>		1973	Niskos, L.M.	Rotterdam	Lemmiscaat	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1975	<i>Portugal. De bloem en de sikkel</i>	<i>Portugal. A flor e a foice</i>	-	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Trevisan, Dalton	BR	F	1975	<i>De koning der aarde en andere onvoorbeeldige vertel</i>	<i>O rei da terra. Novelas nada exemplares</i>	1972	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Neto, António Agostinho	AF	P	1976	<i>Horizon van bevrijding. Gedichten van Agostinho Neto. Sagrada Esperança</i>		1974	Dijk, Bertus	Amsterdam	Angola Comité [in : M	M
Guimarães Rosa, João	BR	F	1977	<i>De derde oever van de rivier</i>	<i>Primeiras estórias</i>	1962	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Trevisan, Dalton	BR	F	1977	<i>De vijfvlugelige vogel</i>	<i>O pássaro de cinco asas / A faca no coração</i>	1974	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Amado, Jorge	BR	F	1978	<i>Cacaoplantage. Roman</i>	<i>Cacau</i>	1932	Dijk, Bertus	Baarn / Den Haag	Wereldvenster / N	M
HeNil	BR	O	1978	<i>Voor duizend piek redeneer ik niet verder</i>	[keuze vertaler]	-	Hersman, Marijke	Den Haag	Solidaridad	M
Pessoa, Fernando	PT	P	1978	<i>Gedichten</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	O	1978	<i>Bewustwording in Portugal</i>	[onbekend]	[n.b.]	Willemsen, August	Rotterdam	Museum Booyman	M
Borja da Costa, Francisco *	PT	P	1979	<i>De schreeuw van Maubre. Strijdlieden voor het volk</i>	<i>Poesias revolucionárias e de luta contra o colonialism</i>	1976	Komitê Indonesië	Haarlem	In de Knipscheer	M
Freire, Paulo	BR	O	1979	<i>Pedagogie in ontwikkeling. Brieven aan Guinee-Bissau.</i>	<i>Cartas á Guiné Bissau. Registros de uma experiencia</i>	1979	Jansen, Anneke	Baarn	In den Toren	M
Kunz, Frèdy	BR	O	1979	<i>De kreet van de verdrukte rechtvaardige. Bezinningen</i>	<i>A ovelha de Urias</i>	1978	Paape, Christian de	Tielt	Lannoo	M
Amado, Jorge	BR	F	1980	<i>Tereza Batista, de hoer van Bahia</i>	<i>Tereza Batista cansada da guerra</i>	1972	Spengen, R.K. van	Amsterdam etc.	Boekerij	M
Drummond de Andrade, Carlos	BR	P	1980	<i>Gedichten</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Mota, Luís	AF	O	1980	<i>De kongressen van het FRELIMO, de PAIGC en de MPL</i>	<i>Os congressos da FRELIMO, do PAIGC e do MPLA. Um</i>	1978	Keuning, Klaas	Wageningen	de Uitbuyl	M
Pessoa, Fernando	PT	F	1980	<i>De anarchistische bankier & andere proza</i>	<i>O banqueiro anarquista e outros contos de raciocínio</i>	1964	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Cabral de Melo Neto, João	BR	P	1981	<i>Gedichten</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Leiden	de Lantaarn	M
Pessoa, Fernando	PT	P	1981	<i>Ode van de zee. Door Álvaro de Campos</i>	<i>Ode Maritima</i>	1915	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Ramos, Graciliano	BR	F	1981	<i>Vlucht voor de droogte</i>	<i>Vidas Secas</i>	1938	Castilho, Cecilia Correia	Bussum	Wereldvenster	M
Amado, Jorge	BR	F	1982	<i>Vlinders in de nacht</i>	<i>Os pastores da noite</i>	1980	Bos, Hennie (et al.)	Amsterdam	Boekerij	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1982	<i>Duizend redenen om te leven. Meditaties</i>	<i>Mil razões para viver</i>	1980	Rademaker-Brey, Anneke	Baarn	Ten Have	M
Cardoso, Carlos et al	AF	O	1982	<i>Mozambique. Van Rovuma tot Mapuro</i>	[onbekend]	[n.b.]	Grissith, Clieth et al	Amsterdam	Mondlane Stichting	M
Carneiro de Sousa Bandeira, Manuel	BR	P	1982	<i>Gedichten</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Leiden	de Lantaarn	M
Freire, Paulo	BR	O	1982	<i>Pedagogie van de onderdrukten</i>	<i>Pedagogy of the oppressed</i>	1972	Andriessen-van de Zande, J.E.	Baarn	In den Toren	M
Soromenho, Castro	AF	F	1982	<i>Verloren land. Roman</i>	<i>Terra morta</i>	1949	Bakema, Ruud	Bussum / Den Ha	Wereldvenster / N	M
Souza, Márcio	BR	F	1982	<i>De keizer van de Amazone</i>	<i>Rio de Janeiro</i>	1977	Bonnemayers, Riet	Amsterdam	Bakker	M
Boff, Leonardo	BR	O	1983	<i>Ave Maria. Het vrouwelijke en de Heilige Geest</i>	<i>A Ave-Maria : o feminino e o Espirito Santo</i>	1980	Groenen, H.S.M.	Averbode	Altiora	M
Boff, Leonardo	BR	O	1983	<i>Sacramenteel denken en leven</i>	<i>Os sacramentos da vida e a vida dos sacramentos : er</i>	1975	Grol, W.A.	Averbode, Apeld	Altiora	M
Drummond de Andrade, Carlos	BR	P	1983	<i>20 gedichten van Carlos Drummond de Andrade</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Rijksacademie van	M
Guimarães Rosa, João	BR	F	1983	<i>Het uur en ogenblik van Augusto Matraga</i>	<i>A hora e a vez de Augusta Matraga (Sagarana)</i>	1946	Willemsen, August	Leiden	de Lantaarn	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1983	<i>Posthume herinneringen van Brás Cubas</i>	<i>Memórias póstumas de Brás Cubas</i>	1881	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1983	<i>De zevende golf</i>	[onbekend]	[n.b.]	[onbekend]	Amsterdam	Meulenhoff	M
Vasconcelos de Carvalho, Bárbara	BR	KIL	1983	<i>De papagaai Tubiba</i>	<i>O papagaio Tubiba</i>	1980	[onbekend]	Amsterdam	Mulder Holland	V
Vasconcelos de Carvalho, Bárbara	BR	KIL	1983	<i>De twee katten</i>	<i>Os dois gatos</i>	1980	[onbekend]	Amsterdam	Mulder Holland	V
Vasconcelos de Carvalho, Bárbara	BR	KIL	1983	<i>Het bospad</i>	<i>Uma avenida na floresta</i>	1980	[onbekend]	Amsterdam	Mulder Holland	V
Boff, Leonardo	BR	O	1984	<i>Onze vader. Gebed van totale bevrijding</i>	<i>O pai-nosso</i>	1979	Groenen, H.S.M.	Averbode	Altiora	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Boff, Leonardo	BR	O	1984	<i>Sint-Franciscus van Assisi. Tedeheid en kracht</i>	<i>São Francisco de Assis. Ternura e vigor, uma leitura a</i>	1981	Verstappen, Jozef	Antwerpen	Altiora	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1984	<i>Levensvragen</i>	<i>Des questions pour vivre</i>	1984	Boucker, José de & W.R. Schi	Baarn	Ten Have	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1984	<i>De psychiater en andere verhalen</i>	[keuze uit:] <i>Papéis avulsos, Histórias sem data, Varias</i>	1882	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1984	<i>Quincas Barba</i>	<i>Quincas Barba</i>	1891	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pinsky, Mirna	BR	KJL	1984	<i>Een brok in je keel</i>	<i>Nó na garganta</i>	1982	Brouwer-van Ginshoven, Elly	Weesp, Den Haag	het Wereldvenster	V
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1984	<i>De onbekende</i>	[onbekend]	-	Leppers, Ger	Amsterdam	de Verloren Tijd	M
Boff, Leonardo	BR	O	1985	<i>God werd mens. Bezinning over Kerstmis</i>	<i>Encarnação. A humanidade e a jovialidade de nosso D</i>	1976	Verstappen, Jozef	Averbode	Altiora	M
Boff, Leonardo	BR	O	1985	<i>Kruisweg van de rechtvaardigheid</i>	<i>Via-sacra da justiça</i>	1978	Watté, Stef	Averbode	Altiora	M
Bojunga Nunes, Lygia	BR	KJL	1985	<i>Het circusmeisje</i>	<i>Corda bamba</i>	1979	Plekker, Afke	Hoorn	Westfriesland	V
Bojunga Nunes, Lygia	BR	KJL	1985	<i>Het wonderlijke huis van tante</i>	<i>A casa da madrinha</i>	1978	Plekker, Afke	Hoorn	Westfriesland	V
Diversen	PT	P	1985	<i>Ik verheerlijk het verleden niet. 13 hedendaagse dicht</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	-
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1985	<i>Dom Casmuro</i>	<i>Dom Casmuro</i>	1899	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Boff, Leonardo & Clodovis Boff	BR	O	1986	<i>Wat is theologie van de bevrijding?</i>	<i>Como fazer teologia da libertação</i>	1986	Klein Goldewijk, Berma & J.	Averbode, Apeld	Altiora	M
Bojunga Nunes, Lygia	BR	KJL	1986	<i>Angelica en het idee</i>	<i>Angelica</i>	1975	Plekker, Afke	Hoorn	Westfriesland	V
Calliari, Ginetta	PT	O	1986	<i>Het evangelie. Kracht van de armen</i>	<i>O evangelho. Força dos pobres</i>	1983	Heckes, Ed	Antwerpen	Unistad	M
Câmara, Dom Hélder	BR	O	1986	<i>Het gebeurt nog elke dag. Korte meditaties over tekst</i>	<i>Levangile avec Dom Helder</i>	1985	Scholten, W.R.	Baarn	Ten Have	M
Carvalho Neto, Paulo de	BR	F	1986	<i>Oom Atahualpa</i>	<i>Meu tio Atahualpa</i>	1972	Gaikhorst, Hermien	Houten	het Wereldvenster	M
Gersão, Teolinda	PT	P	1986	<i>Landschap met vrouw en zee</i>	<i>Paisagem com mulher e mar ao fundo</i>	1982	Bos, Hennie	Utrecht	Sjaloom Literair	V
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1986	<i>Vrouwenarmen en andere verhalen</i>	[keuze uit:] <i>Várias Histórias, Páginas Recolhidas, Relic</i>	1882	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Tiago, Zeca [opgeschr. door Pedro G	BR	F	1986	<i>Trekarbeider. Levensverhaal van de Braziliaan Zeca Ti</i>	<i>Do fruto a raiz</i>	1984	Buuren, Helga van	Amsterdam	Pendoor	M
Boff, Leonardo	BR	O	1987	<i>En de kerk is volk geworden</i>	<i>E a igreja se fez povo</i>	1986	Jonker, C.	Averbode, Apeld	Altiora	M
Boff, Leonardo	BR	O	1987	<i>Leven met God</i>	<i>Experimentar Deus hoje</i>	1974	Jonker, C.	Averbode	Altiora	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1987	<i>De juwelier en andere verhalen</i>	<i>O joalheiro</i>	1998 *	Lemm, Robert (et al)	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Boff, Leonardo	BR	O	1988	<i>Kruisweg van de verrijzenig</i>	<i>Via-sacra da Ressurreição</i>	1983	Verstappen, Jozef	Averbode, Apeld	Altiora	M
Lispector, Clarice	BR	F	1988	<i>Het uur van de ster</i>	<i>A hora da estrela</i>	1977	Gaikhorst, Hermien	Houten	het Wereldvenster	V
Mendes, Maria Esmeralda	BR	P	1988	<i>Poging te zeggen = Tentativa de expressão</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Picaron	V
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1988	<i>Montedor. Roman</i>	<i>Montedor</i>	1968	Boon, Adri	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Bojunga Nunes, Lygia	BR	KJL	1989	<i>De gele tas</i>	<i>A bolsa amarela</i>	1976	Koenders, Irene	Amsterdam	Leopold	V
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1989	<i>De rellkwie. Over de ongemeen naakte werkelijkheid.</i>	<i>A relíquia</i>	1887	Boon, Adri	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Fonseca, Manuel de	PT	F	1989	<i>Cerromaior. Een dorp in Portugal</i>	<i>Cerromaior</i>	1982	Kallenberg, Arie G.	De Lier	Vrijenhoef Publicit	M
Lispector, Clarice	BR	F	1989	<i>Familiebanden</i>	<i>Laços de família</i>	1960	Gaikhorst, Hermien & Ruud f	Breda	de Geus	V

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1989	<i>Portugal. Een gids voor vrienden</i>	<i>Portugal, um guia para amigos</i>	1988	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Alves Pinto, Ziraldo	BR	KIJ	1990	<i>Jonathan de appelworm</i>	<i>O Bichinho da Maçã</i>	1988	Masthoff, Herman	Rijswijk	Elmar	M
Alves Pinto, Ziraldo	BR	KIJ	1990	<i>Jonathan en zijn familie</i>	<i>Um amor de família</i>	1988	Masthoff, Herman	Rijswijk	Elmar	M
Alves Pinto, Ziraldo	BR	KIJ	1990	<i>Jonathan in de dieren tuin</i>	<i>Há bicho no circo</i>	1988	Masthoff, Herman	Rijswijk	Elmar	M
Alves Pinto, Ziraldo	BR	KIJ	1990	<i>Jonathan leert tellen</i>	[onbekend]	[n.b.]	Masthoff, Herman	Rijswijk	Elmar	M
Alves Pinto, Ziraldo	BR	KIJ	1990	<i>Jonathan serie</i>	<i>Col. O bichinho da maçã</i>	1988	Masthoff, Herman	Rijswijk	Elmar	M
Amado, Jorge	BR	F	1990	<i>Tocaiá Grande. Kroniek van een zondige stad</i>	<i>Tocaiá Grande. A faca obscura. Roman</i>	1984	Cuijlenborg, Hans van	Houten	Van Holkema & W	M
Cardoso Pires, José	PT	F	1990	<i>Ballade van het hondenstrand</i>	<i>A balada da praia dos cães</i>	1982	Barel, Catherine (Red. Koend	Baarn	de Prom	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1990	<i>Het vergrijp van pater Amaro</i>	<i>O crime do padre Amaro</i>	1880	Boon, Adri	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Miranda, Ana Maria	BR	F	1990	<i>Hellemond</i>	<i>Boca do Inerno</i>	1989	Jansen, Marijke	Amsterdam	Amber	V
Pessoa, Fernando	PT	F	1990	<i>Het boek der rusteloosheid door Bernardo Soares</i>	[keuze uit:] <i>Livro de desassossego</i>	1982	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Quintana, Mário	BR	P	1990	<i>Het verdriet van het schrijven. Moderne Braziliaanse</i>	[onbekend]	[n.b.]	Droogers, André & Bart Droc	Diest	t Prieeltje	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1990	<i>Laurentiustranen</i>	<i>O rebate</i>	1971	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	1990	<i>Memoriaal van het klooster</i>	<i>Memorial do convento</i>	1982	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Almeida Faria, Benigno de	PT	F	1991	<i>Passie</i>	<i>A paixão</i>	1965	Janssen, Piet	Baarn	de Prom	M
Correia, Clara Pinto	PT	F	1991	<i>De bloemensteek</i>	<i>Ponto pé de flor</i>	1990	Kort, Maartje de	Amsterdam	Arena	V
Diversen	BR	F	1991	<i>Het lekkerste in het leven en andere verhalen van Bra</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Galkhorst, Hermien	Houten / Den Ha	het Wereldvenster	-
Diversen	PT	P	1991	<i>Hoor de kleine kreet... Hedendaagse Portugese poëzie</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Meerbeke-Ninov	Point	-
Fonseca, Rubem	BR	F	1991	<i>De pad & de geleerde, of Moord in Rio</i>	<i>Bujo & Spallanzani</i>	1985	Ploegmakers, Ruud	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Helder, Herberto	PT	P	1991	<i>De lepel in de mond</i>	[keuze uit:] <i>Poesia toda</i>	1990	Koenders, Irène	Leuven	Leuense schrijver	M
Jorge, Lídia	PT	F	1991	<i>De kust van het gemurmel</i>	<i>A costa dos murmúrios</i>	1988	Kort, Maartje de & Elly de Vr	Amsterdam	Arena	V
Lobo Antunes, António	PT	F	1991	<i>De Judaskus</i>	<i>O cus de Judas</i>	1979	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Amber	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1991	<i>Ezau en Jacob</i>	<i>Esau e Jacó</i>	1904	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Mello Breyner Andresen, Sophia de	PT	F	1991	<i>Zeezeizen</i>	<i>Navegações</i>	1983	Koenders, Irène	Leuven	Leuense schrijver	V
Melo, João de	PT	F	1991	<i>Gelukkige mensen met tranen</i>	<i>Gente feliz com lágrimas</i>	1988	Bos, Hennie	Baarn	de Prom	M
Pessoa, Fernando	PT	F	1991	<i>Fernando Pessoa</i>	[fragment uit] <i>Livro de desassossego</i>	1982	Lemmens, Harrie	Terhorst	Ser J.L. Prop	M
Pessoa, Fernando	PT	F	1991	<i>Ik is een ander</i>	[keuze vertaler]	-	Lemmens, Harrie	Antwerpen / Har	Fantom	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1991	<i>Het miljoen. Herinneringen en andere verzinsels</i>	<i>O milhão. Recordações e outras fantasias</i>	1991	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	1991	<i>Brazilijë, Brazilijë</i>	<i>Viva o povo Brasileiro</i>	1984	Lemmens, Harrie	Baarn	Anthos	M
Vieira, Alice	PT	KIJ	1991	<i>Linda Melinda</i>	<i>Flor de Mel</i>	1986	Koenders, Irène	Baarn	de Fontein	V
Buarque, Chico	BR	F	1992	<i>Onrust. Roman</i>	<i>Estravo</i>	1991	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	L	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Drummond de Andrade, Carlos	BR	P	1992	<i>De liefde natuurlijk</i>		<i>O amor natural</i>	1992	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1992	<i>De stad en de bergen</i>		<i>A cidade e as serras</i>	1901	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Fonseca, Rubem	BR	F	1992	<i>Grote kunst</i>		<i>A arte grande</i>	1983	Gaikhorst, Hermien	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1992	<i>Dagboek van Aires</i>		<i>Memorial de Aires</i>	1908	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Mendes Pinto, Fernão	PT	F	1992	<i>De Pelgrimsreis</i>		<i>A Peregrinação</i>	-	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1992	<i>Mazagran</i>		<i>Mazagran</i>	1991	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	O	1992	<i>Wijngids van Portugal</i>		[onbekend]	[n.b.]	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Souza, Márcio	BR	F	1992	<i>De regenwoudman</i>		<i>A Amazonia em chamas</i>	1989	Bommel, Anneriek van & Car	Amsterdam	Amber	M
Trevisan, Dalton	BR	F	1992	<i>De zoete vijandin. Verhalen</i>		[verschillende vertaalde verhalen]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	1992	<i>De glimlach van de hagedis</i>		<i>O sorriso do lagarto</i>	1989	Lemmens, Harrie	Baarn	Anthos	M
Abreu, Caio Fernando	BR	F	1993	<i>Sergeant Garcia</i>		[onbekend]	[n.b.]	Grootendorst, Sapê	Amsterdam	-	M
Bojunga Nunes, Lygia	BR	F	1993	<i>Wij dretjes</i>		<i>Nós três</i>	1987	Koenders, Irène	Antwerpen / Baa	Houtekiet	V
Cardoso Pires, José	PT	F	1993	<i>De kroonprins</i>		<i>O Delfim</i>	1988	Barel, Catherine	Baarn	de Prom	M
Coelho, Paulo	BR	F	1993	<i>De weg naar het zwaard. Dagboek van een magiër</i>		<i>O diário de um mago</i>	1987	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Gomes, Luísa Costa	PT	F	1993	<i>Het leven van Ramon</i>		<i>Vida de Ramón</i>	1991	Boon, Adri	Amsterdam	Meulenhoff	V
Guimarães Rosa, João	BR	F	1993	<i>Diepe wildernis. De wegen</i>		<i>Grande sertão. Veredas</i>	1956	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Libanio Christo, Carlos Alberto	BR	KJL	1993	<i>Het waanzinnige geluid van de tuba</i>		<i>Alucinado som de tuba</i>	1992	Kort, Maartje de	Baarn	de Fontein	M
Sá-Carneiro, Mário de	PT	F	1993	<i>De bekentenissen van Lúcio</i>		<i>A confissão de Lúcio</i>	1913	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	1993	<i>Het evangelie volgens Jezus Christus</i>		<i>O evangelho segundo Jesus Cristo</i>	1991	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Torga, Miguel	PT	F	1993	<i>Verhalen uit de bergen</i>		<i>Contos da montanha</i>	1969	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Abreu, Caio Fernando	BR	F	1994	<i>Waar zit Dulce Vega? Een b-roman</i>		<i>Onder andará Dulce Vega? Um romance b</i>	1990	Kort, Maartje de	Baarn	de Prom	M
Barroso, Maria Alice	BR	F	1994	<i>Zeg zijn naam en ik vermoord hem</i>		<i>Um nome para matar</i>	1967	Boon, Adri	Breda	de Geus	V
Coelho, Paulo	BR	F	1994	<i>De alchemist</i>		<i>O alquimista</i>	1988	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	1994	<i>Neef Bazilio</i>		<i>O primo Bazilio</i>	1878	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Lispector, Clarice	BR	F	1994	<i>Het uur van de ster, Familiebanden</i>		<i>A hora da estrela</i>	1984	Gaikhorst, Hermien & Ruud	Houten	het Wereldvenster	V
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1994	<i>La coca</i>		<i>La coca</i>	1994	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Sciliar, Moacyr	BR	F	1994	<i>De centaaur in de tuin</i>		<i>O centauro no jardim</i>	1980	Gaikhorst, Hermien	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Sena, Jorge de	PT	F	1994	<i>De wonderdokter. Novelle</i>		<i>O físico prodigioso</i>	1966	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Tabucchi, António	PT	F	1994	<i>Requiem. Een hallucinatie</i>		<i>Requiem. Uma alucinação</i>	1991	Janssen, Piet	Baarn	de Prom	M
Tadeu, Jorge	AF	O	1994	<i>De autoriteit van de gelovige</i>		<i>A autoridade do crente</i>	[n.b.]	Hek, Jieles de	Den Haag	Gazon	M
Tadeu, Jorge	AF	O	1994	<i>Goddelijke geneezing. Hoe te ontvangen en te behouden</i>		<i>Cura divina</i>	[n.b.]	Krale, Christel	Den Haag	Gazon	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	L	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Tadeu, Jorge	AF	O	1994	Het gebed van geloof en enkele andere soorten van g		<i>Oração da fé</i>	[n.b.]	Hek, Jielies de	Den Haag	Gazon	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	1994	<i>Sergeant Getúlio</i>		<i>Sargento Getúlio</i>	1971	Lemmens, Harrie	Baarn	Anthos	M
Barroso, Maria Alice	BR	F	1995	<i>Wie vermoordde Pacífico?</i>		<i>Quem matou Pacífico?</i>	1969	Boon, Adri	Breda	de Geus	V
Pessoa, Fernando	PT	F	1995	<i>Mijn droom is van mij. Brieven dagboeken, beschouw</i>		[keuze vertaler]	-	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Ramos, Graciliano	BR	F	1995	<i>Angst. Roman</i>		<i>Angústia</i>	1936	Willemsen, August	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Sena, Jorge de	PT	F	1995	<i>Tekens van vuur. Roman</i>		<i>Sinais de fogo</i>	1978	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Tadeu, Jorge	AF	O	1995	<i>De oorzaak van de problemen</i>		<i>A origem dos problemas</i>	[n.b.]	Hek, Jielies de	Den Haag	Gazon	M
Vieira, Alice	PT	KJL	1995	<i>Rosa, mijn zusje Rosa</i>		<i>Rosa, mijn zusje Rosa</i>	1980	Koenders, Irène	Baarn	de Fontein	V
Bojunga Nunes, Lygia	BR	KJL	1996	<i>Mijn vriend de schilder</i>		<i>O meu amigo pintor</i>	1987	Koenders, Irène	Baarn	de Fontein	V
Cabral de Melo Neto, João	BR	P	1996	<i>Gedichten. Een bloemlezing</i>		[keuze vertaler]	-	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Couto, Mia	AF	F	1996	<i>De dag waarop Mabata-bata explodeerde</i>		<i>Vozes anoitécidas</i>	1986	Koenders, Irène	Antwerpen / Am	Houtekiet / Anthos	M
Couto, Mia	AF	F	1996	<i>Slaapwandelend land</i>		<i>Terra sonâmbula</i>	1992	Lemmens, Harrie	Baarn / Den Haag	Ambo / NOVIB / Ni	M
Drummond de Andrade, Carlos	BR	P	1996	<i>Peter Jordaan, Carlos Drummond de Andrade</i>		[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Brummen	Stichting Signature	M
Ferreira, Vergílio	PT	F	1996	<i>Voorgoed</i>		<i>Para sempre</i>	1983	Janssen, Piet	Baarn	de Prom	M
Fonseca, Rubem	BR	F	1996	<i>Moord in augustus</i>		<i>Agosto</i>	1991	Galkhorst, Hermien	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Jorge, Lídia	PT	F	1996	<i>De dag der wanderen</i>		<i>O dia dos prodígios</i>	1980	Koenders, Irène	Baarn	de Prom	V
Monteiro, Benedicto	BR	F	1996	<i>Maria van alle rivieren</i>		<i>Maria de todos os rios</i>	1992	Hazeu, Marcel	Baarn	de Prom	M
Oliveira, José Carlos	BR	F	1996	<i>Gouden ogen van haat</i>		<i>Terror e êxtase</i>	-	Santos, Jovelina dos [& Nanc	Zwolle	Eikenaar DTP	M
Ramos, Graciliano	BR	F	1996	<i>São Bernardo</i>		<i>São Bernardo</i>	1938	Willemsen, August	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1996	<i>Tussenjaar - dagboek mei 1994-mei 1995</i>		<i>Tempo contado - diário Maio 1994 - Maio 1995</i>	1996	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	1996	<i>Het beleg van Lissabon</i>		<i>História do Cerco de Lisboa</i>	1989	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Telles Ribeiro, Edgard	BR	F	1996	<i>Een jonge Braziliaanse</i>		<i>O criado-mudo</i>	1990	Janssen, Piet	Amsterdam	Anthos	M
Almeida Faria, Benigno de	PT	F	1997	<i>De veroveraar</i>		<i>O conquistador</i>	1990	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Coelho, Paulo	BR	F	1997	<i>Aan de oever van de Piedra huilde ik</i>		<i>Na margem do Rio Piedra eu sentei e chorei</i>	1994	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Dourado, Autran	BR	F	1997	<i>Opera der doden</i>		<i>Ópera dos mortos</i>	1967	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Felinto, Mariene	BR	F	1997	<i>De vrouwen van Tijucooppo</i>		<i>As mulheres de Tijucooppo</i>	1992	Boon, Adri	Amsterdam	van Genneep	V
Lobo Antunes, António	PT	F	1997	<i>Het handboek van de inquisiteurs</i>		<i>O manual dos inquisidores</i>	1996	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Melo, Patrícia	BR	F	1997	<i>De killer</i>		<i>O matador</i>	1997	Janssen, Piet	Amsterdam	Wereldbibliotheek	V
Cardoso Pires, José	PT	F	1998	<i>Kakkerlakken</i>		<i>As baratas [uit de bundel:] A república dos Corvos</i>	1988	Pos, Arie	Rotterdam	Tortuca	M
Cardoso Pires, José	PT	F	1998	<i>Lissabon, een logboek. Stemmen, gezichtspunten en r</i>		<i>Lisboa, livro de bordo</i>	1997	Barel, Catherine	Amsterdam	Lubberhuizen	M
Coelho, Paulo	BR	F	1998	<i>De vijfde berg</i>		<i>A quinta montanha</i>	1996	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	L	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Drummond de Andrade, Carlos	BR	P	1998	<i>Farewell</i>		<i>Farewell</i>	1996	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Drummond de Andrade, Carlos	BR	F	1998	<i>Verhalen van een nieuweling</i>		<i>Contos de aprendiz</i>	1987	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Fagundes Telles, Lygia	BR	F	1998	<i>De meisjes</i>		<i>As meninas</i>	1973	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Pendoor	V
Júdice, Nuno	PT	P	1998	<i>Recept om blauw te maken</i>		[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Dordrecht	Wagner & Van San	M
Machado de Assis, Joaquim Maria	BR	F	1998	<i>Kort, maar opgewekt</i> [oorspronkelijk verschenen in P.]		<i>Curto, mas alegre [da antologia: Memórias postumas]</i>	1881	Willemsen, August	Terhorst	Ser J.L. Prop	M
Ramos, Graciliano	BR	F	1998	<i>Dorre levens. Roman</i>		<i>Vidas Secas</i>	1967	Willemsen, August	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	1998	<i>Ernestina</i>		<i>Ernestina</i>	1998	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Atlas	M
Riço Direitinho, José	PT	F	1998	<i>Het brevier van de slechte neigingen</i>		<i>O brevário das más inclinações</i>	1994	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	1998	<i>De stad der blinden</i>		<i>Ensaio sobre a cegueira</i>	1995	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Soares, Jô	BR	F	1998	<i>Elementair, mijn beste Sarah</i>		<i>O Xángo de Baker Street</i>	1995	Bovée, Eily	Amsterdam	Bakker	M
Almada Negreiros, José de	AF	F	1999	<i>Schuilnaam Judith</i>		<i>Nome de guerra</i>	1999	Barel, Catherine	Baarn	de Prom	M
Coelho, Paulo	BR	F	1999	<i>Veronika besluit te sterven</i>		<i>Veronika decide morrer</i>	1998	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Fonseca, Rubem	BR	F	1999	<i>In mijn door lust verdorven leven heb ik slechts mijn li</i>		<i>E do meio do mundo prostitudo só amores guardei ao</i>	1997	Galkhorst, Hermien	Amsterdam	Wereldbibliotheek	M
Lobo Antunes, António	PT	F	1999	<i>De glans en pracht van Portugal</i>		<i>O esplendor de Portugal</i>	1997	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Melo, Patrícia	BR	F	1999	<i>Liegen duurt het langst</i>		<i>Elogio da mentira</i>	1998	Janssen, Piet	Amsterdam	Wereldbibliotheek	V
Saramago, José	PT	F	1999	<i>Het jaar van de dood van Ricardo Reis</i>		<i>O ano da morte de Ricardo Reis</i>	1984	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Sena, Jorge de	PT	F	1999	<i>De grootkapiteins. Een verhalensequentie</i>		<i>Os grão-capitães</i>	1982	Pos, Arie	Baarn	de Prom	M
Torres, António	BR	F	1999	<i>Dit stuk grond</i>		<i>Essa terra</i>	1976	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Vaz de Caminha, Pêro	PT	F	1999	<i>De ontdekking van Brazilië</i>		<i>A carte de Pêro Vaz de Caminha</i>	1965	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Almeida, Germano	AF	F	2000	<i>Het testament van Senhor Araújo</i>		<i>O testamento do Sr. Napumoceno Araújo</i>	1991	Pouwels, Kitty	Breda	de Geus	M
Azevedo, Ricardo	BR	KIL	2000	<i>Maffe kleine voetbalgek</i>		<i>Pobre corinthiano careca</i>	1998	Meijer, Lurdes red. Martha C	Amsterdam / Der	KIT / Novib	M
Boff, Leonardo	BR	O	2000	<i>Het perspectief van de arend en de kip. Metafoor voo</i>		<i>A águia e a galinha</i>	1997	Brohm-Draaijers, Maria	Zoetermeer	Meinema	M
Ivo, Léo	BR	P	2000	<i>Vleermuizen en blauwe krabben</i>		[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Sliedrecht	Wagner & Van San	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2000	<i>De stoïcijn. Het enige manuscript van baron van Teivê</i>		<i>A educação do estóico</i>	1999	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2000	<i>Het uur van de duivel</i>		<i>A hora do diabo</i>	1997	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2000	<i>Lisabon. Wat de toerist moet zien</i>		<i>Lisboa. O que o turista deve ver</i>	1992	Boon, Adri	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	2000	<i>De Hollandse minnares</i>		<i>A amante holandesa</i>	2000	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Atlas	M
Saramago, José	PT	F	2000	<i>Alle namen</i>		<i>Todos os nomes</i>	1997	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Saramago, José	PT	F	2000	<i>Het verhaal van het onbekende eiland</i>		<i>O conto da ilha desconhecida</i>	1997	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Tadeu, Jorge	AF	O	2000	<i>Het leven van een christen</i>		<i>As regras da vida Cristã</i>	[n.b.]	Hek, Jieles de	Den Haag	Gazon	M
Tadeu, Jorge	AF	O	2000	<i>Wie wij zijn in Christus</i>		<i>Quem somos em Cristo</i>	[n.b.]	Hek, Jieles de	Den Haag	Gazon	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	2000	<i>De betovering van het pauweneland</i>	<i>O feitiço da ilha do Pavão</i>	1997	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Coelho, Paulo	BR	F	2001	<i>De duivel en het meisje</i>	<i>O demônio e a Srta.</i>	2000	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Cunha, Euclides da	BR	F	2001	<i>De binnenlanden.</i>	<i>Os sertões</i>	1902	Willemsen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	2001	<i>De Maia's. Episodes uit het romantische leven</i>	<i>Os Maias</i>	1888	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Eça de Queirós, José Maria de	PT	F	2001	<i>De mandarijn</i>	<i>O mandarim</i>	1880	Huiskamp, Joep	Utrecht	de IJzer	M
Gibran, Khalil & Paulo Coelho	BR	F	2001	<i>Wie inspireerde Khalil Gibran</i>	<i>Cartas de amor de profeta</i>	1997	Barel, Catherine	Den Haag	Mirananda	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2001	<i>Preek tot de krokodillen</i>	<i>Exortação aos crocodilos</i>	1999	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Marinho, João Carlos	BR	F	2001	<i>Het meesterbrein</i>	<i>O génio do crime</i>	1986	Jansema, Patrick red. Kirsten	Amsterdam / De Rotterdam	De Rotterdam / Novib	M
Pepetela	AF	F	2001	<i>Een roemrijke familie. De tijd van de Vlamingen</i>	<i>A gloriosa família</i>	1997	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2001	<i>Boodschap</i>	<i>Mensagem</i>	1934	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	2001	<i>Lissabon. Een nieuwe gids voor vrienden</i>	<i>Lisboa, um novo guia para amigos</i>	2001	Kort, Maartje de	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	2001	<i>Het schijnbestaan</i>	<i>A caverna</i>	2000	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	2001	<i>Het huis van de gelukkige boeddha's</i>	<i>A casa dos Budas ditosos</i>	1999	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Bezige Bij	M
Vieira, Padre António	PT	O	2001	<i>Een natte hel. Brieven en preken van een Portugees je</i>	[keuze vertaler]	-	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Almeida, Germano	AF	F	2002	<i>Aan de familie trago</i>	<i>A família trago</i>	1998	Pouwels, Kitty	Breda	de Geus	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2002	<i>Oden</i>	<i>Poesia</i>	2000	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Ramos, Graciliano	BR	F	2002	<i>Kannibalen</i>	<i>Caetés</i>	1933	Willemsen, August	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Santos, Lucia dos	PT	O	2002	<i>De boodschap van Fatima. Lucia spreekt</i>	[onbekend]	[n.b.]	[onbekend]	Twello	het Wereldapostol	V
Saramago, José	PT	F	2002	<i>Het stenen vlot</i>	<i>A jangada de pedra</i>	1986	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Agualusa, José Eduardo	AF	F	2003	<i>Een steen onder water. De geheime correspondentie</i>	<i>Nação Crioula. A correspondência secreta de Fradique</i>	1997	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Capoeira, Nestor	BR	O	2003	<i>Capoeira, een handboek voor de speler</i>	<i>Capoeira pequeno manual do jogador</i>	1998	Beuningen, Margret	Rijswijk	Elmar	M
Coelho, Paulo	BR	F	2003	<i>Elf minuten</i>	<i>Onze minutos</i>	2003	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Gullar, Ferreira	BR	P	2003	<i>Morgen is weer een dag</i>	[keuze vertaler]	-	Willemsen, August	Slidrecht	Wagner & Van San	M
Lobo Antunes, António	PT	P	2003	<i>Verdwijn niet zo snel in die donkere nacht</i>	<i>Não entras tão depressa nessa noite escura</i>	2000	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Mendes, Pedro Rosa	PT	F	2003	<i>Tijgerbaai</i>	<i>Baía dos tigres</i>	2001	Lemmens, Harrie	Amsterdam	van Gennep	M
Peixoto, José Luís	PT	F	2003	<i>De blik</i>	<i>Nenhum olhar</i>	2000	Janssen, Piet	Amsterdam	Meulenhoff	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2003	<i>De hoeder van de kudden en andere gedichten</i>	[keuze uit] <i>Poemas de Alberto Caetano, Obra Poética e</i>	-	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2003	<i>Herastratus. Over onsterfelijkheid en vergankelijk van</i>	<i>Herastrato e A busca da imortalidade</i>	1976	Willemsen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rebello Pinto, Margarida	PT	F	2003	<i>Eén man is geen man</i>	<i>Não há coincidências</i>	2000	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Sirene	V
Saramago, José	PT	F	2003	<i>De man in duplo</i>	<i>O homem duplicado</i>	2002	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	2003	<i>Bericht uit de vuurtoren</i>	<i>Diário do farol</i>	2002	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Bezige Bij	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Cardoso, Luís	PT	F	2004	<i>Kroniek van een overtocht. De tijd van ai-dik-funam</i>	<i>Crónica de uma travessia</i>	1997	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Hatoum, Milton	BR	F	2004	<i>Twee broers</i>	<i>Dois irmãos</i>	2000	Noorman, Jelle	Amsterdam	Atlas	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2004	<i>Vogelvlucht</i>	<i>Explicação dos pássaros</i>	1981	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Mesters, Carlos & Francisco Orefino	BR	O	2004	<i>Weerstand bieden en volhouden. Een spiritualiteit van</i>	[onbekend]	[n.b.]	Rekers, Herrie			M
Pessoa, Fernando	PT	F	2004	<i>Brieven 1905-1919</i>	<i>Correspondência inédita, correspondência 1905-1922</i>	1996	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rebello Pinto, Margarida	PT	F	2004	<i>Single maar niet alleen</i>	<i>Sei lá</i>	1999	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Sirene	V
Sousa Tavares, Miguel	PT	F	2004	<i>Evenaar</i>	<i>Equador</i>	2003	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Barros, Marcelo	BR	O	2005	<i>De spiritualiteit van water</i>	[onbekend]	[n.b.]	Dijk, Olivier van	Averbode	Averbode	M
Buarque, Chico	BR	F	2005	<i>De spookschrijver uit Rio</i>	<i>Budapeste</i>	2003	Willemssen, August	Amsterdam	Meulenhoff	M
Coelho, Paulo	BR	F	2005	<i>De Zahir</i>	<i>O Zahir</i>	2005	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Júdice, Nuno	PT	P	2005	<i>De emotie in kaart gebracht</i>	[keuze vertaler uit:] <i>Poesia reunida 1967-2000</i>	2000	Willemssen, August	Sliedrecht	Wagner & Van San	M
Lins, Paulo	BR	F	2005	<i>Stad van God</i>	<i>Cidade de Deus</i>	1997	Ploegmakers, Ruud	Amsterdam	Ambo	M
Luft, Lya	BR	O	2005	<i>Geven en nemen. De balans van mijn leven</i>	<i>Perdas e ganhos</i>	2003	Kort, Maartje de	Amsterdam	Forum	V
Pessoa, Fernando	PT	F	2005	<i>Brieven 1921-1935</i>	<i>Correspondência inédita, correspondência 1905-1922</i>	1996	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2005	<i>Liefdesbrieven 1920, 1929-1932</i>	<i>Cartas de amor de Fernando Pessoa, Cartas de Amor</i>	1978	Willemssen, August & Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	2005	<i>Er is hier niemand. Dagboek mei 1999 tot mei 2000</i>	<i>Tempo sem tempo</i>	2005	Kort, Maartje de	Amsterdam	Atlas	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	2005	<i>Portugal. Een gids voor ontdekkers</i>	<i>Portugal, um guia para descobridores</i>	2005	Pos, Arie	Amsterdam	Atlas	M
Saramago, José	PT	F	2005	<i>De stad der zienden</i>	<i>Ensaio sobre a Lucidez</i>	2005	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	2005	<i>De ongelukkige en grootmoedige liefde van Benedita</i>	<i>Miséria e grandeza do amor de Benedita</i>	2000	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Bezige Bij	M
Andrade, Eugénio de	PT	P	2006	<i>Het zout van de taal = O sal da lingua. Gedichten van</i>	[keuze Rafael Carcelén García]	-	Cappuyns, Toon & Germain	Lennik	Point	M
Barros, Marcelo	BR	O	2006	<i>Dom Helder Camara. Verzaak niet aan uw profetische</i>	[onbekend]	[n.b.]	Dijk, Olivier van	Averbode	Altiora Averbode	M
Carvalho, Bernardo	BR	F	2006	<i>Negen nachten. Roman</i>	<i>Nove noites</i>	2002	Noorman, Jelle	Amsterdam	Atlas	M
Coelho, Paulo	BR	F	2006	<i>Als een rivier. Gedachten en impressies</i>	<i>Ser como el río que fluye</i>	2006	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Machado, Dyonélio	BR	F	2006	<i>De muizen</i>	<i>Os ratos</i>	1934	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Coppens & Frenks	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2006	<i>Gedichten 1913-1922</i>	[keuze vertaler]	-	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2006	<i>Pessoa. Een directe weg naar het lezen van gedichten</i>	[keuze vertaler]	-	Willemssen, August	Budel	Damon	M
Rebello Pinto, Margarida	PT	F	2006	<i>Ons soort mensen</i>	<i>Pessoas como nós</i>	2005	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Sirene	V
Ribeiro Tavares, Ana Paula	AF	P	2006	<i>37e Poetry International Festival</i>	[keuze vertaler]	-	Willemssen, August	Rotterdam	Poetry International	V
Saramago, José	PT	F	2006	<i>Het verzuim van de dood</i>	<i>As intermitências da morte</i>	2005	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Surfistinha, Bruna	BR	F	2006	<i>Het zoete gif van de schorpioen</i>	<i>O doce veneno do escorpião</i>	2005	Studio Imago	Houten	Van Holkema & W	V
Agulosa, José Eduardo	AF	F	2007	<i>Handelaar in verledens</i>	<i>O vendedor de passados</i>	2004	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M

Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Coelho, Paulo	BR	F	2007	<i>De heks van Portobello</i>	<i>A bruxa de Portobello</i>	2006	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Coelho, Paulo	BR	F	2007	<i>De hoogste gave. Een bewerking van Henry Drummond</i>	<i>O dom supremo</i>	2007	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Couto, Mia	AF	F	2007	<i>De laatste vlucht van de flamingo</i>	<i>O ultimo vôo do flamingo</i>	1987	Lemmens, Harrie	Amsterdam	van Genneep	M
Júdice, Nuno	PT	P	2007	<i>38e Poetry International Festival</i>	[keuze vertaler]	-	Earl, Martin	Rotterdam	Poetry International	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2007	<i>Fado Alexandrino</i>	<i>Fado Alexandrino</i>	1983	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2007	<i>De metafysische ingenieur en andere gedichten 1923</i>	[keuze vertaler]	-	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2007	<i>De mooiste gedichten van Fernando Pessoa</i>	[keuze uit] <i>Gedichten</i>	1978	Willemssen, August	Amsterdam	het Parool	M
Ramos, Graciliano	BR	F	2007	<i>Kindertjeren</i>	<i>Infância</i>	1936	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Saramago, José	PT	F	2007	<i>Kleine herinneringen</i>	<i>Pequenas memórias</i>	2006	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Ubaldo Ribeiro, João	BR	F	2007	<i>Braziliaanse monologen</i>	[vertalingen van:] <i>Sargento Getúlio, A casa dos Budas</i>	-	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Bezige Bij	M
Vaz de Camões, Luís	PT	P	2007	<i>Ware voor zo lange liefde niet zo kort het leven</i>	[keuze vertaler]	-	Willemssen, August	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Coelho, Paulo	BR	F	2008	<i>Brida. Roman</i>	<i>Brida</i>	1990	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Couto, Mia	AF	P	2008	<i>Idades</i>	[keuze uit] <i>Idades, Cidades, Divindades</i>	2007	Willemssen, August	Maputo	Typographia Migra	M
Peixoto, José Luís	PT	F	2008	<i>Het pianokerkhof</i>	<i>Cemitério de pianos</i>	2006	Janssen, Piet	Amsterdam	Meulenhoff	M
Pepetela	AF	F	2008	<i>Roofdieren</i>	<i>Os predadores</i>	2008	Gaikhorst, Hermien	Breda	de Geus	M
Rentes de Carvalho, José	PT	F	2008	<i>Gods toorn over Nederland. Getuigenis van een halve</i>	<i>A ira de Deus sobre a Holanda. Testemunho de um ml</i>	2008	Pos, Arie	Amsterdam	Atlas	M
Rodrigues dos Santos, José	AF	F	2008	<i>De godsformule</i>	<i>A fórmula de Deus</i>	2006	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Querido	M
Sabino, Mário	BR	F	2008	<i>De dag waarop ik mijn vader doodde</i>	<i>O dia em que matei meu pai</i>	2004	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Saramago, José	PT	F	2008	<i>Opgestaan van de grond</i>	<i>Levantado do chão</i>	1980	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Adolfo, Ricardo	AF	F	2009	<i>Mizé</i>	<i>Mizé</i>	2006	Kort, Maartje de	Amsterdam	Querido	M
Agualusa, José Eduardo	AF	F	2009	<i>De vrouwen van mijn vader</i>	<i>As mulheres do meu pai</i>	2007	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Amaral, Gonçalo de	PT	O	2009	<i>Maddie. De waarheid achter de leugen. Het persoonlijk</i>	<i>Maddie. A verdade da mentira</i>	2008	Eck, Karolien van	Amsterdam	TM Trademark	M
Cardoso, Dulce Maria	PT	F	2009	<i>Violeta en de engelen. Roman</i>	<i>Os meus sentimentos</i>	2005	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	V
Coelho, Paulo	BR	F	2009	<i>De winnaar staat alleen</i>	<i>O vencedor está só</i>	2008	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Coelho, Paulo (et al)	BR	O	2009	<i>Liefde. De mooiste citaten</i>	[keuze vertaler]	2009	Lemmens, Harrie	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2009	<i>Dans der verdoemden</i>	<i>Auto dos danados</i>	1985	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Monteiro Lobato, José Bento	BR	KIL	2009	<i>Sasi. Het bosduiveltje op één been</i>	<i>O Sací</i>	1921	Schröder, Liesbeth	Amsterdam / Me	Zirkoon / Baeckens	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2009	<i>Aforismen & kort proza</i>	[keuze]	-	Stroker, Michaël	Utrecht	Salon Saffier / Poë	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2009	<i>Het lied van de zee</i>	<i>Ode Marítima</i>	-	Goedhart, Peter	Rotterdam	Douane	M
Saramago, José	PT	F	2009	<i>De tocht van de olifant</i>	<i>A viagem do elefante</i>	2008	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Serrado, Joana	PT	P	2009	<i>Emparedada = Uit de muur</i>	[keuze vertaler]	2009	Pos, Arie	Groningen	Passage	V

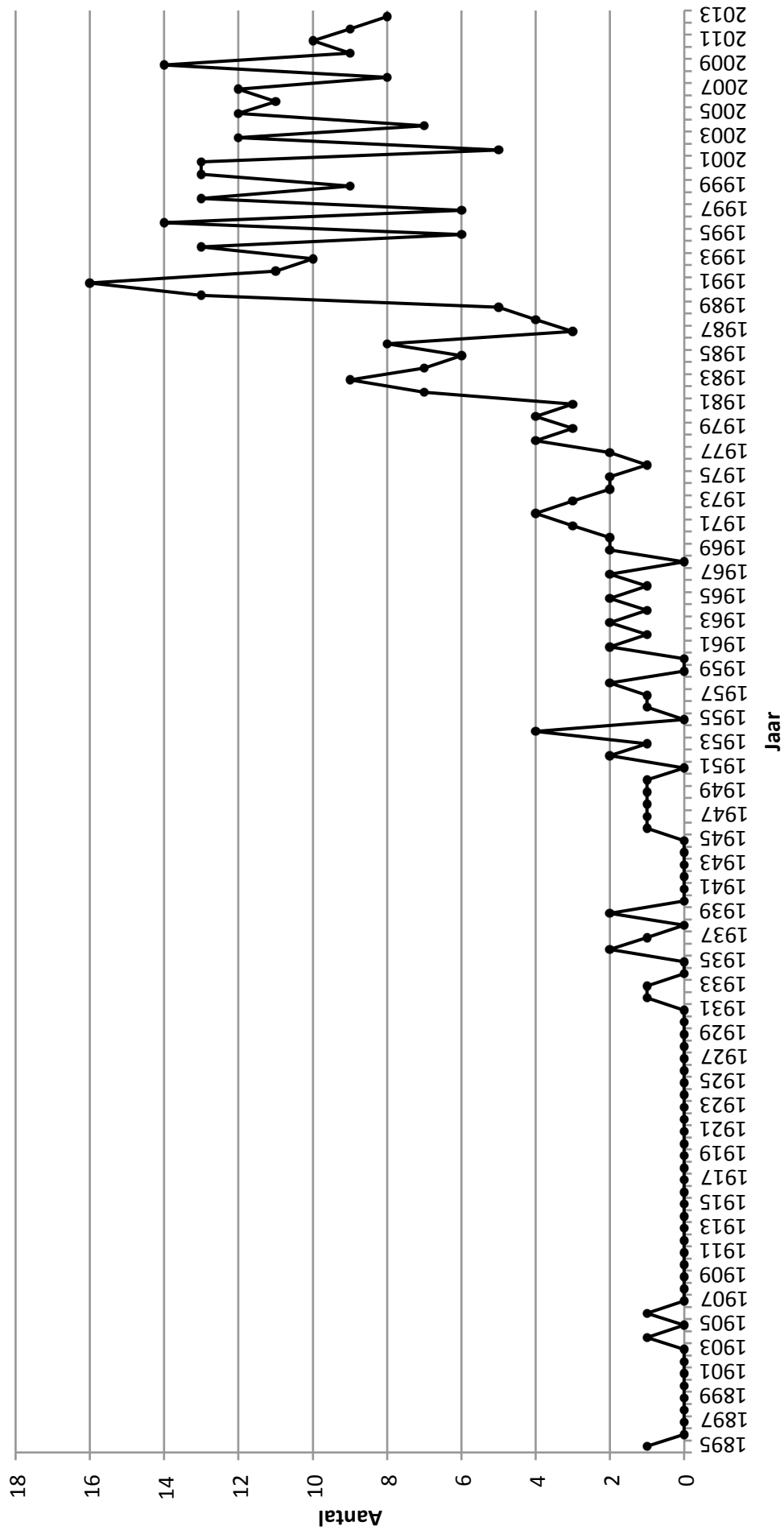
Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	L	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Tahan, Malba	BR	F	2009	<i>De man die kon rekenen</i>		<i>O homem que calculava</i>	1938	Wit, Joost de	Amsterdam	Sijthoff	V
Tezza, Cristovão	BR	F	2009	<i>Eeuwig kind</i>		<i>O filho eterno</i>	2007	Pos, Arie	Amsterdam	Contact	M
Aguilusa, José Eduardo	AF	F	2010	<i>Het labyrint van Luanda</i>		<i>Barroco tropical</i>	2009	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Coelho, Paulo	BR	F	2010	<i>De beschermengel</i>		<i>As Valkírias</i>	1992	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Costa, Padre Manuel da	PT	F	2010	<i>De kunst van het stelen</i>		<i>Arte de frutar</i>	1744	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Athenaeum-Polak	M
Lima, Sérgio	BR	F	2010	<i>De hogere aanstootgevendheid</i>		[keuze]	-	Vancreveel, Laurens [ps. D.W.]	Bloemendaal	Brumes Blondes	M
Morais, Fernando	BR	F	2010	<i>Paulo Coelho. Het leven van een strijder</i>		<i>O mago</i>	2008	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Rodrigues dos Santos, José	AF	F	2010	<i>Het zevende zegel</i>		<i>O sétimo selo</i>	2007	Pouwels, Kitty	Amsterdam	Querido	M
Rodrigues, Dinah	BR	O	2010	<i>Hormoonyoga. Een natuurlijke balans voor vrouwen i. Harmon-Yoga</i>			2005	Ruiter, Dick de	Katwijk	Panta Rhei	V
Saramago, José	PT	F	2010	<i>De andere kant. Persoonlijke observaties over wereld</i>		<i>O caderno</i>	2010	Ploegmakers, Ruud	Amsterdam	Meulenhoff	M
Saramago, José	PT	F	2010	<i>Káin. Roman</i>		<i>Cáin</i>	2009	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Meulenhoff	M
Amaral, Ana Luísa	PT	P	2011	<i>Wachten op Odysseus. Gedichten 1990-2011</i>		[keuze vertaler]	-	Pos, Arie	Utrecht	IJzer	V
Coelho, Paulo	BR	F	2011	<i>Aleph</i>		<i>O Aleph</i>	2010	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Diversen	BR	P	2011	<i>Vijfentwintig keer Brazilië. Hedendaagse poëzie uit Br</i>		[keuze]	-	Lemmens, Harrie	Gent	Poëziecentrum	-
Lobo Antunes, António	PT	F	2011	<i>Paardenschaduw op zee</i>		<i>Que cavalos sao aqueles que fazem sombra no mar</i>	2009	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Mendes da Silva, Guilherme	AF	F	2011	<i>De humeuren van meneer Utac</i>		?	?	Pos, Arie	Amsterdam	Nieuw Amsterdam	M
Pepetela	AF	F	2011	<i>Het lied van de watergeest</i>		<i>O desejo de Kianda</i>	1995	Lemmens, Harrie	Breda	de Geus	M
Spohr, Eduardo	BR	F	2011	<i>De engelen van de Apocalyps</i>		<i>A batalha do Apocalipse</i>	2010	Ploegmakers, Ruud	Amsterdam	Luitingh	M
Tavares, Gonçalo M.	PT	F	2011	<i>Jeruzalem. Zwarte boeken</i>		<i>Jeruzalem</i>	2005	Lemmens, Harrie	Moerdijk	Trouw de Verdlepi	M
Tezza, Cristovão	BR	F	2011	<i>Een emotionele fout</i>		<i>Um erro emocional</i>	2010	Pos, Arie	Amsterdam	Contact	M
Verissimo, Luis Fernando	BR	F	2011	<i>De engelclub</i>		<i>O clube dos anjos</i>	1998	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Athenaeum-Polak	M
Amado, Jorge	BR	F	2012	<i>Gabriela. Kroniek van een provinciestad</i>		<i>Gabriela. Cravo e canela.</i>	1958	Kort, Maartje de	Amsterdam	Athenaeum-Polak	M
Buarque, Chico	BR	F	2012	<i>Herinneringen aan Rio. Roman</i>		<i>Leite derramado</i>	2009	Ploegmakers, Ruud	Amsterdam	Meulenhoff	M
Coelho, Paulo	BR	F	2012	<i>Manuscript uit Accra</i>		<i>Manuscrito encontrado em Accra</i>	2012	Janssen, Piet	Utrecht	de Arbeiderspers	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2012	<i>Mijn winterkat mijn lief. Brieven aan mijn vrouw.</i>		<i>D'este viver aqui neste papel descripto - cartas da gue</i>	2005	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Roure, Rodrigo de	BR	O	2012	<i>De laatste dagen van Gilda [of] Mevrouw Ding</i>		<i>Os últimos dias de Gilda; Senhora Coisa</i>	2011	Maresch, Patricia	Amsterdam	de Nieuwe Toneel	M
Silvestre, Edney	BR	F	2012	<i>Als ik mijn ogen sluit</i>		<i>Se eu fechar os olhos agora</i>	2009	Lemmens, Harrie	Utrecht	de Arbeiderspers	M
Tavares, Gonçalo M.	PT	F	2012	<i>Leren bidden in het tijdperk van de techniek. Lenz Buc</i>		<i>Aprender a rezar na era da técnica</i>	2007	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Querido	M
Vaz de Camões, Luís	PT	P	2012	<i>De Lusiaden</i>		<i>Os Lusíadas</i>	1572	Pos, Arie	Amsterdam	Veen	M
Verissimo, Luis Fernando	BR	F	2012	<i>De spionnen</i>		<i>Os espões</i>	2009	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Athenaeum-Polak	M
Almeida, Carla Maia de	PT	KIJL	2013	<i>Ik wil een toverbril</i>		<i>Não quero usar óculos</i>	2008	Textcase Utrecht	Rijswijk	de Vier Windstreke	V

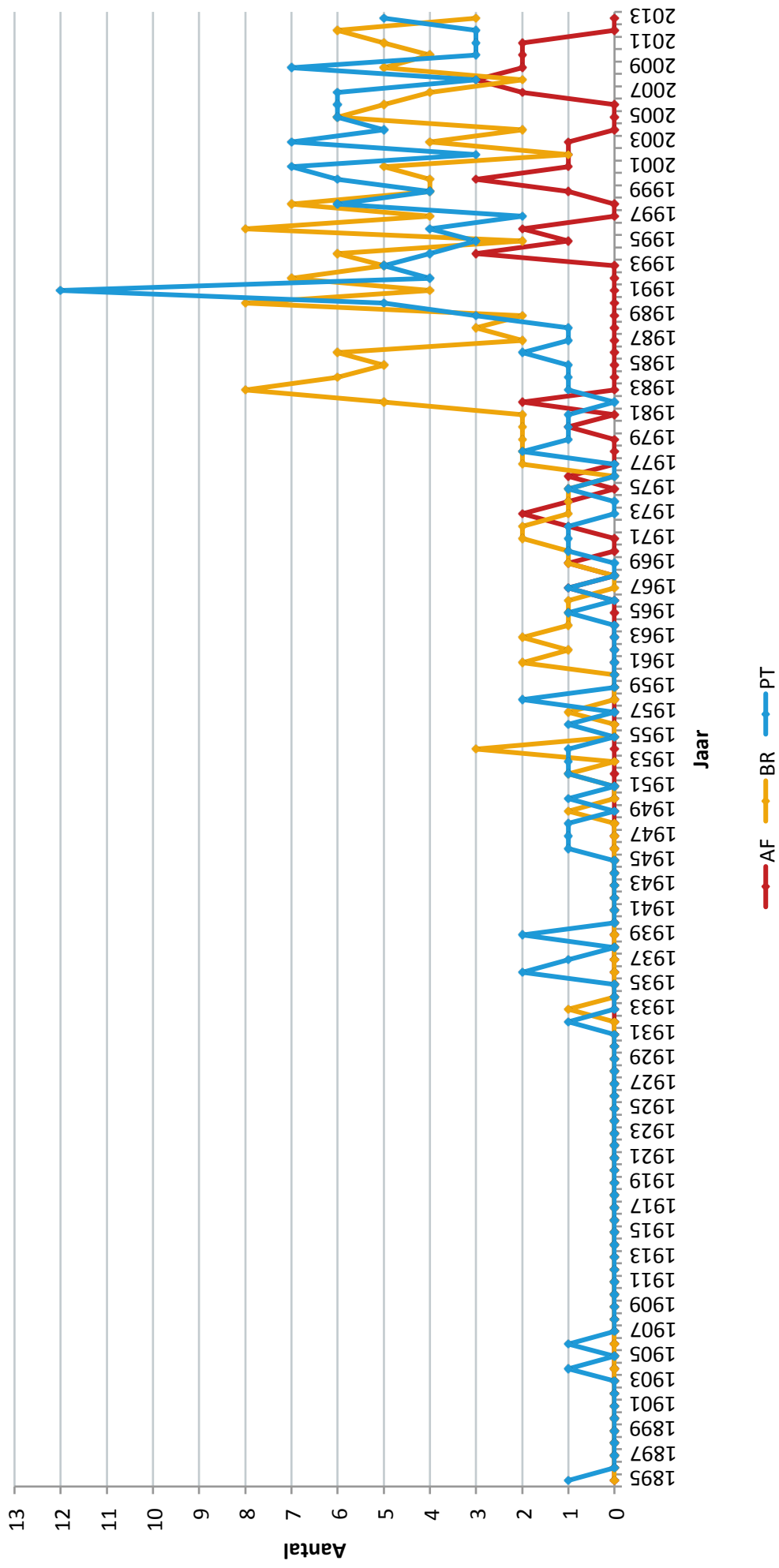
Bijlage 4: Inventarisatie van alle vertaalde werken uit het Portugees in het Nederlands

Auteur	L	G	TT	TT Titel	ST Titel	ST	Vertaler	Stad	Uitgever	/
Laub, Michel	BR	F	2013	<i>Overal en altijd weer</i>	<i>Diário da queda</i>	2011	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Pedro, João Ricardo	PT	F	2013	<i>Jouw gezicht zal het laatste zijn</i>	<i>O teu rosto será o último</i>	2012	Pouwels, Kitty	Utrecht	Signatuur	M
Pessoa, Fernando	PT	F	2013	<i>De bedelaar en andere verhalen</i>	<i>O mendigo e outros contos</i>	2012	Lemmens, Harrie	Utrecht	de Arbeiderspers	M
Pessoa, Fernando	PT	P	2013	<i>In ons leven tallozen. Een keuze uit de mooïste gedich</i>	[keuze]	-	Willemsen, August	Amsterdam	Uitgeverij Rainbow	M
Sabino, Mário	BR	F	2013	<i>De zonde die liefde heet</i>	<i>O vício do amor</i>	2011	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Anthos	M
Saramago, José	PT	F	2013	<i>Bovenlicht</i>	<i>Claraboia</i>	2011	Kort, Maartje de	Amsterdam	Meulenhoff	M
Valente, Luize	BR	F	2013	<i>De sleutel tot het familiegeheim</i>	<i>O segredo do oratório</i>	2012	Gils, Myriam van	Amsterdam	Nieuw Amsterdam	M
Azevedo, Francisco	BR	F	2014	<i>Familie is het moeilijkste gerecht</i>	<i>O arroz da palma</i>	2008	Pouwels, Kitty	Utrecht	Signatuur	M
Coelho, Paulo	BR	F	2014	<i>Overspel</i>	<i>Adultério</i>	2014	Janssen, Piet	Amsterdam	de Arbeiderspers	M
Galera, Daniel	BR	F	2014	<i>Met bloed doordrenkte baard</i>	<i>Barba ensopada de sangue</i>	2012	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Atlas Contact	M
Lobo Antunes, António	PT	F	2014	<i>Als een brandend huis</i>	<i>Caminho como uma casa em chamas</i>	2014	Lemmens, Harrie	Amsterdam	Ambo Anthos	M
Moré, Ivan & Mauro Beting	BR	F	2014	<i>Neymar: de atleet, de superster en de mythe. Geauto</i>	<i>Neymar: conversa entre pai e filho</i>	2013	Rooy, Luc de	Amsterdam	Uitgeverij Carrera	M
Peixoto, José Luís	PT	O	2014	<i>Achter gesloten grenzen. Reizen door Noord-Korea</i>	<i>Dentro do segredo. Uma viagem na Coreia Norte</i>	2012	Wetering, Hans van	Amsterdam	Atlas Contact	M
Wrobel, Ronaldo	BR	F	2014	<i>Hannah</i>	<i>Traduzindo Hannah</i>	2010	Pos, Arie	Breda	de Geus	M

Bijlage 5: Grafiek 1 - Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken (1895-2013)

Bijlage 6: Grafiek 1 - Inventarisatie Nederlandse vertalingen van Portugeestalige werken per land (1895-2013)

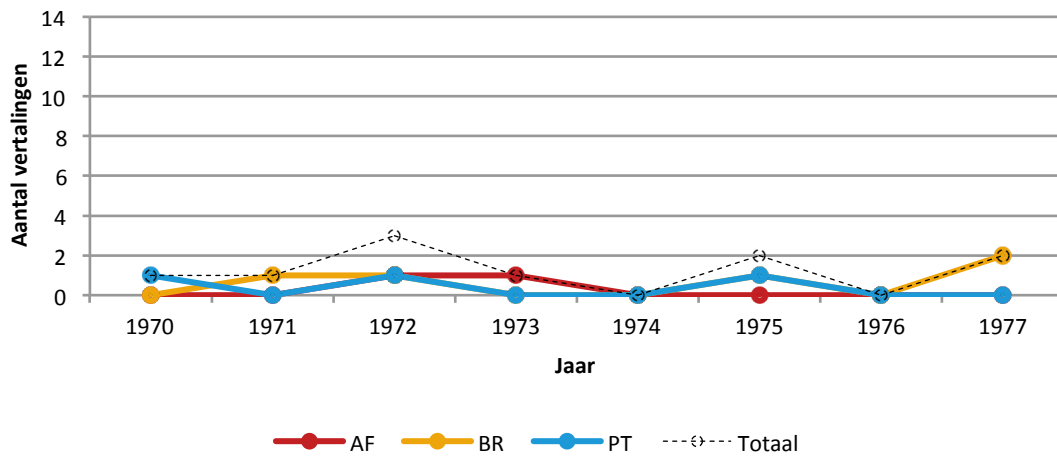
Bijlage 8: Vertalers (1895-2013)

Vertaler	AF	BR	PT	Totaal	
Lemmens, Harrie	8	21	45	74	
Willemsen, August	2	32	27	61	
Janssen, Piet	0	19	7	26	
Pos, Arie	1	3	11	15	
Kort, Maartje de	1	4	10	15	
Koenders, Irène	1	3	5	9	
Pouwels, Kitty	4	1	4	9	
Boon, Adri	0	3	5	8	
Gaikhorst, Hermien	1	7	0	8	
Dijk, Bertus	4	1	1	6	
Barel, Catherine	1	1	3	5	
Jong, Marcus de	0	1	4	5	
Ploegmakers, Ruud	0	4	1	5	
Masthoff, Herman	0	5	0	5	
Hek, Jieles de	5	0	0	5	
Bos, Hennie	0	1	2	3	
Roelandt, Lode	0	0	3	3	
Thelen, Albert Vigoleis & H. Marsman	0	0	3	3	
Plekker, Afke	0	3	0	3	
Verstappen, Jozef	0	3	0	3	
Slauerhoff, J. & R. Schreuder	0	1	1	2	
Besselaar-van der Kallen, J. van den	0	2	0	2	
Dijk, Olivier van	0	2	0	2	
Gaikhorst, Hermien & Ruud Ploegmakers	0	2	0	2	
Groenen, H.S.M.	0	2	0	2	
Herkes, Ed	0	2	0	2	
Jonker, C.	0	2	0	2	
Noorman, Jelle	0	2	0	2	
Angola Comité	2	0	0	2	
<i>Diversen (86)</i>	[5]	[55]	[26]	1	
Grand Total	110	35	182	158	375

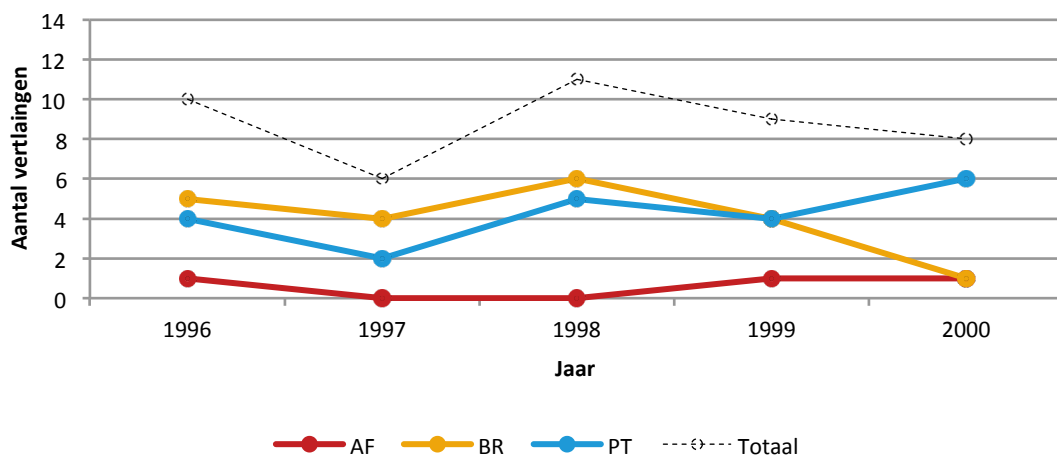
Vertaler	Aantal	
AF	16	35
Lemmens, Harrie	8	
Hek, Jieles de	5	
Dijk, Bertus	4	
Pouwels, Kitty	4	
Angola Comité	2	
Willemsen, August	2	
Diversen (10)	1	
BR	77	182
Willemsen, August	32	
Lemmens, Harrie	21	
Janssen, Piet	19	
Gaikhorst, Hermien	7	
Masthoff, Herman	5	
Kort, Maartje de	4	
Ploegmakers, Ruud	4	
Koenders, Irène	3	
Pos, Arie	3	
Boon, Adri	3	
Plekker, Afke	3	
Verstappen, Jozef	3	
Besselaar-van der Kallen, J. van den	2	
Dijk, Olivier van	2	
Gaikhorst, Hermien & Ruud Ploegmakers	2	
Groenen, H.S.M.	2	
Herkes, Ed	2	
Jonker, C.	2	
Noorman, Jelle	2	
Diversen (61)	1	
PT	41	158
Lemmens, Harrie	45	
Willemsen, August	27	
Pos, Arie	11	
Kort, Maartje de	10	
Janssen, Piet	7	
Koenders, Irène	5	
Boon, Adri	5	
Pouwels, Kitty	4	
Jong, Marcus de	4	
Barel, Catherine	3	
Roelandt, Lode [Ps. J.H. van Droogenbroeck]	3	
Thelen, Albert Vigoleis & H. Marsman	3	
Bos, Hennie	2	
Diversen (29)	1	

Bijlage 9: Grafieken per periode

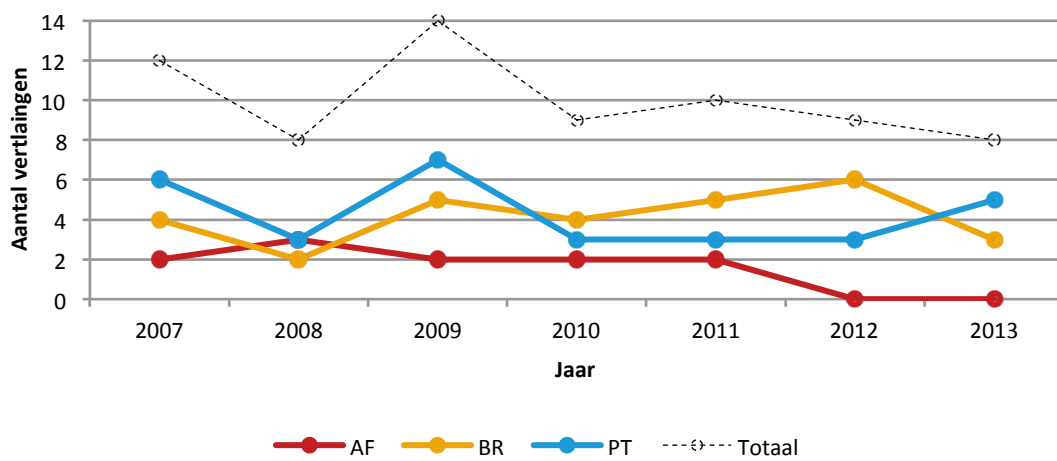
Grafiek 3: Periode 1 (1970-1977)

Grafiek 4: Periode 2 (1996-2000)

Grafiek 5: Periode 3 (2007-2013)

Bijlage 10: Overzicht werken ter beschouwing corpus CSE's

Auteur	C.	Jaar TT	TT Titel	ST Titel	Jaar ST	Vertaler
Periode 1 (1970-1977)						
Diversen	PT	1970	<i>Meesters der Portugese vertelkunst</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Willemssen, August
Diversen	AF	1972	<i>Angolose verhalen</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Dijk, Bertus
Diversen	AF	1973	<i>De verbittering</i>	[verschillende vertaalde verhalen]	-	Dijk, Bertus
Trevisan, Dalton	BR	1975	<i>De koning der aarde en andere onvoorbeeldige vertellingen</i>	<i>O rei da terra. & Novelas nada exemplares</i>	1972	Willemssen, August
Rentes de Carvalho, José	PT	1975	<i>Portugal. De bloem en de sikkel</i>	<i>Portugal. A flor e a foice</i>	2014	Willemssen, August
Guimarães Rosa, João	BR	1977	<i>De derde oever van de rivier</i>	<i>Primeiras estórias</i>	1962	Willemssen, August
Periode 2 (1996-2000)						
Couto, Mia	AF	1996	<i>Slaapwandelend land</i>	<i>Terra Sonâmbula</i>	1986	Lemmens, Harrie
Torres, António	BR	1999	<i>Dit stuk grond</i>	<i>Essa terra</i>	1976	Willemssen, August
Sena, Jorge de	PT	1999	<i>De grootkapiteins. Een verhalensequentie</i>	<i>Os grão-capitães</i>	1982	Pos, Arie
Almeida, Germano	AF	2000	<i>Het testament van Senhor Araiijo</i>	<i>O testamento do Sr. Napumoceno Araiijo</i>	1991	Pouwels, Kitty
Ubaldo Ribeiro, João	BR	2000	<i>De betovering van het Pauweneland</i>	<i>O feitiço da ilha do Pavão</i>	1997	Lemmens, Harrie
Saramago, José	PT	2000	<i>Alle namen</i>	<i>Todos os nomes</i>	1997	Kort, Maartje de
Periode 3 (2007-2013)						
Aguilusa, José Eduardo	AF	2007	<i>Handelaar in verledens</i>	<i>O vendador de passados</i>	2004	Lemmens, Harrie
Ramos, Graçiliano	BR	2007	<i>Kinderjaren</i>	<i>Infância</i>	1936	Willemssen, August
Lobo Antunes, António	PT	2007	<i>Fado Alexandrino</i>	<i>Fado Alexandrino</i>	1983	Lemmens, Harrie
Adolfo, Ricardo	AF	2009	<i>Mizé</i>	<i>Mizé</i>	2006	Kort, Maartje de
Tezza, Cristovão	BR	2011	<i>Een emotionele fout</i>	<i>Um erro emocional</i>	2010	Pos, Arie
Pedro, João Ricardo	PT	2013	<i>Jouw gezicht zal het laatste zijn</i>	<i>O teu rosto será o último</i>	2012	Pouwels, Kitty

Bijlage 11: Corpus CSE's

Alle CSE's							
L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy	
AF	P1	1BD	binnenland	mato	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	dieren	mabocos	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	paard	boi-cavalo	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	Portugal	Metrópole	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	Portugal	Metrópole	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	tochten door het binnenland	andanças de sertanejo	eco. & geo.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	vijftien tot dertig kilo mais	uma ou duas arrebas de milho	eenheidsbegrip	absolute univers.	
AF	P1	1BD	als een crucifix	como um Cristo	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	goed te eten	bom passadio e verás	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	meneer	siô	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	Meneer Sílvio	Sr. Sílvio	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	neger is als dronken	Preto fica como vinho	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	zijn kroeshaar kortgeknipt	carapinha à maquina zero	idioom	absolute univers.	
AF	P1	1BD	leger	na tropa	institutioneel	absolute univers.	
AF	P1	1BD	vergadering	sessão	institutioneel	absolute univers.	
AF	P1	1BD	beker	a <<Taça Preparação>>	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	dorp	quimbo	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	dorp	sanzala	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	hut	cubata	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	hutten	chingues	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	hutten	cubatas	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	hutten van het dorp	as casa do povo	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	kleding	indumentária	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	kleren	bata	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	manden	biquatas	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	meel	fuba	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	met hun schamele bezittingen op de rug	imbambas às costas	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	nootjes	os bagos	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	pantserwagen	os carros de assalto	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	petroleumlamp	um candeeiro de óleo de coco	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	poederde ze haar gezicht	renovava o pó de arroz	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	ronddelen van de wijn	rodada de marufo	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	schuur	alpendre	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	verzamelhut	jango	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	vuilnisvat	cabungo	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	zulke hutten	jangos	materieel-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	dienstpersoneel	criados da casa	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	huisbediende	criado	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	huisbediende	moleque	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	inboorlingen	indígenas	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	inboorlingen	maka	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	klant	freguês	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	ronselaars	angariadores	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	schoenpoetser	engraxador	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	voorvechters van de republiek	propagandistas republicanas	sociaal-cult.	absolute univers.	
AF	P1	1BD	eiland	terra	eco. & geo.	beperkte univers.	
AF	P1	1BD	maiskolven en pinda's	maçarocas e amenoim	eco. & geo.	beperkte univers.	
AF	P1	1BD	uit Portugal	do Reino	eco. & geo.	beperkte univers.	
AF	P1	1BD	zoete aardappelen	a batata doce	eco. & geo.	beperkte univers.	

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	Dona Angelina	D. Angelina	eigenaam	beperkte univers.
AF	P1	1BD	senhor Aspirante	nosso Aspirante	idioom	beperkte univers.
AF	P1	1BD	Sô Silva	siô Silva	idioom	beperkte univers.
AF	P1	1BD	donkere met ricinusolie besmeurde doek	um pano escuro bestuntado de óleo de rícino	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	draagstoel	machila	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	haartooi	cabeleira	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	kroeshaar	carapinha	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	kwakzalversmiddelen	cozido com milongadas	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	lendendoek	tanga	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	rimboe	sanzala	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	boezelaar	pandongga	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	inboorlingen	gentio	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	medicijnman	feiticeiro	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	medicijnman van de blanken	quimbanda dos brancos	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	min	ama	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	mulattin	mestiça	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	negerin	gentia	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	negerjongetje	moleque	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	rondzwervende inboorlingen	mondombes	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	spelletje quadrille	jogada de sueca	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	stamgenoten	sua gente	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	toverkracht	feitiço	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P1	1BD	Baixa * (gedeelte van de stad Luanda waar de blanken wonen en veel winkels zijn (baixa = laag))	baixa	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	imbondeiro * (reusachtige tropische boom met eetbare vruchten, de baobab; volse benaming: apebroodboom)	imbondeiro	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	mulembas* (Angolese boom; van het hout worden o.a. mortieren en stampers gemaakt)Ficus doloria))	mulembas	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	pumumus * ('heilige' vogels van Angola (Bucorax cafer))	pumumus	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	rabos-de-junco* (Angolese vogels)	rabos-de-junco	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	a main é (o mensen)	a main é	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	soba * (dorpshoofd, stamhoofd)	soba	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	cipaios * (Afrikaanse politieagent in dienst van het koloniale bestuur)	cipaios	institutioneel	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	capulana * (gekleurde doek die in Mozambique gedragen wordt als een soort sarong)	"capulana"	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	funji* (of fungi, pap van maniok of mais, gegeten met soep of saus van gezouten vis en palmolie, het voornaamste gerecht van de Afrikanen)	funge	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	palmatória* (een stok met aan het eind een met vijf gaten doorboorde plak waarmee de Afrikanen afgeranseld worden)	palmatória	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	quissange* (snaarinstrument)	quissange	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	batuque* (Afrikaanse dans)	batuque	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	cafuzo', omdat hij erg donker was *(zeer donker gekleurde, bijna zwarte)	cafuzo, por ser muito escuro	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	Kimbundu * (volkstaal in het centrum en noorden van Angola)	quimbundo	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	Benguela	Benguela	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Caconda	Caconda	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Cambuta	Cambuta	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Candimba	Candimba	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Catocolo	Catocolo	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Chuaia	Chuaia	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Coringe	Coringe	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Curibeca	Curibeca	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Huambo	Huambo	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Kilengues	Kilengues	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Liconmendo	Liconmendo	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Longonjo	Longonjo	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Luanda	Luanda	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	mulembeira	mulembeira	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	muxixeiro	muxixeiro	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Nacalule	Nacalule	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Nacambira	Nacambira	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Portugal	Portugal	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Quinaxixe	Quinaxixe	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	Tshitepo	Tshitepo	eco. & geo.	herhaling
AF	P1	1BD	vijftig angolares	cinquenta angolares	eenheidsbegrip	herhaling
AF	P1	1BD	Albino	Albino	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	António Santiago	António Santiago	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Bébé	Bébé	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Benta	Benta	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Bobby	Bobby	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Canivete	Canivete	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Carlos Silva	Carlos Silva	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Casimiro	Casimiro	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Catacola	Catacola	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Catonho	Catonho	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Chico	Chico	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Diderot	Diderot	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Domingas	Domingas	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Dona Alexandrina	D. Alexandrina	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Dona Joana	Dona Joana	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Dona Marcelina	Dona Marcelina	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	dr. Balsemão	Dr. Balsemão	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Duarte	Duarte	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Emanha	Emanha	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Ernesto	Ernesto	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Esfrega-Esfrega	Esfrega-Esfrega	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Fortunato	Fortunato	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Gigi	Gigi	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Godido	Godido	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Gorgulho	Gorgulho	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Higino	Higino	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	Isaura	Isaura	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	João Chagas	João Chagas	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Juca	Juca	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Kamuene	Kamuene	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Lobito	Lobito	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Lukamba	Lukamba	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Mantó	Mantó	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Manuel	Manuel	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Manuel António	Manuel António	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Mariana	Mariana	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Maricotas	Maricotas	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Matoso	Matoso	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Meneer Sílvio	Sr. Sílvio	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Murique	Murique	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Nakalula	Nakalula	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Ojaba	Ojaba	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Rotschild	Rothschild	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	senhor Francisco Bartolomeu	senhor Francisco Bartolomeu	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	senhor Sílvio Marques	sr. Sílvio Marques	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Sô Ferreira	Sô Ferreira	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Sofia	Sofia	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Terezinha	Terezinha	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Tshapua	Tshapua	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Tshinguluma	Tshinguluma	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Uassuca	Uassuca	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Urbano de Castro	Urbano de Castro	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Valeta	Valeta	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Zé Carioca	Zé Carioca	eigenaam	herhaling
AF	P1	1BD	Aka!	Aka!	idioom	herhaling
AF	P1	1BD	Dona Joana	Dona Joana	idioom	herhaling
AF	P1	1BD	senhor Francisco Bartolomeu	senhor Francisco Bartolomeu	idioom	herhaling
AF	P1	1BD	Sô Ferreira	Sô Ferreira	idioom	herhaling
AF	P1	1BD	Benfica	Benfica	institutioneel	herhaling
AF	P1	1BD	senhor <u>Aspirante</u>	nosso <u>Aspirante</u>	institutioneel	herhaling
AF	P1	1BD	Sporting	Sporting	institutioneel	herhaling
AF	P1	1BD	aniline	anilina	materieel-cult.	herhaling
AF	P1	1BD	lange moiré linten	fitas largas de <i>moiré</i>	materieel-cult.	herhaling
AF	P1	1BD	bulumbumba-spelers	tocadores de bulumbumba	sociaal-cult.	herhaling
AF	P1	1BD	dominus'	"dominus"	sociaal-cult.	herhaling
AF	P1	1BD	inwoner van São Tomé	santonista	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	ponden sherling	libras	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	kantoor van de bestuurspost	Administração	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	regeringsambtenaar	uma figura [...] do Governo	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	speltje [...] met het nummer van de vergunning van de gemeente	a chapa de uma licença municipal	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	studeert op de missieschool	aprender na missão	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	afranseling met de palmatoria	palmatoadas	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	huisraad en andere bezittingen	imbambas	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	maniokmeel	toqueia	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	[supporter] van Benfica	benfiquista	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	bestuurspost	Posto	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	decreet van bestuur	a portaria	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	negerin die tot de stam van de Ganguelas behoorde	era uma gentia ganguela	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	supporter van Sporting	sportinguista	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	voorrunde voor het bekertournooi	Taça de Preparação	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P1	1BD	bananebomen	bananeiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	cacaubomen	cacaueiros	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	distelvinken	pintassilgos	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	droge stengel	uma cana seca	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	eucalyptusbomen	eucaliptos	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	gele kersen	cerejas amarelas	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	gemeentepark	jardim municipal	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	guavebomen	goiabeiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	Kaapverdianen	caboverde	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	kust van Afrika	costas das Áfricas	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	mais	milho	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	mangobomen	mangueiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	maniokboom	maniokqueira	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	smal cementen trottoir	passeio de cimento	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P1	1BD	in Porto [...] opstand	revolução no Porto	historisch	leenvertaling
AF	P1	1BD	vroegste tijden	o tshanunlu* (o tempo antigo)	historisch	leenvertaling
AF	P1	1BD	adelaars	águias	idioom	leenvertaling
AF	P1	1BD	Grootvader	Avoio	idioom	leenvertaling
AF	P1	1BD	leeuwen	leões	idioom	leenvertaling
AF	P1	1BD	oude man	seculo	idioom	leenvertaling
AF	P1	1BD	steenkool- en keukensmaak	sabor a carvão e a cozinha	idioom	leenvertaling
AF	P1	1BD	belasting	imposto	institutioneel	leenvertaling
AF	P1	1BD	School 8	Escola 8	institutioneel	leenvertaling
AF	P1	1BD	asfalt van de straat	o alcatrão da calçada	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	assegaai	zagaia	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	bakstenen muren en huizen	muros e casas de adobe	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	betonnen waranda	varanda cimentada	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	damesparasols	sombrinhas de senhora	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	droge vis	peixe seco	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	elektrisch licht	a luz eléctrica	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	gemeentelijk stadion	estádio municipal	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	gras en stokken gemaakte hut	cubata de capim e pau	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	huiskapelletje	oratório	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	huizen – monsters van steen en cement, zonder riet of leem	casas-monstros de cimento e pedra, sem caniços nem barro	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	insignes	insígnias	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	klein witleren voorschort	um pequeno avental branco de camurça	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	roken van de pijp	e da cachimbada	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	snoer kralen	fiada de contas	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	vatten koloniale wijn	barris de vinho colonial	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	God	Deus	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	hij kreeg een pas, een vergunning met zijn vingerafdruk in plaats van een handtekening	obteve um passe, uma licença onde a sua impressão digital era assinatura	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	hoofdelijke belasting	o imposto de capitação	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	ideeën van Encyclopedisten	as ideias enciclopedistas	sociaal-cult.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	in naam van het vaderland en de natie	em nome da pátria e da grei	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	probleem van de belastingen	problema de imposto	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P1	1BD	waar het afwaswater gegooid werd	onde se despejavam águas	eco. & geo.	naturalisering
AF	P1	1BD	stuiver	cinc'ostões	eenheidsbegrip	naturalisering
AF	P1	1BD	Bucha Beatas college	colégio do Bucha Beatas	institutioneel	naturalisering
AF	P1	1BD	Commissie voor de Graanbouw	Junta dos Cereias	institutioneel	naturalisering
AF	P1	1BD	Onze Lieve Vrouwe de Moeder van Zeven Smarten	a Nossa Senhora das Dores	institutioneel	naturalisering
AF	P1	1BD	half dozijn huismiddeltjes	meia dúzia de mèzinhas	materieel-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	horloges	relógios	materieel-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	pullover	blusa	materieel-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	krijgertje spelen	jogos de atreza	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	leerling-slotenmaker	aprendiz de serralheiro	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	slotenmaker	serralheiro	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	straatverkoopsters	quitadeiras de quitetas	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	voetballen	[jogos de] cassumbula	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P1	1BD	-	idênticos a campainhas de boca para cima cujo badalo se encolhesse junto ao cabo, por engano	eco. & geo.	omissie
AF	P1	1BD	-	sanga	eco. & geo.	omissie
AF	P1	1BD	-	com gosto a "matapa" ou a toucinho do céu	materieel-cult.	omissie
AF	P1	1BD	acacia's	acácias	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	Angolezen	Angolar	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	Ganguelas	ganguelas	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	São Tomé	S. Tomé	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	Dona Auta	D. Auta	eigenaam	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	juffrouw Victoria	menina Vitória	eigenaam	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	Dona Alexandrina	D. Alexandrina	idioom	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	dr. Balsemão	Dr. Balsemão	idioom	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	factotums	factótuns	idioom	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	offside	ovissaité	idioom	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	senhor Sílvio Marques	sr. Sílvio Marques	idioom	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	gouverneur	governador	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	funji	funge	materieel-cult.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	Christus	Cristo	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	luitenant	tenente	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	mulat	mulato	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P1	1BD	akkers	lavras	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	binnenplaatsen	quintais	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	bonen	feijão	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	geboortedorp	libata	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	kokospalmen	obós	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	maniok	mandioca	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	moestuin	arimo	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	palissanderboom	jacarandá	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	pinda's	ginguba	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	plantages van het binnenland	nas roça do interior	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	rietvelden	canaviais	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	slang	giboia	eco. & geo.	synonymie
AF	P1	1BD	tortelduiven	rolas	eco. & geo.	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P1	1BD	juffrouw Victoria	menina Vitória	idioom	synonymie
AF	P1	1BD	pater Federico	padre Federico	institutioneel	synonymie
AF	P1	1BD	priester afgezant van God is	Padre 'o ministro de Deus	institutioneel	synonymie
AF	P1	1BD	erf	quintal	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	gekleurde blouse	panos de pintado	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	gescheurde kleren	remendos	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	kleine dorpjes	quimbos	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	negorij	sanzala	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	plantages	as fazendas	materieel-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	donkere jongetje	o menino cafuzo	sociaal-cult.	synonymie
AF	P1	1BD	voetballen	jogar a bola	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	Zuid-Afrika	Rand* (forma popular de nomear a África do Sul.)	eco. & geo.	absolute univers.
AF	P2	2HL	broertje Junito	mano Junhito	idioom	absolute univers.
AF	P2	2HL	gesnotter	choramihices	idioom	absolute univers.
AF	P2	2HL	kluns	satanhoco* (impropério equivalente a sacana.)	idioom	absolute univers.
AF	P2	2KP	meneer Napumoceno da Silva Araújo	Sr. Napumoceno da Silva Araújo	idioom	absolute univers.
AF	P2	2HL	ouden	anciãos	idioom	absolute univers.
AF	P2	2KP	koloniale leger	tropa colonial	institutioneel	absolute univers.
AF	P2	2HL	leider van naburig dorp	o responsável de uma aldeia vizinha	institutioneel	absolute univers.
AF	P2	2HL	leiders	chefes	institutioneel	absolute univers.
AF	P2	2HL	bus	machimbombo	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	dorp	terra	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	hut	cabana	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	hut	palhota	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2KP	korset	corpete	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	matje	esteira	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2KP	motteballen	naftalina	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	slaapmat	leito	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	trommels	tambores	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	bendes	bandos	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	bruiloft	noivado	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	dorpszanger	cantador da aldeia	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	heimwee	saudade	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	thuis	lar	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	vreugdegejubel	xiculunguelando* (ulular feito pelas mulheres em momentos de alegria.)	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P2	2HL	september, een maand die onweer aantrekt	-	eco. & geo.	auton.schepping
AF	P2	2HL	apebroodbomen	embondeiros	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	baobab	embondeiro	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	brousse	mato	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	dunne dwergpalmen	palmeiritas mindinhas	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	nkanhu-boom	canhoeiro* (árvore do fruto nkanhu de onde se extrai a bebida usada em cerimónias tradicionais do Sul de Moçambique. Nome científico: Sclerocarya hirrea.)	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2KP	zijn geboorte-eiland	sua terra natal	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	amulet van de reizigers	amuleto dos viajeros	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	amuletten dragende armbanden	pulseiras portadoras de feitiços	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	assegaaien	zagaiais	materieel-cult.	beperkte univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2KP	lakmoes	urzela	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	lemen potje	uma panelinha de barro	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	lendendoek	capulana	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2KP	stokvis	bacalhau	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	tamtams	tambores	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2KP	kerstavond	a noita da Consoada	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	medicijnman	curandeiro	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	medicijnman	feiticeiro	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2KP	souperen met Kerstmis	cear comigo pelo Natal	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	tovenaars uit het noorden	feiticeiros do Norte	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	waarzegger	advinho	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2HL	wonderdokter	curandeiro	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P2	2KP	Caizinho* (lett. 'kaaitje', de kade van São vincente)	Caizinho	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	mafurreia * (boom waaruit olie wordt gewonnen)	mafueira	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	mantakassa * (door bepaalde manioksoorten veroorzaakte, tropische zenuwziekte.)	mantakassa* (nome por que é conhecida, no Norte de Moçambique, a neuropatia tropical, doença causada pela ingestão de certas variedades de mandioca.)	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	nkanhu * (vrucht van de canhoeiro, waarui het sap getrokken wordt dat wordt gebruikt bij traditionele ceremonies in het zuiden van Mozambique (Sclerocayra birrea))	nkanhu	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	quizumba * (hyena)	quizumba	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	ettelijke duizenden <i>contos de réis</i>	alguns bons milhares de contos de réis	eenheidsbegrip	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	leve Nehru* (onder diens bewind nam India het door Portugal bezette Goa in (1961))	viva Neru	historisch	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	djosa quem mandób morrê* ((José, wie heeft je opgedragen te sterven?), beginregel van traditionele begrafenismuziek)	djosa quem mandób morrê	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	doutor * (beleefdheidstitel voor iemand die gestudeerd heeft of die indruk wekt)	doutor	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	<i>doutor*</i> Sousa	Dr. Sousa	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	mucunha * (blanke man)	mucunha	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	nha, nho	resp. samentrekking van 'senhora', 'senhor' (mevrouw, meneer)	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	uitscheldend voor <i>catchor de dôs pé*</i> (hond op twee poten)	chamando-as de catchor de dôs pé	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	PAIGC *(Afrikaanse partij voor de onafhankelijkheid van Guinee Bissau en Kaapverdië)	PAIGC	institutioneel	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	PIDE* (Polícia Internacional de Defesa do Estado, Portugese geheime dienst ten tijde van de dictatuur)	PIDE	institutioneel	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	balalaica	pak bestaande uit hemd en broek	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	paraplu <i>Melhor</i> * (beter)	guarda-chuva <i>Melhor</i>	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	sura	sura* (aguardente feita dos rebentos de palmeira.)	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2HL	xigovia * (fluitje gemaakt van de braaknoot)	xigovia	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	xipalala * (blaasinstrument uit de hoorn van een stier)	xipalala	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	chimussi	chimussi	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	cipaio	cipaio* (Cipaio: póicia ne no tempo colonial.)	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	matsanga * (gewapende bandiet)	matsanga	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	monhé * (Indiër)	monhé* (indiano)	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	morna * (enigszins klaaglijke Kaapverdische muziek en dans)	morna	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	nhamussoro	nhamussoro* (feiticeiro.)	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	psipoco * (geest)	psipoco	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	tchóti	tchóti	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	Alto de Mira-Mar	Alto de Mira-Mar	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2HL	djambalau	djambalau	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Lombo do Tanque	Lombo do Tanque	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2HL	mampfana	mampfana	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2HL	Portugal	Portugal	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Portugal	Portugal	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Praça Estrela	Praça Estrela	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Praia	Praia	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Rabil	Rabil	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Rua de Lisboa	Rua de Lisboa	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	Vila de Sal-Rei, Boa Vista	Vila de Sal-Rei, Boa Vista	eco. & geo.	herhaling
AF	P2	2KP	tostões	tostões	eenheidsbegrip	herhaling
AF	P2	2HL	Antoninho	Antoninho	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	Armando Lima	Armando Lima	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Assane	Assane	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Assma	Assma	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	Carlos Araújo	Carlos Araújo	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	dona Chica	D. Chica	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Dona Virgínia	Dona Virgínia	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	doutor* Sousa	Dr. Sousa	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Euzinha	Euzinha	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Farida	Farida	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Gaspar	Gaspar	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	grote dichter José Lopes	o grande poeta José Lopes	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	heer Américo Fonseca	o senhor Américo Fonseca	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	heer Paiva Português	Sr. Paiva Português	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Junhito	Junhito	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Junho	Junho	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Kindzu	Kindzu	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	mama Virgínia	mamã Virgínia	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	Maria da Graça	Maria da Graça	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Matimati	Matimati	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	Mato Inglês	Mato Inglês	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	meneer Napumoceno da Silva Araújo	Sr. Napumoceno da Silva Araújo	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	mevrouw <u>dona</u> Rosa	Sra. <u>D.</u> Rosa	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Muidinga	Muidinga	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Nhamataca	Nhamataca	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	professor Duarte Silva	Prof. Duarte Silva	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2HL	Rafaelão	Rafaelão	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	Roberto Carlos	Roberto Carlos	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Romão Pinto	Romão Pinto	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	senhor Araújo	Sr. Napumoceno da Silva Araújo	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Siqueleto	Siqueleto	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Surendra Valá	Surendra Valá	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Táimo	Táimo	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Tandissico	Tandissico	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Tuahir	Tauhir	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Vinticinco de Junho	Vinticinco de Junho	eigenaam	herhaling
AF	P2	2HL	Virgínia, Virginha, Virgininha	Virgínia, Virginha, Virgininha	eigenaam	herhaling
AF	P2	2KP	1974	1974	historisch	herhaling
AF	P2	2HL	Dona Virgínia	Dona Virgínia	idioom	herhaling
AF	P2	2KP	Banco Nacional Ultramarino	Banco Nacional Ultramarino	institusioneel	herhaling
AF	P2	2KP	Ben'Oliel	Ben'Oliel	institusioneel	herhaling
AF	P2	2KP	in het Royal	no Royal	institusioneel	herhaling
AF	P2	2KP	Sporting Clube de Portugal	Sporting Clube de Portugal	institusioneel	herhaling
AF	P2	2KP	aan boord van de Alfredo da Silva	a bordo do <i>Alfredo da Silva</i>	materieel-cult.	herhaling
AF	P2	2KP	Largo da Salina	Largo da Salina	materieel-cult.	herhaling
AF	P2	2HL	maquela	maquela* (variedade de mandioca.)	materieel-cult.	herhaling
AF	P2	2KP	Beethoven	Beethoven	sociaal-cult.	herhaling
AF	P2	2KP	djosa	o djosa	sociaal-cult.	herhaling
AF	P2	2HL	naparama	naparama	sociaal-cult.	herhaling
AF	P2	2HL	nganga	nganga* (adivinhador; aquele que atira ossículos divinatórios.)	sociaal-cult.	herhaling
AF	P2	2HL	djambalau-boom	djambalaureiro	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	Indische Oceaan	Índico	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	massala-boom	massaleira	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	micaia-bomen	micaias	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	rijksdeel	província	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	savanne-gebied	mato próximo	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	onder de Portugezen	no tempo colonial	historisch	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	Indische-Oceaners	índicos	idioom	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	betrokken overheidsinstanties	as devidas estruturas do governo	institusioneel	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	leider van veiligheidsdienst	o responsável da Segurança	institusioneel	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	missiepost	Missão	institusioneel	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	regeringsvertegenwoordigers	os do governos	institusioneel	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	houten keet met golfplaten	madeira-e-zinco	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	pakjes en bundels	trouxas	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	pijl en boog	arcos	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2HL	sterke drank	bebida	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	zonnehelm van schors	capacete de cortiça	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	vijf gebruikelijke rouwdagen	os cinco dias da praxe	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P2	2KP	douane	Alfândega	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2KP	eilanden	ilhas	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	gouden kalebassen	cabaças de ouro	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	guavebomen	goiabeiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2KP	land	terra	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	mango-boom	mangueira	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	Moederbron	Mãe-água	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	rode aarde	terra vermelha	eco. & geo.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2KP	Salinas-terrein	na zona de Salinas	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P2	2HL	Vijfentwintig Juni	Vinticinco de Junho	eigenaam	leenvertaling
AF	P2	2KP	onafhankelijkheid	a independência	historisch	leenvertaling
AF	P2	2KP	heer Américo Fonseca	o senhor Américo Fonseca	idioom	leenvertaling
AF	P2	2KP	heer Paiva Português	Sr. Paiva Português	idioom	leenvertaling
AF	P2	2HL	oeroude herinneringen van haar ras waarschuwden haar dat ze beter kon toegeven	memórias antigas da raça lhe avisaram: melhor seria ela se deixar	idioom	leenvertaling
AF	P2	2KP	onafhankelijkheid [is] een volkenrecht	independência é um direito dos povos	idioom	leenvertaling
AF	P2	2HL	oom	Tio	idioom	leenvertaling
AF	P2	2KP	Portugal een geheel is van Minho tot Timor	Portugal é um todo do Minho a Timor	idioom	leenvertaling
AF	P2	2KP	burgemeester	Presidente da Câmara	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Carvalho BV	Carvalho, Lda.	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Club van de Vakvereniging	Grémio Club	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	federatie	federação	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	federatie met Portugal	uma federação com Portugal	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	firma Ramires-Araújo BV	a firma Ramires-Araújo Lda.	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	gemeente	Município	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	gouverneur	Governador	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Handelsassociatie	Associação Comercial	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	lyceum	liceu	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	markt	mercado	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Mindelose Begrafenisonderneming	Agência Funerária do Mindelo	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Nationale Unie voor de strijdkrachten van de PAIGC	União Nacional para as forças do PAIGC	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	raadslid van het gemeentebestuur	vereador da Câmara Municipal	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	Ramires en Ramires BV	Ramires e Ramires Lda.	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	referendum	referendo	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	van de staat	do Estado	institutioneel	leenvertaling
AF	P2	2KP	blikken reuzel	latas de banha	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	cementen huizen	casas de cimento	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	die van haar stokje gaat, onmiddelijk behoefte aan suikerwater	a dar faniquito, necessidade de imediate água d'açucar	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	exclusieve familiebegraafplaats en een eigen kapel	cemitério familiar exclusivo e capela própria	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	geitenvel	pele de cabra	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	goede kerrie	um bom caril	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	kalkoen	peru	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	maniokstokken	paus de manioca	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	potaszeep	sabão de potassa	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	rampenzendingen	xicalamidades* (corruptela de <<calamidades>>, forma como popularmente se designam os donativos para apoiar as vítimas das calamidades naturais.)	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	rozijnen	passas	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	schuimrubber matras	colchão de espuma	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	schuimwijn	espumante	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	stationskroeg	bar do Ferroviário	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	toverbotjes	ossinhos mágicos	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	varkensvet	banha de porco	materieel-cult.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2KP	vijgen	figos	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	begravenis met harmonie deel uitmaakt van traditie op Mindelo	faz parte da tradição mindelense o enterro com banda de música	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	eilander	ilhéu	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	feest van het Lichaam Gods	festa do Corpo de Deus	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	geboorteplanning	PMI	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	in de plaatselijke taal	na língua local	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	land waar pak en das staan voor huwelijk, begravenis en niet eens alle	numa terra em que fato e gravata é um casamento, um funeral e nem sequer todos	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	mango leegzuigen	chupar uma manga	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	traditionele krijgers	guerreiros tradicionais	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	vluchtelingenkamp	campo de deslocados	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2KP	zwangerschapsonderbreking	IVG	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P2	2HL	Bah	Chças	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	had de pik op mij	me olhava com maus figados	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	kip zonder kop	sem juízo	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	onze benjamin	o manito	idioom	naturalisering
AF	P2	2KP	oudje liedje	o rame-rame	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	panurg uit het diepste der hel	maufeitor vindo dos infernos	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	rokkenjager	vira-gatas	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	smeerlappen	satanhocos	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	Verhip!	Hidjii!	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	vervloekte	fidamãe	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	We zaten allemaal in zak en as	Todos nos afundávamos	idioom	naturalisering
AF	P2	2HL	burgemeester	o administrador	institutioneel	naturalisering
AF	P2	2KP	BV J. Baptista	J. Baptista Lda.	institutioneel	naturalisering
AF	P2	2HL	oud-secretaris van de burgemeester	o antigo secretário do administrador	institutioneel	naturalisering
AF	P2	2HL	achtertuint	quintal	materieel-cult.	naturalisering
AF	P2	2HL	thuis	lugar	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P2	2HL	Junhito	mano Junhito	idioom	omissie
AF	P2	2HL	Afrika	África	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Azoren	os Açores	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	fjord	fiorde	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Guinee	Guiné	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Kaapverdië	Cabo Verde	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	nuno's	nunos	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	provincie	província	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	São Nicolau	S. Nicolau	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	São Vincente	S. Vincente	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Sint-Johannes	S. João	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	centavo	centavos	eenheidsbegrip	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	dollars	dólares	eenheidsbegrip	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	escudo	₧	eenheidsbegrip	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	dona Rosa	D. Rosa	eigenaam	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	dona Chica	D. Chica	idioom	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	mama Virgínia	mamã Virgínia	idioom	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	mevrouw <u>dona</u> Rosa	Sra. <u>D.</u> Rosa	idioom	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	professor Duarte Silva	Prof. Duarte Silva	idioom	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	senhor Araújo	Sr. Napumoceno da Silva Araújo	idioom	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Miller & Corys	Millers & Corey	institutioneel	orth.aanpassing

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P2	2HL	pastoor Afonso	pastor Afonso	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	president	presidente	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	Radio Clube Mindelo	Rádio Clube Mindelo	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	Matsanga's	Matsangas* (designação pela qual são conhecidos os bandidos armados.)	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	psipoco's	psipocos	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P2	2HL	xipoco	xipoco* (fantasma (o mesmo que psipocos).)	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P2	2KP	acajou	mogno	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2KP	eiland	terra	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2KP	in Afrika	nas Áfricas	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2HL	maniok	mandioca	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2HL	oude braaknotedop	velha casca do fruto ncuácuá* (árvore de fruto. Nome científico: Strychnos madascarensis.)	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2HL	struikgewas	mato	eco. & geo.	synonymie
AF	P2	2HL	land was onafhankelijk geworden	a Independência do país	historisch	synonymie
AF	P2	2HL	buitenland	lá fora	idioom	synonymie
AF	P2	2HL	krom als een aardnoot	amendoinhava	idioom	synonymie
AF	P2	2HL	walvisziekte	doença da baleia	idioom	synonymie
AF	P2	2HL	ze moest daar in de modder blijven	devia ficar ali, matopar-se* (de <<matope>> (lama, lodo).)	idioom	synonymie
AF	P2	2KP	dorpskruidenier	uma mercearia de aldeia	institutioneel	synonymie
AF	P2	2KP	Handelsvereniging	Associação Comercial	institutioneel	synonymie
AF	P2	2HL	pater	padre	institutioneel	synonymie
AF	P2	2KP	posterijen	Correios	institutioneel	synonymie
AF	P2	2HL	Staat	a Nação	institutioneel	synonymie
AF	P2	2HL	erf	quintal	materieel-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	kapmes	catanas	materieel-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	kraam	baiuca	materieel-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	pil	comprimidos para não parir	materieel-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	pruimkruid	pedacinhos de erva para mascar	materieel-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	eilandgenoten	patrícios	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	harmonie	banda de música	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	Jezus	Deus	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2KP	Stedelijke Harmonie	Banda Municipal	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	tovenarij	xicumbos	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	tovenarijen van de blanken	feitiçarias dos brancos	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	vaderland	pátria	sociaal-cult.	synonymie
AF	P2	2HL	wonderverhaaltjes	encantorias	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	paar geurige pepers	uns bagos perfumados de jindungo	eco. & geo.	absolute univers.
AF	P3	3HL	vol fruit	carregadas de nêspers	eco. & geo.	absolute univers.
AF	P3	3MK	twee decimeter	dois palmos	eenheidsbegrip	absolute univers.
AF	P3	3HL	dat u weg moet blijven uit Chibia	não ponha os pés na Chibia	idioom	absolute univers.
AF	P3	3MK	koffiedrinken	[ir] à bica	idioom	absolute univers.
AF	P3	3HL	meneer	cavalheiro	idioom	absolute univers.
AF	P3	3HL	leider van de oppositie	um dirigente da oposição	institutioneel	absolute univers.
AF	P3	3HL	luidruchtige legertroep	uma tropa fandanga	institutioneel	absolute univers.
AF	P3	3MK	pizzakoeriers	telepizza	institutioneel	absolute univers.
AF	P3	3MK	supermarkt	hipermercados	institutioneel	absolute univers.
AF	P3	3MK	dorp	terra	materieel-cult.	absolute univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	duiven	rolas	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3MK	hapjes	petiscos	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	in vijf landelijke dagbladen	em cinco jornais de grande circulação	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	ontbijt	matabicho	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	schoenen	botas	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	schooluniform	fardas escolares	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	toast	torrada	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3MK	voorstad	subúrbio	materieel-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	afgrijpselijke toestand hier	o horror nacional	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	antiquaar	alfarrabista	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	antiquariaten	sebos	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	dienstmeid	uma criada	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	inwoners	os cariocas	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3MK	schoonmaakster	mulher-a-dias	sociaal-cult.	absolute univers.
AF	P3	3HL	Lúcia	-	eigenaam	auton.schepping
AF	P3	3HL	Engelse dog	mastim	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P3	3HL	goede tien meloenbomen	uma boa dezena de papaieiras	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P3	3MK	krottenprobleem	o problema das barracas	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P3	3HL	pijnpijten	pinhões	eco. & geo.	beperkte univers.
AF	P3	3HL	glaasje port	uma gota de vinho do porto	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P3	3MK	maagjes	moelas	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P3	3HL	panamahoed	chapéu-panamá	materieel-cult.	beperkte univers.
AF	P3	3MK	benfiquista	ser do Benfica	sociaal-cult.	beperkte univers.
AF	P3	3HL	bessangana's* (in lange gewaden gehulde Angolese vrouw.)	as bessanganas	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	jagunço's*	jagunços	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	<i>maçãs-da-india</i>	maçãs-da-índia	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	malembe-malembe* (kalmpjes aan; in het kimbundu, een van de talen die in Angola worden gesproken, betekent malembe 'zacht'.)	malembe-malembe	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Camilo* (Camilo Castelo Branco (1825-1890), groot romantisch schrijver.)	Camilo	eigenaam	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Velha Esperança* (oude hoop)	A Velha Esperança	eigenaam	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Afonso Henriques * (eerste Portugese koning (1108-1185).)	Afonso Henriques	historisch	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Bezerra * (Bezerra was een man uit Porto die, beschuldigd van een zware misdaad, op gruwelijke wijze werd gelyncht. 'Denken aan de dood van Bezerra' wordt sindsdien gezegd van iemand die afwezig, peinzend voor zich uit staart.)	Bezerra	historisch	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Frederick Douglass* (Amerikaans voorvechter van afschaffing van de slavernij.)	Frederick Douglass	historisch	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	echte oude bessangana's	velhas donas de panos, legítimas bessanganas	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Tuga * (in Angola met name tijdens de koloniale oorlog gebruikte bijnaam voor 'Portugees'.)	tuga	idioom	extratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	<i>pastelaria</i> met eigen bakkerij	pastelaria com fabrico próprio	institutioneel	extratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	<i>bacalhau</i> in roomsaus	bacalhau com natas	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	Caldo verde * (traditioneel Portugese koolsoep.)	caldo verde	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	funji* (brij van maniokmeel of maïs.)	fungi	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	kizomba*	quizomba	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	kuduro * (Angolese (dans)muziekgenres.)	cuuro	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	muadiê* (heer van stand, woord uit het kimbundu.)	muadiê	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Angola	Angola	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Benguela	Benguela	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Chibia	Chibia	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3MK	Figurino	Figurino	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Goa	Goa	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Huambo	Huambo	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Luanda	Luanda	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Lubango	Lubango	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3MK	Martivos	Martivos	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3MK	Miradouro	Miradouro	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3MK	Porto	Porto	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Rio	Rio	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	rivier Chimpumpunhime	o rio Chimpumpunhime	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	stadje São Pedro da Chibia in de provincie Huíla	A vila de São Pedro da Chibia, na Província da Huíla	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3MK	stadsuitbreidingswijk Esperança	bairro social Esperança	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Taman Negara	Taman Negara	eco. & geo.	herhaling
AF	P3	3HL	Alba	Alba	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Ângela Lúcia	Ângela Lúcia	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Augusto	Augusto	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Aurélio	Aurélio	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Aurora	Aurora	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Bruno	Bruno	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Carla	Carla	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Cruz e Sousa	Cruz e Sousa	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Dagmar	Dagmar	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Domingos	Domingos	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Dora	Dora	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Eça	Eça	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Esperança Job Sapalalo	Esperança Job Sapalalo	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Estela	Estela	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Eulálio	Eulálio	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Eva Miller	Eva Miller	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Félix Ventura	Félix Ventura	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Ferreira	Ferreira	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Gabela	Gabela	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Gabriel García Márquez	Gabriel Garcia Márquez	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Gaspar	Gaspar	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Guerra	Guerra	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Henriques	Henriques	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Jacobus Botha	Jacobus Botha	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Joaquim	Joaquim	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	José Buchmann	José Buchmann	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Lampião	Lampião	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	Lúcia	Lúcia	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Luís	Luís	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Madame Dagmar	Madame Dagmar	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Marta Medeiros	Marta Medeiros	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Mateus	Mateus	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	meneer Abrantes	senhor Abrantes	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	meneer Luís	senhor Luís	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	meneer Manuel	senhor Manuel	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Mizé	Mizé	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Mónica	Mónica	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	mulat Fausto Bendito Ventura	O mulato Fausto Bendito Ventura	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Nelson Mandela	Nelson Mandela	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Paulo	Paulo	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Paulo Coelho	Paulo Coelho	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Pieter	Pieter	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Shakespeare	Shakespeare	eigenaam	herhaling
AF	P3	3MK	Teresa	Teresa	eigenaam	herhaling
AF	P3	3HL	Paulo Flores	o Paulo Flores	historisch	herhaling
AF	P3	3HL	Voor Madame Dagmar	Para Madame Dagmar	idioom	herhaling
AF	P3	3HL	café	café	institutioneel	herhaling
AF	P3	3MK	café	café	institutioneel	herhaling
AF	P3	3MK	Girassol	Girassol	institutioneel	herhaling
AF	P3	3HL	Grande Hotel Universo	Grande Hotel Universo	institutioneel	herhaling
AF	P3	3HL	Quetzal	Quetzal	institutioneel	herhaling
AF	P3	3MK	avenida	avenida	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3MK	<u>bacalhaupasteitje</u>	pastel de <u>bacalhau</u>	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3MK	caipirinha	caipirinha	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	fazenda	fazenda	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Livingstone	Livingstone	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Vogue	Vogue	materieel-cult.	herhaling
AF	P3	3MK	allerzwartgalligste fado	o mais pessimista dos fados	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Banda Maravilha	a Banda Maravilha	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Cabiri	Cabiri	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	fado	fado	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Fado, Fátima, Futebol	Fado, Fátima, futebol	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Machado de assis	Machado de Assis	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	nhaneca-humbe	nhaneca-humbe	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	samba	samba	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	tango	tango	sociaal-cult.	herhaling
AF	P3	3HL	Cachoeira, dat stadje in het achterland van Salvador da Bahia	Cachoeira, pequena cidade do Recôncavo Baiano	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Ilha de Luanda * (niet echt een eiland, meer een vreemd gebogen landtong waar het uitgaansleven van Luanda zich voor een groot deel afspeelt.)	Ilha	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	lijsten van jacarandáhout	emoldurados a jacandá	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	Noord-Portugal	Norte	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Op de overstromde velden van Pantanal, het moerasland van Mato Grosso, (...)	Nos campos encharcados do Pantanal de Mato Grosso (...)	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	halve liter rode huiswijn	meia de tinto da casa	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3MK	beviend gemeenteraadslid	o seu amigo da Junta	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	busbedrijf	rodoviária	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	café Cervejaria Biker	Cervejaria Biker	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	naar de sambascholen	às rodas de samba	institutioneel	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	authentieke Angolese papieren als bewijs van identiteit	e de documentos nacionais, autênticos, que dessem testemunho dessa identidade	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	intercitylijn	IC	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	Luz-stadion	na Luz	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	rijst-pudding	arroz-doce	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	stadsuitbreidingswijk	bairro social	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	steak van de steengrill	bifinho da pedra	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	techniek met het stopei	a técnica do ovo	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	telefooncel	de uma cabina	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	vrachtwagenlading	camião TIR	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	aanhanger van Benfica	benfiquista	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	bij de mijnopruimingsdienst gaan werken.	torna-se sapador.	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	Dat Portugees van hem, ergens tussen Slavisch en Braziliaans in	(...) aquela pronúncia entre eslava e brasileira	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	En hij lacht veel, als een echte Angolees	A rir, é já angolano	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3MK	Eusébio de Zwarte Panter	o Pantera	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
AF	P3	3HL	avocado's	abacates	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	in het centrum	na baixa	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	maïs- en maniokvelden	lavras de milho e mandioca	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	mangobomen	mangueiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	mispelaars	nespereiras	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	mispels	nêsperas	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	rood stof	poeira vermelha	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	stadje São Pedro da Chibia in de provincie Huíla	A vila de São Pedro da Chibia, na Província da Huíla	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	Tot de avond neerdaalde,' corrigeerde hij zichzelf, 'in New York daalt de avond neer, valt hij niet; hier wel, hier duikt hij omlaag vanuit de hemel	<<Até descer a noite>>, corrigiu, <<em Nova Iorque a noite baixa, não cai; aqui sim, mergulha do céu.>>	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	zoete aardappelen	batata-doce	eco. & geo.	leenvertaling
AF	P3	3HL	soeplepel	uma colher de sopa	eenheidsbegrip	leenvertaling
AF	P3	3HL	bijgenaamd <i>De Krekel</i>	a Cigarra	eigenaam	leenvertaling
AF	P3	3HL	na de onafhankelijkheid	após a independência	historisch	leenvertaling
AF	P3	3HL	onafhankelijkheid	independência	historisch	leenvertaling
AF	P3	3HL	"Hoi", dat ons is opgedrongen uit Brazilië	"Oi!" que nos foi imposto a partir do Brasil	idioom	leenvertaling
AF	P3	3HL	ergste zonis leven zonder liefde	O pior pecado é não amar	idioom	leenvertaling
AF	P3	3HL	gekruid met de zoete honing van het Braziliaanse Portugees	temperada pelo suave mel do português do Brasil	idioom	leenvertaling
AF	P3	3HL	goedemorgen, mijn gedicht	bom dia, poesia	idioom	leenvertaling
AF	P3	3HL	hoop sterft als laatste, spotte hij	a Esperança é a última a morrer	idioom	leenvertaling
AF	P3	3MK	meneer Abrantes	senhor Abrantes	idioom	leenvertaling
AF	P3	3MK	meneer Luís	senhor Luís	idioom	leenvertaling
AF	P3	3MK	meneer Manuel	senhor Manuel	idioom	leenvertaling
AF	P3	3MK	mini-plantsoentjes met mini-hekjes die bestaan uit van die minibogjes	mini-jardins com mini-vedações em forma de mini-arcos	idioom	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	oude man (kleurling)	Um velho (mulato)	idioom	leenvertaling
AF	P3	3HL	oudje	velha	idioom	leenvertaling
AF	P3	3MK	arbeidsbureau	Centro de Emprego	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3HL	Bakkerijen União Marimba	Padarias União Marimba	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3MK	Chinese restaurants	restaurantes chineses	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3HL	koloniale ambtenaren	funcionários coloniais	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3HL	ministers	ministros	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3HL	São-Paulomarkt	Mercado de São Paulo	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3HL	watert tegen het standbeeld van de president	urina contra a estátua do Presidente	institutioneel	leenvertaling
AF	P3	3MK	bacalhaupasteitje	pastel de bacalhau	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	DDT-spuit	uma bomba de DDT	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	digestief	digestivo	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	dikke muren van hout en leem	As largas paredes de adobe e madeira	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	fles jenever	garrafa de genebra	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	glas papajasap	um copo de suma de papaia	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	goede fles Portugese rode wijn	uma garrafa de bom tinto português	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	kilo's gratis tasjes voor het huisvuil	quilos de sacos grátis para o lixo	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	lottomachine	máquina de totoloto	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	<i>Nou ja, aan de andere kant van de straat staat een apparaat met een lamp die aan en uit gaat en steeds van kleur verandert, groen, rood, groen, met een lopend mannetje.'</i>	<i>(...) Bem, do outro lado da rua tem uma máquina com uma luz que se acende e apaga e vai mudando de cor, verde, vermelho, verde, com a figura de um homenzinho a caminhar.>></i>	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	oude koloniale huizen	velhos casarões coloniais	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	slakken	caracóis	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	taart van het huis	doce da casa	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	terwijl hij de oude koffie afsloeg op het met autoband beklede stuk hout boven de vuilnisbak	ao mesmo tempo que batia o café velho na madeira revestida a pneu, no topo do caixote do lixo	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	zelfgemaakte mousse	mousse caseira	materieel-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	adres dat op je waterrekening staat	a morada no recibo da água	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	al die wedstrijden op de televisie	tantos concursos na televisão	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	Boeddhistische monniken	Monges budistas	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	chaos van taxichauffeurs	o granel dos fogareiros	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	Europese ontdekkingsreizigers	Os viajantes europeus	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	Geestenverschrikker	Espanta-espíritos	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	in de kerk [trouwen]	[casar] na igreja	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	kettingdrager	acorrentado	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	nieuwe bourgeoisie	a nova burguesia	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	opruimen van mijnen	o processo de desminagem	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	stiekem gluren naar de badende wasvrouwen	espreitar as lavadeiras a tomar banho	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	van Madeira afkomstige kolonisten	colonistas madeirenses	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3MK	zigeuners	ciganos	sociaal-cult.	leenvertaling
AF	P3	3HL	beste man	meu pai	idioom	naturalisering
AF	P3	3HL	In mijn ogen is ze de ruggengraat die dit huis draagt	Na minha opinião é a coluna que sustenta esta casa	idioom	naturalisering
AF	P3	3HL	Potverdorie	Pópilas	idioom	naturalisering
AF	P3	3HL	die in de Kamer zat voor de meerderheidspartij	(...) deputado pelo partido maioritário	institutioneel	naturalisering
AF	P3	3HL	kamerlid	deputado	institutioneel	naturalisering

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	leider van een ngo	Um dirigente de uma organização não governamental	institutioneel	naturalisering
AF	P3	3MK	fluitje	meia imperial	materieel-cult.	naturalisering
AF	P3	3HL	glaasje fris	um refrigerante	materieel-cult.	naturalisering
AF	P3	3MK	lease-auto uit een hogere klasse	o modelo acima do seu comercial	materieel-cult.	naturalisering
AF	P3	3HL	Dunne bakvissen op rolschaatsen	Adolescentes magras em patins	sociaal-cult.	naturalisering
AF	P3	3HL	-	papaia	eco. & geo.	omissie
AF	P3	3HL	-	tio	idioom	omissie
AF	P3	3HL	acaia	acácia	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Angolezen	angolanos	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Bakoenin	Bakunine	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Brazilië	Brasil	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	kissondes	quissondes	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3MK	laatst in Vilamoura	lá em baixo de Vilamoura	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3MK	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	maracuja's	maracujas	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	papaja's	papaia	eco. & geo.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Cornelis Buchmann	Cornélio Buchmann	eigenaam	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Scheherazade	Sherazade	eigenaam	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	mulat Fausto Bendito Ventura	O mulato Fausto Bendito Ventura	idioom	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	guerrilla	guerilha	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Hotel Kibala	Hotel de Quibala	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	president	Presidente	institutioneel	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	djellaba	djelaba	materieel-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	kalief	uma califa	materieel-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Eça de Queiroz	Eça de Queirós	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Kibala	Quibala	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Kimbundu	quimbundu	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	Mollige matrones	Gordas matronas	sociaal-cult.	orth.aanpassing
AF	P3	3HL	dikkopjes vangen	caçar girinos	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	gekko's	osgas	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	glimwormen	pirilampos	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	hagedissen	lagartixas	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	maniok	mandioca	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	olifantsgras	capim alto	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	patrijshond	perdigueiro	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	twee glorieuze keizerspalmen	duas gloriosas palmeiras imperiais	eco. & geo.	synonymie
AF	P3	3HL	blok	quarteirão	eenheidsbegrip	synonymie
AF	P3	3MK	rosse buurt	ao bairro cor-de-rosa	idioom	synonymie
AF	P3	3HL	slet	chula	idioom	synonymie
AF	P3	3HL	stiefvader	pai adoptivo	idioom	synonymie
AF	P3	3HL	verdomme	Santo Deus	idioom	synonymie
AF	P3	3HL	aan een treurig cafétafeltje	à mesa triste de um bar	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	burgemeester	Presidente da Câmara	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	buurthuizen	centros paroquiais	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	cafés	cervejarias	institutioneel	synonymie
AF	P3	3HL	danstenten	gafieiras	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	grillrestaurants	churrascarias	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	kledingzaak	pronto-a-vestir	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	kruidenier	mercearias	institutioneel	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
AF	P3	3HL	middelbare school	liceu	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	middelbare school	liceu	institutioneel	synonymie
AF	P3	3MK	snackbars	snacks	institutioneel	synonymie
AF	P3	3HL	achtertuin	quintal	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	achtertuin	quintal	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	die afgelopen kerst het relatiegeschenk van Martivos was geweest	oferecido no Natal anterior pela Martivos	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	distributiewoning	casas da Câmara	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	kleintje koffie	biquinha	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	koffie	bica	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	landgoed	quinta	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	leren aktetas	uma pasta de cabedal	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	lotto	totoloto	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	pension	pousada	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	puddinkje	arroz-doce	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	schorpioenvisoog	o olho da garoupa	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	smalle tuin	quintal estreito	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	stadje	vila	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	stickers, poppetjes of wat dan ook	uns cromos, uns bonecos, qualquer coisa	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	vijf moten gerookte meerval	cinco postas de bagre fumado	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	villa	vivenda	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	vissoep	caldo de peixe	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	woonkamer	a sala de visitas	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	zeebaars	pargo	materieel-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	Afrikaander	o bóer	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	gangendiners	jantaradas	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	In dit land schort het niet aan werk voor die dienst	Neste país não falta trabalho aos sapadores	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	Onze-Lieve-Heer	o Bom Deus	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	planters	fazendeiros	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3MK	potjes pool	rodas-bota-fora	sociaal-cult.	synonymie
AF	P3	3HL	vissers	camanguistas	sociaal-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	binnenland	roças	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	brute bandiet uit het binnenland	brabo sertanejo	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	dolle mieren	tanajuras zonzas	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	hoogvlakte	chapa-dão	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	trein uit het binnenland	o trem do sertão	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	vee	bois	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P1	1AW	dat je eten je niet smaakt	só pra azedar a mandioca	idioom	absolute univers.
BR	P1	1AW	litanie verwensingen	rosário de palavrões	idioom	absolute univers.
BR	P1	1AW	oliemaatschappij	Petrobás	institutioneel	absolute univers.
BR	P1	1AW	remmer	guarda-freios	institutioneel	absolute univers.
BR	P1	1AW	school	colégio	institutioneel	absolute univers.
BR	P1	1AW	bonen af te halen	descascava ervilha	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	drankelder	adega	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	eten	almoçar	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	ijsje	sorvete	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	kauwgum	chicles	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	nagerecht	doces	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	oliede de revolver	azeitava o revólver	materieel-cult.	absolute univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P1	1AW	ontbijt	café de manhã	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	thee met koekjes	chá com broinha de fubá mimoso	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	zeven	urupemas	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	vrienden	compadres	sociaal-cult.	absolute univers.
BR	P1	1AW	Reservisten	-	sociaal-cult.	auton.schepping
BR	P1	1AW	kapokbomen	paineiras	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P1	1AW	Junco Football Clube	Seleção do Junco	institutioneel	beperkte univers.
BR	P1	1AW	maniok	angu	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P1	1AW	boze oog	feitiço	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P1	1AW	buriti-palm * (soort palmboom, veel voorkomend in Centraal Brazilië.)	buriti	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	Jabuticaba * (druifachtige vrucht die, zonder steel, groeit aan de tak van een boom.)	jabuticaba	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	pitomba's * (een soort bes van ongeveer 2,5 cm doorsnee, vrucht van de <i>pitombeira</i> (<i>Talisia esculenta</i>).	pitombas	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	sabiá * (inheemse zangvogel, soort lijster, die bij voorkeur zingt als het regent.)	sábia	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	Serra * (bergketen, gebergte, bergachtig gebied.)	Serra	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	sertanejo * (De bewoner van de sertão heet sertanejo.)	sertanejo	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	Tatú's * (Zuidamerikaans gordeldier, armadil.)	tatu	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	xiquexiques * (grote, in de noordoostelijke sertão zeer verbreide cactus (<i>Pilocereus gounellei</i>) met wijduit kronkelende armen, die op tennisrackets gelijkende schijfbladen hebben. De stam is vochthoudend en, mits toebereid, eetbaar voor mens en dier. Tooit zich in de regentijd met kleine, spierwitte bloemen.)	xiquexiques	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	<i>Dona Maria</i> * (aanspreektitel van getrouwde vrouwen; ook gebruikt vóór de voornaam van getrouwde vrouwen.)	Dona Maria	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	doutor * ((af)gestudeerd iemand; beleefdheidstitel voor iedereen die min of meer gestudeerd heeft.)	doutor	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	<i>mãe Sinhana</i> *(moeder; vaak affectief gebruikt voor zwarte voedster.)	mãe Sinhana	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	seu, seo, seô, sô, nhô, iô * (verbastering van senhor.)	nhô	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	churrasco * (broodje met) geroosterd vlees in enigszins zure saus.)	churrasco	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	fazenda * (landgoed, hoeve.)	fazenda	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	leeg jambliik*	uma lata de goiabada vazia	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	smaakt naar <i>pitanga</i> * (inheemse vrucht, Surinaamse kers.)	azedinho de pitanga	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	virado * (gerecht van bonen, kaantjes, meel en eieren.)	virado	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P1	1AW	padrinho*	Padrinho	social-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	pai-de-santo * (leidende mannenfiguur, 'voorganger', bij macumba.)	pai-de-santo	social-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	Barbacena	Barbaceba	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Paraná	Paraná	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Rio de Janeiro	Rio de Janeiro	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Rua de Cruz	Rua de Cruz	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Serra do Mim	serra do Mim	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Serra van São ão	Serra do São ão	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Tietê	Tietê	eco. & geo.	herhaling
BR	P1	1AW	Adão	Adão	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	André	André	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Artur	Artur	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Bitu	Bitu	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Dagobé	Dagobé	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Damastor Dagobé	Damastor Dagobé	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Ditinho	Ditinho	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	dona Gracinda	dona Gracinda	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	<i>Dona Maria</i> * (aanspreektitel van getrouwde vrouwen; ook gebruikt vóór de voornaam van getrouwde vrouwen.)	Dona Maria	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Emílio	Emílio	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Fabinho	Fabinho	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Gigi	Gigi	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Glorinha	Glorinha	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	huis van Olga Paixão	a casa da Olga Paixão	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Isaura	Isaura	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Ivete	Ivete	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	João	João	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Josias	Josias	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Liojorge	Liojorge	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Lula	Lula	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Maria	Maria	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Nenego	Nenego	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Nhinhinha	Nhinhinha	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	pastoor João Inácio	padre João Inácio	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Pedro Batista da Cruz	Pedro Batista da Cruz	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Robertinho	Robertinho	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Seu Acrísio	Seu Acrísio	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Soroco	Soroco	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Totonhim	Totonhim	eigenaam	herhaling
BR	P1	1AW	Senhorinha	Senhorinha	idioom	herhaling
BR	P1	1AW	zwarte fichu	fichu preto	materieel-cult.	herhaling
BR	P1	1AW	Clube Curitibano	Clube Curitibano	social-cult.	herhaling
BR	P1	1AW	vent zonder tanden	banguela	idioom	intratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	commissaris van de politie	delegado	institutioneel	intratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	gehakt, ei, ui en olijven	portuguesa	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	zelfgemaakte kweeperenjam	marmelada	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	zoete maiskoekjes	broinha de fubá	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P1	1AW	de grote stad	a grande cidade	eco. & geo.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P1	1AW	groene slang	cobra-verde	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P1	1AW	mastiekbomen	lentiscos	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P1	1AW	reuzenpad	sapo-boi	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P1	1AW	sinaasappelboom	laranjeira	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P1	1AW	toekans	tucanos	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P1	1AW	José de Gezegende	José Abençoadado	eigenaam	leenvertaling
BR	P1	1AW	Mevrouw Burinnetje	Senhora Vizinha	eigenaam	leenvertaling
BR	P1	1AW	meisje	moça	idioom	leenvertaling
BR	P1	1AW	Mevrouw Burinnetje	Senhora Vizinha	idioom	leenvertaling
BR	P1	1AW	Tantantônia	Tiantônia	idioom	leenvertaling
BR	P1	1AW	verloren nostalgie	saudade abandonada	idioom	leenvertaling
BR	P1	1AW	omroep Sociedade da Bahia	Rádio Sociedade da Bahia	institutioneel	leenvertaling
BR	P1	1AW	verkeerspolitie	Polícia Rodoviária	institutioneel	leenvertaling
BR	P1	1AW	blauwe recept	a receita azul	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	bonen	feijão	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	frambozenlimonade	gasosa de framboesa	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	gemberbier met creoline	creolina com gengibirra	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	gepofte maïs	pipocas	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	glas wijn met honing	um copo de vinho com mel	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	Heilige Schrift	Sagradas Escrituras	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	rijst	arroz	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	rozemarijnthee	chá de alecrim	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	wijn der gramschap	o vinho da amargura	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	zwarte voile	negro véu	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	hanegevechten	briga de galo	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	met zout water bevochte doeken	panos molhados de água de sal	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	stadsaccent	sotaque novo do cidadão	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	wake	velório	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P1	1AW	Aju, paraplu	Até aí, viveu o Telles	idioom	naturalisering
BR	P1	1AW	voedsel uit mijn dromen	palha e lenha dos meus sonhos	idioom	naturalisering
BR	P1	1AW	aspirientjes of vergif	gasosa de limão e formicida	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	bagagedrager	garupa	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	brandewijn	cachaça	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	lappen poppen	bruxas de pano	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	villa's en herenhuizen	sobrados e vivendas de escol	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	zuurtjes	balas	materieel-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	bijstand	dar as providências	sociaal-cult.	naturalisering
BR	P1	1AW	-	saudade	idioom	omissie
BR	P1	1AW	wisselgeld verzopen	torrou o troco na cachaça	materieel-cult.	omissie
BR	P1	1AW	ceders	cedro	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	malve	malva-do-campo	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	paulistaanse	paulista	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	pitanga's	pitangas	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	uricuri's	ouricuris	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	Belquize	Belquizes	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	Conceição	Conceiões	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	Damázio. Damázio Siqueira	Damázio, dos Siqueiras	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	Tenório's	Tenórios	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P1	1AW	blauwewegen	glicínia	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	boomlelie	canela-de-ema	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	dorp	arraial	eco. & geo.	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P1	1AW	gordeldieren	tatus	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	hennep	cânhamo	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	kanarie	canário-da-terra	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	koekoek	papa-lagartas	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	valkruid	arnica	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	vink	coleira	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	vliegenvangers	sangues-de-boi	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	winterkoninkje	corruíra	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	zangzaad	alpiste	eco. & geo.	synonymie
BR	P1	1AW	zes mijl	seis léguas	eenheidsbegrip	synonymie
BR	P1	1AW	pastoor João Inácio	padre João Inácio	idioom	synonymie
BR	P1	1AW	syf	doença de homem	idioom	synonymie
BR	P1	1AW	trut	fulana	idioom	synonymie
BR	P1	1AW	huisje van de baanwachter	guarita do guarda-chaves	institutioneel	synonymie
BR	P1	1AW	kroeg	botequim	institutioneel	synonymie
BR	P1	1AW	achtertuin	quintal	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	avocaat	licor de ovo	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	bonensoep	caldo de feijão	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	brandewijn	cachaça-queimada	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	broodjes en zo	embrulhos de pão	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	kalebass	abóbora	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	koffie	café	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	oeverplantages	vazante	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	overjas	paletó	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	stromatjes	enrolada na palha	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	water met spiritus	gengibirra com álcool	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	zweep	chicote	materieel-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	dienstmeisje	criada	sociaal-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	waarzegster	sortista	sociaal-cult.	synonymie
BR	P1	1AW	wittebroodsweken	lua-de-mel	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	wespen	marimbondos	eco. & geo.	absolute univers.
BR	P2	2AW	betere tijden	bonança	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	cadeautje	lembrancinha	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	gemis	saudade	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	heimwee	saudade	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	heimwee stillen	matar saudade	idioom	absolute univers.
BR	P2	2HL	in zee	no banho salgado	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	niet meer het gewone gesleep en getrek	não mais o forró rasgado de sempre	idioom	absolute univers.
BR	P2	2AW	oude man	matuto	idioom	absolute univers.
BR	P2	2HL	overzee	além-mar	idioom	absolute univers.
BR	P2	2HL	apotheken	boticas	institutioneel	absolute univers.
BR	P2	2AW	beursnotering	uma avaliação de Bolsa	institutioneel	absolute univers.
BR	P2	2AW	Liberaal Partij	PSD	institutioneel	absolute univers.
BR	P2	2AW	markt	feira	institutioneel	absolute univers.
BR	P2	2AW	school	ginásio	institutioneel	absolute univers.
BR	P2	2HL	elektrische grammofoon	vitrola de pilha	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	huis in het dorp	a casa da rua	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	huis op het land	a casa da roça	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2HL	krukje	tamboretinho	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	licht avondmaal	o café desta noite	materieel-cult.	absolute univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2AW	petroleum	querosene	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2HL	schuur	paiol	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	twee heggen	duas cercas de macambira	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	dans	forró	sociaal-cult.	absolute univers.
BR	P2	2AW	Dansen op zaterdagavond	Bailes nas noites de sábado	sociaal-cult.	absolute univers.
BR	P2	2HL	afgekort São João	-	eco. & geo.	auton.schepping
BR	P2	2AW	Lijden, leed, geleden	-	idioom	auton.schepping
BR	P2	2HL	andere blank van hier of uit Portugal	outras brancas da terra ou do reino	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	boskatten	gatos-do-mato	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	jaguars	onças	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	latexboom	gameleira	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	mensen rond Bahia	a gente do Recôncavo	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	tangares	sanhaços	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	wolfshonden	guarás	eco. & geo.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	no?	não é, não?	idioom	beperkte univers.
BR	P2	2AW	maniokmeel	farinha seca	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	palmolie	dendê	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	persiennes	gelosias	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	pruimtabak	fumo de corda	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	bedevaart	santa missão	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	boze oog	feitiço	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	malaria	impaludismo	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2HL	mestiezen	cafuzas	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	negorij	brenhas	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	rodeo	festa dos vaqueiros	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P2	2AW	Alagoinhas	Alagoinhas	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	baiano*	baiano	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Bom Jesus do Outeirão* [we handhaven het Portugees, maar omdat het om verzonnen namen gaat, hier de vertaling: achtereenvolgens (...) Goede Jezus van de Hoge Heuvel.]	Bom Jesus do Outeirão	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Nossa Senhora da Praia do Branco * [we handhaven het Portugees, maar omdat het om verzonnen namen gaat, hier de vertaling: achtereenvolgens (...) Onze-Lieve-Vrouw van het Strand van de Blanke (...).]	Nossa Senhora da Praia do Branco	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	sabiá * (inheemse zangvogels, soort lijster, die graag huist in palmen en zingt als het regent.)	sabiá	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	stad Assinalada Vila São João Esmoler do Mar do Pavão* [naam van stad luidt in vertaling: Vermaars Stad van Sint-Jan van het Hospitaal aan Pauwensee.]	Assinalada Vila de São João Esmoler do Mar do Pavão	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	steden Xangó Seco São José* [we handhaven het Portugees, maar omdat het om verzonnen namen gaat, hier vertaling: achtereenvolgens (...) GedroogHaring van Sint-Jozef (...).]	as vilas de Xangó Seco de São José	eco. & geo.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2AW	sucupira-hour * (Sucupira: boom van de familie der Leguminosae, met peulachtige vruchten, gebruikt als veevoer.)	sucupira	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	urubu's * (zwarte gier, zeer verbreid in Brazilië en in heel Zuid-Amerika, waar hij, als afvalopruimer, soms in zwermen van honderden te zien is.)	urubus	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	voorgebergte van Recôncavo* (Het achter land van Salvador da Bahia.)	os contrafortes do Recôncavo	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	chorinho * (populair muziekje.)	chorinho	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	dorp * ('het Portugese woord vila is niet goed in het Nederlands vertaalbaar (in Australisch Engels: 'township'). Het duidt een gemeenschap aan, in dit geval Buíque in de staat Pernambuco, die groter is dan een aldeia ('dorp') of arraial ('gehucht'), maar kleiner dan een cidade ('stad'). Zelfs het verkleinwoord 'stadje' zou, door associatie met Europese stadjes, iets suggereren van wereldser allure dan de stoffige en bekrompen vila's van het Braziliaanse binnenland. Verder is hier 'dorp' gebruikt omdat Graciliano steeds vila gebruikt voor Buíque, terwijl hij later Viçosa, dat groter is en de allure heeft van een provinciestadje, aanduidt met cidade of cidadezinha. Dat is in deze vertaling dan ook een 'stad' of 'stadje'.)	vila	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	doutor* Dantas Júnior	dr. Dantas Júnior	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	lô* [Net als ioi [^] , nhô en nhozinho verbastering van sinhô, waarmee de slaven hun baas aanspraken. Sinhô is weer een verbastering van senhor.]	lô	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	sinhá * (os <i>sinha</i> : archaische aanspreektitel, afgeleid van <i>senhora</i> , vroeger veelal gebruikt op de suikerplantages. De tegenwoordige aanspreektitel voor gehuwde of huwbare dames is <i>dona</i> (altijd voor de voornaam). Zie ook aantekeningen 15 en 46).	Sinhá	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	cachaça* (suikerrietbrandewijn (geen rum), de 'borrel voor de gewone man'.	cachaça	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	sítio * (boerderij, kleine fazenda.)	sítio	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	drieëntwintigste januari [...] ter ere van de heilige van die dag* [Sint-Jan van het Hospitaal, patroon van de Johanniers of Hospitaalridders en latere Maltezer ridders.]	num vinte e três de janeiro, recebeu esse nome em honra do santo do dia	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	macumba-rituelen * (Afrikaans-religieus ritueel met katholieke invloeden, te vergelijken met voodoo.)	rituais de macumba	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2AW	Ancar	Ancar	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Chega-Nego	Chega-nego	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	en die van Monte Serrat	e a de Monte Serrat	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	heuvel Embaúba	no morro da Embaúba	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	ipês	ipês	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Itacaranha	Itacaranha	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Itaim	Itaim	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Itaquera	Itaquera	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Jorro	Jorro	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	kaap van Jaburu	a ponta do Jaburu	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Londrina	Londrina	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Manguinhos	Manguinhos	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Marvadoklif	na penha do Marvado	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Mimoso	Mimoso	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Nova Soure	Nova Soure	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Praça J.J. Seabra, Algoinhas, Bahia	Praça J.J. Seabra, Algoinhas–Bahia	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	Rio	Rio	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Salvador	Salvador	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Santos	Santos	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	São Paulo	São Paulo	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2AW	São Paulo	São Paulo	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	stad Bahia	a cidade de Bahia	eco. & geo.	herhaling
BR	P2	2HL	Agares	Agares	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Ana Carocha	Ana Carocha	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Antônio Conselheiro*	Antônio Conselheiro	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Doutor Walter Robatto Júnior	dr. Walter Robatto Júnior	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	doutor* Dantas Júnior	dr. Dantas Júnior	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Durvalice	Durvalice	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Eliane	Eliane	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	familie Cruz	sobrenome Cruz	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Fenício	Fenício	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Gabriel	Gabriel	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Gazé	Gazé	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Humberto Vieira	Humberto Vieira	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Iô Pepeu	Iô Pepeu	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Irineu	Irineu	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Jeremias	Jeremias	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Joaquim Moniz Andrade	Joaquim Moniz Andrade	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	José Giése da Cruz	José Griése da Cruz	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	kapitein Baltazar Nuno Feitosa	capitão Baltazar Nuno Feitosa	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Lampião*	Lampião	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Lazinho	Lazinho	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Lela de Tote	Lela de Tote	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Malquedama	Malquedama	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Mammon	Mammon	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Morotó	Morotó	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Naná	Naná	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Nelinho	Nelinho	eigennaam	herhaling
BR	P2	2AW	Nelo	Nelo	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Nimorup	Nimorup	eigennaam	herhaling
BR	P2	2HL	Nuno Pires da Beira	Nuno Pires da Beira	eigennaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2HL	Osório	Osório	eigenaam	herhaling
BR	P2	2HL	oude Clementina	a velha Clementina	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Paul Léautaud	Paul Léautaud	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Paulo Afonso	Paulo Afonso	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Paulo Antônio Donetti da Silva	Paulo Antônio Donetti da Silva	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Pedro Batista Lopes	Pedro Batista Lopes	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Pedro Infante	Pedro Infante	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Penha	Penha	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Roberto Carlos	Roberto Carlos	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Santinho	Santinho	eigenaam	herhaling
BR	P2	2HL	Vladimir	Vladimir	eigenaam	herhaling
BR	P2	2AW	Sofraco	Sofraco	idioom	herhaling
BR	P2	2AW	Sofrê	Sofrê	idioom	herhaling
BR	P2	2AW	Sofrido	Sofrido	idioom	herhaling
BR	P2	2AW	Atlético van Alagoinhas	Atlético, de Alagoinhas	institutioneel	herhaling
BR	P2	2AW	Esporte Clube Bahia	Esporte Clube Bahia	institutioneel	herhaling
BR	P2	2AW	Feira de Santana	Feira de Santana	institutioneel	herhaling
BR	P2	2AW	Hotel Rex	Hotel Rex	institutioneel	herhaling
BR	P2	2HL	Olival	Olival	institutioneel	herhaling
BR	P2	2AW	Praça Clovis	Praça Clovis	materieel-cult.	herhaling
BR	P2	2AW	bolero	bolero	sociaal-cult.	herhaling
BR	P2	2AW	cruzado	cruzado	sociaal-cult.	herhaling
BR	P2	2HL	[de eilanden] Ilha dos Frades	a ilha dos Frades	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	andere delen van Afrika	outras Áfricas	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	eiland Itaparica	Itaparica	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	eilanden Ilha Maré [...]	a ilha de Maré	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	entgriffels van de maniok	manaíbas	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	hagedissen zoals teiú's en calangos	teiús e calangos	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Ilha das Canas	a ilha das Canas	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Ilha das Vacas	a ilha das Vacas	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	maniok-plant	mandioca	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	moerasschildpadden	cágados	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Paçu- en het Caçu-meer	Paçu e Caçu	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	uit Urucua	urucuiana	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	muntstuk van een pond sherling	uma libra esterlina	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	Clavicula, sleutelbeen,	Clavícula	eigenaam	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	open en overdekte markten	feiras e mercados	institutioneel	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	centrale plein, Largo da Calçada	o largo da Calçada	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	kruidentheeën	chá	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	laatste potten thee	últimos chás	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	maïskoekje met guave-jam	pamonhinha de goiabada	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	marktkraam	barraca	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	waterput	poço	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	Bahiaanse dans	um xaxado	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2AW	particulier onderwijzeres	particular	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P2	2HL	apen	macacos	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	boa's	jibóias	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	grot van de Ballinge	furna da Degredada	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Grote Heuvel	Ladeira Grande	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Hoofdstad	Capital	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	kardinalen	cardeias	eco. & geo.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2HL	kokospalmen	coqueiros	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	koraalboom	mulungu	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Kruis van de Bergen	Cruzeiro dos Montes	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	moerassen	manguezais	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	Oceaan	mar Oceano	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	palmyrabomen	piaçavas	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	Pauweneiland	a ilha do Pavão	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	puttertje	pintassilgo	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	Sint-Antoniushaap	a ponta de Santo Antônio	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	Sint-Judasrivier	o rio São Judas	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2AW	staat Bahia	Estado da Bahia	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	terra vermelha	rode aarde	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	vijgenbomen	figueiras	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	zandbank van de Gehangene	coroa do Enforcado	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P2	2HL	schoteltje bonen	um pires de feijão	eenheidsbegrip	leenvertaling
BR	P2	2AW	Alcino de gek	o doido Alcino	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2HL	Ballinge	a Degredada	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2AW	Caetano Pekel	Caetano Jabá	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2HL	ezeltje Geduld	o jumentinho Paciência	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2HL	Huis der Treden	Casa dos Degraus	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2HL	Kapitein Hengst	Capitão Cavalo	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2AW	Witstokje	Meia-Branca	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2AW	Zé de Pillendraaier	Zé da Botica	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2AW	Zé de Toeteraar	Zé o pistão	eigenaam	leenvertaling
BR	P2	2HL	aanhangsel	quina	idioom	leenvertaling
BR	P2	2HL	loeder	desalmada	idioom	leenvertaling
BR	P2	2AW	zeven zwarte rokken	sete saias negras	idioom	leenvertaling
BR	P2	2HL	burgemeester	prefeito	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2HL	galjoot Bloem der Heiligheid	a galeota <i>Flor da Santidade</i>	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2AW	gemeente	Prefeitura	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2AW	gemeente Inhambupe	município Inhambupe	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2HL	Nationale Democratische Unie	UDN	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2AW	verkiezingsdag	dias de eleição	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2AW	vertegenwoordigende elftallen van Inhambupe, Irará, Serrinha	a Seleção de Inhambupe, Irará, Serrinha	institutioneel	leenvertaling
BR	P2	2HL	[zeep] van fijne kokos	sabão de coco fino	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	aarbeientaart	torta de moranguinho	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	bonensoep	sopa de feijão	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	boulevard	avenida	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	gasfornuis	fogão a gás	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	geen zeep van vet of vis	sabão nem de sebo nem de peixe	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Heilige Profetieën	Sagradas Profecias	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	houtfornuis	fogão de lenha	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	huis met tegels op de vloer en moors dak	casa de chão de latoja e telhado amouriscado	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	kerkplein van Junco	praça do Junco	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	lunch	almoço	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	palmolie	dendê	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	pekelvlees	carne de jabá	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	pruimtabak	fumo mascado	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	slachtplaats	curral da matança	materieel-cult.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2AW	soap	novela	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	[het elftal] van de Vrijgezellen	o time dos Solteiros	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	antichrist	Anticristo	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	elftal van de Getrouwde Mannen	o time dos Casados	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	God de Vader	Deus-Padre	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	hoed in de hand	chapéu na mão	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	hoogste patroon van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem	altíssimo padroeiro da Sagrada Ordem de São João de Jerusalém	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	Jatubi Literatuurprijs	Prêmio Jabuti de Literatura	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Onze Lieve Heer	Deus Nosso Senhor	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Onze Lieve Vrouwe van Candeias	Nossa Senhora das Candeias	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	paardenraces	corridadas de cavalos	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	Sint-Jozefsdag	dia de São José	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	televisiesoap	telenovela	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	toverkunsten	feitiçarias	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2AW	zoals oude vrouwen hun gezicht bedekken met een zwarte sluier	como uma velha que esconde sua carna sobe um véu negro	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P2	2HL	kwee	um oitizeiro	eenheidsbegrip	naturalisering
BR	P2	2AW	Hokuspokus	Tchan-tchan!	idioom	naturalisering
BR	P2	2AW	kruimeldief	ladrão barato	idioom	naturalisering
BR	P2	2HL	vrouw met diepe gronden	uma mulher densa	idioom	naturalisering
BR	P2	2AW	ouvijver	o tanque velho	materieel-cult.	naturalisering
BR	P2	2AW	plakje cake	pão-de-ló	materieel-cult.	naturalisering
BR	P2	2AW	trog	tanque	materieel-cult.	naturalisering
BR	P2	2AW	boomtak	galho de baraúna	eco. & geo.	omissie
BR	P2	2HL	Magdalena Palud	-	eigenaam	omissie
BR	P2	2HL	Nuno Pires	Nuno Pires da Beira	eigenaam	omissie
BR	P2	2AW	heen en weer geloop	andar para cima e para baixo	idioom	omissie
BR	P2	2AW	Alagoinhas, Bahia	Alagoinhas - BA	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Assivissojoëmapaënsers	assivissojoemapaenses	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Baixa Alecrim	a baixa do Alecrim	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	calango's	calangos	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	dendezeiro's	dendezeiros	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Guinee	Guiné	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	in de Rua Direita	na rua Direita	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	jacarandá's	jacarandás	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	jatobá's	jatobás	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Oio	Oió	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Taag	Tejo	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Apollyon	Apolion	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Asmodee	Asmodeus	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Cassiël	Cassiel	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	Dahomey	Doamé	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	Salomon	Salomão	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	Doutor Walter Robatto Júnior	dr. Walter Robatto Júnior	idioom	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	pension	pensão	institutioneel	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	President	o Presidente	institutioneel	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	azulejo's	azulejos	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	creoline	creolina	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	gramuá's	gramuás	materieel-cult.	orth.aanpassing

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2AW	paar druppels <u>Cinzano</u> door zijn cachaça	gotas de <u>cinzano</u> misturando-se à cachaça	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P2	2HL	taxi	táxi	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	samba's	sambas	social-cult.	orth.aanpassing
BR	P2	2AW	akkers	roças	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	bolletriebomen	maçarandubas	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	boomslangen	cobras-cipó	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2AW	cavia's	preás	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	gifslangen	jararacas	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2AW	harderkwekerijen	viveiros de curimã	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	indiaansen	índias	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	kalkovens	caieiras	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	kolibries	beija-flor	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	landerijen	terras	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2AW	luiiaards	preguiças	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	papegaaien	jandaías	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	plaatsje	terreiro	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	suikerrietvelden	canaviais	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	waaierpalmen	carnaúbas	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	woeste gronden	matos brabos	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2AW	woestenberg	semi-ermo	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	zoutpannen	marinhas	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	zoutwatermoerassen	apicuns	eco. & geo.	synonymie
BR	P2	2HL	Rosinha	Rosa	eigenaam	synonymie
BR	P2	2AW	creperen	morrer todos à mingua	idioom	synonymie
BR	P2	2HL	familie Cruz	sobrenome Cruz	idioom	synonymie
BR	P2	2HL	kinkels	tabaréu	idioom	synonymie
BR	P2	2AW	mokkeltje	tipinha	idioom	synonymie
BR	P2	2AW	verlangen	saudade	idioom	synonymie
BR	P2	2AW	commissaris	delegado	institutioneel	synonymie
BR	P2	2HL	garen-en-bandwinkels	casas de secos e molhados	institutioneel	synonymie
BR	P2	2AW	gemeentehuis	Prefeitura	institutioneel	synonymie
BR	P2	2HL	huis van plezier	casa d'alcouce	institutioneel	synonymie
BR	P2	2AW	kroeg	venda	institutioneel	synonymie
BR	P2	2AW	logement	hospedeira	institutioneel	synonymie
BR	P2	2AW	middelbare school	ginásio	institutioneel	synonymie
BR	P2	2HL	pastoor	padre	institutioneel	synonymie
BR	P2	2AW	achtertuin	quintal	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	flats	apartamentos	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	hangmatten	redes	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	kop koffie	um café	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	mais pellen en kokos raspen	ralam milho e coco	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	manille	solo	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	reuzel	banha de porco	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	spek	toucinho	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	suikerstroop	cabaú	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	touwschoen	alpercata	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	triktrakborden	tabuleiros de gamão	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	wolkenkrabber	edifícios	materieel-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	alcoholbezwinging	grongas	social-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	God	Nosso Senhor	social-cult.	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P2	2HL	hekserij	mandingas	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	hoerenmadames	alcoviteiras	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	houtkappers	mateiros	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	inboorlingen	bugres	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	metselaar	pedreiro	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	peet	padrinho	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2HL	toverkollen	feiticeiras	sociaal-cult.	synonymie
BR	P2	2AW	veedrijvers	aboio	sociaal-cult.	synonymie
BR	P3	3AP	excentriekelingen	nefelibatas	idioom	absolute univers.
BR	P3	3AP	lief mensje, bruin en verrimpeld	uma santa morena e encarquilhada	idioom	absolute univers.
BR	P3	3AW	belasting die grondbezitters afdroegen	impostos dos proprietários rurais	institutioneel	absolute univers.
BR	P3	3AW	chef	seo Agente	institutioneel	absolute univers.
BR	P3	3AW	broodje	pão-de-ló	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AP	broodjes	sanduíches	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	buis	gibão	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	ham	presunto	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	koets	trole de rodas	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	korven	caçuás	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	landgoed	fazenda	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	trommels	zabumbas	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	tuin	quintal	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	tweehonderd gram gedroogd vlees	duzentos gramas de charque	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AP	zeker groen rolluik	uma certa veneziana verde	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	zwaar aan de drank	carregando na aguardente	materieel-cult.	absolute univers.
BR	P3	3AW	guaveblokjes	pãezinhos da goiabada	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P3	3AP	maniokpers	prensa da farinha	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P3	3AW	panamahoed	chapéu de Chile	materieel-cult.	beperkte univers.
BR	P3	3AP	katholicisme	cristianismo	sociaal-cult.	beperkte univers.
BR	P3	3AW	Alagoas * (Alagoas en Pernambuco: de twee noordoostelijke staten waar de kinderjaren van Graciliano zich afspeelden.)	Alagoas	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	aroeira-[hout] * (boom van de familie der Anacardiaceae, waarvan de schors medicinale eigenschappen heeft en het hout wordt gebuikt in de bouw.	aroeira	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	caatinga * (het droogste gedeelte van de sertão, gekenmerkt door een vegetatie van kleine, dooreengestregelde, doornige bomen en cactussen; tevens benaming van deze vegetatie zelf.)	caatinga	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	mandacara * (reuzencactus, boomcactus of zuilcactus (Cereus jamacaru of Cereus peruvianus) met grote, kandelaberachtige vertakkingen tot zeven meter hoogte; kenmerkend beeld in de sertão. Wordt in tijd van grote droogte gebruikt als veevoer.)	mandacaru	eco. & geo.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	mata* (vruchtbara zone langs de kust; verder landinwaars ligt de steenachtige <i>agreste</i> , die de overgangszone is naar de nog drogere sertão.)	mata	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	Pernabuco * (Alagoas en Pernabuco: de twee noordoostelijke staten waar de kinderjaren van Graciliano zich afspeelden.)	Pernabuco	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	sertão * (binnenland, bij Graciliano Ramos het door peiodieke droogten geteisterde noordoosten van Brazilië. De bewoner van de sertão heet <i>sertanejo</i> . <i>Alagoas</i> en <i>Pernabuco</i> : de twee noordoostelijke staten waar de kinderjaren van Graciliano zich afspeelden.)	sertão	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	urubu's*	urubus	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	mil-réis * (door de voortdurende geldontwaarding kunnen we ons vrijwel geen voorstelling maken van de hier genoemde bedragen in relatie tot de levensstandaard en het prijsniveau van Brazilië rond 1900. 1 mil-réis (duizend realen, in 1942 cruzeiro genoemd) werd verdeeld in 10 tostões (mv. van tostão); 1 tostão weer in 5 vinténs (mv. van vintém). Wanneer we 1 mil-réis gemakshalve gelijkstellen met ongeveer 1 euro, zouden 10 tostões dus overeenkomen met 10 eurocent, 1 vintém met 0,2 eurocent. Men merke op dat in Portugal de escudo eveneens werd verdeeld in tostões, vandaar het misverstand in het begin van het hoofdstuk 'Jerônimo Barreto'.)	mil-réis	eenheidsbegrip	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	caboclo * (of cabocla: oorspronkelijk halfbloed van blanke en indiaan; thans algemene benaming voor elke inlander van gemengd bloed. Andere veelgebruikte benamingen voor gekleurde inlanders zijn <i>mestiço</i> , <i>crioulo</i> , <i>cafuso</i> , <i>matuto</i> , <i>cabra</i> . Zie ook aantekening 8).	caboclo	idioom	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	<p>cabra * (dit woord, dat als vrouwelijk substantief 'geit' betekent, wordt als mannelijk substantief in verschillende betekenissen gebruikt. In algemene zin kan met cabra elke inlander van gemengd bloed worden aangeduid, vrijwel synoniem met caboclo. Daarnaast (bijvoorbeeld in de roman Diepe wildernis: de wegen van João Guimarães Rosa) kan een cabra een lid zijn van een bende cangaceiros (zie aantekening 10), of huurmoordenaar in dienst van een fazendeiro. Ten slotte is een cabra, zoals meestal bij Graciliano (bijvoorbeeld in zijn roman Dorre levens), een eenvoudige werkracht op een fazenda. Zie ook de aantekeningen 3 en 18.)</p>	cabra	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	<p>cafuso * (oorspronkelijk mesties van neger en indiaan; in het algemeen: donker gekleurd persoon met sluike haar.)</p>	cafuzo	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	<p>kolonel * (veel fazendeiro's en andere aanzienlijken hadden de gewoonte zich te tooien met militaire titels ('kolonel', 'kapitein' of 'majoor'), of mochten bij decreet die titels voeren, zonder dat ze iets met het militaire apparaat uitstaande hadden. Wel oefenden ze politieke invloed uit door hun steun aan deze of gene lokale autoriteit te geven.)</p>	coronel	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	<p>seu * José Galvão (verbastering van senhor, zó algemeen dat het in de spreektaal bijna wordt gevoeld als deel van de eigenaam (altijd vóór de voornaam). Zie ook aantekening 4.)</p>	seu José Galvão	idioom	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	<p>azulejos * (traditionele Portugese, geglazuurde tegel, meestal wit met blauwe figuren.)</p>	azulejos	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	<p>Fazenda * (groot landgoed waarop landbouw en/of veeteelt wordt bedreven. De eigenaar van een fazenda heet <i>fazendeiro</i>. Een kleine fazenda noemt met <i>sítio</i>.)</p>	fazenda	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	benden van cangaceiro's * (bandiet, hetzij bendeleider of lid van een bandietenbende (in de laatste betekenis vrijwel synoniem met cabra), die in de eerste decennia van de twintigste eeuw met gebruikmaking van geweld en moord geschillen van persoonlijke of politieke aard tussen landeigenaars of lokale machthebbers beslechtte, of die gewoon ten eigen bate fazenda's plunderde en met veel vertoon van geweld grote gebieden terroriseerde. Anderzijds boden ze bevriende fazendeiro's, tegen betaling in geld of natura, of beide, bescherming. Het verschijnsel van de cangaço, in het noordoosten, heeft belangrijke sociologische aspecten. Vaak geïdealiseerd als een soort Robin Hood die van de rijken nam om aan de armen te geven, heeft de cangaceiro, in de Braziliaanse literatuur en in de filmkunst (de cinema novo, Glauber Rocha), zelfs mythische proporties aangenomen. Met de dood van de legendarische Lampeão, in 1938, kwam een eind aan het tijdperk van de cangaço.	grupos de cangaceiros	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	compadre *(peetvader, in relatie tot de ouders van het kind; wordt in katholieke landen beschouwd als behorend tot de familie; soms ook, zoals hier, niet meer dan kennis, of vriend.)	compadre	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	fazendeiro * ([aantekening 6:] De eigenaar van een fazenda heet fazendeiro.)	fazendeiro	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
BR	P3	3AP	Água Verde	Água Verde	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Amazonas	Amazonas	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AP	Belo Horizonte	Belo Horizonte	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Buíque	Buíque	eco. & geo.	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	Canudos (de oorlog tegen de zogeheten religieuze fanatici, onder Antônio Conselheiro, in 1896/97, in het noorden van de staat Bahia (zie Euclides da Cunha: De binnenlanden, Meulenhoff, 2001); de opstand van de marine: een opstand in 1893/94 tegen de nog jonge, in 1889 uitgeroepen republiek, een revolte die werd geleid door de monarchistische admiraals Custódio de Melo en Luís Felipe Salda-nha da Gama; de afschaffing van de slavernij: op 13 mei 1888, het voorlaatste jaar van het keizerschap van Dom Pedro ii, tekende prinses-regentes Isabel de zogeheten Lei Áurea, de Gulden Wet, waarmee Brazilië het laatste land op het westelijk halfrond was dat de slavernij afschafte; de oorlog met Paraguay: de oorlog van de triple alliantie Argentinië, Brazilië en Uruguay tegen Paraguay (1865-1870), de bloedigste episode uit de Braziliaanse geschiedenis en de grootste internationale oorlog uit de geschiedenis van Zuid-Amerika; Floriano Peixoto: tweede president van de republiek (1891-1894), bekend als de 'Ijzeren Maarschalk'; Deodoro da Fonseca: eerste president van de republiek (1889-1891); de gebeurtenissen van 15 november: de val van het keizerrijk en het uitroepen van de republiek)	Canudos	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AP	Curitiba	Curitiba	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Intendance	Intendance	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Mata-Cavalo	Mata-Cavalo	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Pombal	Pombal	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AP	Rua da Palha	Rua da Palha	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Rua da Pedra	Rua da Pedra	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AP	São Miguel Paulista	São Miguel Paulista	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	sisal	sisal	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	Vila Mariana	Vila Mariana	eco. & geo.	herhaling
BR	P3	3AW	advocaat Bento Américo	avogado Bento Américo	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Albuquerque	Albuquerque	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Amaro de koeherder	Amaro Vaqueiro	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	André Laerte	André Laerte	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Antônia	Antônia	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Augusto	Augusto	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Beatriz	Beatriz	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	broeder Caetano	Frei Caetano	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	broeder Clemente	Frei Clemente	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Carcará	Carcará	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Cássio	Cássio	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Cecília	Cecília	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	César Cantu * (toendertijd populair auteur van een twintigdelige Histoire universelle.)	César Cantu	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Commandeur Badega	comendador Badega	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Deodoro da Fonseca	Deodoro da Fonseca	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	dona Águeda	dona Águeda	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Dona Clara	D. Clara	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	dona Maria	D. Maria	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	dona Maroca	dona Maroca	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Donetti	Donetti	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Doralice	Doralice	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Floriano Peixoto	Floriano Peixoto	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Gabriël	Gabriël	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	José Baía	José Baía	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	José Galvão	José Galvão	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	kolonel Antônio de Aquino	coronel Antônio de Aquino	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Mário	Mário	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Mateus Leme	Mateus Leme	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Oriax	Oriax	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Oswaldo	Oswaldo	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Pedro	Pedro	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Quinca Epifânico	Quinca Epifânico	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Roque	Roque	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Rosenda	Rosenda	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu * José Galvão (verbastering van senhor, zó algemeen dat het in de spreektaal bijna wordt gevoeld als deel van de eigenaam (altijd vóór de voornaam). Zie ook aantekening 4.)	seu José Galvão	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu Afro	seu Afro	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Seu André Cursino	Seu André Cursino	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu Antônio Justino	seu Antônio Justino	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu Antônio Justino	seu Antônio Justino	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Seu Batista	Seu Batista	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu Felix Cursino	seu Felix Cursino	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Seu Filipe Benício	Seu Filipe Benício	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	seu Paulo Honório	seu Paulo Honório	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	sinha Leopoldina	Sinha Leopoldina	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Sônia	Sônia	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Teotoninho Sabá	Teotoninho Sabá	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AP	Vitória	Vitória	eigenaam	herhaling
BR	P3	3AW	Dom Pedro	Dom Pedro	historisch	herhaling
BR	P3	3AW	seu Antônio Justino	seu Antônio Justino	idioom	herhaling
BR	P3	3AP	motel	motel	institutioneel	herhaling
BR	P3	3AP	João Paulo II-park	o parque João Paulo II	materieel-cult.	herhaling
BR	P3	3AW	Largo da Feira	Largo da Feira	materieel-cult.	herhaling
BR	P3	3AW	Rua Augusta	rua Augusta	materieel-cult.	herhaling
BR	P3	3AW	tango	tango	sociaal-cult.	herhaling
BR	P3	3AP	São Francisco-rivier	são-franciscano	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	affschaffing van de slavernij	Abolição	historisch	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AP	gemengde bloed van Brazilië	mestiçagem brasileira	historisch	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	met eentonige roep het vee dreven	aboiando	idioom	intratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AP	deurtelefoon	interfone	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	kerkplein	largo	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	lijn Penha-São Miguel Paulista	Penha-São Miguel Paulista	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	openbaar onderwijzer	oficial	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AW	vrouwen in sertão	as sertanejas	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
BR	P3	3AP	kou van Curitiba	o frio de Curitiba	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P3	3AW	papagaaien	papagaios	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P3	3AW	tabaks- en maniokplantages	roças de tabaco e manioca	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P3	3AP	Vreze-Gods	Temor-de-Deus	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P3	3AP	wit	branquinha	eco. & geo.	leenvertaling
BR	P3	3AW	twee vingers spek	dois dedos de toucinho	eenheidsbegrip	leenvertaling
BR	P3	3AW	oorlog met Paraguay	Guerra do Paraguai	historisch	leenvertaling
BR	P3	3AW	opstand van marine	Revolta da Armada	historisch	leenvertaling
BR	P3	3AW	republiek	A República	historisch	leenvertaling
BR	P3	3AW	voor de coup	antes da revolta	historisch	leenvertaling
BR	P3	3AP	was in zijn studententijd politiek actief tegen de dictatuur	política estudantil contra a ditadura	historisch	leenvertaling
BR	P3	3AW	broeder Caetano	Frei Caetano	idioom	leenvertaling
BR	P3	3AW	broeder Clemente	Frei Clemente	idioom	leenvertaling
BR	P3	3AW	Mijnheer de rechter	Doutor Juiz de Direito	idioom	leenvertaling
BR	P3	3AP	ze zong in het Engels alsof het Portugees was	cantava em inglês como se fosse português	idioom	leenvertaling
BR	P3	3AP	Bank van Brazilië	Banco do Brasil	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AW	busstation van Santos	rodoviária de Santos	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AP	letterententamen	uma prova no curso de Letras	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AW	monarchie	monarquia	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AP	nationale politiek	política nacional	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AW	openbare school	escola pública	institutioneel	leenvertaling
BR	P3	3AW	Benedenstraat	rua de Baixo	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	derderangs fotoromantje	fotonovela de terceira classe	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	horde van twijgen	grajau de madeira	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	hutten van zwart leem en gedroogd riet	cabanas	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	lege waterplaatsen	cacimbas vazias	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	olijfolie	azeite	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	pasteitje	pastel	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	sojaolieblik	a lata de óleo de soja	materieel-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	calvinisme	calvinismo	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	iemand van de generatie 1968	alguém da geração 68	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AP	is dat we in Brazilië eenvoudigweg geen redactietraditie hebben	é que no Brasil não temos a tradição da edição <i>tout court</i>	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	Rosenda de wasvrouw	Rosenda lavadeira	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	van de afvalhopen in de achtertuin steeg rook op	dos montes de lixo do quintal subia fumaça	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	vrouwen in sertão van het noordoosten verdoven hun kinderen 's avonds met een fles sterke wijn	As sertanejas do Noreste entorpecem os filhos à noite com uma garrafa de vinho forte	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	zigeuners	ciganos	sociaal-cult.	leenvertaling
BR	P3	3AW	bodempje cachaça vraagt	pede dois dedos	eenheidsbegrip	naturalisering
BR	P3	3AW	cent	um tostão	eenheidsbegrip	naturalisering
BR	P3	3AP	paar aren land	poucas braças de terra	eenheidsbegrip	naturalisering
BR	P3	3AW	Zusje	Mocinha	eigenaam	naturalisering
BR	P3	3AW	stinkend rijk	rico como um cão	idioom	naturalisering

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AW	vliegen vangen	plantar feijão	idioom	naturalisering
BR	P3	3AP	vrachtwagen vol vragen	pau de arara cheínho	idioom	naturalisering
BR	P3	3AW	zevenmaandskindje	nascera de sete meses	idioom	naturalisering
BR	P3	3AW	zoet als schapen	bons como uns santos	idioom	naturalisering
BR	P3	3AP	Eerste Hulp	Pronto Socorro	institutioneel	naturalisering
BR	P3	3AP	kleuterschool	jardim de infância	institutioneel	naturalisering
BR	P3	3AP	achtertuin	quintal	materieel-cult.	naturalisering
BR	P3	3AW	caatinga * (het droogste gedeelte van de sertão, gekenmerkt door een vegetatie van kleine, dooreengestregelde, doornige bomen en cactussen; tevens benaming van deze vegetatie zelf.)	catinga	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	sucupira's	sucupiras	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P3	3AP	teiú's	teiús	eco. & geo.	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Aquino's	Aquinos	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Cavalcânti's	Cavalcantis	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AP	Claudia	Cláudia	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Meester Frimino	Mestre Firmo	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Siqueira's	Siqueiras	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Valquíria	Valquírias	eigenaam	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Dom Pedro	Dom Pedro II	historisch	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	baron van Ladário	barão de Ladário	idioom	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Commandeur Badega	comendador Badega	idioom	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	Dona Clara	D. Clara	idioom	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	dona Maria	D. Maria	idioom	orth.aanpassing
BR	P3	3AP	Hotel Quixote	hotel Quixote	institutioneel	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	sergente	sargento	institutioneel	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	kabeljauw	bacalhau	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P3	3AP	tank	tanque	materieel-cult.	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	barbier	barbeiro	sociaal-cult.	orth.aanpassing
BR	P3	3AP	mulat	mulato	sociaal-cult.	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	ursulin	ursulina	sociaal-cult.	orth.aanpassing
BR	P3	3AW	aanslibbingsstrook	aluvião	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	acajoubomen	cajueiros	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	akkerland	terra	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AP	christusdoorn	pé-de-turco	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	gesloten woud	uma mata cerrada	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	grote vliegenvanger	um grande bem-te-vi	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	mierenberen	tamanduás	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	perzikboom	pessegueiro	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	pompoenen	abóboras	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	stuwvijver	açude	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	teken	carrapato	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	waterhyacinten	flores de baronesa	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	wollegras	velamebranco	eco. & geo.	synonymie
BR	P3	3AW	advocaat Bento Américo	avogado Bento Américo	idioom	synonymie
BR	P3	3AP	je	você	idioom	synonymie
BR	P3	3AP	klootzak	filho da puta	idioom	synonymie
BR	P3	3AW	Meester Frimino	Mestre Firmo	idioom	synonymie
BR	P3	3AP	uw	vosmecê	idioom	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
BR	P3	3AP	zijn glas geheven alsof hij klonk	o cálice no ar fazendo um tim-tim imaginário	idioom	synonymie
BR	P3	3AW	in de kroeg	em balcões de bodegas	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AW	lagere scholen	escolas primárias	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AP	postdoctorale opleiding	cursar uma pós-graduação	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AW	priester	padres	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AW	suikerplantages	engenhos	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AP	voortgezet onderwijs	ensino médio	institutioneel	synonymie
BR	P3	3AW	achterhuis	num fundo de casa	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	achtertuint	quintal	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	krotten	casebres	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AP	laptop	notebook	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AP	lunchen	almoçar	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	rijglaarsjes	borzeguins	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	sandalen	alpertacas	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	straten, gassen en stegen	ruas, becos e vielas	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	touwschoenen	alpercatas	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	veranda	alpendre	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AP	wijnkelder	adega	materieel-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	Goede Vrijdag	Sexta-feira da Paixão	sociaal-cult.	synonymie
BR	P3	3AP	klakt met zijn tong	fez um muxoxo	sociaal-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	kleermaker	alfaiate	sociaal-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	moeraskoorts	sesão	sociaal-cult.	synonymie
BR	P3	3AW	schurft	morrinha	sociaal-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	binnenlanden	sertão	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P1	1AW	boomgaard	quintal de baixo	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P1	1AW	in de stad	na capital	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P1	1AW	Marrão-gebergte	serra do Marão	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P1	1AW	arena	redondel	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	grote tenten	grandes pavilhões	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	ham te roken in de schoorsteen	preparar o fumeiro	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	ham te roken in de schoorsteen	preparar o fumeiro	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	torenspits van het Kasteel	o pico da torre do Paço	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	tuinen	quintais	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	vijver	o tanque	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	wijn	a pinga	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	spelletje	o burro	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	voedsters	ama-de-leite	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P1	1AW	João I	-	historisch	auton.schepping
PT	P1	1AW	Largo do Carmo	-	materieel-cult.	auton.schepping
PT	P1	1AW	Helden der zee, edel volk, dapp're en onsterf'lijke natie!	-	sociaal-cult.	auton.schepping
PT	P1	1AW	vertegenwoordigen bij de herdertjes	-	sociaal-cult.	auton.schepping
PT	P1	1AW	visvangst	-	sociaal-cult.	auton.schepping
PT	P1	1AW	pijnbossen	matas	eco. & geo.	beperkte univers.
PT	P1	1AW	Ribatejo	ribatejana	eco. & geo.	beperkte univers.
PT	P1	1AW	halve escudo	oito tostões	eenheidsbegrip	beperkte univers.
PT	P1	1AW	Feira	Sardinhas e vento	eigenaam	beperkte univers.
PT	P1	1AW	senhor Gomes	amigo Gomes	eigenaam	beperkte univers.
PT	P1	1AW	Onafhankelijkheid	Restauração	historisch	beperkte univers.
PT	P1	1AW	Miura! Eh! Miura!	Miura! Cornudo!	idioom	beperkte univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P1	1AW	rendez-vous	encontro	idioom	beperkte univers.
PT	P1	1AW	vijftig escudos	com dinheiro para um chapéu novo	idioom	beperkte univers.
PT	P1	1AW	drugstores	estabelecimentos	institutioneel	beperkte univers.
PT	P1	1AW	MPLA (Movimento Popular para a libertação de Angola)	MPLA	institutioneel	beperkte univers.
PT	P1	1AW	twee banderillas	duas tarpas	materieel-cult.	beperkte univers.
PT	P1	1AW	algarvios	algarvios	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	gebergte * (Opm. <i>Serra</i> : berg, bergketen, maar ook gebergte, bergstreek, de bergen.)	serra	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Eh! Miura! Eh! <i>toiro!</i> * (opm.: <i>toiro</i> : stier. Vertalen zou hier tot belachelijkheid leiden.)	Eh! boi! Eh! <i>toiro!</i>	idioom	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Expresso	Expresso	institutioneel	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	feira * (Opm.: <i>Feira</i> : kermis, maar iets méér dan dat. In uitgebreide vorm is het een complex van houten of zeildoeken tenten, eettentent, drinktenten, schiettenten, beursstands en kermisattracties. In armoedige vorm is het van alles wat minder, zoals in dit verhaal.)	feira	institutioneel	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Feira Grande	Feira Grande	institutioneel	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	fidalgos	fidalgos	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Alentejo	Alentejo	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Algarve	Algarve	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Bragança	Bragança	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Caldas da Rainha	Caldas da Rainha	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Churrasco	Churrasco	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Douro	Doura	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Évora	Évora	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Fátima	Fátima	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Funchal	Funchal	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Madeira	Madeira	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Minho	Minho	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Porto	Porto	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Portugal	Portugal	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Terra-Velha	Terra-Velha	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Trás-os-Montes	Trás-os-Montes	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	Viana do Castelo	Viana do Castelo	eco. & geo.	herhaling
PT	P1	1AW	escudos	escudos	eenheidsbegrip	herhaling
PT	P1	1AW	twee escudos	dois escudos	eenheidsbegrip	herhaling
PT	P1	1AW	Afonso de Albuquerque	Afonso de Albuquerque	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Arnesto	Arnesto	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Bronco	Bronco	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Caloust Gulbenkian	Caloust Gulbenkian	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Coelho	Coelho	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Fernão Lopes	Fernão Lopes	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Francisco de Almeida	Francisco de Almeida	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Gaspar	Gaspar	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Gomes	Gomes	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	João	João	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	koningin Isabel	rainha Isabel	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P1	1AW	Malhado	Malhada	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Miura	Miura	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	senhor Francisco	Senhor Francisco	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Senhora Maria	Senhora Maria	eigenaam	herhaling
PT	P1	1AW	Afonso Henriques	Afonso Henriques	historisch	herhaling
PT	P1	1AW	Agostinho Neto	Agostinho Neto	historisch	herhaling
PT	P1	1AW	Pedro Álvares Cabral	Pedro Álvares Cabral	historisch	herhaling
PT	P1	1AW	Salazar	Salazar	historisch	herhaling
PT	P1	1AW	Vasco da Gama	Vasco da Gama	historisch	herhaling
PT	P1	1AW	Santinha	Santinha	idioom	herhaling
PT	P1	1AW	senhor Francisco	Senhor Francisco	idioom	herhaling
PT	P1	1AW	Senhora Maria	Senhora Maria	idioom	herhaling
PT	P1	1AW	Apolo 70	Apolo 70	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Banco de Portugal	Banco de Portugal	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	CIP (Confederação das Indústrias Portuguesas)	CIP (Confederação das Indústrias Portuguesas)	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Intersindical'	Intersindical	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Lisnave	Lisnave	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Marconi	Marconi	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	MDP/CDE	MDP/CDE	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Mocidade' Portuguesa	Mocidade Portuguesa	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	PIDE/DGS	PIDE/DGS	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Rádio Clube Português	Rádio Clube Português	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Rádio Renascença	Rádio Renascença	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	TAP	TAP	institutioneel	herhaling
PT	P1	1AW	Praça do Comércio	Praça do Comércio	materieel-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	Camões	Camões	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	de <i>brasileiro</i>	<<o brasileiro>>	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	Grandôla, vila morena	Grandôla, vila morena	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	História de Portugal van Oliveira Martins	História de Portugal de Oliveira Martins	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	Os Lusíadas	Os Lusíadas	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	zijn <i>best</i>	o <i>best</i>	sociaal-cult.	herhaling
PT	P1	1AW	bergen hê... serra...	Agora a serra...	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	de drie Beira-provincies (Beira Alta, Beira Baixa, Beira Litoral)	as províncias das Beiras	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	contos (l conto = f100)	contos	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	palmbreedten	palmos	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	twee en een halve escudo	Dois mil e quinhentos	eenheidsbegrip	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Inês de Castro	amante	historisch	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Mestre de Aviz, een buitenechtelijk kind van Pedro I,	Mestre de Aviz	historisch	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Está-na-hora! (Het is tijd)	Está-na-hora!	idioom	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	café Arcádia	o <i>Arcádia</i>	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Communistische Partij	PCP	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	groot ochtendblad in Lissabon	Diário de Notícias	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	Leixões een haven	o seu porto (Leixões)	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	licenciado (doctorandus)	licenciado	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	MPLA (Movimento Popular para a libertação de Angola)	MPLA	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	ham te roken in de schoorsteen	preparar o fumeiro	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	mannetje met zijn glitterpak	o manequim de lantejoulas	materieel-cult.	intratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P1	1AW	engajador (bemiddelaar)	engajador	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P1	1AW	amandelbomen	amendoeiras	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	eucalyptuslaantje	beco dos eucaliptos	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Hoge Hoeve	Outeiro	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	johannesbroodboom	alfarrobeira	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	kastanjabomen	castanheiros	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	olijfbomen	oliveiras	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	olijfbomen	oliveiras	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Schiereiland	Península	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	vijgenbomen	figueiras	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Pedro de Wrede	Pedro o Cru	eigenaam	leenvertaling
PT	P1	1AW	dictatuur van Salazar	ditadura de Salazar	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	Imperium	Império	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	koloniën	colónias	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	koningin Isabel	rainha Isabel	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	Ontdekkingsreizen	Descobrimentos	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	Pedro de Wrede	Pedro o Cru	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	salazarisme	salazarismo	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	uitroepen van de Republiek	proclamação da República	historisch	leenvertaling
PT	P1	1AW	baas Gaspar	mestre Gaspar	idioom	leenvertaling
PT	P1	1AW	meneer de ingenieur	Senhor Engenheiro	idioom	leenvertaling
PT	P1	1AW	op een septembermiddag in 1968 maakte een gammele stoel een eind aan de politieke loopbaan van Salazar	Numa tarde de Setembro de 1968, uma cadeira quebrada terminava a carreira política de Salazar	idioom	leenvertaling
PT	P1	1AW	sardine-vangst	pesca de sardinha	institutioneel	leenvertaling
PT	P1	1AW	Sociëteit	Sociedade	institutioneel	leenvertaling
PT	P1	1AW	vorst	monarca	institutioneel	leenvertaling
PT	P1	1AW	vreemde agenten	estranhos fiscais	institutioneel	leenvertaling
PT	P1	1AW	de uniformen van de 'Mocidade Portuguesa'	os uniformes da Mocidade Portuguesa	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	gemeenschappelijke ovens	fornos comunais	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	geroosterde sardines	sardinhas assadas	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	kabeljauwkoekjes	bolos de bacalhau	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	olijfolie	azeite	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Portwijn	vinho do Porto	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	rode anjers	cravos vermelhos	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	zeildoeken tenten	barracas de lona	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	brood in rozen te veranderen	transformar pães em rosas	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Dag van het Ras	Dia da Raça	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	gebruikelijke eerbetoon aan vroegere koningen	lembrado de como antes se homenageavam os reis	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Heilige Moederkerk	Santa Madre Igreja	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Moren	mouros	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	Onze Vrouwe van Fátima	Nossa Senhora de Fátima	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	verjaardagen van Camões	aniversário de Camões	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P1	1AW	karafje	três decilitros	eenheidsbegrip	naturalisering
PT	P1	1AW	zes sloffen	um ror de tabaco	eenheidsbegrip	naturalisering
PT	P1	1AW	eerste-de-beste	Zé-Niguém	idioom	naturalisering
PT	P1	1AW	naar de duivel en z'n ouwe moer	para o raio que nos parte	idioom	naturalisering
PT	P1	1AW	trillende van woede en angst	a tremor como varas verdes	idioom	naturalisering
PT	P1	1AW	PTT	CTT	institutioneel	naturalisering
PT	P1	1AW	wind	vento de solidão e montanha	idioom	omissie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P1	1AW	-	casa da Ajuda	institutioneel	omissie
PT	P1	1AW	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Taag	Tejo	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Helen	Hellen	eigen naam	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Simson	Sansão	eigen naam	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Dom Diniz	D. Dinis	historisch	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Guarda Nacional Republicana'	GNR	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Kapel	Capela	materieel-cult.	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	sardines	sardinhas	materieel-cult.	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	Lusitaniërs	lusitanos	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P1	1AW	dorp	terra	eco. & geo.	synonymie
PT	P1	1AW	gesjirp van de krekels	estrídulo das cegarregas	eco. & geo.	synonymie
PT	P1	1AW	krekels	ralos	eco. & geo.	synonymie
PT	P1	1AW	in dit gat	nesta aldeia	idioom	synonymie
PT	P1	1AW	belasting	licenças	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	bosbouw	Silvicultura	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	kroeg	taberna	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	Middelbare School	liceu Alexandre Herculano	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	onderbrigadier	fiscal auxiliar	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	pensionnetje	pensão	institutioneel	synonymie
PT	P1	1AW	eenvoudige boerenkleding	traje humilde das aldeãs	materieel-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	oude hooischuren	palheiros velhos	materieel-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	stokvis	bacalhau	materieel-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	vurenhouten tafels	mesas de pinho	materieel-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	geitenhoeder	cabreiro	sociaal-cult.	synonymie
PT	P1	1AW	haakwerk	a fazer renda	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	Braziliaanse wildernis	sertanejo Brasil	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P2	2MK	wee ons	ai de nós	idioom	absolute univers.
PT	P2	2MK	archivaris	conservador	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	belastinggeld	impostos públicos	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	belastingsplichtigen	contribuintes	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	klerken	oficiais	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2AP	plaatselijke autoriteiten	Governo Civil	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2AP	politie	Governo Civil	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	schrijvers	auxiliares de escrita	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	souschefs	subchefes	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2AP	spoorwegstation	Estação ferroviária	institutioneel	absolute univers.
PT	P2	2MK	handdoek	toalha de pano turco	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P2	2AP	na de thee	depois de lanchar	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P2	2MK	pasje	cartão de funcionário	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P2	2AP	tuin	quintal	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P2	2MK	peter en meter	padrinhos	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P2	2AP	havanna	charuto havano	materieel-cult.	bepaalde univers.
PT	P2	2AP	kisten mader	caixotes vinho da Madeira	materieel-cult.	bepaalde univers.
PT	P2	2AP	vorst- verrader en bespottelijke keizer uit de Braziliaanse wildernis * ([zie pagina 219])	um príncipe traidor, imperador irrisório do sertanejo Brasil	historisch	extratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	Assembleia * (sociëteit voor de gegoede burgerij van Penafiel)	<<Assembleia>>	institutioneel	extratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	avenida * (brede straat of laan, veelal met een beplante middenberm.)	avenida	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P2	2AP	bagaco * (sterk alcoholische drank gedestilleerd uit het afval van geperst druiven)	bagaco	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	vinho verde * (licht mousserende wijn uit Noord-Portugal)	vinho verde	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	Coimbra	Coimbra	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Lobito	Lobito	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Luanda	Luanda	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Penafiel	Penafiel	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Porto	Porto	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Portugal	Portugal	eco. & geo.	herhaling
PT	P2	2AP	Amaral	Amaral	eigenaam	herhaling
PT	P2	2AP	Dona Antonieta	Dona Antonieta	eigenaam	herhaling
PT	P2	2AP	kapitein Carvalho	capitão Carvalho	eigenaam	herhaling
PT	P2	2MK	Meneer José	Sr. José	eigenaam	herhaling
PT	P2	2MK	Meneer José	Sr. José	eigenaam	herhaling
PT	P2	2AP	Salazar	Salazar	historisch	herhaling
PT	P2	2AP	Dona Antonieta	Dona Antonieta	idioom	herhaling
PT	P2	2MK	fles aguardente	garrafa de aguardente	materieel-cult.	herhaling
PT	P2	2AP	Misericórdia	Misericórdia	materieel-cult.	herhaling
PT	P2	2MK	overheidsinstanties	repartições oficiais	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P2	2MK	overheidsdienst	serviço	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	beroepsregistratiekaart	cartão profissional	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P2	2MK	kaartensystemen	ficheiros	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P2	2MK	freelance onderzoeker	investigador	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P2	2MK	geheel volgens de regels is samengesteld uit een naam van zijn vader en een naam van zijn moeder	um do lado do pai, outro do lado da mãe	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P2	2AP	Iberisch schiereiland	Península Ibérica	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P2	2AP	trossen bananen	cachos de bananas	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P2	2AP	om te luisteren naar de Portugese uitzendingen van de BBC, de enige in Portugal hoorbare stem die niet in dienst van de Duitsers stond	para ouvirem as emissões em português da B.B.C., a única voz ouvida em Portugal, que não estava ao serviço dos alemães	historisch	leenvertaling
PT	P2	2AP	rechtmatige koning	o rei legítimo	historisch	leenvertaling
PT	P2	2AP	excellentie	excelência	idioom	leenvertaling
PT	P2	2MK	Meneer José	Sr. José	idioom	leenvertaling
PT	P2	2AP	aan de politie voldane belasting	o imposto à Polícia	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2MK	Algemeen Archief	Conservatória Geral	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	burgerziekenhuis	hospital civil	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	dat ik voor de militaire dienst was opgeroepen	que fui convocado para o serviço militar	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	opleiding voor reserveofficieren	o curso de oficiais milicianos	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	scheepvaartmaatschappij	Companhia de Navegação	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	School voor Diergeneeskunde	Escola de Medicina Veterinária	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	sergeantenschool	<<escola de sargentos>>	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	telegraafschappen	agências telegráficas	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	vaderlandse regering	Governo da Pátria	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2AP	vrijwillige brandweer	Bombeiros Voluntários	institutioneel	leenvertaling
PT	P2	2MK	archieven	arquivos	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	Burgerlijk Wetboek	Código Civil	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	Gedrageregels voor het Maatschappelijk Leven	Regras de Bem Viver em Sociedade	materieel-cult.	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P2	2AP	Grondwet	Constituição	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	sinaasappelbloesemwater	água de flor de laranja	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	Sint-Antonius-almanakken	Almanaques de Santo António	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	kastenaristocratie	aristocratismo de castas	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	Onze Lieve Vrouwe van Fátima	Nossa Senhora de Fátima	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P2	2MK	petekind	afilhada	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P2	2AP	koeterwaals	linguajares	idioom	naturalisering
PT	P2	2AP	smeerlap en schuinsmarcheerder	porco e infame	idioom	naturalisering
PT	P2	2AP	weledelgestrenge heer	senhoria	idioom	naturalisering
PT	P2	2AP	herenhuis	palacete	materieel-cult.	naturalisering
PT	P2	2MK	veel pap	muito pão e muito sal	materieel-cult.	naturalisering
PT	P2	2AP	Angolees	angolano	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Braziliaans	brasileiro	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	uit Afrika	das Áfricas	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Minet	Mimosos	eigenaam	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Pius	Pios	eigenaam	orth.aanpassing
PT	P2	2MK	chef	chefe	idioom	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	pappa	papá	idioom	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	compie	companhia	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	kapitein Carvalho	capitão Carvalho	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	sergeants	sargentos	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Evangelie	Evangelho	materieel-cult.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Reglement	Regulamento	materieel-cult.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	anti-salazarisme	anti-salazarismo	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	Christus	Cristo	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P2	2AP	internationale demo-liberale-judeo-moçonnieke communisme	o comunismo internacional demo-liberal-judeo-maçónico	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P2	2MK	doodskloppertje	bostriquídeos	eco. & geo.	synonymie
PT	P2	2MK	Dinges	Fulano de Tal	idioom	synonymie
PT	P2	2MK	Dingetje	Fulana de Tal	idioom	synonymie
PT	P2	2MK	doodgewone	mais correntes	idioom	synonymie
PT	P2	2MK	Haar Zo	Cicrana de Tal	idioom	synonymie
PT	P2	2MK	Hem Zus	Beltrano de Tal	idioom	synonymie
PT	P2	2AP	weledele heer	vocemecê	idioom	synonymie
PT	P2	2MK	Algemeen Archief van de Burgelijke Stand	Conservatória Geral do Registo Civil	institutioneel	synonymie
PT	P2	2MK	beambten	funcionários	institutioneel	synonymie
PT	P2	2MK	burgelijke stand	registo civil	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	burgemeester	Presidente da Câmara	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	Generale Staf van de Krijgsmacht	Estado-Maior do Exército	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	Generale Staten	Estados-Maiores	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	hogeschool	curso superior	institutioneel	synonymie
PT	P2	2MK	huisregels	regulamento disciplinar	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	internaten	colégios internos	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	kaderschool	Escola do Exército	institutioneel	synonymie
PT	P2	2MK	kantoorboekhandel	papelaria	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	korporaals	cabos mais servis	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	kroegjes	botequins	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	kroegjes	tascas	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	Ministerie van de Krijgsmacht	Ministério do Exército	institutioneel	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P2	2AP	opleidingscentrum	Centro de Instrução	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	pension	pensão	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	reservisten	milicianos	institutioneel	synonymie
PT	P2	2AP	biefstukken met gebakken aardappelen	bifes com batatas fritas	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	bordelen	prostíbulos	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	Compendium Staathuishoudkunde	Tratado de Economia Política	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	gasgenerator	gasogénio	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	Handboek Eerste Hulp Bij Ongelukken	Manual de Primeiros Socorros em Caso de Acidente	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	kaartenbakken	ficheiros	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	kaplaarzen	botas de campo	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	kolenkomfoors	[fogareiros] de carvão	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	negerfetisjen	manipansos dos pretos	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	pantoffels	chinelos	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	petroleumbranders	fogareiros de petróleo	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	portaal	patamar	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	ransel	bornal de farnel	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	regenjas	gabardina	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	reuzel	banha de porco	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	speelschort	bibe	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	tochtdeur van glas	guarda-vento envidraçado	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	tuchthuisuniform	uniforme do meu presídio	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	weitas	bolsa de rede	materieel-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	bedevaarten	romarias	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	dienstmeisjes	criadas	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	heilige Expeditus	Santo Expedito	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	klauteraar	tarimbeiro	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	oppasser	impedido	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2MK	petekind	madrinha	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	studieverlof	licença para estudos	sociaal-cult.	synonymie
PT	P2	2AP	wittebroodsweken	luas-de-mel	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	bergen	serras	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P3	3KP	Gardunhagebergte	serra da Gardunha	eco. & geo.	absolute univers.
PT	P3	3HL	geen cent	não dar um tostão	eenheidsbegrip	absolute univers.
PT	P3	3HL	halve meter van hem af lag	a três palmos de si	eenheidsbegrip	absolute univers.
PT	P3	3KP	vier kilometer	meio légua	eenheidsbegrip	absolute univers.
PT	P3	3KP	onvergefelijke fout	erro de palmatória	idioom	absolute univers.
PT	P3	3HL	puik goedje	Petróleo da Arábia	idioom	absolute univers.
PT	P3	3HL	dokter	médico da Caixa	institutioneel	absolute univers.
PT	P3	3KP	eerste motoren van de politie-escorte	os primeiros batedores da Guarda Nacional Republicana	institutioneel	absolute univers.
PT	P3	3KP	politie	Guarda	institutioneel	absolute univers.
PT	P3	3KP	premier van Portugal	o Presidente do Conselho de Ministros de Portugal	institutioneel	absolute univers.
PT	P3	3HL	betegelde balkonnetjes	varandas de azulejo	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	gehaakte spreij	colcha de crochet	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	glaasje bessensap	refrescos de groselha	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	lanen	avenidas	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	maïspap	papas de carolo	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	metro	metropolitano	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	om te eten vanmiddag	almoçar	materieel-cult.	absolute univers.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3KP	oude landhuis	a velha casa senhorial	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	plakken ham	fatias de presunto	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	spoorwegverbindingen	o ramal da Beira Baixa	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	twee borrels	dois tragos de bagaço	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	voor hem te koken	panelas de sopa	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	worst en kool	cozido	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3KP	worstjes	enchidos	materieel-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	bij je in de klas gezeten	foi da tua turma no liceu	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	dansgroepen	ranchos folclóricos	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	dienstmeisje	criada	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	halfbloed	mulato	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	kappers	barbeiros	sociaal-cult.	absolute univers.
PT	P3	3HL	als vormeloze keien op de mozaïeksteentjes van het trottoir	as pedras moles do passeio	materieel-cult.	auton.schepping
PT	P3	3KP	overzeese rijkdelen	terras do Ultramar	eco. & geo.	beperkte univers.
PT	P3	3KP	Porto	junto à foz do Douro	eco. & geo.	beperkte univers.
PT	P3	3KP	Dom Sebastião	Alcácer Quibir	historisch	beperkte univers.
PT	P3	3KP	vaarwel mijn geliefd Portugal,	adeusinha, ó pátria lusa	idioom	beperkte univers.
PT	P3	3KP	gendarmerie	Guarda Nacional Republicana	institutioneel	beperkte univers.
PT	P3	3HL	espressoautomaat	maquina de café	materieel-cult.	beperkte univers.
PT	P3	3HL	glaasje port	cálice de vinho do Porto	materieel-cult.	beperkte univers.
PT	P3	3HL	koolsoep	sopa de hortaliça	materieel-cult.	beperkte univers.
PT	P3	3KP	man God	o menino Jesus	sociaal-cult.	beperkte univers.
PT	P3	3HL	Lourenço Marques* (vroegere naam van Maputo, de hoofdstad van Mozambique.)	Lourenço Marques	eco. & geo.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Admiraal * (Almérigo Tomás, president van Portugal van 1958-1974)	almirante	historisch	extratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	doutor Augusto Mendes	doutor Augusto Mendes	idioom	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Frelimo * (het <i>Frente de Libertação de Moçambique</i> , Bevrijdingsfront van Mozambique.)	Frelimo	institutioneel	extratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	[glaasjes] <i>jeropiga</i>	golinhos de jeropiga	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	bagaço * (van wijndruiven gestookte sterkedrank.)	bagaço	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Fonte * (het water dat via het aquaduct Lissabon binnenkwam, werd via een watertoren annex waterreservoir (<i>mãe d'água</i>) naar diverse openbare drinkplaatsen, <i>fontes</i> , gepompt, het equivalent van onze dorps- of stadspompen. De meeste bestaan nog, vaak kunstig versierd met azulejos, wandtegeltjes. De fonte (spreek uit: font) waar het hier om gaat, is een soort direct verlengstuk van de watertoren en bestaat slechts uit een kale wand met een bak en vier kranen.)	fonte	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	glaasjes <i>vinho verde</i>	tacinhas de vinho verde	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Monsanto * (uitgestrekt park en bos bij Lissabon, waarin ook een camping ligt.)	Monsanto	materieel-cult.	extratekst.toelicht.

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3HL	sanzala * (traditionele Afrikaanse naam voor dorp, ook gebruikt als aanduiding voor woonverblijven van slaven en bedienden.)	sanzala	materieel-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	musseques* (krottenwijk in Afrika)	musseques	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	<i>retornado</i>	retornado	sociaal-cult.	extratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	Alpedrinha	Alpedrinha	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Amadora	Amadora	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Buraca	Buraca	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Campo de Santana	Campo de Santana	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Castelo Branco	Castelo Branco	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Cunhal	Cunhal	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Douro	Douro	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Europa	Europa	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Fangaias	Fangaias	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Fundão	Fundão	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Guadiana	Guadiana	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Luanda	Luanda	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Mueda	Mueda	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Muxima	Muxima	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	pension in Calhariz	uma pensão do Calhariz	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Porto	Porto	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3KP	Rio de Janeiro	Rio de Janeiro	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	Sete Rios	Sete Rios	eco. & geo.	herhaling
PT	P3	3HL	vijfhonderd escudo	quinhentos escudos	eenheidsbegrip	herhaling
PT	P3	3HL	Abílio	Abílio	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Adolfo	Adolfo	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Afonso Costa	Afonso Costa	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Agostinho	Agostinho	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Amável	Amável	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Ana Maria	Ana Maria	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	António de Spínola	António de Spínola	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Bocalinda	Bocalinda	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Celestino	Celestino	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Damaia	Damaia	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Dona Laura	Dona Laura	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Dona Márcia	Dona Márcia	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	doutor Augusto Mendes	doutor Augusto Mendes	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	doutor Oliveira Salazar	doutor Oliveira Salazar	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Duarte	Duarte	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Eusébio	Eusébio	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Fernando	Fernando	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Firmino	Firmino	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Ilídio	Ilídio	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Inês	Inês	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Jesus Correia	Jesus Correia	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	land van Humberto	o chão do Humberto	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Larau	Larau	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Manuel Zeferino	Manuel Zeferino	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Marcello Caetano	Marcello Caetano	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Maria Otília Alves Nunes	Maria Otília Alves Nunes	eigenaam	herhaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3HL	meneer Honório	senhor Honório	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	meneer Honório	senhor Honório	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Meneer Mendes	O senhor Mendes	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	nicht Esmeralda	prima Esmeralda	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	nicht Esmeralda	prima Esmeralda	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Nicolau	Nicolau	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Omar	Omar	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	oom Venâncio	tio Venâncio	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	oom Venâncio	tio Venâncio	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Osório	Osório	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Otília	Otília	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Policarpo	Policarpo	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Ressurreição	Ressurreição	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Trindade	Trindade	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	Victor	Victor	eigenaam	herhaling
PT	P3	3HL	wijkagent Salgado	o chefe Salgado	eigenaam	herhaling
PT	P3	3KP	Dona Laura	Dona Laura	idioom	herhaling
PT	P3	3KP	doutor Oliveira Salazar	doutor Oliveira Salazar	idioom	herhaling
PT	P3	3HL	café	café	institutioneel	herhaling
PT	P3	3HL	cafés	cafés	institutioneel	herhaling
PT	P3	3HL	in de Bairro da Encarnação	no Bairro da Encarnação	materieel-cult.	herhaling
PT	P3	3HL	kalender van Mobil	calendário Mobil	materieel-cult.	herhaling
PT	P3	3KP	Palácio de Cristal	Palácio de Cristal	materieel-cult.	herhaling
PT	P3	3KP	Praça do Comércio	na Praça do Comércio	materieel-cult.	herhaling
PT	P3	3HL	Rua da Mãe d'Água	Rua da Mãe-d'Água	materieel-cult.	herhaling
PT	P3	3KP	Descartes	Descartes	sociaal-cult.	herhaling
PT	P3	3HL	Encarnação	Encarnação	sociaal-cult.	herhaling
PT	P3	3KP	Lavoisier	Lavoisier	sociaal-cult.	herhaling
PT	P3	3KP	Newton	Newton	sociaal-cult.	herhaling
PT	P3	3HL	weg door het oerwoud	na picada	eco. & geo.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	Europa van keizer Augustus	Europa de Augusto	historisch	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	Vijf Oktober en het uitroepen van de republiek	e a República	historisch	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	Doorgaande Revolutionaire Proces waar het land toen in verwickeld was	devido ao Processo Revolucionário em Curso	institutioneel	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Binaca-tandpasta	dentífrico Binaca	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	kazerne aan het Largo do Carmo	no quartel do Carmo	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	kobaltbehandeling	o cobalto	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Lijn zevenenveertig	o quarenta e sete	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	met een kruik in bed	botija	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	met olijfolie bereid brood	pão de azeite	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	Sandeman-port	vinho Sandeman	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	verkeer van de Alameda da Encarnação	trânsito da Encarnação	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	wandtegeltjes	azulejo	materieel-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	begravenistoet	funeral	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	Dat leraartje uit Coimbra, die Salazar,	O professor de Coimbra	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3HL	grijze maartse middag van Encarnação	no meio-dia cinzento da Encarnação	sociaal-cult.	intratekst.toelicht.
PT	P3	3KP	mannen en muilezels	homens e mulas	eco. & geo.	leenvertaling
PT	P3	3KP	terrein van Roodbaard	o lugar do Barba Ruiva	eigenaam	leenvertaling

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3KP	eerste twee slachtoffers van de revolutie	as duas primeiras vítimas da revolução	historisch	leenvertaling
PT	P3	3KP	op Vijf Oktober, Veertien December, Achtentwintig Mei, Zevenentwintig Juli, Vijfentwintig April, Achtentwintig September, Elf Maart, Vijfentwintig November, de grote oorlogen, de kleine oorlogen,	Cinco de Outubro, ao Catorze de Dezembro, ao Vinte e Oito de Maio, ao Vinte e Sete de Julho, ao Vinte e Cinco de Abril, ao Vinte e Oito de Setembro, ao Onze de Março, Vinte e Cinco de Novembro, às grandes guerras, às pequenas guerras	historisch	leenvertaling
PT	P3	3KP	Die klotezee die ons in heden en verleden steeds weer in de misère stort	O cabrão do mar que sempre foi e sempre será a nossa desgraça	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	fadozangerachtige korporaal	um cabo afadisto	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	meneer Honório	senhor Honório	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	Meneer Mendes	O senhor Mendes	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	nicht Esmeralda	prima Esmeralda	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	oom Venâncio	tio Venâncio	idioom	leenvertaling
PT	P3	3HL	Algemene Dienst	Serviço Geral	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3KP	Beweging van Strijdkrachten	Movimento das Forças Armadas	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3HL	compagnieën	companhias	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3KP	hoofd van de Portugese Jeugdbeweging	o Comissário da Mocidade Portuguesa	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3KP	Junta van Nationale Redding	Junta de Salvação Nacional	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3HL	Kankerinstituut	Instituto do Cancro	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3KP	minister van Koloniale Zaken	Ministro das Colónias	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3HL	Organisatie	Organização	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3HL	politieke politie	polícia política	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3KP	Republikeinse Garde	GNR	institutioneel	leenvertaling
PT	P3	3HL	aardewerk bord uit de Algarve	prato de louça do Algarve	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	en ze stopten om water te drinken uit de bronnen	e paravam para beberem água das fontes	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	fles port	uma garrafa de Porto	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	gele trui	camisola amarela	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	Sint-Paulusfort	Fortaleza de São Paulo	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	tegeltjes van Benfica	azulejos de Benfica	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	thee met citroen	chás de limão	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	treurige versleten weduwejurken	gastos vestidos tristes de viúva	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	truffels met ei	criadilhas com ovo	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	zoute bron	fonte salgada	materieel-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	dorpsarts	médico de aldeia	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	inclusief de verzen van Camões, want welk miserabel land heeft nou een halfblinde dichter als nationale held?	mais as estrofes de Camões, que só um país miserável tem um poeta zanolho como herói nacional	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	op de tv waren dansgroepen	a dar na televisão os ranchos folclóricos	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3HL	piepklein oud vrouwtje met een doek om haar schouders	uma minúscula velha de xaile	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	s zondags naar de mis	a missa aos domingos	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	terugkeer van Amável na meer dan twintig jaar in Angola	o regresso do Amável, que há mais de vinte anos fazia vida em Angola	sociaal-cult.	leenvertaling
PT	P3	3KP	kwart mudden	alqueires	eenheidsbegrip	naturalisering
PT	P3	3KP	schepel bonen	alquires de feijão	eenheidsbegrip	naturalisering
PT	P3	3HL	buurtwifven	comadres	idioom	naturalisering
PT	P3	3HL	dat ik 'm smeerde of ondergronds ging	que eu me pirasse a salto, ou que entrasse na clandestinidade	idioom	naturalisering

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3HL	je bent bleek	estás verde	idioom	naturalisering
PT	P3	3HL	klotetijd	um tomate de tempo	idioom	naturalisering
PT	P3	3HL	wijkagent Salgado	o chefe Salgado	idioom	naturalisering
PT	P3	3HL	belastingbrievenblauw	azul de papel selado	materieel-cult.	naturalisering
PT	P3	3HL	mosterd	mostarda	materieel-cult.	naturalisering
PT	P3	3KP	ontbijt van broodpap met koffie	sopas de café com leite	materieel-cult.	naturalisering
PT	P3	3KP	rijstebrei	arroz-doce	materieel-cult.	naturalisering
PT	P3	3HL	spoorwegverbindingen	o ramal da Beira Baixa	eco. & geo.	omissie
PT	P3	3HL	Afrika	África	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Afrika	África	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Brazilië	Brasil	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Guinee	Guiné	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	Kaapverdianen	cabo-verdianos	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Lissabon	Lisboa	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	maniok	mandioca	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	Mozambique	Moçambique	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Taag	Tejo	eco. & geo.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	27 april 1974	no dia vinte e cinco de abril de mil novecentos e setenta e quatro	historisch	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	Caesar	César	historisch	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	dood van Stalin	a morte de Estaline	historisch	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	majoer Albuquerque	major Albuquerque	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	PIDE	Pide	institutioneel	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	aquaduct	aqueduto	materieel-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	anarchist	anarquista	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	fandango's	fandangos	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	FC Porto	Futebol Clube Porto	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	malaria	malária	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	monarchist	monarquista	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3KP	vira's	víras	sociaal-cult.	orth.aanpassing
PT	P3	3HL	herdershond	cachorro de rebanho	eco. & geo.	synonymie
PT	P3	3KP	land van Humberto	o chão do Humberto	eco. & geo.	synonymie
PT	P3	3HL	oerwoud	mata	eco. & geo.	synonymie
PT	P3	3KP	in een of ander afgelegen boerenhol	lá no cu-de-judas	idioom	synonymie
PT	P3	3HL	nikkers	pretos	idioom	synonymie
PT	P3	3KP	volk aan te spreken	dirigir se ao País	idioom	synonymie
PT	P3	3HL	garen-en-bandwinkel	capelista	institutioneel	synonymie
PT	P3	3KP	in de winkel van dat dorpje	à venda na pequena aldeia	institutioneel	synonymie
PT	P3	3HL	kaderlid	funcionário	institutioneel	synonymie
PT	P3	3HL	kazerne	quartel	institutioneel	synonymie
PT	P3	3KP	kroeg van Henriqueta	taberna da Henriqueta	institutioneel	synonymie
PT	P3	3HL	kruidenierszaak	mercearia	institutioneel	synonymie
PT	P3	3HL	leger	Exército	institutioneel	synonymie
PT	P3	3KP	pastoor Alberto	padre Alberto	institutioneel	synonymie
PT	P3	3HL	appel	pêro	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	bestelmand	cesta de marçano	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	boerderijtjes	quintarolas	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	geitenkaasjes	queijos de cabra	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	gerookte spek	toucinho fumado	materieel-cult.	synonymie

Bijlage 11: Corpus CSE's

L	P	VT	TT	ST	Category	Strategy
PT	P3	3KP	groene beslagkom	tupperware verde em forma de abóbada	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	kaaspersen	cinchos	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	kippensoep	canja	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	kool	grelos	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	koolplanten	couves	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	kop koffie en een cognacje	golinhos de café e conhaque	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	meringuepudding	farófas	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	mijn	minas	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	olijfolie	azeite	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	ovenshotels	pirex	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	putten	poças	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	rolluik	fita da persiana	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	schepraderen	noras	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	slaapmatjes	esteiras	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	sluier	mantilha	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	soep	caldo	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	wegdek van Lissabon	o empedrado de Lisboa	materieel-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	dodewake	velório	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	God	Deus	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	kleermaker	alfaiate	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	maçons uit vrijmetselaarsloges	mestres de lojas maçónicas	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	malaria	sezões	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	paasprocessie	procissões de sábado de aleluia	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	Ronde van Portugal	a volta a Portugal em bicicleta	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	Sporting-supporter	que torcia pelo Sporting	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	tropenkoorts	paludismo	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3KP	Wielerronde van Portugal	a Volta a Portugal em Bicicleta	sociaal-cult.	synonymie
PT	P3	3HL	zigeuners	ciganos	sociaal-cult.	synonymie

Row Labels	Column Labels											
	herhaling	orth.aanpassi	beperkte univ	extratekst.toe	intratekst.toe	leenvertaling	synonymie	absolute univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total
AF	230	65	55	61	57	166	104	94	39	6	2	879
eco. & geo.	47	25	14	14	12	33	27	9	1	3	1	186
eenheidsbegrip	2	3	0	1	2	1	1	2	1	0	0	13
eigenaam	135	5	1	2	0	2	0	0	0	0	1	146
historisch	2	0	0	4	1	5	1	0	0	0	0	13
idloom	6	11	2	10	1	22	9	14	14	2	0	91
institutioneel	12	8	0	4	12	26	18	9	9	0	0	98
materieel-cult.	11	3	18	12	17	48	31	39	7	1	0	187
sociaal-cult.	15	10	20	14	12	29	17	21	7	0	0	145
BR	180	56	26	57	37	135	129	63	28	6	3	720
eco. & geo.	43	20	8	26	13	31	44	7	0	1	1	194
eenheidsbegrip	0	0	0	1	1	2	1	0	4	0	0	9
eigenaam	116	15	0	0	1	11	1	0	1	2	0	147
historisch	1	1	0	0	2	5	0	0	0	0	0	9
idloom	5	5	1	14	2	11	14	13	10	2	1	78
institutioneel	6	4	1	0	2	15	16	10	2	0	0	56
materieel-cult.	5	7	8	9	12	35	35	30	10	1	0	152
sociaal-cult.	4	4	8	7	4	25	18	3	1	0	1	75
PT	149	47	23	24	39	102	115	60	22	3	6	590
eco. & geo.	40	16	4	3	3	12	7	7	0	1	0	93
eenheidsbegrip	3	0	1	0	3	0	0	3	4	0	0	14
eigenaam	62	4	2	0	0	2	0	0	0	0	0	70
historisch	6	4	2	2	4	12	0	0	0	0	1	31
idloom	6	2	4	2	1	11	10	3	11	1	0	51
institutioneel	14	6	3	5	9	25	32	13	1	1	0	109
materieel-cult.	8	5	6	9	13	24	45	26	6	0	2	144
sociaal-cult.	10	10	1	3	6	16	21	8	0	0	3	78
Grand Total	559	168	104	142	133	403	348	217	89	15	11	2189

Row Labels	Column Labels											
	herhaling	orth.aanpassi	beperkte univ	extratekst.toe	intratekst.toe	leenvertaling	synonymie	absolute univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total
AF	26,2%	7,4%	6,3%	6,9%	6,5%	18,9%	11,8%	10,7%	4,4%	0,7%	0,2%	100,0%
eco. & geo.	25,3%	13,4%	7,5%	7,5%	6,5%	17,7%	14,5%	4,8%	0,5%	1,6%	0,5%	100,0%
eenheidsbegrip	15,4%	23,1%	0,0%	7,7%	15,4%	7,7%	7,7%	15,4%	7,7%	0,0%	0,0%	100,0%
eigenaam	92,5%	3,4%	0,7%	1,4%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	100,0%
historisch	15,4%	0,0%	0,0%	30,8%	7,7%	38,5%	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	6,6%	12,1%	2,2%	11,0%	1,1%	24,2%	9,9%	15,4%	15,4%	2,2%	0,0%	100,0%
institutioneel	12,2%	8,2%	0,0%	4,1%	12,2%	26,5%	18,4%	9,2%	9,2%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	5,9%	1,6%	9,6%	6,4%	9,1%	25,7%	16,6%	20,9%	3,7%	0,5%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	10,3%	6,9%	13,8%	9,7%	8,3%	20,0%	11,7%	14,5%	4,8%	0,0%	0,0%	100,0%
BR	25,0%	7,8%	3,6%	7,9%	5,1%	18,8%	17,9%	8,8%	3,9%	0,8%	0,4%	100,0%
eco. & geo.	22,2%	10,3%	4,1%	13,4%	6,7%	16,0%	22,7%	3,6%	0,0%	0,5%	0,5%	100,0%
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	11,1%	22,2%	11,1%	0,0%	44,4%	0,0%	0,0%	100,0%
eigenaam	78,9%	10,2%	0,0%	0,0%	0,7%	7,5%	0,7%	0,0%	0,7%	1,4%	0,0%	100,0%
historisch	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	55,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	6,4%	6,4%	1,3%	17,9%	2,6%	14,1%	17,9%	16,7%	12,8%	2,6%	1,3%	100,0%
institutioneel	10,7%	7,1%	1,8%	0,0%	3,6%	26,8%	28,6%	17,9%	3,6%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	3,3%	4,6%	5,3%	5,9%	7,9%	23,0%	23,0%	19,7%	6,6%	0,7%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	5,3%	5,3%	10,7%	9,3%	5,3%	33,3%	24,0%	4,0%	1,3%	0,0%	1,3%	100,0%
PT	25,3%	8,0%	3,9%	4,1%	6,6%	17,3%	19,5%	10,2%	3,7%	0,5%	1,0%	100,0%
eco. & geo.	43,0%	17,2%	4,3%	3,2%	3,2%	12,9%	7,5%	7,5%	0,0%	1,1%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	21,4%	0,0%	7,1%	0,0%	21,4%	0,0%	0,0%	21,4%	28,6%	0,0%	0,0%	100,0%
eigenaam	88,6%	5,7%	2,9%	0,0%	0,0%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	19,4%	12,9%	6,5%	6,5%	12,9%	38,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,2%	100,0%
idioom	11,8%	3,9%	7,8%	3,9%	2,0%	21,6%	19,6%	5,9%	21,6%	2,0%	0,0%	100,0%
institutioneel	12,8%	5,5%	2,8%	4,6%	8,3%	22,9%	29,4%	11,9%	0,9%	0,9%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	5,6%	3,5%	4,2%	6,3%	9,0%	16,7%	31,3%	18,1%	4,2%	0,0%	1,4%	100,0%
sociaal-cult.	12,8%	12,8%	1,3%	3,8%	7,7%	20,5%	26,9%	10,3%	0,0%	0,0%	3,8%	100,0%
Grand Total	25,5%	7,7%	4,8%	6,5%	6,1%	18,4%	15,9%	9,9%	4,1%	0,7%	0,5%	100,0%

Bijlage 12

Tabellen CSE's zonder eigennamen

Count of TT Row Labels	Column Labels											
	herhaling	orth.aanpassi	beperkte univ	extratekst.toe	intratekst.toe	leenvertaling	synonymie	absolute univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total
AF	95	60	54	59	57	164	104	94	39	6	1	733
eco. & geo.	47	25	14	14	12	33	27	9	1	3	1	186
eenheidsbegrip	2	3	0	1	2	1	1	2	1	0	0	13
historisch	2	0	0	4	1	5	1	0	0	0	0	13
idioom	6	11	2	10	1	22	9	14	14	2	0	91
institutioneel	12	8	0	4	12	26	18	9	9	0	0	98
materieel-cult.	11	3	18	12	17	48	31	39	7	1	0	187
sociaal-cult.	15	10	20	14	12	29	17	21	7	0	0	145
BR	64	41	26	57	36	124	128	63	27	4	3	573
eco. & geo.	43	20	8	26	13	31	44	7	0	1	1	194
eenheidsbegrip	0	0	0	1	1	2	1	0	4	0	0	9
historisch	1	1	0	0	2	5	0	0	0	0	0	9
idioom	5	5	1	14	2	11	14	13	10	2	1	78
institutioneel	6	4	1	0	2	15	16	10	2	0	0	56
materieel-cult.	5	7	8	9	12	35	35	30	10	1	0	152
sociaal-cult.	4	4	8	7	4	25	18	3	1	0	1	75
PT	87	43	21	24	39	100	115	60	22	3	6	520
eco. & geo.	40	16	4	3	3	12	7	7	0	1	0	93
eenheidsbegrip	3	0	1	0	3	0	0	3	4	0	0	14
historisch	6	4	2	2	4	12	0	0	0	0	1	31
idioom	6	2	4	2	1	11	10	3	11	1	0	51
institutioneel	14	6	3	5	9	25	32	13	1	1	0	109
materieel-cult.	8	5	6	9	13	24	45	26	6	0	2	144
sociaal-cult.	10	10	1	3	6	16	21	8	0	0	3	78
Grand Total	246	144	101	140	132	388	347	217	88	13	10	1826

Count of TT Row Labels	Column Labels											
	herhaling	orth.aanpassi	beperkte	unix	extratekst.toe	intratekst.toe	leenvertaling	synonymie	absolute	univ.naturalisering	omissie	auton.schepp
AF	13,0%	8,2%	7,4%	8,0%	7,8%	22,4%	14,2%	12,8%	5,3%	0,8%	0,1%	100,0%
eco. & geo.	25,3%	13,4%	7,5%	7,5%	6,5%	17,7%	14,5%	4,8%	0,5%	1,6%	0,5%	100,0%
eenheidsbegrip	15,4%	23,1%	0,0%	7,7%	15,4%	7,7%	7,7%	15,4%	7,7%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	15,4%	0,0%	0,0%	30,8%	7,7%	38,5%	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	6,6%	12,1%	2,2%	11,0%	1,1%	24,2%	9,9%	15,4%	15,4%	2,2%	0,0%	100,0%
institutioneel	12,2%	8,2%	0,0%	4,1%	12,2%	26,5%	18,4%	9,2%	9,2%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	5,9%	1,6%	9,6%	6,4%	9,1%	25,7%	16,6%	20,9%	3,7%	0,5%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	10,3%	6,9%	13,8%	9,7%	8,3%	20,0%	11,7%	14,5%	4,8%	0,0%	0,0%	100,0%
BR	11,2%	7,2%	4,5%	9,9%	6,3%	21,6%	22,3%	11,0%	4,7%	0,7%	0,5%	100,0%
eco. & geo.	22,2%	10,3%	4,1%	13,4%	6,7%	16,0%	22,7%	3,6%	0,0%	0,5%	0,5%	100,0%
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	11,1%	22,2%	11,1%	0,0%	44,4%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	55,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	6,4%	6,4%	1,3%	17,9%	2,6%	14,1%	17,9%	16,7%	12,8%	2,6%	1,3%	100,0%
institutioneel	10,7%	7,1%	1,8%	0,0%	3,6%	26,8%	28,6%	17,9%	3,6%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	3,3%	4,6%	5,3%	5,9%	7,9%	23,0%	23,0%	19,7%	6,6%	0,7%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	5,3%	5,3%	10,7%	9,3%	5,3%	33,3%	24,0%	4,0%	1,3%	0,0%	1,3%	100,0%
PT	16,7%	8,3%	4,0%	4,6%	7,5%	19,2%	22,1%	11,5%	4,2%	0,6%	1,2%	100,0%
eco. & geo.	43,0%	17,2%	4,3%	3,2%	3,2%	12,9%	7,5%	7,5%	0,0%	1,1%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	21,4%	0,0%	7,1%	0,0%	21,4%	0,0%	0,0%	21,4%	28,6%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	19,4%	12,9%	6,5%	6,5%	12,9%	38,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,2%	100,0%
idioom	11,8%	3,9%	7,8%	3,9%	2,0%	21,6%	19,6%	5,9%	21,6%	2,0%	0,0%	100,0%
institutioneel	12,8%	5,5%	2,8%	4,6%	8,3%	22,9%	29,4%	11,9%	0,9%	0,9%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	5,6%	3,5%	4,2%	6,3%	9,0%	16,7%	31,3%	18,1%	4,2%	0,0%	1,4%	100,0%
sociaal-cult.	12,8%	12,8%	1,3%	3,8%	7,7%	20,5%	26,9%	10,3%	0,0%	0,0%	3,8%	100,0%
Grand Total	13,5%	7,9%	5,5%	7,7%	7,2%	21,2%	19,0%	11,9%	4,8%	0,7%	0,5%	100,0%

Bijlage 13
Tabellen en grafieken alle CSE's
Aantallen

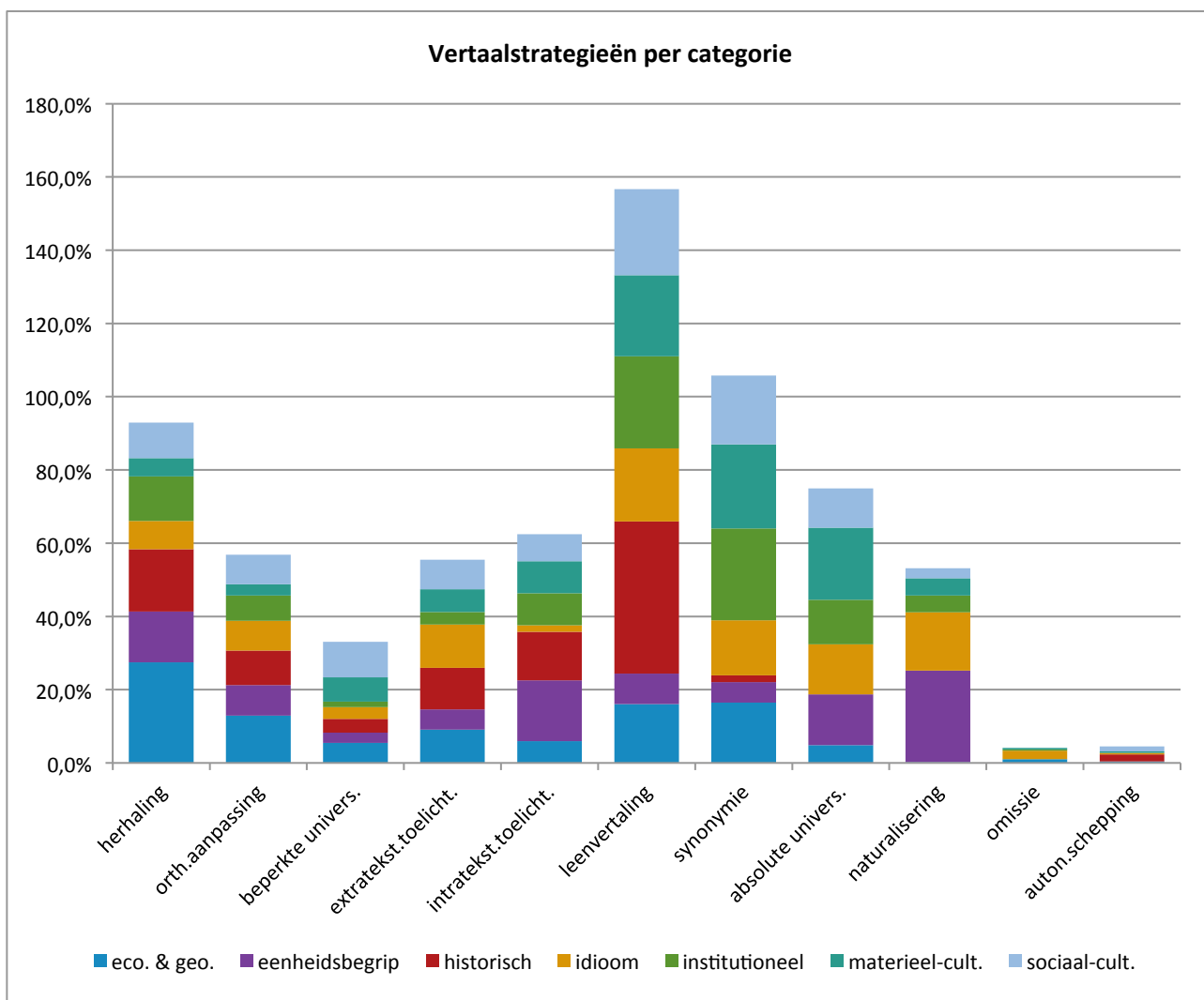
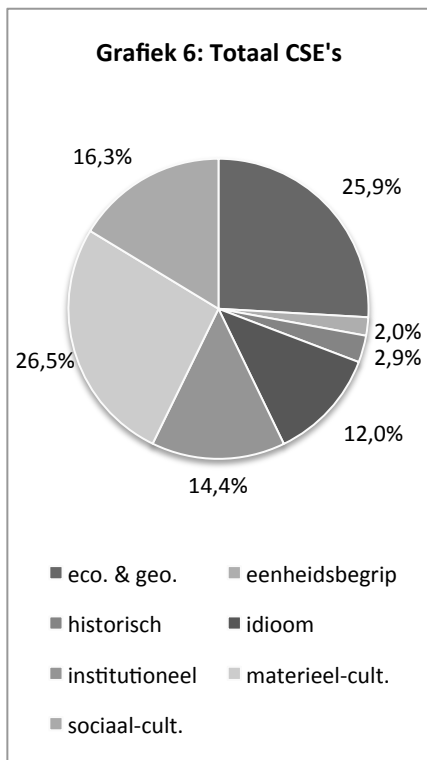
Count of TT Row Labels	Column Labels							Grand Total
	eco. & geo.	eenheidsbegr	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	
herhaling	130	5	9	17	32	24	29	246
orth.aanpassing	61	3	5	18	18	15	24	144
beperkte univers.	26	1	2	7	4	32	29	101
extratekst.toelicht.	43	2	6	26	9	30	24	140
intratekst.toelicht.	28	6	7	4	23	42	22	132
leenvertaling	76	3	22	44	66	107	70	388
synonymie	78	2	1	33	66	111	56	347
absolute univers.	23	5	0	30	32	95	32	217
naturalisering	1	9	0	35	12	23	8	88
omissie	5	0	0	5	1	2	0	13
auton.schepping	2	0	1	1	0	2	4	10
Grand Total	473	36	53	220	263	483	298	1826

% per kolom

Count of TT Row Labels	Column Labels							Grand Total
	eco. & geo.	eenheidsbegr	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	
herhaling	27,5%	13,9%	17,0%	7,7%	12,2%	5,0%	9,7%	13,5%
orth.aanpassing	12,9%	8,3%	9,4%	8,2%	6,8%	3,1%	8,1%	7,9%
beperkte univers.	5,5%	2,8%	3,8%	3,2%	1,5%	6,6%	9,7%	5,5%
extratekst.toelicht.	9,1%	5,6%	11,3%	11,8%	3,4%	6,2%	8,1%	7,7%
intratekst.toelicht.	5,9%	16,7%	13,2%	1,8%	8,7%	8,7%	7,4%	7,2%
leenvertaling	16,1%	8,3%	41,5%	20,0%	25,1%	22,2%	23,5%	21,2%
synonymie	16,5%	5,6%	1,9%	15,0%	25,1%	23,0%	18,8%	19,0%
absolute univers.	4,9%	13,9%	0,0%	13,6%	12,2%	19,7%	10,7%	11,9%
naturalisering	0,2%	25,0%	0,0%	15,9%	4,6%	4,8%	2,7%	4,8%
omissie	1,1%	0,0%	0,0%	2,3%	0,4%	0,4%	0,0%	0,7%
auton.schepping	0,4%	0,0%	1,9%	0,5%	0,0%	0,4%	1,3%	0,5%
Grand Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

% per rij

Count of TT Row Labels	Column Labels							Grand Total
	eco. & geo.	eenheidsbegr	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	
herhaling	52,8%	2,0%	3,7%	6,9%	13,0%	9,8%	11,8%	100,0%
orth.aanpassing	42,4%	2,1%	3,5%	12,5%	12,5%	10,4%	16,7%	100,0%
beperkte univers.	25,7%	1,0%	2,0%	6,9%	4,0%	31,7%	28,7%	100,0%
extratekst.toelicht.	30,7%	1,4%	4,3%	18,6%	6,4%	21,4%	17,1%	100,0%
intratekst.toelicht.	21,2%	4,5%	5,3%	3,0%	17,4%	31,8%	16,7%	100,0%
leenvertaling	19,6%	0,8%	5,7%	11,3%	17,0%	27,6%	18,0%	100,0%
synonymie	22,5%	0,6%	0,3%	9,5%	19,0%	32,0%	16,1%	100,0%
absolute univers.	10,6%	2,3%	0,0%	13,8%	14,7%	43,8%	14,7%	100,0%
naturalisering	1,1%	10,2%	0,0%	39,8%	13,6%	26,1%	9,1%	100,0%
omissie	38,5%	0,0%	0,0%	38,5%	7,7%	15,4%	0,0%	100,0%
auton.schepping	20,0%	0,0%	10,0%	10,0%	0,0%	20,0%	40,0%	100,0%
Grand Total	25,9%	2,0%	2,9%	12,0%	14,4%	26,5%	16,3%	100,0%

Bijlage 14

Tabellen en grafieken CSE's uit Afrika

Aantallen

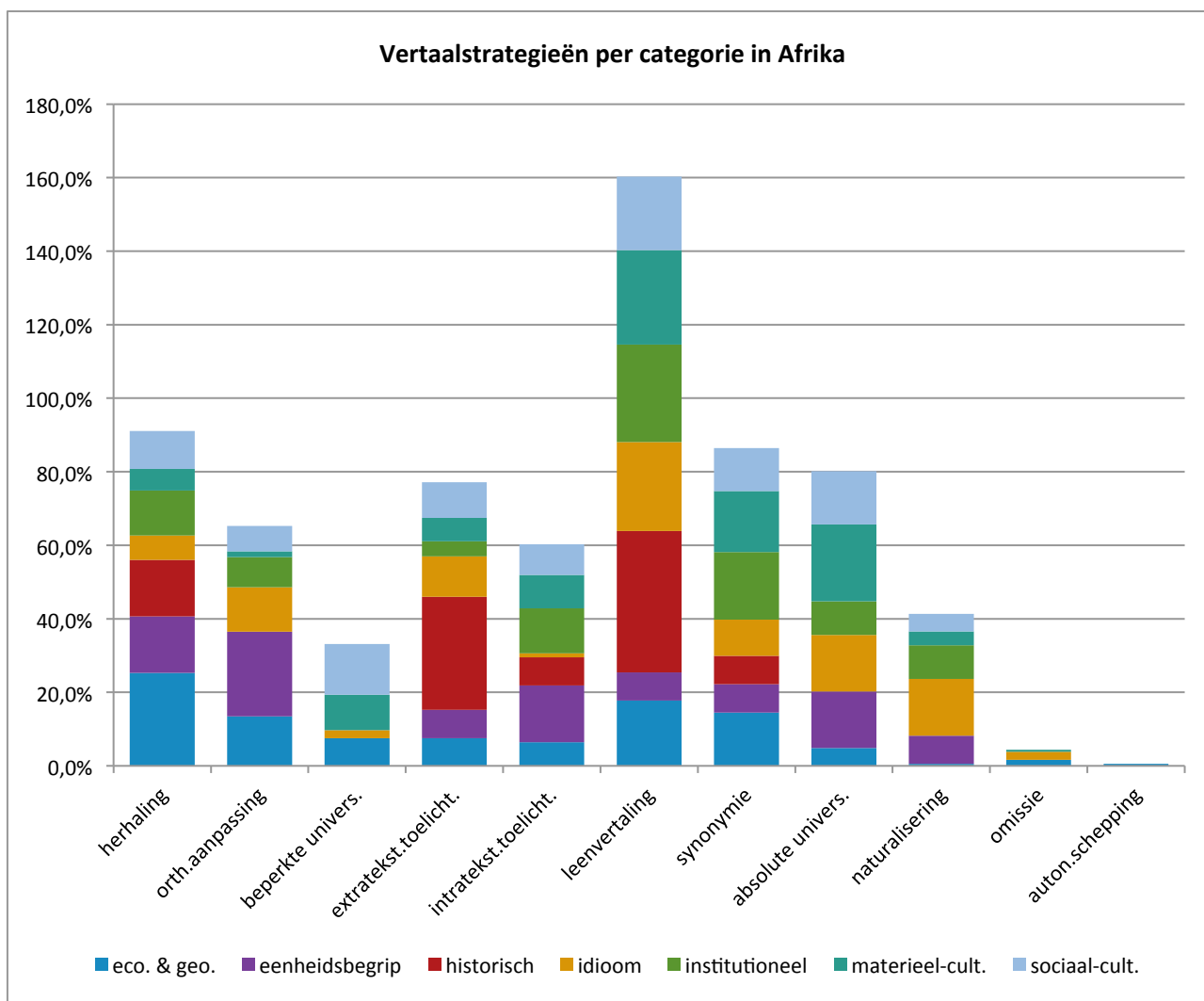
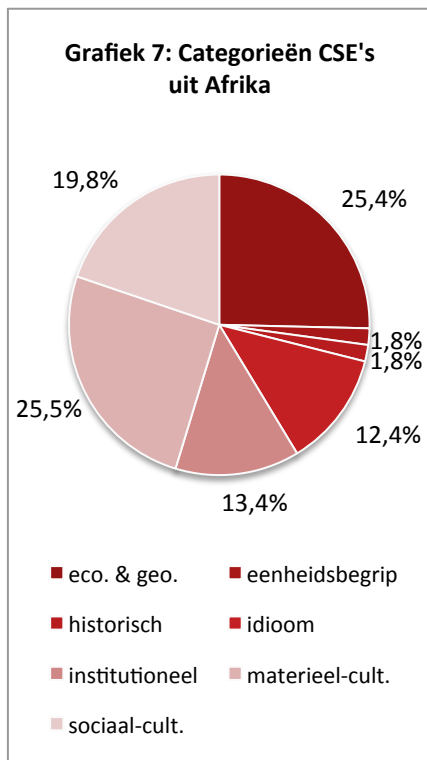
Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
AF	186	13	13	91	98	187	145	733
herhaling	47	2	2	6	12	11	15	95
orth.aanpassing	25	3	0	11	8	3	10	60
beperkte univers.	14	0	0	2	0	18	20	54
extratekst.toelicht.	14	1	4	10	4	12	14	59
intratekst.toelicht.	12	2	1	1	12	17	12	57
leenvertaling	33	1	5	22	26	48	29	164
synonymie	27	1	1	9	18	31	17	104
absolute univers.	9	2	0	14	9	39	21	94
naturalisering	1	1	0	14	9	7	7	39
omissie	3	0	0	2	0	1	0	6
auton.schepping	1	0	0	0	0	0	0	1
Grand Total	186	13	13	91	98	187	145	733

% per kolom

Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
AF	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
herhaling	25,3%	15,4%	15,4%	6,6%	12,2%	5,9%	10,3%	13,0%
orth.aanpassing	13,4%	23,1%	0,0%	12,1%	8,2%	1,6%	6,9%	8,2%
beperkte univers.	7,5%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	9,6%	13,8%	7,4%
extratekst.toelicht.	7,5%	7,7%	30,8%	11,0%	4,1%	6,4%	9,7%	8,0%
intratekst.toelicht.	6,5%	15,4%	7,7%	1,1%	12,2%	9,1%	8,3%	7,8%
leenvertaling	17,7%	7,7%	38,5%	24,2%	26,5%	25,7%	20,0%	22,4%
synonymie	14,5%	7,7%	7,7%	9,9%	18,4%	16,6%	11,7%	14,2%
absolute univers.	4,8%	15,4%	0,0%	15,4%	9,2%	20,9%	14,5%	12,8%
naturalisering	0,5%	7,7%	0,0%	15,4%	9,2%	3,7%	4,8%	5,3%
omissie	1,6%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,5%	0,0%	0,8%
auton.schepping	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Grand Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

% per rij

Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
AF	25,4%	1,8%	1,8%	12,4%	13,4%	25,5%	19,8%	100,0%
herhaling	49,5%	2,1%	2,1%	6,3%	12,6%	11,6%	15,8%	100,0%
orth.aanpassing	41,7%	5,0%	0,0%	18,3%	13,3%	5,0%	16,7%	100,0%
beperkte univers.	25,9%	0,0%	0,0%	3,7%	0,0%	33,3%	37,0%	100,0%
extratekst.toelicht.	23,7%	1,7%	6,8%	16,9%	6,8%	20,3%	23,7%	100,0%
intratekst.toelicht.	21,1%	3,5%	1,8%	1,8%	21,1%	29,8%	21,1%	100,0%
leenvertaling	20,1%	0,6%	3,0%	13,4%	15,9%	29,3%	17,7%	100,0%
synonymie	26,0%	1,0%	1,0%	8,7%	17,3%	29,8%	16,3%	100,0%
absolute univers.	9,6%	2,1%	0,0%	14,9%	9,6%	41,5%	22,3%	100,0%
naturalisering	2,6%	2,6%	0,0%	35,9%	23,1%	17,9%	17,9%	100,0%
omissie	50,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	16,7%	0,0%	100,0%
auton.schepping	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grand Total	25,4%	1,8%	1,8%	12,4%	13,4%	25,5%	19,8%	100,0%

Bijlage 15

Tabellen en grafieken CSE's uit Brazilië

Aantallen

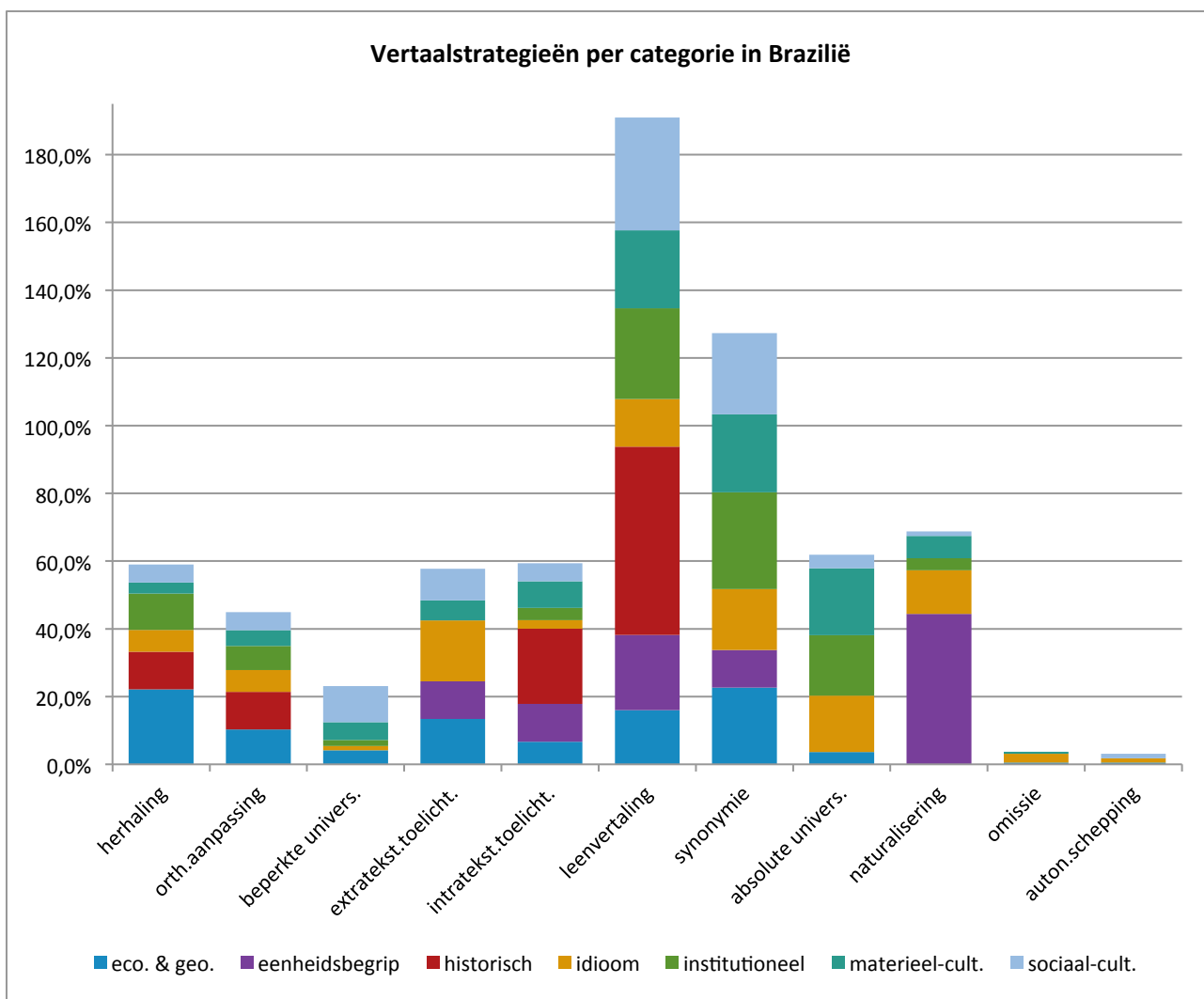
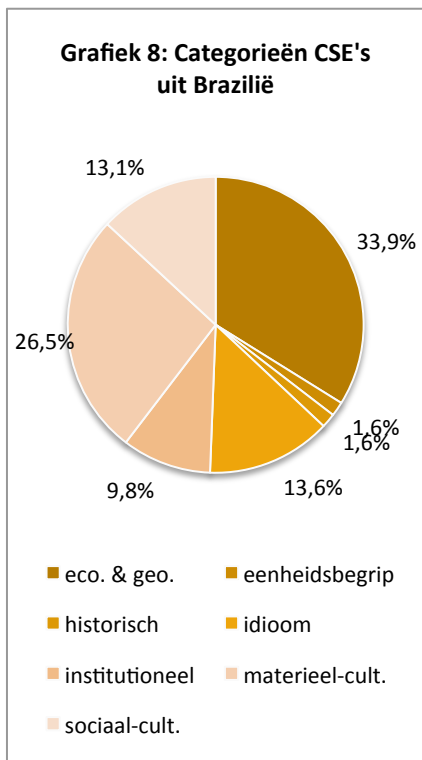
Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
BR	194	9	9	78	56	152	75	573
herhaling	43	0	1	5	6	5	4	64
orth.aanpassing	20	0	1	5	4	7	4	41
beperkte univers.	8	0	0	1	1	8	8	26
extratekst.toelicht.	26	1	0	14	0	9	7	57
intratekst.toelicht.	13	1	2	2	2	12	4	36
leenvertaling	31	2	5	11	15	35	25	124
synonymie	44	1	0	14	16	35	18	128
absolute univers.	7	0	0	13	10	30	3	63
naturalisering	0	4	0	10	2	10	1	27
omissie	1	0	0	2	0	1	0	4
auton.schepping	1	0	0	1	0	0	1	3
Grand Total	194	9	9	78	56	152	75	573

% per kolom

Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
BR	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
herhaling	22,2%	0,0%	11,1%	6,4%	10,7%	3,3%	5,3%	11,2%
orth.aanpassing	10,3%	0,0%	11,1%	6,4%	7,1%	4,6%	5,3%	7,2%
beperkte univers.	4,1%	0,0%	0,0%	1,3%	1,8%	5,3%	10,7%	4,5%
extratekst.toelicht.	13,4%	11,1%	0,0%	17,9%	0,0%	5,9%	9,3%	9,9%
intratekst.toelicht.	6,7%	11,1%	22,2%	2,6%	3,6%	7,9%	5,3%	6,3%
leenvertaling	16,0%	22,2%	55,6%	14,1%	26,8%	23,0%	33,3%	21,6%
synonymie	22,7%	11,1%	0,0%	17,9%	28,6%	23,0%	24,0%	22,3%
absolute univers.	3,6%	0,0%	0,0%	16,7%	17,9%	19,7%	4,0%	11,0%
naturalisering	0,0%	44,4%	0,0%	12,8%	3,6%	6,6%	1,3%	4,7%
omissie	0,5%	0,0%	0,0%	2,6%	0,0%	0,7%	0,0%	0,7%
auton.schepping	0,5%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	0,0%	1,3%	0,5%
Grand Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

% per rij

Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
BR	33,9%	1,6%	1,6%	13,6%	9,8%	26,5%	13,1%	100,0%
herhaling	67,2%	0,0%	1,6%	7,8%	9,4%	7,8%	6,3%	100,0%
orth.aanpassing	48,8%	0,0%	2,4%	12,2%	9,8%	17,1%	9,8%	100,0%
beperkte univers.	30,8%	0,0%	0,0%	3,8%	3,8%	30,8%	30,8%	100,0%
extratekst.toelicht.	45,6%	1,8%	0,0%	24,6%	0,0%	15,8%	12,3%	100,0%
intratekst.toelicht.	36,1%	2,8%	5,6%	5,6%	5,6%	33,3%	11,1%	100,0%
leenvertaling	25,0%	1,6%	4,0%	8,9%	12,1%	28,2%	20,2%	100,0%
synonymie	34,4%	0,8%	0,0%	10,9%	12,5%	27,3%	14,1%	100,0%
absolute univers.	11,1%	0,0%	0,0%	20,6%	15,9%	47,6%	4,8%	100,0%
naturalisering	0,0%	14,8%	0,0%	37,0%	7,4%	37,0%	3,7%	100,0%
omissie	25,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%
auton.schepping	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
Grand Total	33,9%	1,6%	1,6%	13,6%	9,8%	26,5%	13,1%	100,0%

Bijlage 16

Tabellen en grafieken CSE's uit Portugal

Aantallen

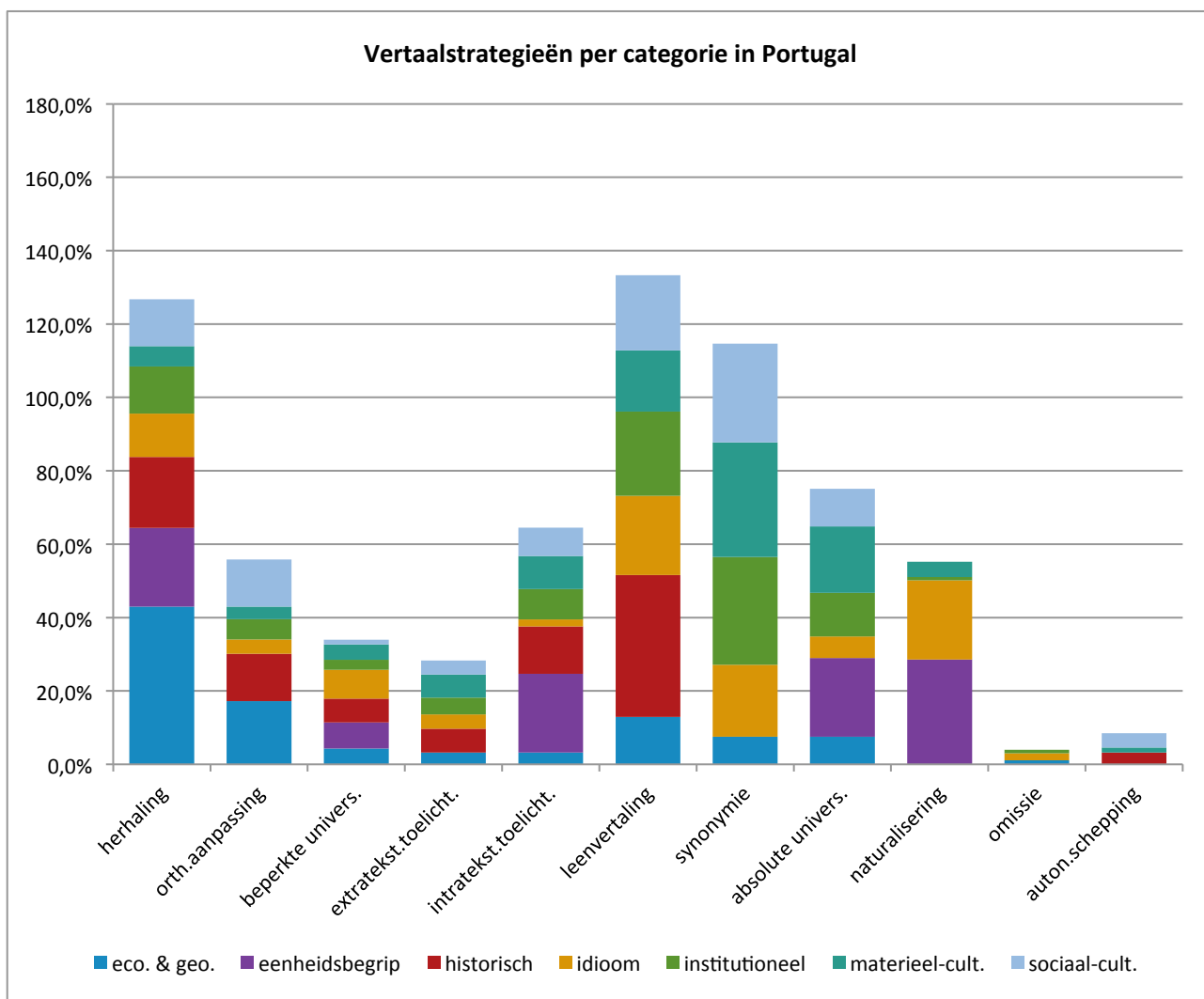
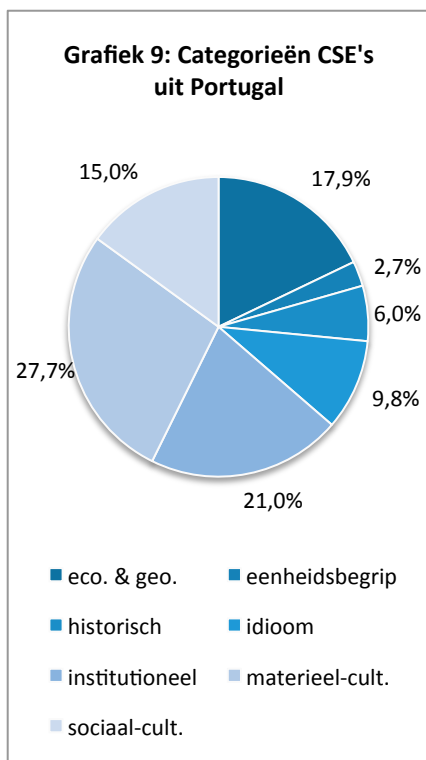
Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
PT	93	14	31	51	109	144	78	520
herhaling	40	3	6	6	14	8	10	87
orth.aanpassing	16	0	4	2	6	5	10	43
beperkte univers.	4	1	2	4	3	6	1	21
extratekst.toelicht.	3	0	2	2	5	9	3	24
intratekst.toelicht.	3	3	4	1	9	13	6	39
leenvertaling	12	0	12	11	25	24	16	100
synonymie	7	0	0	10	32	45	21	115
absolute univers.	7	3	0	3	13	26	8	60
naturalisering	0	4	0	11	1	6	0	22
omissie	1	0	0	1	1	0	0	3
auton.schepping	0	0	1	0	0	2	3	6
Grand Total	93	14	31	51	109	144	78	520

% per kolom

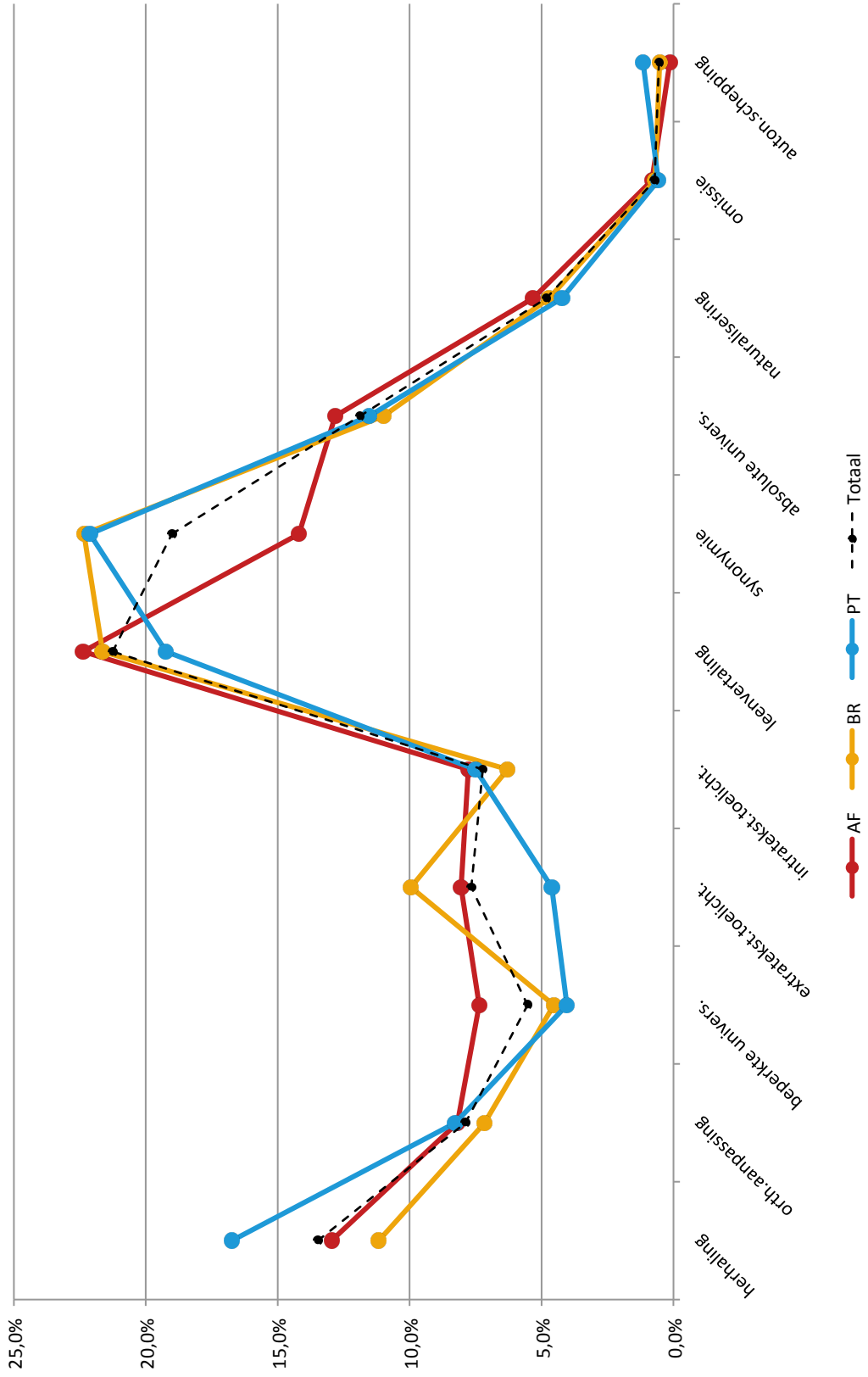
Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
PT	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
herhaling	43,0%	21,4%	19,4%	11,8%	12,8%	5,6%	12,8%	16,7%
orth.aanpassing	17,2%	0,0%	12,9%	3,9%	5,5%	3,5%	12,8%	8,3%
beperkte univers.	4,3%	7,1%	6,5%	7,8%	2,8%	4,2%	1,3%	4,0%
extratekst.toelicht.	3,2%	0,0%	6,5%	3,9%	4,6%	6,3%	3,8%	4,6%
intratekst.toelicht.	3,2%	21,4%	12,9%	2,0%	8,3%	9,0%	7,7%	7,5%
leenvertaling	12,9%	0,0%	38,7%	21,6%	22,9%	16,7%	20,5%	19,2%
synonymie	7,5%	0,0%	0,0%	19,6%	29,4%	31,3%	26,9%	22,1%
absolute univers.	7,5%	21,4%	0,0%	5,9%	11,9%	18,1%	10,3%	11,5%
naturalisering	0,0%	28,6%	0,0%	21,6%	0,9%	4,2%	0,0%	4,2%
omissie	1,1%	0,0%	0,0%	2,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,6%
auton.schepping	0,0%	0,0%	3,2%	0,0%	0,0%	1,4%	3,8%	1,2%
Grand Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

% per rij

Count of TT	Column Labels							
Row Labels	eco. & geo.	eenheidsbegri	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cul	sociaal-cult.	Grand Total
PT	17,9%	2,7%	6,0%	9,8%	21,0%	27,7%	15,0%	100,0%
herhaling	46,0%	3,4%	6,9%	6,9%	16,1%	9,2%	11,5%	100,0%
orth.aanpassing	37,2%	0,0%	9,3%	4,7%	14,0%	11,6%	23,3%	100,0%
beperkte univers.	19,0%	4,8%	9,5%	19,0%	14,3%	28,6%	4,8%	100,0%
extratekst.toelicht.	12,5%	0,0%	8,3%	8,3%	20,8%	37,5%	12,5%	100,0%
intratekst.toelicht.	7,7%	7,7%	10,3%	2,6%	23,1%	33,3%	15,4%	100,0%
leenvertaling	12,0%	0,0%	12,0%	11,0%	25,0%	24,0%	16,0%	100,0%
synonymie	6,1%	0,0%	0,0%	8,7%	27,8%	39,1%	18,3%	100,0%
absolute univers.	11,7%	5,0%	0,0%	5,0%	21,7%	43,3%	13,3%	100,0%
naturalisering	0,0%	18,2%	0,0%	50,0%	4,5%	27,3%	0,0%	100,0%
omissie	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
auton.schepping	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	0,0%	33,3%	50,0%	100,0%
Grand Total	17,9%	2,7%	6,0%	9,8%	21,0%	27,7%	15,0%	100,0%

Grafiek 10: Toegepaste vertaalstrategieën per land in procenten

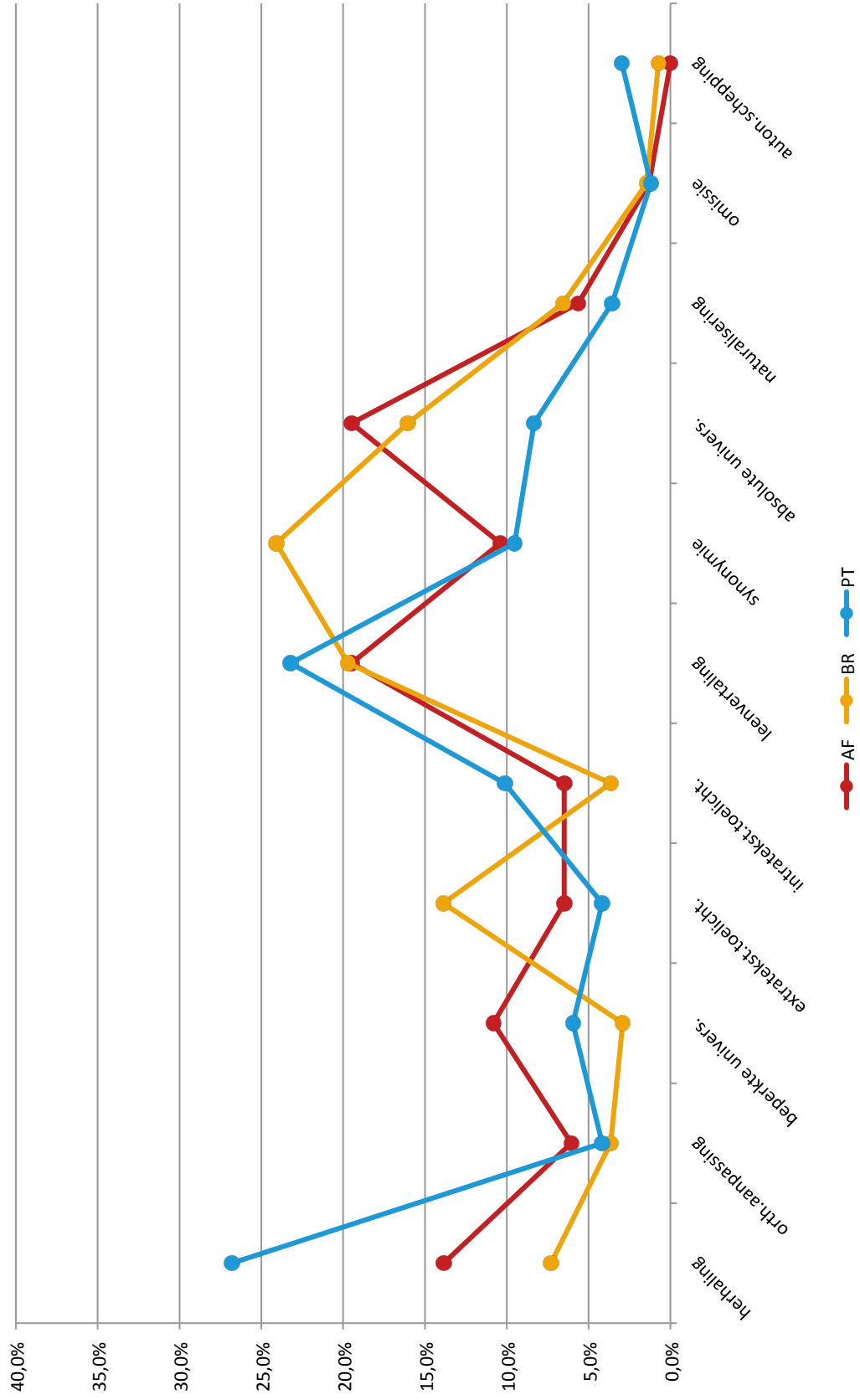

Count of TT		Column Labels										
Row Labels	herhaling	orth.aanpass beperkte un extratekst.to intratekst.toe leenvertaling synonymie	absolute univ naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total						
P1	87	26	39	41	37	111	73	81	28	7	6	536
AF	32	14	25	15	15	45	24	45	13	3	0	231
eco. & geo.	20	4	4	5	1	14	13	6	1	2	0	70
eenheidsbegrip	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	4
historisch	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
idioom	4	5	2	2	0	5	1	6	0	0	0	25
institutioneel	3	1	0	1	4	2	2	2	3	0	0	18
materieel-cult.	2	1	7	4	3	16	6	21	3	1	0	64
sociaal-cult.	2	3	12	3	6	6	2	9	5	0	0	48
BR	10	5	4	19	5	27	33	22	9	2	1	137
eco. & geo.	7	5	1	8	0	6	12	6	0	0	0	45
eenheidsbegrip	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
historisch	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
idioom	1	0	0	4	1	4	3	2	2	1	0	18
institutioneel	0	0	1	0	1	2	2	3	0	0	0	9
materieel-cult.	1	0	1	5	3	11	12	10	6	1	0	50
sociaal-cult.	1	0	1	2	0	4	3	1	1	0	1	14
PT	45	7	10	7	17	39	16	14	6	2	5	168
eco. & geo.	16	2	2	2	2	9	3	4	0	0	0	40
eenheidsbegrip	2	0	1	0	3	0	0	0	2	0	0	8
historisch	5	1	1	0	2	8	0	0	0	0	1	18
idioom	3	0	3	1	1	3	1	0	3	1	0	16
institutioneel	12	1	2	3	6	4	6	0	1	1	0	36
materieel-cult.	1	2	1	0	2	8	4	8	0	0	1	27
sociaal-cult.	6	1	0	1	1	7	2	2	0	0	3	23
Grand Total	87	26	39	41	37	111	73	81	28	7	6	536

Count of TT	Column Labels												
Row Labels	herhaling	orth.aanpassibeperkte	univ.extratekst.to	intratekst.to	leenvertaling	synonymie	absolute.univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total		
P1	16,2%	4,9%	7,3%	7,6%	6,9%	20,7%	13,6%	15,1%	5,2%	1,3%	1,1%	100,0%	
AF	13,9%	6,1%	10,8%	6,5%	6,5%	19,5%	10,4%	19,5%	5,6%	1,3%	0,0%	100,0%	
eco. & geo.	28,6%	5,7%	5,7%	7,1%	1,4%	20,0%	18,6%	8,6%	1,4%	2,9%	0,0%	100,0%	
eenheidsbegrip	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
historisch	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
idioom	16,0%	20,0%	8,0%	8,0%	0,0%	20,0%	4,0%	24,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
institutioneel	16,7%	5,6%	0,0%	5,6%	22,2%	11,1%	11,1%	11,1%	16,7%	0,0%	0,0%	100,0%	
materieel-cult.	3,1%	1,6%	10,9%	6,3%	4,7%	25,0%	9,4%	32,8%	4,7%	1,6%	0,0%	100,0%	
sociaal-cult.	4,2%	6,3%	25,0%	6,3%	12,5%	12,5%	4,2%	18,8%	10,4%	0,0%	0,0%	100,0%	
BR	7,3%	3,6%	2,9%	13,9%	3,6%	19,7%	24,1%	16,1%	6,6%	1,5%	0,7%	100,0%	
eco. & geo.	15,6%	11,1%	2,2%	17,8%	0,0%	13,3%	26,7%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
historisch	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	
idioom	5,6%	0,0%	0,0%	22,2%	5,6%	22,2%	16,7%	11,1%	11,1%	5,6%	0,0%	100,0%	
institutioneel	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%	11,1%	22,2%	22,2%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
materieel-cult.	2,0%	0,0%	2,0%	10,0%	6,0%	22,0%	24,0%	20,0%	12,0%	2,0%	0,0%	100,0%	
sociaal-cult.	7,1%	0,0%	7,1%	14,3%	0,0%	28,6%	21,4%	7,1%	7,1%	0,0%	7,1%	100,0%	
PT	26,8%	4,2%	6,0%	4,2%	10,1%	23,2%	9,5%	8,3%	3,6%	1,2%	3,0%	100,0%	
eco. & geo.	40,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	22,5%	7,5%	10,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
eenheidsbegrip	25,0%	0,0%	12,5%	0,0%	37,5%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
historisch	27,8%	5,6%	5,6%	0,0%	11,1%	44,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,6%	100,0%	
idioom	18,8%	0,0%	18,8%	6,3%	6,3%	18,8%	6,3%	0,0%	18,8%	6,3%	0,0%	100,0%	
institutioneel	33,3%	2,8%	5,6%	8,3%	16,7%	11,1%	16,7%	0,0%	2,8%	2,8%	0,0%	100,0%	
materieel-cult.	3,7%	7,4%	3,7%	0,0%	7,4%	29,6%	14,8%	29,6%	0,0%	0,0%	3,7%	100,0%	
sociaal-cult.	26,1%	4,3%	0,0%	4,3%	4,3%	30,4%	8,7%	8,7%	0,0%	0,0%	13,0%	100,0%	
Grand Total	16,2%	4,9%	7,3%	7,6%	6,9%	20,7%	13,6%	15,1%	5,2%	1,3%	1,1%	100,0%	

Noot: de aanduiding #DIV/0! geeft aan dat er geen CSE's zijn gevonden binnen deze categorie of strategie

Grafiek 11: Periode 1 (1970-1977)

Count of TT		Column Labels										
Row Labels	herhaling	orth.aanpass beperkte univ extratekst.toe intratekst.toe leenvertaling synonymie	absolute univ naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total						
P2	68	61	41	52	46	147	135	65	28	3	3	649
AF	25	26	21	28	18	60	29	24	16	1	1	249
eco. & geo.	11	11	6	5	6	9	6	1	0	0	1	56
eenheidsbegrip	1	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	5
historisch	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	5
idioom	1	5	0	6	1	6	4	5	11	1	0	40
institutioneel	4	4	0	2	4	17	5	3	3	0	0	42
materieel-cult.	3	0	8	5	5	17	5	9	1	0	0	53
sociaal-cult.	4	3	7	8	1	10	8	6	1	0	0	48
BR	33	21	18	19	22	61	54	25	7	2	2	264
eco. & geo.	22	12	7	10	12	20	19	1	0	1	1	105
eenheidsbegrip	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	3
historisch	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
idioom	3	1	1	5	0	3	5	9	3	1	1	32
institutioneel	5	2	0	0	1	7	8	5	0	0	0	28
materieel-cult.	1	5	4	2	6	16	12	8	3	0	0	57
sociaal-cult.	2	1	6	2	2	14	10	2	0	0	0	39
PT	10	14	2	5	6	26	52	16	5	0	0	136
eco. & geo.	6	4	0	0	0	2	1	1	0	0	0	14
eenheidsbegrip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
historisch	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	4
idioom	1	2	0	0	0	2	6	1	3	0	0	15
institutioneel	0	3	0	1	2	11	18	9	0	0	0	44
materieel-cult.	2	2	2	3	2	6	19	4	2	0	0	42
sociaal-cult.	0	3	0	0	2	3	8	1	0	0	0	17
Grand Total	68	61	41	52	46	147	135	65	28	3	3	649

Count of TT	Column Labels											
Row Labels	herhaling	orth.aanpassibeperkte	unix extratekst.to	intra	ekst.to	leenvertaling	synonymie	absolute univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total
P2	10,5%	9,4%	6,3%	8,0%	7,1%	22,7%	20,8%	10,0%	4,3%	0,5%	0,5%	100,0%
AF	10,0%	10,4%	8,4%	11,2%	7,2%	24,1%	11,6%	9,6%	6,4%	0,4%	0,4%	100,0%
eco. & geo.	19,6%	19,6%	10,7%	8,9%	10,7%	16,1%	10,7%	1,8%	0,0%	0,0%	1,8%	100,0%
eenheidsbegrip	20,0%	60,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	20,0%	0,0%	0,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	2,5%	12,5%	0,0%	15,0%	2,5%	15,0%	10,0%	12,5%	27,5%	2,5%	0,0%	100,0%
institutioneel	9,5%	9,5%	0,0%	4,8%	9,5%	40,5%	11,9%	7,1%	7,1%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	5,7%	0,0%	15,1%	9,4%	9,4%	32,1%	9,4%	17,0%	1,9%	0,0%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	8,3%	6,3%	14,6%	16,7%	2,1%	20,8%	16,7%	12,5%	2,1%	0,0%	0,0%	100,0%
BR	12,5%	8,0%	6,8%	7,2%	8,3%	23,1%	20,5%	9,5%	2,7%	0,8%	0,8%	100,0%
eco. & geo.	21,0%	11,4%	6,7%	9,5%	11,4%	19,0%	18,1%	1,0%	0,0%	1,0%	1,0%	100,0%
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
idioom	9,4%	3,1%	3,1%	15,6%	0,0%	9,4%	15,6%	28,1%	9,4%	3,1%	3,1%	100,0%
institutioneel	17,9%	7,1%	0,0%	0,0%	3,6%	25,0%	28,6%	17,9%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	1,8%	8,8%	7,0%	3,5%	10,5%	28,1%	21,1%	14,0%	5,3%	0,0%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	5,1%	2,6%	15,4%	5,1%	5,1%	35,9%	25,6%	5,1%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
PT	7,4%	10,3%	1,5%	3,7%	4,4%	19,1%	38,2%	11,8%	3,7%	0,0%	0,0%	100,0%
eco. & geo.	42,9%	28,6%	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	7,1%	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
historisch	25,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	6,7%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%	13,3%	40,0%	6,7%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
institutioneel	0,0%	6,8%	0,0%	2,3%	4,5%	25,0%	40,9%	20,5%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	4,8%	4,8%	4,8%	7,1%	4,8%	14,3%	45,2%	9,5%	4,8%	0,0%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	0,0%	17,6%	0,0%	0,0%	11,8%	17,6%	47,1%	5,9%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grand Total	10,5%	9,4%	6,3%	8,0%	7,1%	22,7%	20,8%	10,0%	4,3%	0,5%	0,5%	100,0%

Noot: de aanduiding #DIV/0! geeft aan dat er geen CSE's zijn gevonden binnen deze categorie of strategie

Grafiek 12: Periode 2 (1996-2000)

Row Labels	Column Labels													Grand Total													
	P3	AF	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	BR	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch		idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	PT	eco. & geo.	eenheidsbegrip	historisch	idioom	institutioneel	materieel-cult.	sociaal-cult.	Grand Total
herhaling	91	38	16	0	1	1	5	3	21	49	130	71	139	32	1	3	641	32	18	1	0	2	2	6	2	3	641
orth.aanpass extratekst.toe intratekst.toe leenvertaling	57	20	4	0	0	2	3	3	8	24	59	25	51	10	0	2	253	10	10	0	1	0	0	0	0	2	253
beperkte univ absolute univ synonymie	91	38	16	0	0	0	0	0	8	5	10	2	8	0	0	1	60	0	2	0	0	0	0	0	0	1	60
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	4	1	1	1	1	0	0	0	4	0	2	0	0	0	0	0	0	1	4
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	6	0	3	0	0	0	0	0	0	0	6
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	26	0	2	0	0	0	0	0	0	0	26
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	0	11	3	4	3	0	1	38	3	3	0	0	0	0	0	0	0	38
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	0	4	7	4	11	3	0	0	70	3	3	0	0	0	0	0	0	0	70
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	5	15	9	20	3	0	0	49	3	3	0	0	0	0	0	0	0	49
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	1	5	13	6	7	1	0	0	172	1	1	0	0	0	0	0	0	0	172
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	9	36	16	41	11	0	0	44	11	11	0	0	0	0	0	0	0	44
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	0	1	5	0	13	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	3	0	0	9	3	3	0	0	0	0	0	0	0	9
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	2	4	2	6	5	0	0	19	5	2	0	0	0	0	0	0	0	19
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	0	0	6	2	6	2	0	0	45	2	2	0	0	0	0	0	0	0	45
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	3	8	12	11	1	0	0	22	1	1	0	0	0	0	0	0	0	22
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	1	2	7	0	5	0	0	0	216	0	0	0	0	0	0	0	0	0	216
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	9	16	35	30	47	11	1	1	39	11	11	1	1	1	1	1	1	1	39
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	2	1	1	2	3	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	0	2	2	3	0	2	0	0	9	2	2	0	0	0	0	0	0	0	9
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	1	0	6	0	3	5	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	1	1	10	4	8	0	0	0	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	3	9	10	14	22	4	1	0	75	4	4	1	1	1	1	1	1	0	75
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	1	3	6	5	11	0	0	0	38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	38
natuuralisering auton.schepp	57	20	4	0	0	0	0	0	1	2	6	5	11	0	0	0	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31
omissie	91	38	16	0	0	0	0	0	21	49	130	71	139	32	1	3	641	32	18	1	0	2	2	6	2	3	641
Grand Total	91	38	16	0	0	0	0	0	21	49	130	71	139	32	1	3	641	32	18	1	0	2	2	6	2	3	641

Count of TT	Column Labels	herhalving	orth.aanpassibeperkte	univ extratekst.to	intratekst.to	leenvertaling	synonymie	absolute univ	naturalisering	omissie	auton.schepp	Grand Total
P3	14,2%	8,9%	3,3%	7,3%	7,6%	20,3%	21,7%	11,1%	5,0%	0,5%	0,2%	100,0%
AF	15,0%	7,9%	3,2%	6,3%	9,5%	23,3%	20,2%	9,9%	4,0%	0,8%	0,0%	100,0%
eco. & geo.	26,7%	16,7%	6,7%	6,7%	8,3%	16,7%	13,3%	3,3%	0,0%	1,7%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	16,7%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	3,8%	3,8%	0,0%	7,7%	0,0%	42,3%	15,4%	11,5%	11,5%	3,8%	0,0%	100,0%
institutioneel	13,2%	7,9%	0,0%	2,6%	10,5%	18,4%	28,9%	10,5%	7,9%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	8,6%	2,9%	4,3%	4,3%	12,9%	21,4%	28,6%	12,9%	4,3%	0,0%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	18,4%	8,2%	2,0%	6,1%	10,2%	26,5%	14,3%	12,2%	2,0%	0,0%	0,0%	100,0%
BR	12,2%	8,7%	2,3%	11,0%	5,2%	20,9%	23,8%	9,3%	6,4%	0,0%	0,0%	100,0%
eco. & geo.	31,8%	6,8%	0,0%	18,2%	2,3%	11,4%	29,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	60,0%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	55,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	3,6%	14,3%	0,0%	17,9%	3,6%	14,3%	21,4%	7,1%	17,9%	0,0%	0,0%	100,0%
institutioneel	5,3%	10,5%	0,0%	0,0%	0,0%	31,6%	31,6%	10,5%	10,5%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	6,7%	4,4%	6,7%	4,4%	6,7%	17,8%	24,4%	26,7%	2,2%	0,0%	0,0%	100,0%
sociaal-cult.	4,5%	13,6%	4,5%	13,6%	9,1%	31,8%	22,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
PT	14,8%	10,2%	4,2%	5,6%	7,4%	16,2%	21,8%	13,9%	5,1%	0,5%	0,5%	100,0%
eco. & geo.	46,2%	25,6%	5,1%	2,6%	2,6%	2,6%	7,7%	5,1%	0,0%	2,6%	0,0%	100,0%
eenheidsbegrip	16,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
historisch	0,0%	33,3%	11,1%	11,1%	22,2%	22,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
idioom	10,0%	0,0%	5,0%	5,0%	0,0%	30,0%	15,0%	10,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
institutioneel	6,9%	6,9%	3,4%	3,4%	3,4%	34,5%	27,6%	13,8%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
materieel-cult.	6,7%	1,3%	4,0%	8,0%	12,0%	13,3%	29,3%	18,7%	5,3%	0,0%	1,3%	100,0%
sociaal-cult.	10,5%	15,8%	2,6%	5,3%	7,9%	15,8%	28,9%	13,2%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grand Total	14,2%	8,9%	3,3%	7,3%	7,6%	20,3%	21,7%	11,1%	5,0%	0,5%	0,2%	100,0%

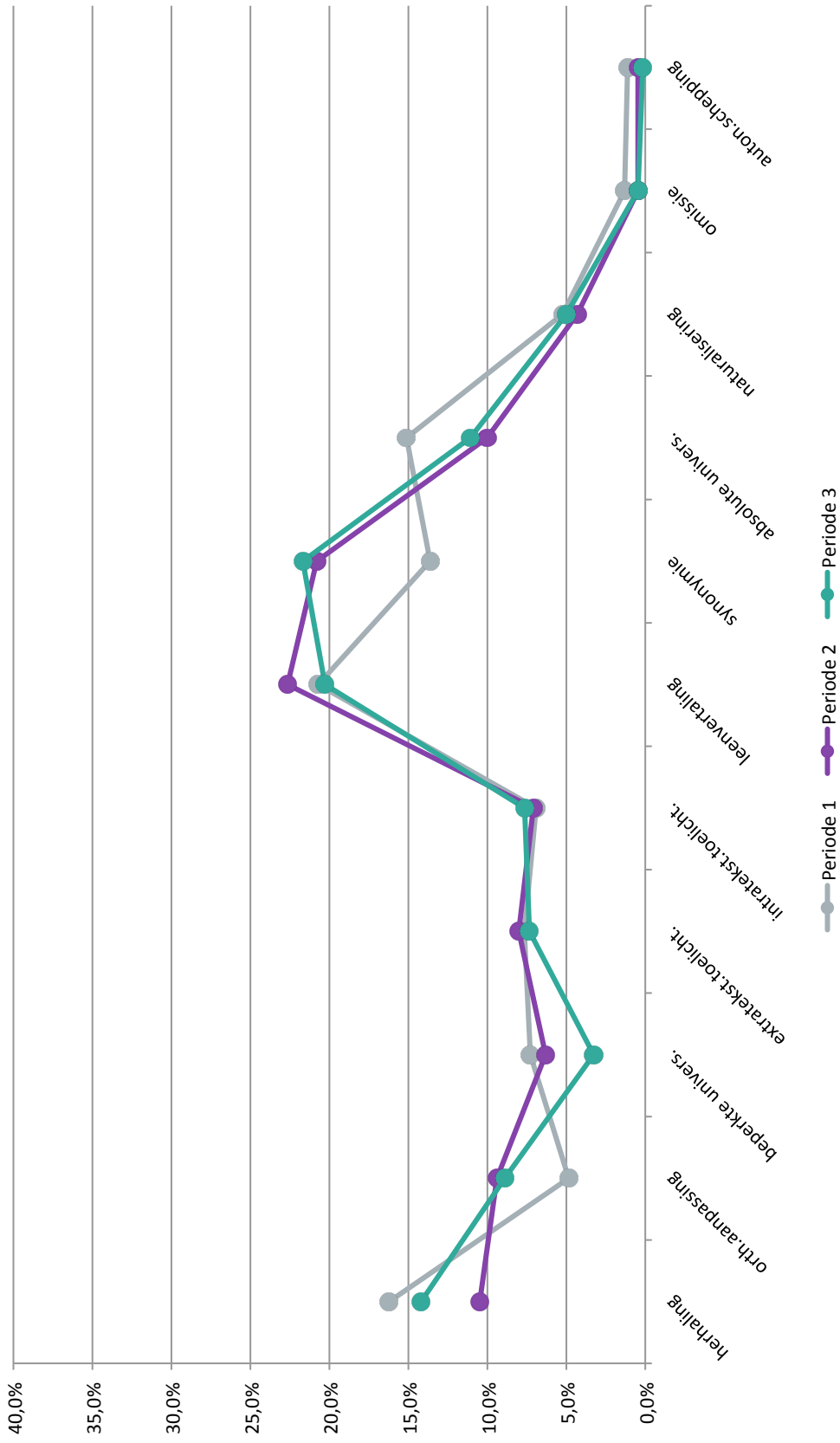
Grafiek 13: Periode 3 (2007-2013)

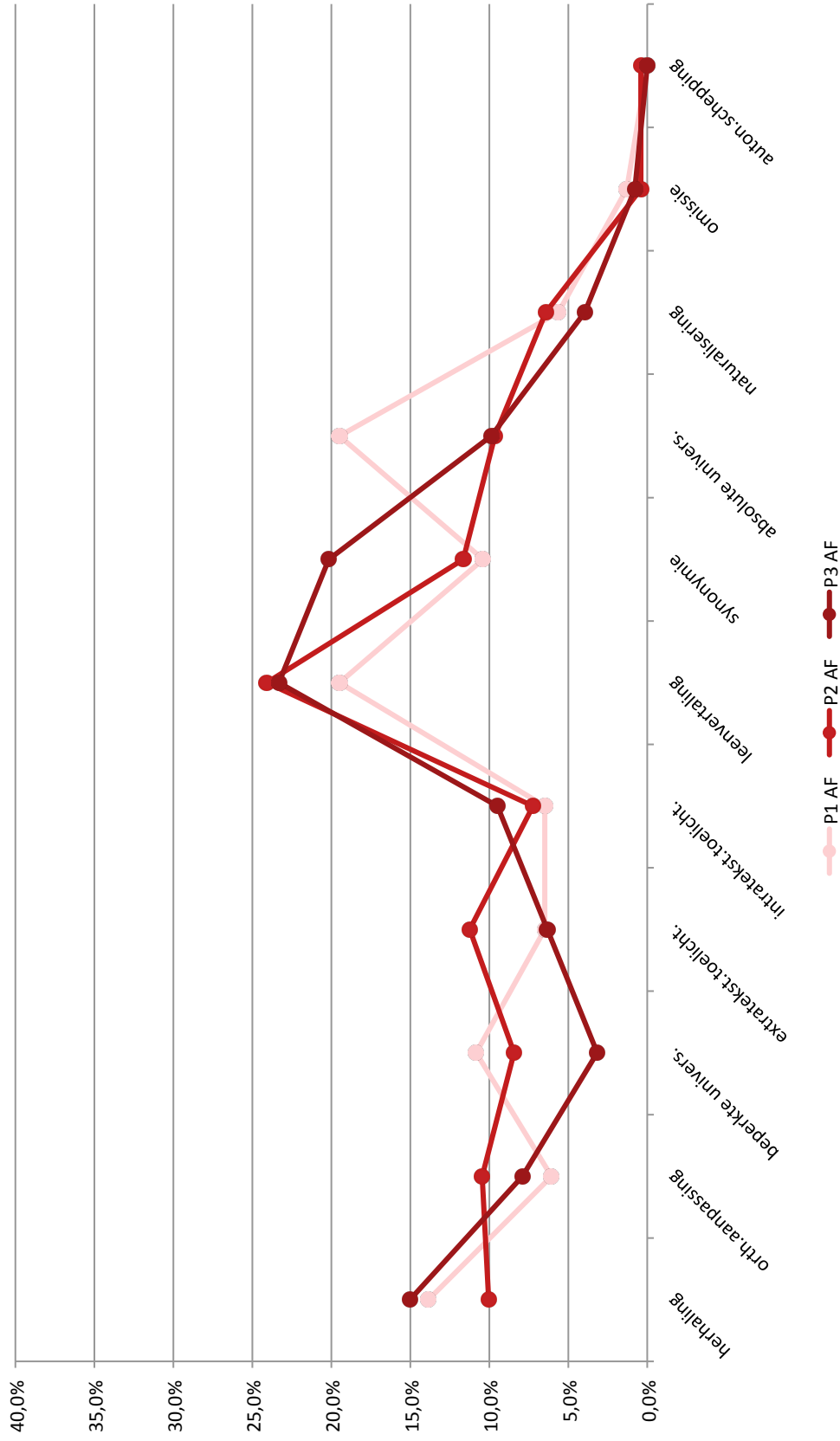
Count of TT	Column Labels												
	P1			P2			P3			P3 Total			Grand Total
	AF	BR	PT	AF	BR	PT	AF	BR	PT	AF	BR	PT	
herhaling	86	39	60	185	62	73	15	150	82	68	74	224	559
orth.aanpassing	16	9	9	34	27	26	16	69	22	21	22	65	168
beperkte univers.	26	4	12	42	21	18	2	41	8	4	9	21	104
extratekst.toelicht.	15	19	7	41	28	19	5	52	18	19	12	49	142
intratekst.toelicht.	15	5	17	37	18	23	6	47	24	9	16	49	133
leenvertaling	45	29	40	114	61	70	26	157	60	36	36	132	403
synonymie	24	33	16	73	29	55	52	136	51	41	47	139	348
absolute univers.	45	22	14	81	24	25	16	65	25	16	30	71	217
naturalisering	13	9	6	28	16	7	5	28	10	12	11	33	89
omissie	3	2	2	7	1	4	0	5	2	0	1	3	15
auton.schepping	0	1	5	6	1	2	0	3	1	0	1	2	11
Grand Total	288	172	188	648	288	322	143	753	303	226	259	788	2189

Count of TT	Column Labels												
	P1			P2			P3			P3 Total			Grand Total
	AF	BR	PT	AF	BR	PT	AF	BR	PT	AF	BR	PT	
herhaling	29,9%	22,7%	31,9%	28,5%	21,5%	22,7%	10,5%	19,9%	27,1%	30,1%	28,6%	28,4%	25,5%
orth.aanpassing	5,6%	5,2%	4,8%	5,2%	9,4%	8,1%	11,2%	9,2%	7,3%	9,3%	8,5%	8,2%	7,7%
beperkte univers.	9,0%	2,3%	6,4%	6,5%	7,3%	5,6%	1,4%	5,4%	2,6%	1,8%	3,5%	2,7%	4,8%
extratekst.toelicht.	5,2%	11,0%	3,7%	6,3%	9,7%	5,9%	3,5%	6,9%	5,9%	8,4%	4,6%	6,2%	6,5%
intratekst.toelicht.	5,2%	2,9%	9,0%	5,7%	6,3%	7,1%	4,2%	6,2%	7,9%	4,0%	6,2%	6,2%	6,1%
leenvertaling	15,6%	16,9%	21,3%	17,6%	21,2%	21,7%	18,2%	20,8%	19,8%	15,9%	13,9%	16,8%	18,4%
synonymie	8,3%	19,2%	8,5%	11,3%	10,1%	17,1%	36,4%	18,1%	16,8%	18,1%	18,1%	17,6%	15,9%
absolute univers.	15,6%	12,8%	7,4%	12,5%	8,3%	7,8%	11,2%	8,6%	8,3%	7,1%	11,6%	9,0%	9,9%
naturalisering	4,5%	5,2%	3,2%	4,3%	5,6%	2,2%	3,5%	3,7%	3,3%	5,3%	4,2%	4,2%	4,1%
omissie	1,0%	1,2%	1,1%	1,1%	0,3%	1,2%	0,0%	0,7%	0,7%	0,0%	0,4%	0,4%	0,7%
auton.schepping	0,0%	0,6%	2,7%	0,9%	0,3%	0,6%	0,0%	0,4%	0,3%	0,0%	0,4%	0,3%	0,5%
Grand Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

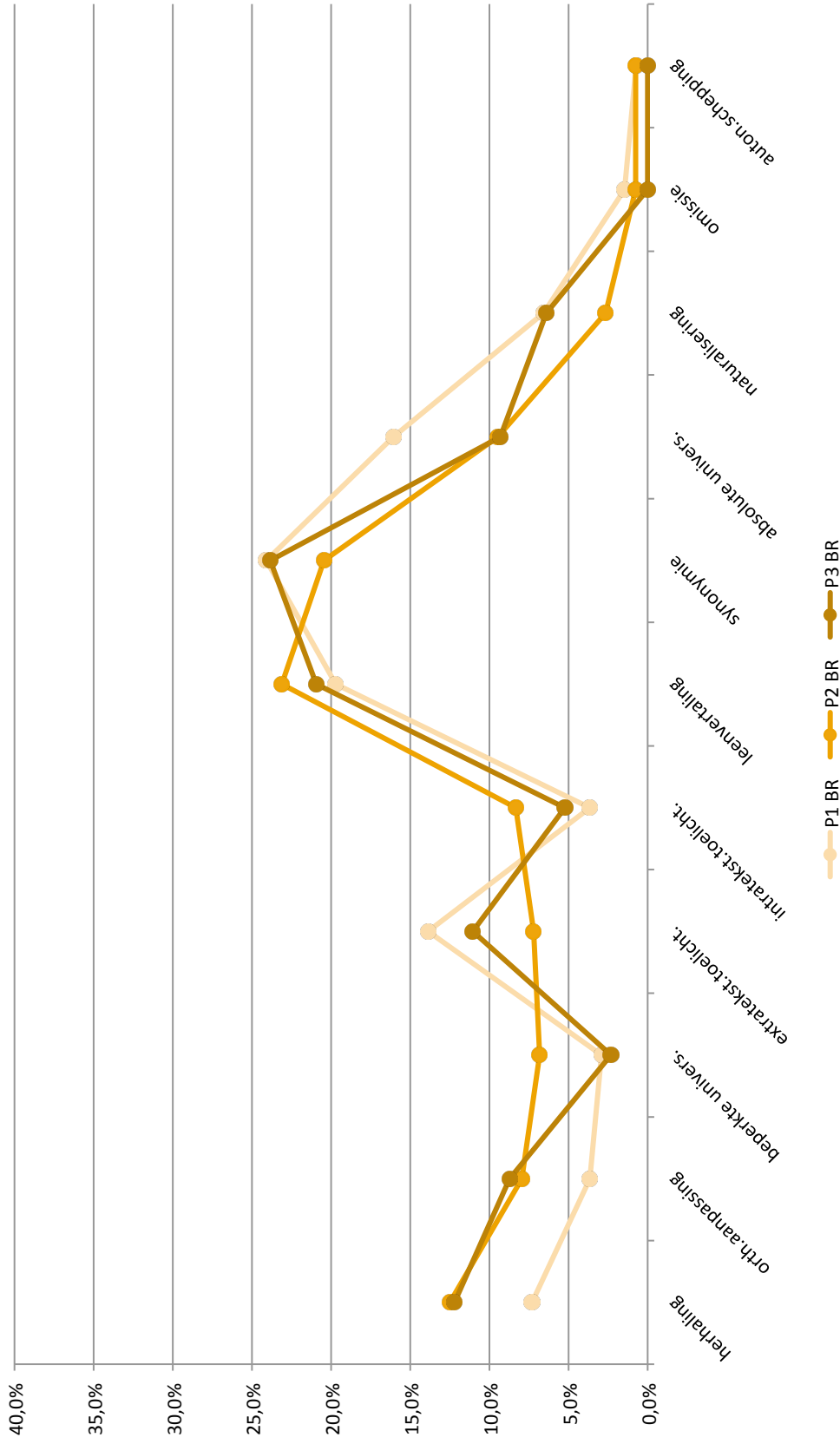
Grafiek 14: Vergelijking alle perioden

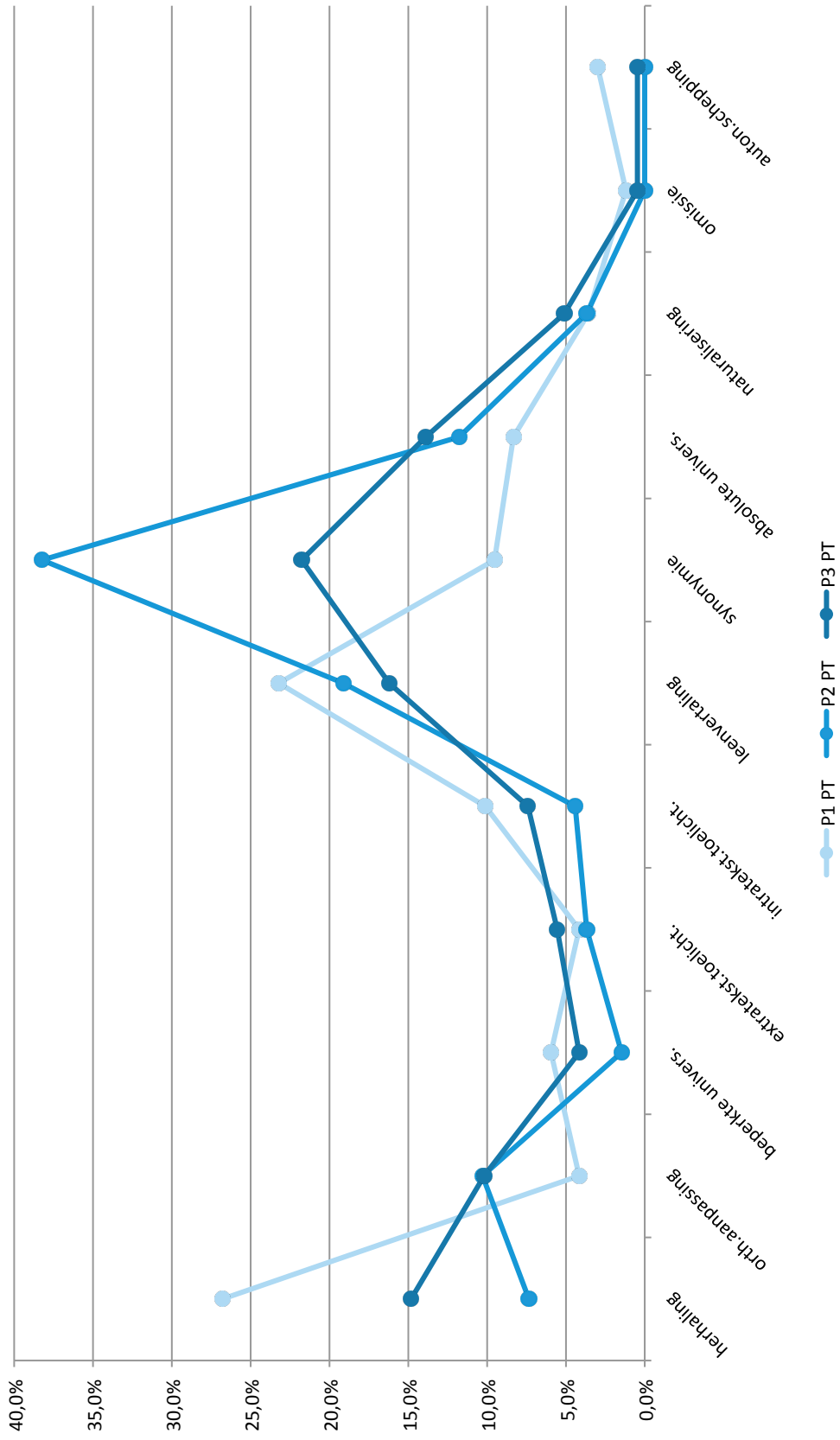
Grafiek 14a: Vergelijking alle perioden CSE's Afrika

Grafiek 14b: Vergelijking alle perioden CSE's Brazilië

Grafiek 14c: Vergelijking alle perioden CSE's Portugal

Legenda

AF	Afrika
BR	Brazilië
PT	Portugal
1	Periode 1
2	Periode 2
3	Periode 3
AP	Arie Pos
AW	August Willemsen
BD	Bertus Dijk
HL	Harrie Lemmens
MK	Maartje de Kort
KP	Kitty Pouwels

Categorieën

eco. & geo.	ecologisch & geografisch
eenheidsbegrip	
eigenaam	
idioom	
institutioneel	
materieel-cult.	materieel-cultureel
sociaal-cult.	sociaal-cultureel

Vertaalstrategieën

herhaling	
orth.aanpassing	orthografische aanpassing
extratekst.toelicht.	extratekstuele toelichting
intratekst.toelicht.	intratekstuele toelichting
leenvertaling	
beperkte univers.	beperkte universalisering
absolute univers.	absolute universalisering
synonymie	
naturalisering	
auton.schepping	autonome schepping
omissie	

RESUMO

Nesta tese de mestrado foi abordada a tradução de elementos culturais específicos de português em neerlandês e a atitude cultural dos Países Baixos para com três culturas lusófonas. Através de teorias de Robyns (2004), Aixelá (2004), Grit (2004), Baker (1992) e Leppihalme (1997) foi feita no capítulo 2 uma análise das atitudes que uma cultura pode assumir (veja também Michielsen 2013) e as possíveis definições de elementos culturais específicos. Através das teorias já mencionadas foram elaborados dois modelos; um com as possíveis categorias culturais e outro no qual as estratégias de tradução de elementos culturais específicos foram elaboradas e relacionadas às atitudes culturais.

Para poder realizar este estudo foi necessário averiguar quais as obras traduzidas do português em neerlandês. Em primeiro lugar foi elaborado um inventário composto exclusivamente por traduções de obras literárias, tanto prosa como poesia, provenientes de todos os países lusófonos, mas com exclusão de artigos ou contos publicados em revistas ou jornais. Com base neste inventário foram selecionadas dezoito traduções neerlandesas e as respetivas obras portuguesas, das quais seis provenientes de Portugal, seis do Brasil e seis de África. Foi necessário reunir as obras de Angola, Moçambique, Cabo Verde etc. num só grupo de obras lusófonas, pois o número de traduções em neerlandeses é muito reduzido. As traduções foram selecionadas de forma a possibilitar a comparação das traduções de elementos culturais específicos das três culturas lusófonas para assim determinar a atitude dos Países Baixos para com estas culturas. Além disso, esta seleção foi feita de forma a possibilitar igualmente a comparação de traduções pertencentes a três períodos diferentes para simultaneamente efetuar uma comparação histórica. O primeiro período abrange os anos de 1970 a 1977, o segundo período de 1996 a 2000 e o terceiro de 2007 a 2013. A forma como o inventário foi realizado encontra-se exposta no capítulo 3 e os primeiros resultados deste inventário são expostos no capítulo 4. No capítulo 5 encontram-se os resultados da análise.

A partir das traduções que compõem o corpus foram selecionados elementos culturais específicos no texto fonte e na tradução neerlandesa. Esta seleção foi efetuada com base nas teorias e nos modelos apresentados no capítulo 2. Seguidamente estes elementos foram categorizados segundo o tipo e a estratégia de tradução aplicada. Através destes dados foi possível analisar como certas categorias de elementos culturais específicos foram traduzidas e quais foram as estratégias aplicadas para cada uma das culturas lusófonas e em todos os períodos. Depois de terem sido reunidas todas as informações foi possível determinar a atitude dos Países Baixos para com a tradução de elementos culturais específicos lusófonos, revelando desta forma a atitude assumida perante as três culturas lusófonas diferentes durante três períodos.

Para determinar a atitude de um país, neste caso os Países Baixos, é necessário investigar futuramente como elementos culturais específicos de várias línguas e culturas foram traduzidos em neerlandês. Desta forma é possível obter conhecimentos mais abrangentes e aprofundados sobre a atitude de uma cultura para com outras culturas. Realizar um estudo similar com um ou mais pares de línguas poderá ser uma sugestão interessante para uma futura investigação.